

KUOPIO

KUOPION KAUPUNKI
Tilinpäätös 2017

Sisällysluettelo

1. Toimintakertomus	5
1.1 Olennaiset tapahtumat taloudessa ja toiminnassa.....	7
1.1.1 Kaupunginjohtajan katsaus.....	7
1.1.2 Kaupungin hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	8
1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	11
1.1.4 Olennaiset muutokset Kuopion kaupungin toiminnassa ja taloudessa.....	14
1.1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	16
1.1.6 Henkilöstö	17
1.1.7 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista	21
1.1.8 Ympäristötekijät	22
1.2 Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä	22
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus.....	25
1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen	25
1.3.2 Toiminnan rahoitus	29
1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset	33
1.5 Kunnan kokonaistulot ja menot	37
1.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous	39
1.6.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä.....	39
1.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus.....	39
1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	39
1.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	40
1.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä.....	40
1.6.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	41
1.7 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	48
1.7.1 Tilikauden tuloksen käsittely	48
1.7.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet	48
 2. Talousarvion toteutuminen	 49
2.1 Tavoitteiden toteutuminen	51
2.1.1 Strategisten tavoitteiden seuranta	53
2.2 Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	69
2.2.1 Käyttötalouden toteutuminen	71
2.2.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen	171
2.2.3 Investointien toteutuminen	178
2.2.4 Rahoitusosan toteutuminen	187
2.2.5 Valtuuston hyväksymien sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	192
2.2.6 Liikelaitoksille asetettujen tavoitteiden toteutuminen	194

2.2.7 Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja yhteisöt	195
3. Tilinpäätöslaskelmat.....	207
3.1 Tuloslaskelma	209
3.2 Rahoituslaskelma.....	211
3.3 Tase	213
3.4 Konsernilaskelmat	215
4. Liitetiedot	219
4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	221
4.1.1 Kunnan tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	221
4.1.2 Konsernitiilinpäätöksen laatimisperiaatteet	223
4.1.3 Tuloslaskelman liitetiedot	225
4.1.4 Taseen liitetiedot, vastaavaa	229
4.1.5 Taseen liitetiedot, vastattavaa	235
4.1.6 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	238
4.1.7 Henkilöstöä koskevat liitetiedot	246
4.2 Ympäristötilinpäätös	248
5. Eriytetyt tilinpäätökset.....	251
5.1 Liikelayosten tilinpäätökset.....	253
5.1.1 Kuopion Vesi Liikelayos	253
5.1.2 Kallaveden Työterveys Liikelayos	267
5.1.3 Kuopion kuntateknikkaliikelayos (Mestar).....	273
5.2 Liikelayosten vaikutus kunnan talouteen.....	278
6. Allekirjoitukset ja merkinnät.....	281
6.1 Tilinpäätöksen allekirjoitus.....	283
7. Luettelot ja selvitykset.....	285
7.1 Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista ja niiden säilytyksestä	287
7.2 Tositelajit.....	288

Kuopion kaupunki
Seurantajulkaisut
SE 2018:1
ISSN 0785-0344

Kuopion kaupunki

Tilinpäätös 2017

1 Toimintakertomus

1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1.1 Kaupunginjohtajan katsaus

Vuosi 2017 oli ilahduttava monella tapaa. Kaupungin palvelutuotannossa onnistuttiin sekä toiminnallisesti että taloudellisesti hyvin. Tulokertymää paransivat maankäyttö- ja kehittämiskorvaukset, palvelutarpeen kasvun pystyttiin vastaamaan hoivassa ja varhaiskasvatuksessa, kilpailukyky sopimuksen tuomaa työajan pidentämisestä hyödynnettiin vastaanotto- ja palvelutoiminnoissa. Talouskasvun ansiosta tulopohjamme vahvistui ja työllisyyskehitys kääntyi positiiviseksi. Kaupungin strategiset kärkihankkeet etenevät suunnitellusti. Savilahteen rakennetaan uutta älykästä kaupunginosaa, jossa yhdistyvät opiskelu, tutkimustoiminta, työpaikat ja asuminen. Kaupunkikeskustan elinvoimaisuutta lisätään muun muassa musiikkikeskuksen, asemanseudun ja Kuntolaakson mittavilla hankkeilla.

Kaupungin väestönkasvu jatkui edelleen positiivisena, mutta takavuosiin verrattuna pienempänä. Ennakko-tietojen mukaan väestön määrä kasvoi 494 hengellä. Vuoden lopussa asukasluku oli 118 209 henkilöä. Asuntorakentaminen on jatkunut vilkkaana. Uusia asuntoja valmistui 1057 kappaletta. Asuntotuotanto jatkuu hyvällä tasolla, sillä vuonna 2017 myönnettiin rakennuslupia noin 1400 asuntoon.

Kuopion työttömyysaste oli 11,9 %. Prosenttiluku on suurten kaupunkien vertailujoukossa varsin kelvollisella tasolla, mutta työttömyys aleni hitaammin kuin koko maassa ja pitkäaikaistyöttömien määrä pysyi lähes ennallaan. Vuonna 2017 pitkäaikaistyöttömiä oli noin 2400 henkilöä. Tämä näkyi myös Kuopion maksamassa työmarkkinatuen kuntaosuudessa, joka nousi 12,3 miljoonaan euroon. Työvoiman ulkopuolella olevien määrä kasvoi ja työllisyysaste jäi selvästi koko maan tasoa alemmaksi.

Kuopion kaupungin talouden toteuma oli vuonna 2017 selvästi talousarviota ja vielä loppuvuoden ennustetakin myönteisempi. Kaupungin toimintakateen toteuma oli talousarviota parempi ja verotulot kasvoivat alkuperäiseen talousarvioon verrattuna peräti 14,7 miljoonaa euroa. Kun korkotaso oli edelleen erittäin alhainen, rahoitusmenoissa säästettiin. Kaupungin vuosikate oli 57,5 miljoonaa euroa ja se oli yli 100 euroa/asukas parempi kuin vuonna 2016, kun lasketaan yhteen Kuopion ja Juankosken vuosikatteen. Vuosikate kattoi poistot 119 %:sti mikä merkitsee sitä, että investointien tulorahoitus parani myös merkittävästi.

Kuopion kaupungin, mukaan lukien liikelaitokset ja taseyksiköt, vuoden 2017 talousarvio laadittiin alun perin 9,1 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Tilinpäätöksen mukainen tilikauden tulos on 9,6 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Se toteutui siis 18,7 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota parempana. Koko kaupungin toimintakate oli vuonna 2017 yhteensä -599,1 miljoonaa euroa eli 1,5 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota parempi. Ennakoitua paremman tuloksen ja suunniteltua pienemmäksi jääneiden investointien ansiosta kaupungin velkaantumisen käytännössä pysähtyi jo vuonna 2016 ja kehitys jatkui 2017 samanlaisena, jopa niin että lainakanta jäi vuoden takaista 9,8 miljoonaa euroa eli 94 euroa/asukas pienemmäksi. Tilinpäätös osoittaa kaupungille kertyneen 106,1 miljoonaa euroa kumulatiivista ylijäämää.

Kuopion omistamat tytäryhtiöt ja muut konserniyhteisöt sisältävän kaupunkikonsernin tulos vuodelta 2017 ylsi 32,8 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi. Kaupunkikonsernin taseeseen kertyneet alijäämät saatiin katettua ja kumulatiivista ylijäämää syntyi 2,2 miljoonaa euroa.

Ensimmäinen tilinpäätökseni kaupunginjohtajana alkaa samalla olla viimeisiä tilinpäätöksiä nykyvuotoisessa kaupungissa. Kuluvaa ja seuraavaa vuotta tulevat sekä henkilöstössä että päätöksenteossa hallitsemaan sote- ja maakuntauudistukseen liittyvät valmistelut. Uudistus aiheuttaa merkittäviä muutoksia koko kaupunkikonserniin ja vaatii hyvää johtamisotetta sekä kykyä nähdä erilaisten kumppanuuksien merkitys 2020-luvun kaupungille.

Kiitän lämpimästi kaupungin ja sen yhteisöjen henkilökuntaa ja päättäjiä erinomaisesta yhteistyöstä ja sitoutumisesta kaupungin kasvuun ja elinvoimaan sekä palvelujen tuottamiseen. Kuluneen vuoden tilinpäätöksessä on hyvä perusta lähteä toteuttamaan uuden kaupunkistrategiamme tavoitteita – kohti Hyvän Elämän Pääkaupunkia.

Jarmo Pirhonen

Kaupunginjohtaja

1.1.2 Kaupungin hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kuopion ja Juankosken kaupunkien valtuustot muodostivat 12.9.2016 alkaen kuntarakennelain ja yhdistymissopimuksen perusteella ns. osayhteisvaltuuston, joka toimi Kuopion kaupunginvaltuustona siihen saakka, kunnes uusi valtuusto valittiin kuntavaaleissa 2017.

Kuopion kaupunginvaltuuston ja – hallituksen poliittiset voimasuhteet olivat 31.5.2017 saakka seuraavat:

	Valtuusto	Hallitus
Suomen Keskusta	21	3
Kansallinen Kokoomus	14	3
Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue	14	2
Perussuomalaiset	11	1
Vihreä liitto	5	1
Vasemmistoliitto	4	1
Suomen Kristillisdemokraatit	2	-
Kalevi Kauhasen valtuustoryhmä	1	
yht.	72	11

Kaupunginvaltuuston puheenjohtajana toimi Markku Rossi (kesk.) ja valtuuston I varapuheenjohtajana Sari Raassina (kok.) ja II varapuheenjohtajana Irja Sokka (sd.). Kaupunginhallituksen puheenjohtajana toimi Pekka Kantanen (kok.) ja hallituksen I varapuheenjohtajana Leila Savolainen (kesk.) ja II varapuheenjohtajana Neeta Röppänen (sd.).

Kuntavaalit järjestettiin huhtikuussa 2017. Uusi kaupunginvaltuusto järjestäytyi kokouksessaan 12.6.2017. Kaupunginvaltuuston puheenjohtajaksi valittiin Sari Raassina (kok.), I varapuheenjohtajaksi Markku Rossi (kesk.) ja II varapuheenjohtajaksi Tuula Väättäinen (sd.). Kaupunginhallituksen puheenjohtajaksi valittiin Antti Kivelä (kesk.), hallituksen I varapuheenjohtajaksi Pekka Kantanen (kok.) ja II varapuheenjohtajaksi Jaakko Kosunen (sd.).

Kuopion kaupunginvaltuuston ja – hallituksen poliittiset voimasuhteet olivat vuoden 2017 lopulla seuraavat:

	Valtuusto	Hallitus
Suomen Keskusta	14	3
Kansallinen Kokoomus	12	2
Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue	11	2
Vihreä liitto	8	2
Vasemmistoliitto	6	1
Perussuomalaiset	4	1
Suomen Kristillisdemokraatit	2	-
Sininen tulevaisuus	1	
yht.	65	11

Kaupunginhallituksen esittelijänä toimi 30.4.2017 saakka kaupunginjohtaja Petteri Paronen. Tämän jälkeen vs. kaupunginjohtajana toimi 1.5. lukien Jarmo Pirhonen. Palvelualuejohtajina ja kaupunginjohtajan sijaisina toimivat kaupunginjohtaja Paronen 30.4.2017 saakka ja 1.5.2017 lukien vs. kaupunginjohtaja Jarmo Pirhonen (elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualue), Markku Tervahauta (perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueet) ja Pekka Vähäkangas (kasvun ja oppimisen sekä hyvinvoinnin edistämisen palvelualueet) sekä Jarmo Pirhonen (kaupunkiympäristön palvelualue).

Kaupungin hallintoa, toimintaa, taloutta ja palveluja koskevia keskeisiä päätöksiä

Kaupunginvaltuusto valitsi joulukuun kokouksessaan Kuopion kaupungin uudeksi kaupunginjohtajaksi Jarmo Pirhosen kaupunginjohtaja Petteri Parosen tilalle.

Elinvoima- ja konsernipalvelu aloitti uutena palvelualueena vuoden 2017 alussa. Vetovoimaisuuden palvelu-alue ja konsernipalvelu yhdistettiin ja palvelualueelle tuli kaksi vastuualuetta, elinvoimapalvelu ja konsernipalvelu. Elinvoimapalvelujen vastuualueella ovat seuraavat palveluyksiköt: Yrityspalvelu, Työllisyyspalvelu,

Strategia ja kehittäminen, Markkinointi-, viestintä- ja asiakaspalvelu sekä Lomituspalvelu. Konsernipalvelun vastuualueella ovat seuraavat palveluyksiköt: Kaupunginkanslia, Työnantajapalvelu, Talous- ja omistajaohjaus, Tietohallinto ja Tilakeskus. Työllisyyspalvelu siirtyi palvelualueelle perusturvan palvelualueelta.

Kuopion strategia vuoteen 2030 uusittiin vuoden aikana eri osapuolia työhön vahvasti osallistaen. Strategia-prosessin aikana toteutettiin mm. vanhan strategian arviointi, toimintaympäristöä koskevia analyysejä sekä sähköinen verkkoavoriihi, johon osallistui asukkaita, henkilöstöä, esimiehiä, luottamushenkilöitä sekä sidosryhmien edustajia. Sähköinen verkkokysely toteutettiin myös Kuopion kansainvälisille asukkaille sekä luonnosvaiheessa kaikille asukkaille. Kuopion tulevaisuuden tahtotilaa työstettiin myös useissa työseminaareissa. Kaupunginvaltuusto hyväksyi uuden strategian ja sen vision ”Hyvän elämän pääkaupunki” joulukuussa pitämässään kokouksessa.

Muina merkittävänä ohjelmina ja suunnitelmina hyväksyttiin Kuopion resurssivissausohjelma vuoteen 2030, Jätepoliittinen ohjelma vuoteen 2022 ja kaupungin henkilöstöohjelma sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma.

Vuoden aikana päätettiin Niiralassa sijaitsevien uimahalli-jäähallin palvelujen järjestämisestä yksityisomistaisella leasingmallilla. Mallissa kaupunki tekee 20 vuoden vuokra- ja palvelusopimuksen, jolla korvataan palveluntuottajan kokonaistarjouksen mukaiset pääoma- ja ylläpitokustannukset. Hankinnassa palveluntuottaja toteuttaa investoinnin ja hankkii myös hankerahoituksen. Kaupunginvaltuuston päätöksen 22.5.2017 mukaisesti hankkeeseen valittiin palveluntuottajaksi kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen antanut YIT Oyj. Hyväksytyn tarjouksen kokonaishinta (tarjoushetken hintatasossa) oli 46,2 miljoonaa euroa, joka jakaantuu seuraavasti: uimahallin uudisrakennukselle 29,9 miljoonaa euroa, jäähallin perusparannukselle ja laajennukselle 9,5 miljoonaa euroa sekä pysäköintilaitokselle 6,8 miljoonaa euroa. Sopimuskokonaisuuteen sisältyy tilaajan (Kuopion kaupunki), palveluntuottajan (YIT Oyj/ Caverion Suomi Oy) ja rahoittajan (SEB Leasing Oy) kanssa solmittu kolmikantasopimus, jossa sovitaan osapuolten keskeiset oikeudet ja velvoitteet. Hankkeen pääsopimuksia ovat kohdekohtaiset leasingsovimukset, kohdekohtaiset KVR-sopimukset ja ylläpitotosopimus. Kaupunginvaltuusto hyväksyi sopimuskokonaisuuden kokouksessaan 20.11.2017.

Kaupunginhallitus hyväksyi Hiltulanlahden alakoulu-päiväkotihankkeen hankesuunnitteluryhmän esityksen kolmesarjaisen alakoulun, esiopetuksen ja päiväkodin toteuttamiseksi. Kaupunginvaltuusto päätti marraskuussa, että Hiltulanlahden alakoulun ja päiväkodin toteutus elinkaarihankkeena käynnistetään välittömästi. Rakennus toteutetaan Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilojen omistukseen. Kiinteistöyhtiö vastaa hankkeen rahoituksesta ja Kuopion kaupunki myöntää kiinteistöyhtiölle kaupungin omavelkaisen takauksen hankkeen investoinnin toteuttamista otettavaan lainaan enintään 18,5 miljoonan euron (alv 0 %) yhteismäärälle ja enintään 25 vuoden laina-ajalle rahoituksen viimeisen erän nostamisesta lukien laskettuna. Palveluntuottajaksi hankkeeseen valittiin kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen antanut Lemminkäinen Talo Oy.

Kaupunginhallitus hyväksyi liikuntapaikkarakentamista koskevin aiesopimuksina Puijon urheilualueelle rakennettavaa monitoimihallia sekä Lippumäen liikuntakeskuksen alueelle rakennettavaa jäähallia koskevat aiesopimukset.

Melalahden koulun vanha osa päätettiin kaupunginhallituksen päätöksellä purkaa. Lisäksi päätettiin rakentaa tilalle sitä korvaava uudisosa sekä korjata koulun v. 1992 valmistunut rakennusosa. Kaupunginvaltuusto myönsi vuoden 2017 talousarvioon lisättäväksi 0,7 miljoonaa euroa investointimäärärahaa käytettäväksi Melalahden koulun osittaiseen uudisrakentamiseen sekä 0,2 miljoonaa euroa koulun vanhan osan purkamista varten. Kaupunginhallitus hyväksyi Maaninkajärven koulun tontille rakennettavan Maaningan uuden päiväkodin hankesuunnitelman. Tavoitteena on keskittää Maaningan keskusta-alueen päivähoito nykyisen kahden toimipisteen mallista yhteen 3-ryhmäiseen yksikköön. Tavoitteena on, että päiväkotitoiminta voi aloittaa toimintansa uusissa tiloissa elokuussa 2018. Kohteen hankinnassa pilotoidaan hankemallia, jossa ulkopuolinen investori toteuttaa Kuopion kaupungille vuokrapäiväkodin (ei siirrettävä) pitkällä vuokra-ajalla (15–20 vuotta). Myös Nilsiän uuden päiväkodin hankesuunnitelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa vuoden aikana. Päiväkodin rakentaminen ajoittunee vuodelle 2019.

Kaupunginhallitus valitsi vuoden aikana urakoitsijat Musiikkikeskuksen talotekniikkajärjestelmän uusimiseen sekä Kuopion Museon peruskorjaus ja laajennushankkeen pää- ja arkkitehtisuunnittelijan sekä rakennus-, LVIAJ- ja sähkösuunnittelusta vastaavat toimijat. Musiikkikeskuksen perusparannus valmistuu ja tilat avautuvat vaihteittain vuoden 2018 aikana. Kuopion Tilakeskuksen talousarviossa on vuosille 2017 – 2018 varattu musiikkikeskuksen talotekniikan perusparannukseen 8,1 miljoonaa euroa. Museon peruskorjaus- ja laajennushankkeen tavoitehinta yhteensä 12 750 000 euroa (alv 0 %). Kaavamuutos vahvistunee elokuussa 2018. Tavoitteena on, että rakentaminen alkaa lokakuussa 2018 ja kohde valmistuu vuoden 2020 alkupuolella.

Kaupunginvaltuusto päätti, että kaupunki vastaa 1.1.2018 lukien asemakaava-alueella hulevesien hallinnasta hulevesiviemärit mukaan lukien ja että kaupunki ottaa käyttöön kiinteistön painotettuun käyttötarkoitukseen ja pinta-alan perustuvan julkisoikeudellisen hulevesimaksun 1.1.2018 lukien. Maksun vaikutusalueena ovat asemakaavoitetut alueet Kuopiossa.

Kaupunginhallitus on maaliskuussa 2018 esittänyt kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden julistuksen Kuopio-yhteisölle ja toivoo eri tahojen yhtyvän julistukseen.

Kaavoitusta koskevia päätöksiä

Keskeisiä yleiskaavoitusta koskevia päätöksiä tehtiin mm. hyväksymällä Hietasalon osayleiskaava. Osayleiskaavassa muutettiin kaava vastaamaan lomarakennuspaikkojen osalta olemassa olevaa tilannetta ja mahdollistettiin lomarakennuspaikoilla uudis- ja korvaava rakentaminen pohjavettä ja vedenottamon toimintaa vaarantamatta. Kaavamuutoksella varmistettiin lomarakennusten olemassaolo ja selkeytettiin rakennuspaikkojen rakennusoikeuksia.

Lisäksi merkittävänä yleiskaavoitusta koskevana päätöksenä hyväksyttiin Rauhalahden osayleiskaava. Osayleiskaavan tavoitteena on mahdollistaa uuden asuinalueen tarkoituksen mukainen sijoittuminen nykyiselle matkailualueelle Kivilammen pohjoispuolelle. Lisäksi osayleiskaavalla tutkittiin kaupunkirakenteen tiivistämismahdollisuuksia asumisen ja Jynkän lähiökeskuksen osalta. Kaavassa määritetään rakentamisen ja liikenteen perusratkaisut, rakennettavien alueiden rajautuminen, kortteleiden tuleva käyttö sekä alueen liittyminen muuhun kaupunkirakenteeseen. Osayleiskaavan pinta-ala on noin 84 hehtaaria, josta vesialuetta 9 hehtaaria. Kaavaratkaisussa alueelle sijoittuu noin 1 200 uutta asukasta, josta noin 900 asukasta Kivilammen pohjoispuolelle ja muille täydennysrakentamisalueille palvelukeskustaan ja Rahkamäkeen noin 300 asukasta.

Asemakaavoituksen osalta merkittävänä kaavamuutoksina käsiteltiin mm. asemanseutua, Kuikkalammen aluetta ja Presidentinkatua koskevat muutokset.

Vuoden aikana hyväksyttiin Kuopion kaupungin ja VR-Yhtymä Oy:n omistamalle maa-alueelle asemanseudun rakentamista koskeva kaavamuutos, joka on samalla kaupunkiympäristöltään, arkkitehtuuriltaan ja kaupunkikuvaltaan edustava asunto-, toimisto-, liike- ja palvelutiloja sisältävä merkittävä työpaikka-alue. Lisäksi kaavalla mahdollistetaan maanalaisten raideliikennettä palvelevien tilojen rakentaminen Liikenneviraston omistamalle maa-alueelle sekä hule- ja tulvavesien käsittelyyn tarkoitettun suojaviheralueen rakentaminen kaupungin omistamalle asemakaavoittamattomalle maa-alueelle.

Asemakaavamuutoksena hyväksyttiin myös Saaristokaupunkiin uusi rivi- ja kerrostaloalue. Kuikkalammen alueelle arvioidaan tulevan noin 260 asuntoa ja 500 asukasta. Alueelle on varattu laaja viher- ja virkistysalue ulkoilureitistöineen.

Lisäksi asemakaavamuutoksena hyväksyttiin Presidentinkadun ympäristöön valmisteltu kaavamuutos, joka mahdollistaa Savon Koulutuskuntayhtymän oppilaitosalueen muuttamisen asuinkerrostaloalueeksi ja oppilaitoksen siirtymisen Savilahteen. Keskuskentän urheilu- ja virkistyspalvelujen alueen yhteyteen rakennetaan asuntoja sekä liike- ja toimistotilaa. Urheilu- ja virkistyspalvelujen aluetta kehitetään rakentamalla lisäkatso- ja jalkapallokentän ympärille, kuplahallin sijalle täysimittainen tekonurmijalkapallokenttä ja sen pohjoispuolelle lähiliikunta-alue. Alueen pysäköinti toteutetaan kansi- ja pysäköintitaloratkaisuna.

Kuopion kaupungin tilivelvolliset viranhaltijat

Tilivelvolliset viranhaltijat vuonna 2017 olivat:

- kaupunginjohtaja
- palvelualuejohtajat
- asiakkuusjohtajat:
 - o Elinvoima- ja konsernipalvelut: strategiajohtaja ja hallintojohtaja
 - o Kaupunkiympäristön palvelualue: kaupunkisuunnittelujohtaja, kaupungininsinööri, kiinteistöjohtaja ja ympäristöjohtaja.
 - o Kasvun ja oppimisen palvelualue: opetusjohtaja, varhaiskasvatusjohtaja ja kasvun ja oppimisen tuen johtaja

- Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue: hyvinvoinnin edistämisen johtajat
- Perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueet: perusturvajohtaja, kuntoutusjohtaja ja terveysjohtaja
- Savo-Pielisen jätelautakunnan esittelijä
- Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnan esittelijä
- Tilakeskuksen toimitilajohtaja
- Pohjois-Savon pelastuslaitoksen pelastusjohtaja
- Kuopion Vesi Liikelaitoksen toimitusjohtaja
- Kallaveden Työterveys Liikelaitoksen työterveyshuollon johtaja.

1.1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Yleinen taloudellinen kehitys

Bruttokansantuotteen volyymi kasvoi 2,7 % vuonna 2017 Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan. Bruttokansantuote kasvoi voimakkaasti viennin ja investointien kasvun myötä. Viennin volyymien kasvuksi Tilastokeskus arvioi 8,3 %, koska maailmankauppa kasvoi edellisiä vuosia nopeammin. Investointien arvioidaan kasvavan 6,3 %. Erityisesti rakennusinvestointeja sekä kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestointeja on tehty runsaasti. Suomen talouskasvun vahvistuminen, viennin vilkastuminen ja matalalla pysyneet korot ovat olleet merkittäviä taustatekijöitä yksityisten investointien kasvulle valtiovarainministeriön talouskatsauksen (joulukuun 2017) mukaan.

Yksityisen kulutuksen kasvuksi valtiovarainministeriö arvioi 1,8 % vuonna 2017. Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua on tukenut parantunut työllisyys sekä verotuksen keventyminen. Työllisyys on parantunut selvästi talouskasvun kiihtyessä, vaikka työn tuottavuus on kohentunut huomattavasti. Työttömyysasteen ennakoitaan laskevan 8,6 prosenttiin, kun se edellisenä vuonna oli 8,9 prosenttia. Vuonna 2017 ansiotaso kehittyi pääosin työmarkkinaosapuolten neuvotteleman kilpailukyky sopimuksen mukaisesti. Sopimuspalkkoja ei korotettu ja julkisen sektorin lomarahoja leikattiin 30 %. Nimellisten ansioiden arvioidaan kasvavan 0,2 % vuonna 2017. Kansantalouden nimellinen palkkasumma kasvoi 2,6 %, mikä on selvästi enemmän kuin mitä ansiotason ja työllisyyden kasvun perusteella voisi olettaa. Ennuste vuoden 2017 inflaatioksi on 0,8 %. Inflaatiota kiihdytti etenkin raakaöljyn hinnan selkeä nousu viime vuodesta.

Taloudellisen katsauksen mukaan maailmantalouden myönteiset näkymät ovat vahvistuneet kuluneen vuoden aikana. Erityisesti Euroopassa talouskehitys on ollut ennakoitua parempaa. Useissa talouksissa sekä vienti että kotimainen kysyntä ovat elpyneet. Työllisyystilanne oli hyvä, mutta kuten Yhdysvalloissa, palkka-kehitys oli useissa maissa yhä maltillista, mikä heijastui ostovoiman vaatimattomana kasvuna ja vaimena inflaatio-odotuksina. Tästä huolimatta kuluttajien odotukset talouskehityksestä olivat useissa maissa myönteisiä.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen kääntyi laskuun vuonna 2016. Bruttokansantuotteen nopea kasvu alentaa velkasuhdetta ja velkasuhde näyttäisi painuvan hieman 60 prosentin alapuolelle vuonna 2019 valtiovarainministeriön arvion mukaan. Talouskasvun hidastuessa ja ikäsidonnaisten menojen kasvun jatkuessa, velkasuhteen kasvu uhkaa uudelleen ensi vuosikymmenellä. Etenkin valtiontalous on edelleen huomattavasti alijäämäinen. Myös paikallishallinnossa menot ylittävät tulot. Sosiaaliturvarahastot ovat pitkään olleet selvästi ylijäämäisiä, mutta väestön ikääntymisestä aiheutunut menojen kasvu on jo pienentänyt ylijäämää.

Tilastokeskuksen kokoamien vuoden 2017 tilinpäätösarvioiden mukaan kuntien ja kuntayhtymien toimintakulut laskivat viime vuonna keskimäärin 1 % edelliseen vuoteen verrattuna mm. kilpailukyky sopimukseen liittyvien toimien, perustoimeentulotuen Kela-siirron ja kuntien omien säästötoimien vuoksi. Toimintatuotot vähenivät reilun prosentin perustoimeentulotuen Kelalle siirron vuoksi. Yhteenlaskettu vuosikate vahvistui 500 milj. euroa. Kuntien verorahoitus, joka koostuu verotuloista ja valtionosuuksista, kasvoi vain 0,5 % edellisvuodesta ja oli yhteensä 31,1 mrd. euroa. Verotulojen kasvu oli 2 %, kun taas valtionosuudet laskivat 3,3 %. Tilikauden tulos oli positiivinen 1,3 mrd. euroa, parannusta edellisvuoteen reilut 200 milj. euroa. Tilikauden tuloksen arvioidaan kuitenkin olevan negatiivinen 60 kunnassa.

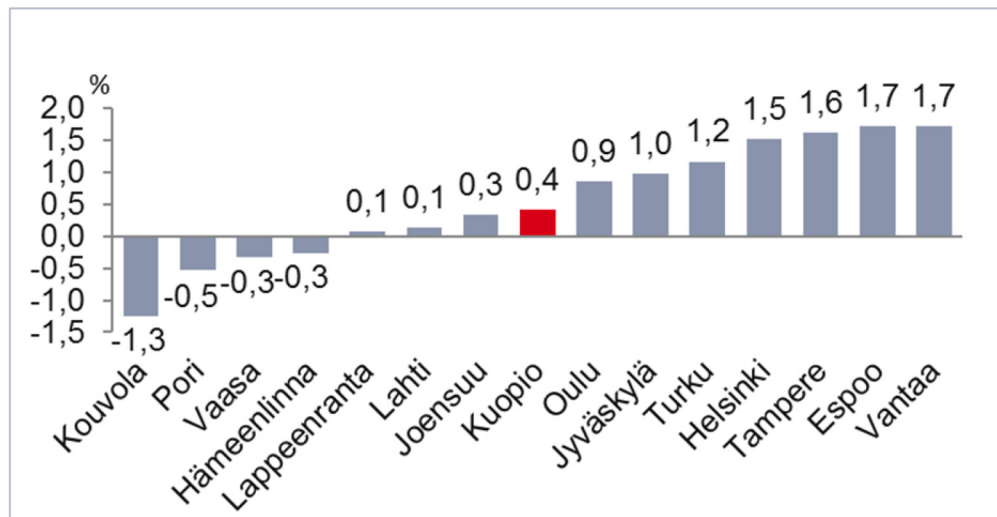
Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu lainakanta oli vuoden 2017 lopussa 18,3 mrd. euroa, kasvua 0,2 miljardia euroa (0,9 %). Kuntien lainakanta puolestaan pieneni 0,1 mrd. euroa (0,6 %). Asukasta kohti laskettu lainakanta oli 2.921 euroa, kun vastaava luku edellisvuonna oli 2.939 euroa.

Kymmenen suurimman kaupungin tilinpäätöksissä toimintamenot pienenivät vuodesta 2016, tunnusluku vuosikate % -poistoista oli kolmea kaupunkia lukuun ottamatta yli 100 % ja tulokset suurimmalla osalla positiivisia. Lainamääriä pystyttiin pienentämään ja investointien tulorahoitus oli hyvällä tasolla.

Toimintaympäristön kehitys

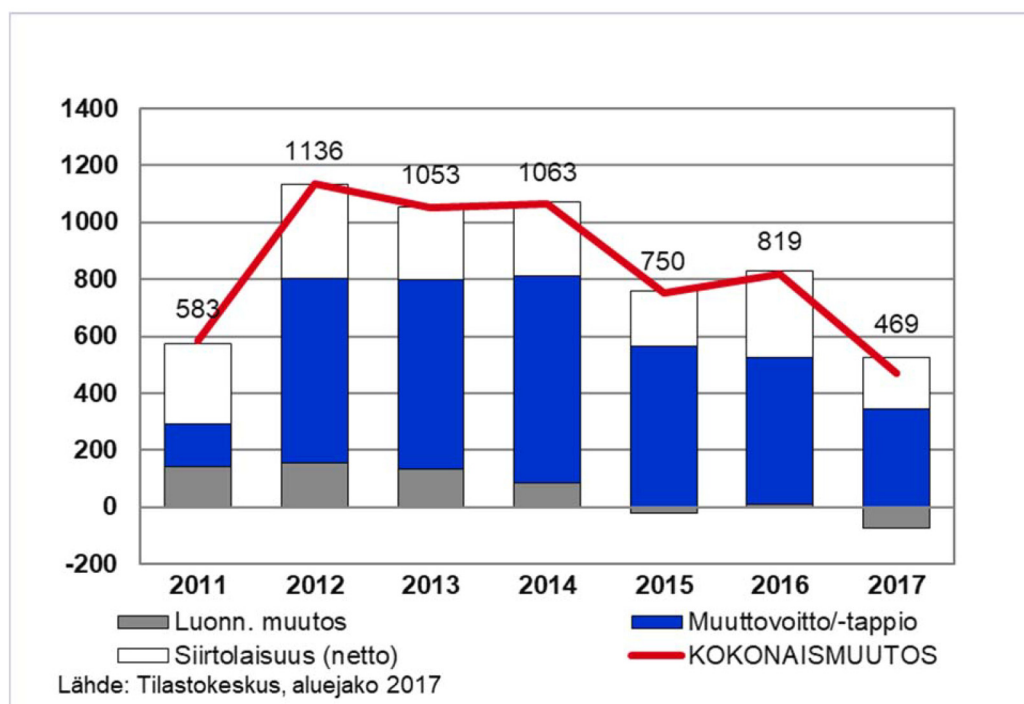
Kuopion väkiluku vuoden 2017 lopussa oli 118 209. Vuoden alussa toteutunut Kuopion ja Juankosken kunta-liitos lisäsi väestömäärää noin 4800 henkeä. Väkiluvultaan Kuopio on Suomen 9. suurin kaupunki.

Väestönmuutokset Kuopiossa ja vertailukaupungeissa 2017

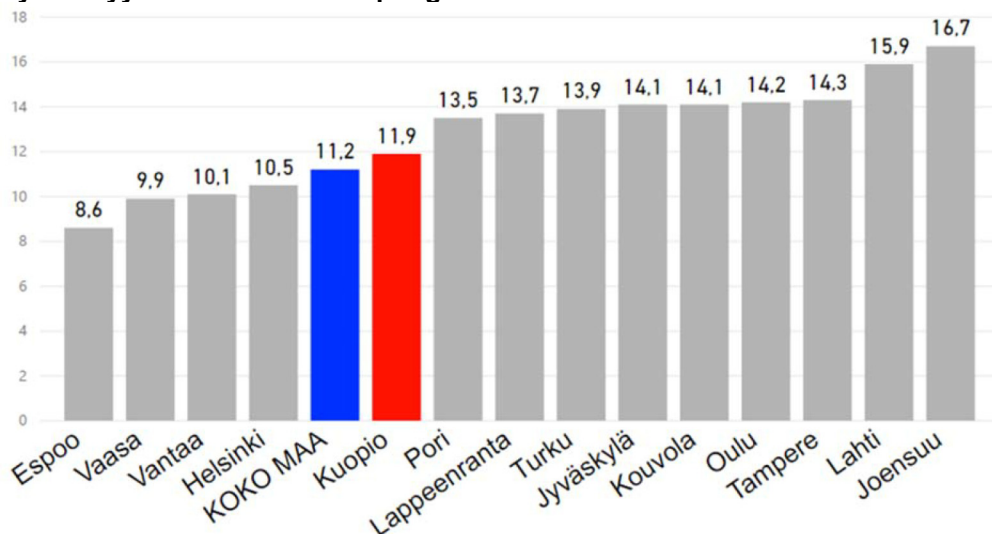

Vuonna 2017 syntyi 1047 lasta ja kuoli 1120 henkilöä. Luonnollinen väestönmuutos jäi 73 henkeä negatiiviseksi. Kuntien välisessä muutossa Kuopio sai nettomuuttoa 344 henkeä ja nettomaahanmuutto oli 182 henkeä. Kokonaisväestönmuutos oli 469 henkeä.

Kuopion väestönmuutokset

Työttömyysasteet vertailukaupungeissa 31.12.2017

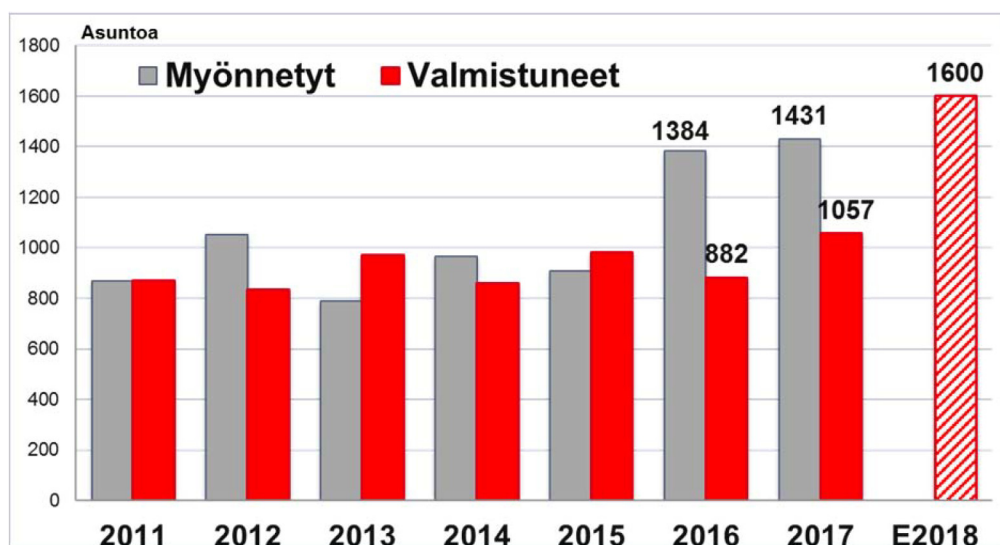

Kuopiossa oli vuonna 2017 noin 6700 työtöntä. Kuopion työttömyys aleni hitaammin kuin koko maassa. Pitkäaikaistyöttömien määrä pysyi lähes ennallaan, heitä oli vuonna 2017 keskimäärin 2400 henkeä.

Kuopion työvoima (Juankoski ml.) oli vuoden 2016 lopulla noin 56300. Työvoiman määrä kasvoi noin 300 henkeä. Muutokseen vaikuttivat työllisten määrän kasvu (+ 700) ja työttömien määrän väheneminen (- 400). Kuopion työllisyysaste eli työllisten osuus 18-64 –vuotiaasta väestöstä oli 65,9 (koko maa 68,6).

Työvoiman ulkopuolella oli 61460 henkeä, hieman yli puolet väestöstä. Työvoiman ulkopuolella olevien määrä kasvoi noin 550 henkeä. Suurimmat muutokset olivat opiskelijoiden (+200) ja eläkeläisten (+400) määrän kasvu. Taloudellinen huoltosuhde eli työttömien ja työvoiman ulkopuolelle jäävien määrä sataa työllistä kohden pieneni edellisvuodesta ja oli 142. Vuoden 2016 työssäkäyntitiedot perustuvat Tilastokeskuksen helmikuussa 2018 julkistettuihin tietoihin.

Rakentaminen

Asuntoja valmistui eniten Puijonlaaksoon, Lehtoniemeen, Pirttiin ja Rautaniemeen. Kaupungin vähintään 800 uuden asunnon vuositavoite ylittyi tänäkin vuonna.

1.1.4 Olennaiset muutokset Kuopion kaupungin toiminnassa ja taloudessa

Tuloperusteiden muutokset

Verotulojen kertymä oli 452,7 milj. euroa, 8,9 milj. euroa (2 %) enemmän kuin edellisenä vuonna, kun vertailussa huomioidaan myös Juankosken verotulot. Verotulojen toteutuma ylittyi 14,7 milj. euroa (3,4 %) alkupe-
räisestä talousarviosta ja 1,2 milj. euroa (0,3 %) muutetusta talousarviosta. Talousarvion valmistelussa huomioitiin, että verotulokertymää pienentävät kilpailukykysojimus ja siihen liittyvät veronkevennykset. Myönteinen talouskehitys ja työttömyyden ennusteita nopeampi lasku kasvattivat kuitenkin verokertymää arvioitua enemmän. Tuloveroprosentti ja kiinteistöveroprosentit olivat vuoden 2016 tasolla.

Kunnallisverotulojen kertymä oli 388,8 milj. euroa, kasvua 3,7 milj. euroa (0,9 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Yhteisöverotulojen kertymä oli 25,5 milj. euroa, mikä on 4,4 milj. euroa (20,9 %) enemmän kuin edellisenä vuonna. Ennusteita suurempi toteutuma muodostui pääosin yhdestä suuresta yksittäisestä yritys-
kautasta. Kiinteistöverotulojen toteutuma on 38,4 milj. euroa, kasvua 0,8 milj. euroa (2,2 %). Juankosken verotulot on huomioitu edellä olevissa vertailuissa.

Valtionosuuksien kertymä oli 197,3 milj. euroa, mikä on 0,9 milj. euroa (0,5 %) vähemmän kuin edellisenä vuonna, kun huomioidaan Juankosken valtionosuudet. Kilpailukykysojimus ja perustoimeentulotuen siirto Kelalle vähensivät valtionosuuksia. Valtionosuuksiin ei tehty määrärahamuutoksia vuoden aikana. Kuntaliitoksista maksettavat valtion yhdistymisavustus ja valtionosuusmenetyksen korvaus käsitellään toimintatuloihin sisältyvinä erinä eikä tämän otsikon alla käsiteltyinä varsinaisina valtionosuuksina.

Verotulot ja valtionosuudet eli verorahoitus olivat yhteensä 650,1 milj. euroa. Kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 8 milj. euroa (1,2 %). Kasvu aiheutui verotulojen kasvusta edelliseen vuoteen verrattuna.

Toiminnan ja tehtävien muutokset

Juankosken kaupungin kuntaliitos toteutui vuoden 2017 alusta.

Palvelualueuudistuksen organisaatiomuutokset tulivat voimaan vuoden 2017 alussa. Konsernipalvelu ja vetovoimaisuuden palvelualue yhdistyivät yhdeksi palvelualueeksi, elinvoima- ja konsernipalveluksi. Uudelle palvelualueelle siirtyi työllisyyspalvelut perusturvan palvelualueelta. Kuopio Innovation Oy:n toiminta integroitiin osaksi elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueella. Kaupunkiympäristön palvelualueelle koottiin kaupunkisuunnittelukokonaisuus ja pääosa ulkoilu- ja virkistyspalveluista. Strateginen maankäytönsuunnittelu siirtyi konsernipalveluista osaksi kaupunkisuunnittelun vastuualueella. Perheneuvola siirtyi terveydenhuollon palvelualueelle kasvun ja oppimisen palvelualueelta.

Vuoden alusta aloitti kaupungin 50 %:sti rahoittama Kuopio Convention Bureau Oy. Yhtiön tavoitteena on ympärivuotisen kokous- ja kongressimatkailun vahvistaminen. Kokous- ja kongressipalvelu on yhteisrahoitteinen tiedeyhteisöjen, kaupungin ja matkailuyritysten yhteenliittymä. Yhtiö on Kuopio-Tahko markkinointi Oy:n 100 % omistama tytäryhtiö.

Pitäjäraatien toiminta käynnistyi loppukesällä, kun lähidemokratiajaosto oli nimittänyt pitäjäraatien jäsenet pitäjäkokousten tekemien esitysten perusteella. Pitäjäraadit ovat Juankoskella, Karttulassa, Maaningalla, Nilsiässä, Riistavedellä ja Vehmersalmella.

Elinkaarihankkeena toteutettu Jynkän koulu otettiin käyttöön 1.8.2017. Koulu toimii lähipalvelukeskuksena, jossa on esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmia tukevat tilat, omatoimikirjasto sekä lähiliikuntamahdollisuudet.

Kuopion kaupungin koulutuspoliittinen ohjelma vuosille 2017 - 2025 "Kuopiolainen opetus – lupa innostua", suunnitelma hyväksyttiin. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen yhteinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sekä nuoriso-ohjelma vuosille 2017 – 2020 hyväksyttiin.

Perustoimeentulotuki siirtyi Kelan vastuulle vuoden 2017 alusta. Muutos aiheutti asiakkaille päällekkäistä asiointia kahden eri toimijan välillä ja lisätyötä aikuissosiaalityön palveluihin. Siirtymävaiheen kustannuksiin varauduttiin kuitenkin riittävillä määrärahoilla, jotka toteutuivat arvioitua pienempänä. Kehitysvammaisten asumisessa asiakkaat siirtyivät Vaalijalan kuntayhtymästä asumaan Kuopioon.

Kotisairaalan ja ensihoidon yhteistyönä toteutettava ns. SOTE-TIKE (sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekeskus) toiminta käynnistyi loppuvuodesta 2017. Tavoitteena on viiveetön kotikuntoutus alueellisilla kotikuntoutusterapeuteilla sekä vanhuspalveluiden että kotisairaalan asiakkuuksille.

Suun terveydenhuollon virka-ajan ulkopuolinen päivystys siirtyi KYS:in yhteispäivystyksen tiloihin ja erikoissairaanhoidon toiminnaksi maaliskuussa 2017. Perheneuvola, SIHTI Nuorten vastaanotto sekä Lasten ja nuorten mielenterveysyksiköt yhdistyivät vuoden 2017 aikana.

Tilakeskuksessa myynti-, kehitys- ja purkukohteiden valmistelu eteni suunnitellusti. Kaupunki myi kahdeksan rakennusta. Valkeisen entinen sairaala siirtyi joulukuussa 2017 uudelle omistajalle. Lisäksi purettiin 34 rakennusta (sisältäen varastoja ja katoksia), joista 12 sijaitsi Savilahden alueella. Tilakeskus käynnisti palveluverkoston suunnittelu- ja päivystystyön yhdessä kasvun- ja oppimisen palvelualueen kanssa. Työ aloitettiin päivähoito-, peruskoulu- ja lukioverkostokeselvityksestä.

Kuopion ja Siilinjärven vesihuollon yhtiöittämisselvitys valmistui maaliskuussa 2017. Joulukuussa verohallinnolle lähetettiin ennakkoratkaisuhakemus mahdollisesti perustettavan yhtiön lukuun.

Vuonna 2017 käynnissä olleista kaupungin omista hankkeista merkittävimmät ovat olleet Kumpusaarentie, TOPI-työllisyysuhanke ja Viisaan liikkumisen hanke. Kaupungin omahoitamia hankkeita olivat mm. Leader- ja Kake-ohjelmat.

Kuopion kaupungin edustajat ovat osallistuneet Pohjois-Savon maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluun.

Olennot poikkeamat talousarvioon

Tilinpäätösvoiton aikana hyväksytyt määrärahamuutokset vähensivät toimintatuottoja 10,6 milj. euroa. Terveydenhuollon palvelualueen toimintatuotot vähenivät 4,3 milj. euroa, merkittävimpiä 4,7 milj. euron vähennys sisäisen ostopalvelusopimuksen päättyessä kasvun ja oppimisen palvelualueen kanssa. Yleishallinnon toimintatuottoja vähennettiin 4,1 milj. euroa, kun loppuvuodesta todettiin, että myyntejä ei toteuteta parantuneen tuloksen vuoksi.

Toimintakulujen lisämäärärahoja hyväksyttiin vuoden aikana 0,9 milj. euroa. Kasvun ja oppimisen palvelualueen toimintakuluja vähennettiin 4,3 milj. euroa, suurimpana 4,7 milj. euroa em. terveydenhuollon sekä kasvun ja oppimisen palvelualueen sisäisen ostopalvelusopimuksen päättyessä. Yleishallinnon toimintakulut pienenevät 2,7 milj. euroa, mistä 2,5 milj. euroa oli kaupunginhallituksen kehittämistoimiin varattua määrärahaa. Kehittämistoimiin varattua määrärahaa 2 milj. euroa kohdennettiin perusturvan palvelualueelle ja 0,5 milj. euroa hyvinvoinnin edistämisen palvelualueelle. Talousarviomuutokset heikensivät toimintakatetta alkuperäiseen talousarvioon nähden 9,7 milj. euroa.

Talousarviomuutoksissa lisättiin verotuloja 13,5 milj. euroa ja vähennettiin korkomenoja 0,8 milj. euroa. Talousarviomuutokset paransivat vuosikatetta 4,7 milj. euroa.

Tilinpäätösvoiton aikana hyväksytyjen määrärahamuutosten jälkeen tilikauden alijäämä oli 4,4 milj. euroa. Alkuperäisessä talousarviossa tilikausi oli alijäämäinen 9,1 milj. euroa, joten määrärahamuutosten jälkeen tilikauden alijäämä oli 4,7 milj. euroa alkuperäistä talousarviota parempi.

Toimintatuottoja kertyi 300,6 milj. euroa, 1,2 milj. euroa muutettua talousarviota enemmän (toteutuma 100,4 %). Alkuperäiseen talousarvioon nähden toimintatuottoja kertyi 9,3 milj. euroa vähemmän. Valmistus omaan käyttöön oli 18,9 milj. euroa, 4,3 milj. euroa enemmän kuin talousarviossa.

Toimintatuottojen toteutumisessa suurimmat poikkeamat olivat perusturvan palvelualueella ja lomituspalvelussa. Perusturvan palvelualueella toimintatuotot ylittivät 2,8 milj. euroa muutetusta talousarviosta, sen sijaan lomituspalvelussa toimintatuotot alittivat 0,9 milj. euroa. Kuntateknikkaliikelaitoksen toimintatuotot ylittivät talousarviosta 3,8 milj. euroa.

Toimintakulujen toteutuma oli 918,6 milj. euroa, mikä oli 5,6 milj. euroa pienempi kuin muutetussa talousarviossa (toteutuma 99,4 %). Toimintakulut alittivat alkuperäiseen talousarvioon nähden 6,5 milj. euroa. Toimintakulut kasvoivat edellisestä vuodesta 24,9 milj. euroa ja 2,8 %. Toimintakulujen toteutuman vertailua edelliseen vuoteen vaikeuttaa se, että vuonna 2017 oli useita merkittäviä muutoksia, kuten Juankosken kuntaliitos, perustoimeentulotuen siirto Kelalle ja kilpailukykysovimuksen vaikutukset.

Toimintakulut toteutuivat muutettua talousarviota pienempinä muilla palvelualueilla lukuun ottamatta perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueita. Suurimmat poikkeamat toteutumisissa muutettuun talousarvioon nähden olivat elinvoima- ja konsernipalvelun, kaupunkiympäristön ja perusturvan palvelualueilla. Elinvoima- ja konsernipalvelun toimintakulut ilman lomituspalvelua toteutuivat 2,1 milj. euroa ja kaupunkiympäristön 1,7 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä. Perusturvan toimintakulut puolestaan ylittyivät 1,2 milj. euroa muutetusta talousarviosta. Tilakeskuksen toimintakulut olivat 1,8 milj. euroa talousarviota pienemmät, kun taas Kuntatekniikkaliikelaitoksessa toimintakulut olivat 3,4 milj. euroa suuremmat kuin talousarviossa.

Toimintakatteen toteutuma oli -599,1 milj. euroa (toteutuma 98,2 %). Toimintakate oli 11,1 milj. euroa parempi kuin muutetussa talousarviossa ja myös parempi kuin alkuperäisessä talousarviossa, 1,5 milj. euroa. Toimintakate heikentyi edelliseen vuoteen verrattuna 25 milj. euroa (4,4 %). Toimintakuluihin vaikuttaneet muutokset vaikuttivat myös toimintakatteen kasvuun.

Kaikkien palvelualueiden toimintakatteet olivat parempia kuin muutetussa talousarviossa. Suurimmat toimintakatteiden poikkeamat muutettuun talousarvioon nähden olivat kaupunkiympäristön, elinvoima- ja konsernipalvelun (ilman lomituspalvelua) sekä perusturvan palvelualueilla. Kaupunkiympäristön toimintakate oli 2,3 milj. euroa, elinvoima- ja konsernipalvelun 1,9 milj. euroa ja perusturvan 1,6 milj. euroa parempi kuin talousarviossa. Tilakeskuksen toimintakate toteutui 1,5 milj. talousarviota parempana.

Vuosikate on 57,5 milj. euroa, se on 18 milj. euroa parempi kuin alkuperäisessä talousarviossa ja 13,3 milj. euroa parempi kuin muutetussa talousarviossa.

Suunnitelman mukaisten poistojen toteutuma on 47,6 milj. euroa, ne olivat 1,2 milj. euroa talousarviota pienemmät. Arvonalentumisia on kirjattu 0,8 milj. euroa. Satunnaisia eriä ei kertynyt lainkaan.

Tilikausi oli ylijäämäinen 9,6 milj. euroa, alkuperäisessä talousarviossa se oli alijäämäinen 9,1 milj. euroa. Tilikausi toteutui siten 18,7 milj. euroa alkuperäistä ja 14 milj. euroa muutettua talousarviota paremmin.

Olenneiset poikkeamat talousarvioon selvitetään tarkemmin käyttötalouden toteutumisvertailussa sekä taseyksiköiden ja liikelaitosten erillistilinpäätöksissä.

1.1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Vuoden 2017 tilinpäätös toteutui parempana kuin mitä vuoden aikana ennustettiin. Tilinpäätös oli 9,6 milj. euroa ylijäämäinen ja selvästi talousarviota parempi, sillä vuoden 2017 alkuperäinen talousarvio oli alijäämäinen 9,1 milj. euroa. Vuoden aikana hyväksytyjen talousarviomuutosten jälkeen tilikausi olisi ollut alijäämäinen 4,4 milj. euroa.

Talousarviota parempaan toteutumaan vaikutti erityisesti verotulojen arvioitua parempi toteutuma. Verotulot toteutuivat 14,7 milj. euroa alkuperäistä talousarviota parempana. Vuonna 2017 talouskasvu toteutui odotettua vahvempaa ja se vaikutti positiivisesti verotulokertymään. Toimintakate toteutui 1,5 milj. euroa alkuperäistä talousarviota parempana, joten kokonaisuutena alkuperäinen talousarvio on toteutunut varsin hyvin.

Kuluvan vuoden 2018 talousarvio on alijäämäinen 13 milj. euroa. Verorahoituksen eli verotulojen ja valtionosuuksien kasvuksi arvioidaan vain noin 5 milj. euroa (0,8 %) vuoteen 2017 verrattuna. Tuloarvioihin vaikuttavat heikentävästi veroperustemuutokset ja valtionosuusleikkaukset.

Kunta-alan virka- ja työehtosopimusten sopimuskausi on 1.2.2018–31.3.2020. KT Kuntatyönantajat on arvioinut, että todellinen kustannusvaikutus on vuonna 2018 keskimäärin 0,86 %. Palkkaratkaisun määräraha-vaikutukset arvioidaan loppuvuonna.

Alijäämäinen vuoden 2018 talousarvio edellyttää tasapainottamistoimenpiteiden jatkamista, tuottavuuden parantamista sekä rakenteellisten muutosten valmistelua ja toteuttamista. Kaupungin tavoitteena on talouden saattaminen toiminnallisesti tasapainoon. Vaatimaton tulojen kasvu pakottaa hillitsemään menokehitystä. Väestön ikääntyminen, työllisyyden hoito ja kaupungin kasvu aiheuttavat menopaineita, joihin ei voida vastata alenevilla tulokertymillä. Palvelutuotannon tehostaminen edellyttää rakenteellisten muutosten lisäksi muun muassa avoimeksi tulevien tehtävien täyttämistä tai vastaavan säästön aikaansaamista ostopalveluista, sisäisen liikkuvuuden lisäämistä sekä toimitilojen käytön tehostamista. Palvelualueilla toiminnan ja resurssien kohdentamisessa painopiste tulee olla erityisesti asiakasrajapinnassa.

Kuopio on mukana julkisia työvoima- ja yrityspalveluja uudistavassa työllisyyskokeilussa vuosina 2017–2018. Kuopion alueella työllisyyskokeilussa on tarkoituksena paneutua pitkäaikaistyöttömyyteen.

Kuopion kaupungin kuntarakenne on muuttunut useiden peräkkäisten kuntaliitosten takia. Viimeisimpänä Juankosken kaupunki liittyi vuoden 2017 alusta. Kuntaliitosten myötä Kuopion kaupungin alue on kasvanut maantieteellisesti ja etäisyyksien kasvaessa palvelurakenne hajaantuu. Omaisuusmassa on kasvanut ja lisännyt peruskorjaustarvetta. Kuntaliitoksiin liittyvä työsuhdeturva on kuntarakennelain mukaan voimassa vuoden 2019 loppuun saakka, irtisanomissuoja ei ole kuitenkaan esteenä tehtävien uudelleen järjestelyille.

Hallitusohjelman mukainen sote- ja maakuntauudistus sisältää sekä sosiaali- ja terveystalouden että aluehallinnon uudistuksen. Eduskunnan on tarkoitus hyväksyä sote- ja maakuntauudistuksen lait kesäkuussa. Mikäli lakiesitykset hyväksytään esitetyssä muodossa, kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy perustettaville 18 itsehallinnolliselle maakunnalle vuoden 2020 alusta. Lisäksi maakuntiin siirtyvät ympäristöterveydenhuolto, maataloushallinto, kala- ja vesitalous, aluesuunnittelu, vesiensuojelu ja vesihuolto, koulutuksen, kulttuurin ja liikunnan edistämistehtävät, saaristoliikenne ja yhteispalvelu.

Sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa merkittävästi kuntien talouteen. Uudistuksen toteutuessa vähenevät sekä kaupungin toimintatulot että toimintamenot. Toimintamenojen vähennys on merkittävä, sillä kaupungin talousarviosta poistuvat sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen, lomituspäivärahat, ympäristöterveydenhuollon ja maaseutuhallinnon menot. Valtiovarainministeriön laskelmien mukaan Kuopion kustannuksista noin 60 % siirtyy maakunnalle.

Kuntien verotulot vähenevät huomattavasti sote- ja maakuntauudistuksen toteutuessa. Kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja alennetaan tämän hetken arvion mukaan 11,7 prosenttiyksiköllä. Kuntien yhteisöverosuutta leikataan noin 540 milj. euroa. Valtionosuudet vähenevät myös huomattavasti toimintojen siirtymällä maakuntaan. Uudistuksen myötä on tarkoitus uudistaa kuntien valtionosuusjärjestelmä. Kuopion kaupungin verorahoitus (verotulot ja valtionosuudet) vähenee noin 60 % valtiovarainministeriön laskelmien perusteella.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän taseessa on kattamatonta alijäämää 5,6 milj. euroa, josta Kuopion osuus on 3,1 milj. euroa. Kuntayhtymä on toteuttanut laatimaansa tuottavuusohjelmaa vuodesta 2013 lähtien. Kuntayhtymän tilinpäätöksessä on esitys toimenpiteistä, joilla alijäämä saadaan katettua vuoden 2019 loppuun mennessä. Kuntia ei laskuteta ko. alijäämästä.

Itä-Suomen huoltopalvelut liikelaitoskuntayhtymän (Servican) taseessa on tilinpäätöshetkellä ylijäämää 1,3 milj. euroa, josta Kuopion osuus on 0,7 milj. euroa. Servica on näin ollen saanut katettua aiempien vuosien alijäämät taseestaan.

1.1.6 Henkilöstö

Juankosken kuntaliitoksessa kaupungin palvelukseen siirtyi Juankosken kaupungista ja Kysteri -liikelaitoksesta noin 286,4 henkilötyövuotta (259 vakinaista henkilöä). Kuopion Innovation Oy:stä siirtyi 9,2 henkilötyövuotta (vakinaisia 10 henkilöä).

Vuoden alussa toteutetussa organisaatiouudistuksessa konsernipalvelu ja vetovoimaisuuden palvelualue yhdistyivät elinvoima- ja konsernipalveluksi (348,1 htv), työllistämisen yksikkö siirtyi perusturvan palvelualueelta elinvoimapalveluihin (26 htv), strateginen maankäytön suunnittelu siirtyi konsernipalvelusta kaupunkiympäristön palvelualueelle (10 htv), kasvatus- ja perheneuvola siirtyi kasvun- ja oppimisen palvelualueelta terveydenhuollon palvelualueelle (5 htv).

Kilpailukyky sopimuksen mukaiset kunta-alan sopimukset tulivat voimaan 1.2.2017. Säännöllisiä työaikoja pidennettiin kilpailukyky sopimuksen mukaisesti keskimäärin 24 tuntia vuodessa ansiotasoa muuttamatta. Sopimuskauti päättyi 31.1.2018. Sopimuskaudella ei korotettu palkkoja yleiskorotuksilla tai järjestelyillä. Kilpailukyky sopimuksen mukaisesti lomarahat maksettiin 30 prosentilla alennettuna. Määräaikainen sopimus lomarahojen alentamisesta on voimassa 1.2.2017 – 30.9.2019 välisellä ajanjaksolla.

Palvelualueet, liikelaitokset ja taseyksiköt ovat toimivaltansa puitteissa tehneet tehtävän vaativuuden muutoksiin liittyviä tehtäväkohtaisten palkkojen tarkastuksia ja henkilökohtaisten lisien tarkastuksia sekä päättäneet määräaikaisista lisävastuupalkkioista, kertapalkkioista ja tulospalkkioista. Maaningsalalta kuntaliitoksella

siirtyneen henkilöstön palkat harmonisoitiin 1.8.2017. Vuoden aikana on solmittu paikallisia virka- ja työehtosopimuksia, joiden tarkoituksena on kannustavan palkkauksen keinoin tukea asiakastavoitteita.

Vuoden 2017 talousarviossa asetettiin henkilöstötyön tuottavuudelle seuraavia tavoitteita:

1. Tuloksellisuuden ja työelämän laadun samanaikainen kehittäminen

Esimiestyön ja johtamiskulttuurin jatkuvan kehittämisen kautta on pyritty parantamaan työelämän laatua ja sitä kautta tuloksellisuutta. Koulutusohjelmaan lisättiin esimiehille suunnattua monipuolista koulutusta ja työyhteisötasoista valmennusta. Henkilöstön osallistumista pyrittiin edistämään kehitys- ja arviointikeskustelujen, työpaikkakokousten, henkilöstön osallistamisen, sisäisen viestinnän ja työyhteisötaitojen kehittämisen kautta.

2. Palvelu- ja toimintatapojen jatkuva kehittäminen yhdessä henkilöstön kanssa

Henkilöstöä on kannustettu palvelujen kehittämiseen mm. kaupunginjohtajan laatu- ja innovaatiopalkinnoilla. Henkilöstöltä on saatu kehittämisaloitteita ja ideoita toiminnan kehittämiseen ja tuottavuuden parantamiseen. Kuopion strategian 2030 tekemiseen pyydettiin henkilöstöltä näkemyksiä, palautetta ja ideoita.

3. Vakinaisen henkilöstön osuuden vahvistaminen ja määräaikaisen henkilöstön rakenteen vahvistaminen

Määräaikaisen henkilöstön osuus 25 % on pysynyt edellisen vuoden tasolla (sijaiset ja muut määräajaksi palkatut). Määräaikaista henkilöstöä suhteessa vakinaiseen henkilöstöön oli hyvinvoinnin edistämisen palvelualueella 34 % perusturvan palvelualueella 30 % ja terveydenhuollon palvelualueella 25 %, kasvun ja oppimisen palvelualueella 24 % sekä elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueella 13 % (lukuun ei sisälly määräaikaiset tuntipalkkaiset maatalouslomittajat).

Kaupunki tarjosi nuorille työ- ja harjoittelumahdollisuuksia myös kesällä 2017. Kesäharjoittelupaikkoja tarjottiin 253 opiskelijalle ja 148 koululaiselle (37,6 htv).

4. Henkilöstömenojen vähentäminen

Henkilöstömenot vuonna 2017 olivat yhteensä 317,1 milj. euroa. Kun kustannuksesta eliminoidaan Juankosken kuntaliitoksen arvioitu vaikutus (talousarviomääräraha), henkilöstömenot alenivat 6,5 milj. euroa ja siten henkilöstömenojen vähentämistavoite toteutui. Henkilöstömenojen kasvua hillitsee kilpailukyky sopimuksen sisältämä sosiaaliturvamaksun aleneminen sekä lomarahojen leikkaus.

SAIRAUS- JA TAPATURMAPOISSAOLOT

Palvelualue kalenteripv/henkilötyövuosi	SAIRAUSPOISSAOLOT			TAPATURMAPOISSAOLOT		
	2017 pv	2016 pv	Muutos pv	2017 pv	2016 pv	Muutos pv
Yleishallinto	8,5	2,9	5,6	0,6	5,6	-5,0
*) Elinvoima- ja konsernipalvelut, ilman lomitusta	13,3			0,2		
Lomituspalvelut	34,4	29,5	4,9	5,9	5,3	0,6
Kaupunkiympäristön palvelualue	10,7	10,7	0,0	0,6	0,1	0,5
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	12,4	10,6	1,8	0,5	0,3	0,2
Kasvun ja oppimisen palvelualue	15,3	15,3	0,0	0,5	0,7	-0,2
Perusturvan palvelualue	22,0	20,9	1,1	0,8	1,5	-0,7
Terveystieteiden palvelualue	18,3	19,0	-0,7	0,2	0,3	-0,1
Liikelaitokset						
Kallaveden Työterveys	16,4	13,9	2,5	0,9	0,0	0,9
Kuopion Kuntatekniikan liikelaitos	16,0	15,7	0,3	1,8	1,0	0,8
Kuopion Vesi	6,7	11,1	-4,4	0,7	0,0	0,7
Taseyksiköt						
Pohjois-Savon Pelastuslaitos	15,4	15,4	0,0	1,2	1,4	-0,2
Tilakeskus	6,8	16,3	-9,5	0,0	0,0	0,0
Isäntäkuntapalvelut	23,9	25,7	-1,8	0,1	0,4	-0,3
Poissaolot keskim. kaupungissa	17,2	17,0	0,2	0,8	0,9	-0,1

*) Vertailutieto puuttuu organisaatiouudistuksen vuoksi.

Henkilöstön sosiaalinen hyvinvointi

Hyvillä henkilöstöjohtamis- ja työyhteisötaitoilla voidaan parantaa organisaation työhyvinvointia, motivaatiota ja vahvistaa työyhteisön sosiaalista pääomaa. Kaupungin tavoitteena on tuloksellisesti toimiva työpaikka, jossa henkilöstö voi hyvin ja sillä on kyky oppia ja kehittää jatkuvasti omaa toimintaansa ja itseään asiakkaan parhaaksi. Lähtökohtana ovat kaupungin strategiset tavoitteet, työolainsäädännön velvoitteet sekä virka- ja työehtosopimusten määräykset.

Yhtenä kaupungin menestystekijänä on kyvykäs ja innostunut henkilöstö ja uudistuva johtaminen. Esimiesten henkilöstöjohtamistaitoja vahvistetaan jatkuvalla esimiestyötä tukevalla koulutustarjonnalla.

Kaupunginjohtajan nimeämä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman päivitystyöryhmän laatima suunnitelma otettiin käyttöön 1.1.2017. Tasa-arvovaltuutettu on antanut 23.1.2018 lausunnon Kuopion kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta. Lausunnossaan tasa-arvovaltuutettu on todennut, että kaupungin suunnitelma ei nykyisellään täytä kaikilta osin tasa-arvolain vaatimuksia ja antanut ohjeita seuraavaa tasa-arvosuunnitelmaa varten. Suunnitelma tarkistetaan vuoden 2018 aikana.

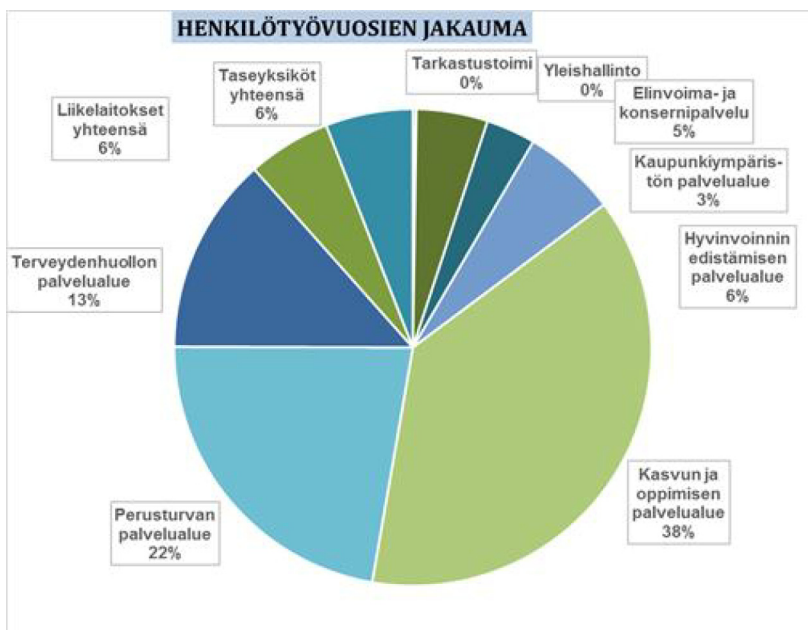
Kuopion kaupungin liikelaitos Kallaveden Työterveys tuottaa henkilöstön työterveyshuoltopalvelut. Kaupunki tarjoaa henkilöstölle lakisääteistä työterveyshuoltoa laajemmat palvelut, eli myös sairaanhoidon. Lakisääteiseen työterveyshuoltoon kuuluvat mm. terveystarkastukset, työkykyarviot ja työkykyneuvottelut. Työterveyshuollon kokonaiskustannukset olivat 3,1 milj. euroa.

Henkilöstön työhyvinvointiin ja työturvallisuuteen on kiinnitetty huomiota lainsäädännön velvoitteiden lisäksi kaupungin omilla ohjeilla ja linjauksilla. Kannustavasta palkkauksesta ja palkitsemisesta on tehty kaupunkitasoiset linjaukset. Henkilökuntakerho KalakukkoSpurtti järjestää vapaa-ajan virkistystoimintaa ja tapahtumia, johon koko henkilöstö on oikeutettu osallistumaan.

Syksyllä toteutettiin koko henkilöstölle työhyvinvointikysely. Kyselyyn vastasi 1976 työntekijää ja vastausprosentti oli noin 30 %. Kyselyn tuloksien perusteella työn tekemistä, työmotivaatiota ja työhyvinvointia tukevat parhaiten työyhteisön hyvä työilmapiiri ja sopiva työmaa käytettävissä oleviin voimavaroihin nähden. Lisäksi saatiin paljon arvokasta tietoa työhyvinvoinnin parantamiseksi sekä työntekijöiden työhyvinvoinnista yleisesti. Kertomusvuoden lopulla aloitettiin ESR-työhyvinvointihankkeen valmistelu.

HENKILÖTYÖVUODET

Palvelualue	2017	2016	Muutos	Muutos %
Keskusvaalilautakunta	0,5		0,5	
Tarkastustoimi	2,0	2,0	0	0,0 %
Yleishallinto	13,2	13,5	-0,3	-2,2 %
Konsernipalvelu		267,5	-267,5	
Vetovoimaisuuden palvelualue		30,4	-30,4	
Elinvoima- ja konsernipalvelu	306,2		306,2	
Kaupunkiympäristön palvelualue	212,3	191,9	20,4	10,6 %
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	402,8	404,0	-1,2	-0,3 %
Kasvun ja oppimisen palvelualue	2406,1	2310,5	95,6	4,1 %
Perusturvan palvelualue	1414,7	1339,0	75,7	5,7 %
Terveystenhuollon palvelualue	848,2	781,0	67,2	8,6 %
Ydinkaupunki yhteensä	5606,0	5339,8	266,2	5,0 %
Liikelaitokset				
Kallaveden Työterveys	41,1	42,8	-1,7	-4,0 %
Kuntatekniikkaliikelaitos	227,1	222,9	4,2	1,9 %
Kuopion Vesi	89,8	84,8	5,0	5,9 %
Liikelaitokset yhteensä	358,0	350,5	7,5	2,1 %
Taseyksiköt				
Pohjois-Savon Pelastuslaitos	287,4	281,8	5,6	2,0 %
Tilakeskus	45,0	42,5	2,5	5,9 %
Isäntäkuntapalvelut	42,6	45,2	-2,6	-5,8 %
Taseyksiköt yhteensä	375,0	369,5	5,5	1,5 %
Yhteensä	6339,0	6059,8	279,2	4,6 %
Työllistämismäärin palkattujen htv	40,3	46,2	-5,9	-12,8 %
Kesätyöntekijöiden htv	37,6	49,6	-12,0	-24,2 %
Oppisopimuskoulutus htv	3,5	3,9	-0,4	-10,3 %
Kuopion kaupunki yhteensä	6420,4	6160	260,9	4,2 %

Henkilöstöä koskevia tarkempia tietoja esitetään erillisessä henkilöstökertomuksessa.

1.1.7 Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Talousarviossa mainitut riskit olivat lähinnä toimintaan ja talouteen liittyviä riskejä. Vaikka talousarviossa asetettuja tavoitteita ei kaikkia saavutettukaan ja yksittäisiä riskejä toteutui, niin kokonaisuudessaan kaupunkikonsernin toiminnassa ei toteutunut merkittäviä riskejä tilinpäätösvuoden aikana. Taloutta on saatu paremmin hallintaan ja toteutetut sopeutustoimet ovat osaltaan vaikuttaneet talousarviota ja ennusteita parempaan vuoden 2017 tulokseen.

Valtiontalouden tasapainottamisen toimenpiteillä, kuten valtionosuuksien leikkauksilla, on suora vaikutus kaupungin talouteen. Lainsäädännön muutokset ja kuntien velvoitteiden lisäykset vaikuttavat kaupungin talouteen ja toimintaan. Lainsäädäntömuutosten kustannusvaikutukset arvioidaan pääsääntöisesti liian alhaisiksi, mikä hankaloittaa kuntien taloussuunnittelua. Muutokset tulevat usein voimaan niin nopeasti, että niihin ei ole talousarvion valmistelussa mahdollista varautua. Näin tapahtui mm. varhaiskasvatusmaksujen alentumisen myötä.

Valmisteilla oleva sote- ja maakuntauudistus vaikuttaa merkittävästi kuntien toimintaan, siihen sisältyy epävarmuutta ja se sisältää myös taloudellisia riskejä. Tehtävien siirtyessä maakuntaan, myös verotuloja ja valtionosuuksia siirretään kunnilta maakuntien rahoitukseen. Siirtyvät kustannukset ja tulot eivät vastaa kunta-kohtaisesti toisia ja muutokset kunnittain tarkasteltuna saattavat olla suuria. Kuntakohtaisia eroja pyritään rajoittamaan valtionosuusjärjestelmään esitettävillä muutoksilla.

Kuntien rakennukset eivät siirry maakuntaan, vaan maakunta vuokraa toimitilat. Siirtymäkauden ajaksi maakunta vuokraa kaikki sen järjestämisvastuulle kuuluvan toiminnan käytössä olevat tilat. Siirtymäkauden jälkeen maakunta arvioi tilatarpeensa ja on mahdollista, että maakunta ei vuokraa kaikkia tiloja. Rakennukset jäävät tällöin kunnan vastuulle ja uuden käyttötarkoituksen löytäminen on haasteellista. Myös rakennuksiin kohdistuva velka jää kunnan vastuulle. Kuntiin jäävä toiminta on organisoitava uudelleen ja valmisteltava toimivat yhteistyökäytännöt maakunnan kanssa. Uudistus tulee vaikuttamaan monien konserniyhteisöjen omistukseen ja rakenteisiin.

Toiminnallisissa riskeissä keskeisiä ovat talouden hallintaan ja palvelutuotantoon liittyvät riskit. Tiukan taloustilanteen ja toimintaympäristön muutosten vuoksi palvelutuotannon prosesseja ja rakenteita on tarkasteltava entistä tarkemmin. Kaupungin kasvu aiheuttaa investointipaineita. Tulorahoitus ja menokehitys tulee olla tasapainossa tai se johtaa palvelutason heikkenemiseen, verojen ja maksujen korotuksiin ja velkaantumiseen. Velkaantuminen taittui kuluneena vuonna, sillä kaupungin velkamäärä laski edelliseen vuoteen verrattuna. Korkoriskeiltä on suojauduttu.

Palvelutarpeen ja asiakasmäärien lisääntyminen vaikeuttaa palveluun pääsyä ja aiheuttaa säädettyjen käsittelyaikaisten ylittymistä. Palvelutarpeen ja asiakasmäärien lisääntymisestä aiheutui kuluneena vuonna ajoittaista palveluun pääsyn vaikeutta perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueilla.

Kaupungin henkilöstön ikärakenne on sellainen, että lähivuosina jää henkilöstöä eläkkeelle varsin runsaasti. Toimintaan liittyvä riski on, että pois lähtevien tilalle ei saada osaavaa henkilöstöä. Kaupungin hyvällä työnantajakuvalla voidaan pienentää riskiä. Tilinpäätösvuonna on ollut vaikeuksia joidenkin henkilöstöryhmien rekrytoinneissa.

Yleinen taloudellinen tilanne vaikuttaa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin ja työllisyyskehitykseen ja sitä kautta verotulojen kertymiseen. Toistaiseksi Kuopion kaupungin työllisyys- ja verotulokehitys ovat toteutuneet arvioitua parempina, mutta riskinä on, pitkäaikaistyöttömyyden kasvu ja verotulokehityksen hiipuminen. Yleisellä taloustilanteella on vaikutusta myös kaupungin menokehitykseen kuten työttömyydestä aiheutuviin kustannuksiin, lastensuojelumenoihin ja tulokertymään mm. myyntivoitoina.

Taloustilanteen heikentyessä kaupungin omistamien rakennusten sekä katujen ja kevyen liikenteen väylien kunto heikkenee ja korjausvelka kasvaa. Tilankäytön tehostamisella sekä tarpeettomien tilojen myymisellä tai vuokraamisella voidaan alentaa käyttötalouden menoja, vähentää tarvetta lainan ottoon investointien rahoittamisessa ja pienentää ylivelkaantumisen riskiä. Tilakeskuksessa myynti-, kehitys- ja purkukohteiden valmistelu eteni vuoden aikana. Yhteiskunnan perustoimintojen kuten vesi- ja energiahuollon häiriöt saattavat aiheuttaa palvelutuotannon katkoksia ja korvausvaatimuksia. Näillä häiriöillä voi palvelun saajien lisäksi olla haittavaikutuksia myös kaupungin talouteen ja julkisuuskuvaan.

Keskeiset ja merkittävimmät kaupungin omaisuus- ja toimintariskit on vakuutettu. Kunnossapidon puutteista aiheutuvia vahinkoja korvataan vuosittain.

Merkittävistä oikeudellisista asioista metsäyhtiöiden kilpailurajoituslain vastaista toimintaa koskeva oikeusprosessi on kesken. Lisäksi vireillä on riita-asioita yleisessä tuomioistuimessa ja muutoksenhakuun liittyviä asioita hallinto-oikeudessa sekä markkinaoikeudessa.

1.1.8 Ympäristötekijät

Ympäristötekijöissä ei vuoden 2017 aikana ollut sellaisia poikkeavia tapahtumia, jotka olisivat vaikuttaneet kaupungin taloudelliseen tulokseen, asemaan tai toiminnan kehitykseen. Ympäristönsuojeluun liittyvät tuotot ja kustannukset olivat samaa luokkaa kuin vuonna 2016, investointeja tehtiin hieman vähemmän kuin edellisenä vuonna. Ympäristövahinkoja ei vuonna 2017 tapahtunut. Ympäristötilinpäätös esitetään kokonaisuudessaan vuoden 2017 tilinpäätöksen liitetiedoissa.

1.2 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta vuonna 2017

Kuntalain (410/2015) 14 §:n 2 momentin 7 kohdan mukaan valtuusto päättää kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Kaupunginhallituksen tulee Kuntalain 39 §:n mukaan huolehtia kaupungin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Liikelaitoksissa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä vastaavat kuntalain 67 §:n nojalla johtokunnat.

Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Kunnan konserniyhteisöissä sisäinen valvonta ja riskienhallinta kuuluvat konsernin yhteisöjen hallitusten ja toimitusjohtajien vastuulle ja kunnan konsernijohton tehtävä on konsernivalvonnalla varmistaa, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta on asiaankuuluvalla tavalla hoidettu. Sisäisen valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa ja toiminnan tuloksellisuuden arviointia. (Hallituksen esitys kuntalaiksi, HE 268/2014 vp. s.145)

Kuopiossa kaupunginvaltuusto on 10.3.2014 vahvistanut konsernitasoiset sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tarkoituksena on tukea kaupungin sekä järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien että harkinnanvaraisten tehtävien toteuttamista. Tavoitteena on varmistaa kaupungin strategian ja muiden tavoitteiden mukaisten toimintojen laatu sekä turvata kuntalaiset, henkilöstö sekä kaupungin omaisuus erilaisilta riskeiltä. Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan sisäisiä menettely- ja toimintatapoja, joilla pyritään varmistamaan toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus. Sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat osa Kuopion kaupunkikonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää, strategista ja operatiivista toiminnan suunnittelua, seurantaa, poikkeamiin reagoimista sekä suoristumisen arviointia, jota tulee tehdä kaikilla organisaation tasoilla. Esimiesten ja henkilöstön tehtävänä on omalta osaltaan huolehtia toimintojen tuloksellisuudesta ja riskienhallinnasta. (Riskienhallintapolitiikka, KV 10.3.2014/22§)

Kunkin palvelualueen, liikelaitoksen ja taseyksikön on toiminnan suunnitelmallisuuden edistämiseksi laadittava sisäisen valvonnan suunnitelma osana joko osana käyttösuunnitelmaa tai erillisenä asiana vuosittain helmikuun loppuun mennessä. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ja toimivuutta valvotaan kaupunginhallituksessa, johtokunnissa sekä muissa toimivaltaisissa toimielimissä. Sisäisen valvonnan suunnitelman toteutumista seurataan seurantaraporttien yhteydessä ja tilinpäätösvaiheessa toimintakertomuksissa. Sisäistä valvontaa tukee omalla työllään sisäinen tarkastaja, joka selvittää tarvittaessa erilaisia toimintaan liittyviä asioita sekä tukee yksiköitä valvontahavaintojen perusteella käynnistetyissä kehittämistoimissa. Sisäisen tarkastajan tehtävä täytettiin pysyvästi Juankosken kuntaliitoksesta siirtyvin resurssein, mutta virka järjestelyt uusittiin vuoden lopussa sisäisen tarkastajan siirryttyä muihin tehtäviin.

Riskienhallinnan kokonaisuus muodostuu eri hallinnonalojen riskikartoituksista, valmiussuunnitelmista ja vahinkoriskien hallinnasta. Kuopiossa on vuodesta 2016 toiminut riskienhallintatyöryhmä, joka muun muassa valmistelee konsernitason riskienhallintasuunnitelmaa ja laatii riskianalyysseja. Viimeisin konsernitason riskianalyysi (riskimatriisi) on tarkistettu marraskuussa 2017. Riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että toiminta jatkuu keskeytyksettä ja häiriöttä. Valmiussuunnitelmien ajantasaisuutta on tarkasteltu vuosittain ja suunnitelmat ovat pääosin ajantasaiset. Elinvoima- ja konsernipalvelun palvelualueiden ja kuntateknikkaliikelaitos Mestarin osalta tarvetta valmiussuunnitelmien ajantasaistamiselle on havaittu.

Palvelualueiden, liikelaitosten ja taseyksiköiden keskeiset huomiot sisäisestä valvonnasta

Palvelualueet, liikelaitokset ja taseyksiköt ja ovat antaneet selvityksensä sisäisen valvonnan järjestämisestä vuoden 2017 osalta. Keskeiset huomiot palvelualueiden sekä liikelaitosten selonteista ovat seuraavat:

Elinkeino- ja konsernipalvelujen katsauksessa vuodelta 2017 todetaan sisäisen valvonnan olleen jokapäiväistä toimintaa ja johtamista. Elinvoimapalveluissa alueellinen työllisyyskokeilu käynnistyi myöhässä lainsäädännön voimaantultua vasta syksyllä, mistä aiheutui katkoksia palveluihin ohjauksessa. Kokeilun käynnistyminen kasvatti asiakasmääriä voimakkaasti, mihin ei henkilöstöressurssien osalta osattu riittävästi varautua. Pitkäaikaistyöttömyyden ja työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvu nähtiin taloudellisina riskeinä. Kuntaosuuden kasvu kuitenkin taittui loppuvuonna 2017, mihin oli syynä yleisen työllisyystilanteen parantumisen lisäksi lainsäädännön muutokset (yli 60-v. eläketuki) ja työllisyyden edistämistoimenpiteet. Konsernipalveluissa keskeisimpien riskien todetaan liittyvän henkilöriskeihin, koska kaikkiin tehtäviin ei ole osoittanut osaa-va sijaista yllättävien poissaolojen varalle.

Talous- ja omistajaohjauksen osalta todetaan, että velkarahoituksen korkoriskejä on pystytty rajaamaan sitomalla yksittäisiä lainoja yli vuoden mittaisiin viitekorkoihin tai kiinteisiin korkoihin. Lisäksi korkoriskiltä suojautumiseen on käytetty koronvaihtosopimuksia. Tilinpäätöshetkellä kaupungin lainakannasta n. 40 % oli suojattu mainituilla menetelmillä siten, että kiinteäkorkoisia tai yli vuoden mittaisiin vaihtuviin korkoihin on sidottu lainakannasta n. 22 % ja koronvaihtosopimuksilla on suojattu n. 18 %. Rahoitusmarkkinoiden tilanne on vakaa, joten tällä hetkellä kaupunki ei ole kohdannut lainarahoituksen saatavuusriskiä. Myös jälleenrahoitusriskin todennäköisyys on pieni ja se on hallinnassa laina-aikojen hajauttamalla.

Oikeudellisissa asioissa kaupunginkanslia on pyrkinyt tukemaan palvelualueita mahdollisten riskien minimoimiseksi. Palvelualueita on ohjattu oikeudellisissa asioissa, jonka lisäksi palvelualueita on avustettu kantele- ja oikeudenkäyntiasioissa palvelualueiden tarpeiden mukaisesti. Kaupunki on yhdessä useiden muiden kuntien kanssa vaatinut kolmelta metsäyhtiöltä korvausta kilpailurajoituslain vastaisen toiminnan seurauksena. Helsingin käräjäoikeus on lokakuussa 2017 hylännyt kuntien kanteet ja kunnat ovat päättäneet hakea tuomioon muutosta. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ostopalveluun liittyvä laajahko liikkeen luovutusta koskeva riita-asia on pääosin päätynyt ja kaupunki on veloitettu suorittamaan korvausta liikkeen luovutuksen kohteina olleille työntekijöille. Kotikuntaa vaihtaneiden Nuuan sairaalan potilaiden laskutusta koskeva hallintoriita-asia on edelleen korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltävänä. Lisäksi tuomioistuimissa on ollut vireillä muun muassa sopimus- ja työsuhteisiin liittyviä riita-asioita sekä lastensuojelun tuomioistuin- ja vireillä. Kaupungilla on myös muutoksenhakuun liittyviä asioita hallinto-oikeudessa ja markkinaoikeudessa.

Perusturvan palvelualueen antaman selvityksen mukaan sisäistä valvontaa on toteutettu vuoden 2017 aikana arvioimalla toimintaa ja riskejä, toteuttamalla kohdennettuja tarkastuksia sekä systemaattisen seurannan ja raportoinnin avulla. Riskeistä keskeisimpiä ovat erilaiset palvelutarpeiden muutokset ja niiden vaikutukset palvelujärjestelmään ja henkilöstöressursseihin. Palvelutarpeiden ennakkoinnin todetaan olevan hankalaa eikä kysynnän muutoksiin ole pystytty aina vastaamaan. Riskien toteutuessa palveluun pääsy voi viivästyä tai ostopalvelut lisääntyä. Asiakas- ja potilasturvallisuutta on parannettu henkilöstöä kouluttamalla, hälyt- timillä sekä vahtimestari- ja vartijapalveluilla.

Aikuissosiaalityön ja lapsiperhepalvelut ovat toteutuneet pääsääntöisesti lakisääteisissä määrärajoissa. Toisin on tilanne ikäihmisten asumispalveluissa, joissa palveluihin pääsyssä on omasta palvelutuotannosta ja ostopalveluista huolimatta todettu asiakasmäärien lisäyksestä johtuen olevan vaikeuksia. Vanhus-, vammais-, kehitysvamma- ja erityispalveluiden asumispalvelujen uusi hankintakausi alkoi vuoden alussa, mistä aiheutui mm. laskujen korjaamiseen, sopimusten tulkintaan, seurantaan ja tuottajien informointiin liittyvää lisätyötä. Toimeentulotuen käsittelyn siirtyminen Kelalle vuoden 2017 alussa aiheutti kuormitusta aikuissosiaalityössä mm. Kelan alkuvaikeuksista ja harkinnanvaraisten toimeentulotukihakemusten lisääntyneestä määrästä johtuen.

Perusturvan palvelualueen sisäisessä valvonnassa hyödynnetään useita seurantajärjestelmiä (kuten talouden raportointi, toiminnan ja palvelujen SoTeDW-raportointi, potilas- ja sosiaaliamiesraportit, valvontatarkastajan ostopalveluja koskeva raportointi, palveluun pääsyn seurannan SBM-järjestelmä vanhuspalveluissa sekä vaarojen, haittojen ja läheltäpiti-tilanteiden rekisteröintiin käytettävä HaiPro-järjestelmä). Raportoinnin tuloksia on käsitelty mm. osana talouden ja toiminnan kuukausi-, osavuosi- ja toimintakertomusraportointia tai erikseen johtoryhmissä ja lautakunnassa. Lean-menetelmää on hyödynnetty prosessien parantamiseksi.

Perusturvan palvelualueella on sisäisenä valvontana toteutettu mm. seuraamalla palvelujen laatua asumis-, hoiva- ja kuntoutuspalveluissa, audittoimalla asiakas- ja potilastietojen kirjaamista, arvioimalla d360-

asianhallintajärjestelmän käyttöä viranhaltijapäätöksissä, tarkastamalla laskujen oikeellisuutta, tiliöintejä ja kotikuntalain mukaista asiakasmaksujen perintää sekä arvioimalla sopimustenhallintaa ja pienhankintoja. Valvonnan pohjalta on tarkennettu ja lisätty toimintatapaohjeistusta tarpeen mukaan. Perusturvan palvelualueen oman arvion mukaan tilivelvolliset viranhaltijat noudattavat ja toteuttavat sisäistä valvontaa lautakunnan päätöksen mukaisesti. Selonteossa edelleen todetaan, että riskejä ja haasteita toiminnalle aiheutuu muun muassa palvelutarpeiden muutoksista, henkilöstövaihdoksista ja sijaisuuksista perehdytyksineen sekä henkilötietojen käsittelyn saattamisesta EU:n tietosuoja-asetuksen mukaiseksi. Omavalvontaan perustuvia arviointikäytäntöjä edelleen kehitetään.

Terveystenhuollon palvelualueen selonteon mukaan palvelutuotannon olennaisin riski liittyy palvelutarpeiden muutoksiin. Hoitotakuun ja palveluun pääsyn seuranta on lisännyt mahdollisuuksia vastata entistä paremmin muuttuviin tilanteisiin. Hoitoon pääsyä on pyritty turvaamaan niin ostopalveluna, lisätyönä kuin tilapäisresurssein. Viivettä hoitoon pääsyssä on raportoitu olevan erityispalveluissa, kuten puhe- ja toimintaterapiapalveluissa sekä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa. Terveystenhoitopalveluissa on lisätty avovastaanottoaikoja palveluviiveen minimoimiseksi. Asiakkaille varattujen vastaanottoaikojen aikojen peruutusten ja siirtojen todetaan vievän aikaa varsinaiselta asiakastyöltä. Terveysteskussairaalojen palvelujen raportoidaan ruuhkautuneen, koska asiakkaiden pääsy jatkohoitoihin tai asumispalveluihin on viivästynyt. Myös hoitajakutsu- ja henkilöturvajärjestelmän käyttöönoton ja tuotantokäytön aloituksen viivästymisen todetaan tuottaneen hankaluuksia.

Terveystenhuollon palvelualueen arvion mukaan tilivelvolliset viranhaltijat noudattavat ja toteuttavat sisäistä valvontaa lautakunnan päätöksen mukaisesti. Vuonna 2017 on toteutettu sisäistä valvontaa mm. laskujen oikeellisuutta ja tiliöintejä tarkastamalla, sopimusten ja ostopalvelujen seurannalla sekä vahvistamalla pienhankintoihin liittyvää osaamista. Sisäisen valvonnan toteuttamiseksi terveystenhuollon palvelualueella käytetään asiakas- ja potilasturvallisuusraportointia, hoitoon pääsyn seurantaa, toiminnan ja palvelujen SoTeDW-tietovarantoa (jota edelleen kehitetään), asiakas- ja potilastietojen kirjaamisen auditointia sekä vaarojen, haittojen ja läheltäpiti-tilanteiden kirjaamisen HaiPro-järjestelmää. Riskien ja poikkeamien raportoinnissa on edistytty ja tuloksia osataan entistä paremmin hyödyntää. Raportointia toteutetaan systemaattisesti osana muuta talouden ja toiminnan seurantaa. Palvelualueen näkökulmasta palveluketjun toimivuus erikoissairaanhoidosta terveystenhuollon palvelualueelle ja edelleen perusturvan palvelualueelle (vanhuspalvelut) on edelleen haasteellinen. Muita haasteita ovat mm. palvelujen seurannan epätarkkuudet kansallisen THL:n tilastoihin verrattuna sekä uusien työntekijöiden perehdyttämisessä onnistuminen.

Hyvinvoinnin edistämisen ja kasvun ja oppimisen palvelualueiden antaman selvityksen mukaan sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa on toteutettu lautakunnan hyväksymän suunnitelman ja painopisteiden mukaisesti. Keskeiset painopisteet ovat olleet talouden ennakointi ja raportointi, tuottavuus- ja säästötoimenpiteiden eteneminen, toimenpiteiden vaikutusten arvioinnit sekä sopimustenhallinta ja hankintaosaamisen lisääminen. Selvityksen mukaan palvelualueilla ei ole todettu merkittäviä ongelmia tai poikkeamia valtakunnallisten käytäntöjen, määräysten tai yhteisesti sovittujen toimintatapojen osalta.

Kuukausiraportointi on talouden ja toiminnan seurannassa keskeistä, jonka pohjalta on muun muassa laadittu ennusteita yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa asiakkuus- ja palvelupäälliköiden kanssa. Kasvun ja oppimisen palvelualueella todetaan toimintatulojen alittuneen ja kulujen ylittyneen vuonna 2017. Tulojen alitus johtui varhaispalvelumaksujen alenemisesta 1.3. alkaen, jota ei talousarvioon ehditty huomioida. Kulujen ylitys johtui lähinnä siitä, ettei talousarvioon sisällytetty varhaiskasvatuspalvelujen työajan pidentämistavoite (kiky-säästö tavoite) toteutunut.

Selonteon mukaan palvelualueen johto katsoo, että sisäisen valvonta on palvelualueilla pääosin hyvällä tasolla. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osalta tulevaisuuteen seuranta- ja kehityskohteiksi on valittu henkilöstön työhyvinvoinnin parantaminen, työhyvinvointisuunnitelmien laatiminen, asiakasmäärien kasvun vaikutusten ennakointi sekä häiriötilanneviestintä.

Kaupunkiympäristön palvelualueen antaman selonteossa todetaan, että palvelualueen tulos riippuu olennaisesti maaomaisuuden myyntivoitoista sekä maankäyttö- ja kehittämiskorvausten toteutumisesta. Tonttien myyntiin sisältyy suhdannevaihteluja ja riskejä. Maankäyttö- ja kehittämiskorvausten todetaan jääneen noin 1 milj. euroa alle tavoitellun, mutta maanvuokrien kehitys on kaupungin kasvun ja kaupungin maapolitiittisten linjausten ansiosta ollut vakaata ja nousujohteista. Palvelualueen menojen todetaan alittuneen 1,5 M€ ja säästöjä syntyneen niin henkilöstömenoissa, palvelujen ostoissa kuin aineissa ja tarvikkeissa. Yhdyskuntarakentamisessa vuodelle 2017 suunniteltuja kohteita on jouduttu muun muassa suunnitelmavalmiuden ja Hiltulanlahden alueen määrärahojen riittävyyden takia siirtämään vuodelle 2018.

Palvelualueen tuottavuustavoitteita tarkastellaan systemaattisesti tilastototeumien ja mittareiden avulla, ja tavoitteet on huomioitu työohjelmissa. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta raportoidaan osavuositarkastuksissa ja toimintakertomuksessa. Talousarvion seuranta toteutetaan kuukausittain, ja poikkeamiin reagoidaan välittömästi. Palvelualueella on valvottu muun muassa ostopalvelusopimusten noudattamista. Todetuista virheistä on reklamoitu ja palvelusopimuksia tarpeen mukaan uusittu. Kaupunkiympäristön palveluja on sähköistetty mm. täydentämällä internet-karttapalvelun tietosisältöä ja laajentamalla Lupapiste.fi-palvelua. Myös viljelypalstojen ja venepaikkojen vuokrausta on kehitetty sähköisen hallintajärjestelmän avulla, ja viranhaltijapäätöksiin liittyvän järjestelmän käyttöä tehostettu.

Palvelualueella toteutettiin vuoden 2017 aikana CAF-laaturajajärjestelmän (Common Assessment Framework) mukainen ulkoinen arviointi valtionkonttorin arviointiryhmän toimesta. Arvioinnin perusteella Kuopion kaupunkiympäristön palvelualue sai ensimmäisen Verraton CAF -tunnustuksen Suomessa. Kaupunkiympäristön palvelualue on nimennyt tulevaisuuden painopisteiksi sopimushallinnon edelleen kehittämisen, palveluhankintojen valvonnan ja EU:n tietosuoja-asetuksen edellyttämät toimintamuutokset. Palvelualueen riskienhallinnan suunnitelman päivittäminen on jo aloitettu.

Liikelaitokset ja taseyksiköt ovat antaneet selvitystä sisäisen valvonnan toimenpiteistä vuoden 2017 osalta. Pelastuslaitoksen vuoden 2017 sisäisessä valvonnassa ei ole ilmennyt merkittäviä puutteita, joskin sisäilmaongelmien korjaamista edelleen jatketaan. Kuntateknikkaliikelaitos on arvioinut sisäisen valvonnan olleen vuonna 2017 pääosin tyydyttävällä tasolla. Toimintaa edelleen parannetaan talouden hallinnalla ja riskejä (mm. työturvallisuus) arvioimalla sekä todetut puutteet korjaamalla. Kuopion Veden antaman selvityksen mukaan vuoden 2017 toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuivat pääosin määritellyn mukaisina eikä varojen käytön valvonnan yhteydessä ole todettu puutteita tai väärinkäytöksiä. Lokakuussa 2017 laaja vedenlaatuhäiriö aiheutti ongelmia keskeisellä kaupunkialueella. Riskienhallinnan suunnitelmat on laadittu ja asiakaspalautetta seurataan systemaattisesti. Tilakeskuksesta todetaan, että keskeisimmät sisäisen valvonnan kohteet ovat liittyneet sopimuskumppaneiden toimintavarmuuteen ja vuokravalvontaan (saatavien perintä ja sen kehittäminen). Kallaveden työterveys pitää selvityksessään sisäistä valvontaa vakiintuneena osana johtamista ja toiminnallisten riskien hallintaa. Tulevaisuuden haasteita ovat mm. palvelujen ja toiminnan turvaaminen yhtiöittämisprosessiin liittyvässä muutoksessa sekä henkilöstön saatavuus.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tilinpäätös sisältää tuloksen muodostumista kuvaavan tuloslaskelman. Tuloslaskelman tehtävänä on osoittaa, riittääkö tuottoina kertynyt tulo-rahoitus palvelujen tuottamisesta aiheutuneiden kulujen kattamiseen. Kustakin tuloslaskelman erästä esitetään vastaava tieto edelliseltä tilikaudelta (vertailutieto).

Tuloslaskelmalla ovat mukana ydinkaupungin, liikelaitosten ja muiden taseyksiköiden ulkoiset tulot ja menot tuloslaskelmariveittäin yhdisteltynä. Tuloslaskelmalla sisäiset erät eliminoidaan.

Vuoden 2016 vertailutietona esitetään Kuopion tuloslaskelma ja se ei ole vertailukelpoinen vuoden 2017 tuloslaskelman kanssa Juankosken kuntaliitoksen takia.

Toimintatuotot

Toimintatuotot olivat yhteensä 182,8 milj. euroa. Toimintatuottojen kertymä oli 0,7 milj. euroa (0,4 %) pienempi kuin edellisenä vuonna. Kun vertailussa huomioidaan Juankosken kuntaliitoksen vaikutus, toimintatuotot vähenivät 8,1 milj. euroa. Toimintatuotot kattoivat toimintakuluista 22,8 %, kun edellisenä vuonna tulosluku oli 23,7 %.

Myyntituottoja, jotka kertyvät pääosin liikelaitoksista ja muista taseyksiköistä kertyi 93,1 milj. euroa, 8 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Myyntituottojen kertymään vaikutti mm. Juankosken kuntaliitos. Maksutuotot, jotka ovat pääasiassa sosiaali- ja terveyspalveluista, olivat 41 milj. euroa, kasvua 0,6 milj. euroa. Tukia ja avustuksia puolestaan kertyi 15,9 milj. euroa, 6,8 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vähennemien johtui siitä, että valtion avustus perustoimeentulotuen korvauksiin pieneni 8,6 milj. euroa Kelalle siirron vuoksi. Vuokratuottojen kertymä oli 26,8 milj. euroa, 0,9 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Muita toiminta-

tuottoja kertyi 6 milj. euroa, 3,5 milj. euroa vähemmän. sillä käyttöomaisuuden myyntivoittojen kertymä oli 2,3 milj. euroa ja perustoimeentulotuen takaisin perintä 0,8 milj. euroa edellisvuotta pienempi.

Valmistus omaan käyttöön

Valmistus omaan käyttöön oli 18,9 milj. euroa, kun se oli edellisenä vuonna 18,5 milj. euroa. Valmistus omaan käyttöön on tuloslaskelman oikaisua, jolla omaan käyttöön valmistuksen vaikutus eliminoidaan tilikauden tulokseen silloin, kun taseeseen kirjatun hyödykkeen valmistuksen menoja sisältyy tuloslaskelman menoihin.

Toimintakulut

Toimintakulujen kokonaismäärä oli 800,8 milj. euroa, missä oli lisäystä 24,6 milj. euroa (3,2 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Kun vertailussa huomioidaan Juankosken kuntaliitoksen vaikutus, toimintakulut vähenivät 13,6 milj. euroa (1,7 %). Toimintakulujen suurimmat erät ovat palvelujen ostoissa ja henkilöstökuluissa. Toimintakuluista eniten käytettiin palveluiden ostoihin, toteutuma oli 380,1 milj. euroa. Palvelujen ostoihin käytettiin 28,4 milj. euroa (8,1 %) enemmän kuin edellisenä vuonna. Erikoissairaanhoidon kulut olivat 166,2 milj. euroa, missä on kasvua 9,1 milj. euroa (5,8 %) vuoden 2016 toteutumaan.

Henkilöstökulut olivat yhteensä 317,1 milj. euroa, joista palkkojen ja palkkioiden toteutuma on 246,7 milj. euroa, eläkekulujen 58,1 milj. euroa ja muiden henkilösivukulujen 12,3 milj. euroa. Henkilöstökulut kasvoivat 7,4 milj. (2,4 %) euroa edellisestä vuodesta. Kilpailukykysovimuksen vaikutuksesta henkilöstökulut pienenevät 7,4 milj. euroa. Lisäksi eläkevakuutusmaksut pienivät 0,5 milj. euroa.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankintaan käytettiin 37,8 milj. euroa, kulut ovat lisääntyneet 2,7 milj. euroa. Avustusten toteutuma oli 44,7 milj. euroa, 16 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna. Avustusten toteutumaa on pienentänyt perustoimeentulotuen siirto Kelalle. Vuokrakulujen toteutuma oli 14,3 milj. euroa ja muiden toimintakulujen 6,8 milj. euroa.

Toimintakate

Toimintakate eli toimintatuottojen ja -menojen erotus osoittaa paljonko käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Toimintakate oli -599,1 milj. euroa, se on heikentynyt edellisestä vuodesta 25 milj. euroa (4,4 %). Kun huomioidaan Juankosken kuntaliitoksen vaikutus, toimintakate on parantunut 5,9 milj. euroa (1 %).

Verorahoitus

Valtionosuudet ja verotulot muodostavat verorahoituksen. Verotulot koostuvat kunnallis-, yhteisö- ja kiinteistöverosta. Valtionosuuksiin kirjataan peruspalvelujen valtionosuus, joka sisältää myös kuntien välisen verotulotasauksen sekä muut opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet (mm. lukio, vammaisten opetus sekä henkilötyövuosiin sidotut kulttuurilaitosten, mm. teatteri, museot, kaupunginorkesteri, valtionosuudet).

Verotulot kasvoivat 23,6 milj. euroa (5,5 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Jos vertailussa huomioidaan myös Juankosken verotulot, verotulojen kasvu oli 8,9 milj. euroa (2 %). Valtionosuudet puolestaan kasvoivat 14,6 milj. euroa (8 %). Kun vertailussa huomioidaan Juankosken valtionosuudet, niin valtionosuudet vähenivät 0,9 milj. euroa (0,5 %). Tarkemmat erittelyt verotulojen ja valtionosuuksien kertymistä ja kehityksestä on esitetty edellä kohdassa 1.1.4.

Verorahoituksen kertymä vuonna 2017 oli 650,1 milj. euroa. Tämä oli 38,2 milj. euroa ja 6,2 % edellisvuotta enemmän. Huomioitaessa vertailussa Juankosken vaikutus, verorahoituksen kasvu oli 8 milj. euroa (1,2 %). Verorahoituksen kasvu johtui verotulojen kasvusta.

Rahoitustulot ja -menot

Korkotuotot olivat 7,6 milj. euroa, samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Muita rahoitustuottoja kertyi 3,7 milj. euroa, 0,2 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Korkokuluja kirjattiin 4,7 milj. euroa, 0,3 milj. euroa vähemmän kuin edellisenä vuonna alhaisesta korkotasosta johtuen. Muut rahoituskulut jäivät hyvin vähäisiksi ollen 0,05 milj. euroa.

Vuosikate, poistot ja arvonalentumiset sekä satunnaiset erät

Vuosikate osoittaa tulo- ja meno-erät, jotka jäävät käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen välitulos arvioitaessa tulo- ja meno-erät riittävyttä lyhyellä aikavälillä.

Vuosikatetta kertyi tilikaudella 57,5 milj. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna vuosikate parani 13,3 milj. euroa. Vuosikate on 10 milj. euroa poistoja suurempi. Vuosikate kattaa poistoista 119 %, kun edellisenä vuonna luku oli pienempi, 86,3 %, Kunnan tulo- ja meno-erät voidaan katsoa olevan riittävä, jos poistot kattavat pitkällä aikavälillä keskimääräiset poistonalaisten investointien. Asukaskohtainen vuosikate oli 487 euroa, se parani 96 euroa edellisestä vuodesta.

Tilikauden suunnitelman mukaiset poistot olivat 47,6 milj. euroa, ne ovat 0,9 milj. euroa suuremmat kuin edellisenä vuonna. Suunnitelman mukaisten poistojen lisäksi on tehty rakennusten hankintamenoihin lisäpoistoja 1,6 milj. Arvonalentumisia kirjattiin 0,8 milj. euroa, vuonna 2016 niitä kirjattiin 4,6 milj. euroa. Satunnaisia erä ei kertynyt lainkaan. Edellisenä vuonna satunnaiset tuottoja oli 5,2 milj. euroa, ne kertyivät pääosin Savonia-ammattikorkeakoulu kuntayhtymän omaisuuden myynnistä. Satunnaisia kuluja kirjattiin tuolloin 4,4 milj. euroa, ne kertyivät Savonia-ammattikorkeakoulu kuntayhtymän purkamisesta.

Tilikauden tulos ja tilikauden alijäämä

Tilikaudelle kohdistuvien tulojen ja menojen erotuksesta muodostuu tilikauden tulos. Vuoden 2017 tilikauden tulos oli 9,2 milj. euroa. Vuonna 2016 tilikauden tulos oli -6,3 milj. euroa.

Tuloslaskelmassa tilikauden tuloksen jälkeiset tuloksen käsittelyerät ovat poistoeron sekä varausten ja rahastojen muutoksia. Poistoeron vähennyksiä kirjattiin tilikaudelle 0,4 milj. euroa. Täten vuoden 2017 tilikauden ylijäämäksi muodostui 9,6 milj. euroa. Vuonna 2016 tilikausi oli alijäämäinen 5,8 milj. euroa.

TULOSLASKELMA**Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu**

Vuoden 2016 tilinpäätös sisältää vain Kuopion tiedot

	2017 1000 €	2016
Toimintatuotot	182 845	183 583
Valmistus omaan käyttöön	18 860	18 531
Toimintakulut	-800 818	-776 222
<i>Toimintakate</i>	-599 114	-574 107
Verotulot	452 739	429 135
Valtionosuudet	197 311	182 730
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	7 635	7 606
Muut rahoitustuotot	3 660	3 840
Korkokulut	-4 663	-4 982
Muut rahoituskulut	-47	-16
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	6 585	6 447
<i>Vuosikate</i>	57 522	44 204
Poistot ja arvonalentumiset	-48 339	-51 235
Satunnaiset erät	0	780
<i>Tilikauden tulos</i>	9 183	-6 251
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	389	429
<i>Tilikauden yli- tai alijäämä</i>	9 572	-5 822
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
<i>Toimintatuotot / Toimintakulut, %</i> = 100 * Toimintatuotot / Toimintakulut	22,8 %	23,7 %
<i>Vuosikate / Poistot, %</i> = 100 * Vuosikate / Poistot ja arvonalentumiset	119,0 %	86,3 %
<i>Vuosikate, €/asukas</i>	487	391
<i>Asukasmäärä</i>	118 209	113 013

1.3.2 Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen toiminnan rahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden nettomäärien erotus osoittaa kunnan rahavarojen muutoksen tilikaudella.

Oheiseen rahoituslaskelmaan on koottu koko kaupungin kaikki ulkoiset rahan lähteet ja rahan käyttö. Eri yksiköiden väliset sisäiset erät on laskelmassa eliminoitu.

Vuoden 2016 vertailutietona esitetään Kuopion rahoituslaskelma ja se ei ole vertailukelpoinen vuoden 2017 rahoituslaskelman kanssa Juankosken kuntaliitoksen takia.

Toiminnan rahavirta

Rahoituslaskelman ensimmäisellä rivillä esitettävä vuosikate oli 57,5 milj. euroa. Vuosikatetta kertyi 13,3 milj. euroa enemmän kuin edellisenä vuonna.

Vuosikatetta oikaistaan toiminnan rahavirtaa laskettaessa satunnaisilla erillä ja tulorahoituksen korjauserillä, joista pääosa koostuu käyttöomaisuuden myyntivoitoista. Tilinpäätösvuonna satunnaiset erät ei kertynyt lainkaan, kun ne edellisenä vuonna olivat 0,8 milj. euroa. Tulorahoituksen korjauserät ovat -1,3 milj. euroa, kun ne edellisenä vuonna olivat -4,3 milj. euroa.

Varsinaisen toiminnan rahavirta tilinpäätösvuonna oli 56,3 milj. euroa. Rahavirta on 15,6 milj. euroa suurempi kuin vuotta aikaisemmin.

Investointien rahavirta

Vuoden 2017 investointimenot olivat 57,1 milj. euroa, lähes samalla tasolla kuin vuotta aikaisemmin. Ydin-kaupungin bruttoinvestointien määrä oli 29,1 milj. euroa, Tilakeskuksen 17,2 milj. euroa ja Kuopion Vesi Liikelaitoksen 8,9 milj. euroa. Investointikohteista sekä investointimenojen ja -tulojen toteutumisesta on kerrottu tarkemmin muualla tilinpäätöksessä (mm. investointiosan toteutumisvertailussa sekä liikelaitosten ja muiden taseyksiköiden tilinpäätöksissä). Rahoitusosuuksia investointimenoihin saatiin eri viranomaisilta 0,9 milj. euroa, saman verran kuin edellisenä vuonna.

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloja eli omaisuuden myyntituloja kirjattiin 7,1 milj. euroa. Vuonna 2016 ko. luovutustulot olivat 15,6 milj. euroa. Investointien rahavirta oli negatiivinen 49,1 milj. euroa, kun se edellisenä vuonna oli negatiivinen 40,7 milj. euroa.

Investointien vuoden 2017 tulorahoitusprosentiksi, joka lasketaan vuosikatteen ja investointien omahankintamenon suhteesta, muodostui 102,4 %. Tunnusluku kertoo, että investointien omahankintamenosta on kyetty rahoittamaan tulorahoituksella lähes neljä viidesosaa ja loppu on rahoitettu omaisuuden myynnillä, kassavaroilla ja lainanotolla. Edellisenä vuonna tunnusluku oli selvästi heikompi, 78,4 %.

Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä

Toiminnan ja investointien rahavirta oli yhteensä 7,1 milj. euroa, kun se vuotta aikaisemmin oli -0,03 milj. euroa.

Sen sijaan toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta on 22,1 milj. euroa, edellisenä vuonna se oli -31,5 milj. euroa. Tunnusluvun avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilakautena on positiivinen. Siten Kuopion kaupungin osalta omarahoitusvaatimus täyttyi. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi. Negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Antolainauksen muutokset

Uusia lainoja annettiin 0,6 milj. euroa ja kaupungille maksettiin takaisin antolainoja 0,2 milj. euroa. Antolainauksen muutokset olivat siten -0,4 milj. euroa.

Lainakannan muutokset

Uutta pitkäaikaista lainaa nostettiin 35 milj. euroa ja lyhennettiin 52,1 milj. eurolla. Lyhytaikaisten lainojen muutos oli 7,3 milj. euroa. Lainakannan nettovähennys oli siten 9,8 milj. euroa. Edellisenä vuonna lainakannan nettolisäys oli 0,3 milj. euroa.

Lainanhoitokate oli 1,1 ja se parantui edellisestä vuodesta, jolloin se oli 0,8. Lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun tunnusluku on 1-2 ja heikko, kun tunnusluku on alle yhden. Tunnuslukua tulee kuitenkin tarkastella useamman vuoden jaksolla ja vuotta 2017 edeltävinä viitenä edellisenä vuonna tunnusluku on vaihdellut 0,7:sta 1,5:ään. Siten Kuopion lainanhoitokyky on ollut tyydyttävä tai heikko.

Oman pääoman muutokset

Taseen oman pääoman erän muutokset olivat 1,7 milj. euroa. Oman pääoman erään Edellisten tilikausien yli-/alijäämä on kirjattu Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kunnilta laskuttamaa kattamatonta alijäämää 1,7 milj. euroa. Vuonna 2016 muutoksia ei ollut lainkaan.

Muut maksuvalmiuden muutokset

Rahoituksen rahavirtaan vaikuttavat muut maksuvalmiuden muutokset olivat yhteensä 3 milj. euroa, kun ne edellisenä vuonna olivat -1,7 milj. euroa. Vuonna 2017 saamisten määrä kasvoi 0,8 milj. euroa, kun se väheni edellisenä vuonna 4,1 milj. euroa. Korottomat velat kasvoivat 3,7 milj. euroa, kun ne vuotta aikaisemmin vähenivät 6,4 milj. euroa. Tuolloin muutoksesta 3 milj. euroa aiheutui lomapalkkavelan pienenemisestä.

Rahoituksen rahavirta yhteensä

Rahoituksen rahavirta oli yhteensä -8,9 milj. euroa, kun se vuotta aikaisemmin oli -1,4 milj. euroa.

Rahavarat vähenivät 1,7 milj. euroa ollen vuoden 2017 lopussa 50,5 milj. euroa.

Kassan riittävyys vuoden lopussa oli 20 päivää, lähes samalla tasolla kuin vuotta aikaisemmin.

RAHOITUSLASKELMA**Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu**

Vuoden 2016 tilinpäätös sisältää vain Kuopion tiedot

	2017 1000 €	2016 1000 €
Toiminnan ja investointien rahavirta		
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	57 522	44 204
Satunnaiset erät	0	780
Tulorahoituksen korjauserät	-1 263	-4 293
Toiminnan rahavirta yhteensä	56 259	40 690
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-57 109	-57 223
Rahoitusosuudet investointimenoihin	913	860
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	7 076	15 643
Investointien rahavirta yhteensä	-49 120	-40 721
Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä	7 139	-31
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-554	-210
Antolainasaamisten vähennykset	156	188
Antolainauksen muutokset yhteensä	-398	-22
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	35 000	58 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-52 089	-57 674
Lyhytaikaisten lainojen muutos	7 300	0
Lainakannan muutokset yhteensä	-9 789	326
Oman pääoman muutokset		
Oman pääoman muutokset	-1 676	0
Oman pääoman muutokset yhteensä	-1 676	0
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	172	679
Vaihto-omaisuuden muutos	14	-53
Saamisten muutos	-842	4 137
Korottomien velkojen muutos	3 653	-6 420
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	2 997	-1 657
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-8 867	-1 353
Rahavarojen muutos	-1 727	-1 383
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	50 515	50 813
Rahavarat 1.1.	52 242	52 196
Muutos	-1 727	-1 383

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2017	2016
INVESTOINNIT		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	22 095	-31 485
Investointien tulorahoitus, % = 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno	102,4 %	78,4 %
LAINANHOITO		
Lainanhoitokate = (Vuosikate + Korkomenot) / (Korkomenot + Lainanlyhennykset)	1,1	0,8
MAKSUVALMIUS		
Rahavarat 31.12., 1000 € = Rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset	50 515	50 813
Kassastamaksut / vuosi, 1000 €	915 281	896 327
Toimintamenot	800 818	776 222
Korkomenot	4 663	4 982
Muut rahoitusmenot	47	16
Investointimenot	57 109	57 223
Antolainojen lisäys	554	210
Pitkäaikaisten lainojen vähennys (lyhennykset)	52 089	57 674
Kassan riittävyys, pv = 365 pv * Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella	20	21
Asukasmäärä	118 209	113 013

1.4 Rahoitusasema ja sen muutokset

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoitusasemassa tilikaudella tapahtuneet muutokset kuten sijoitukset, pääoman lisäykset ja palautukset käyvät ilmi rahoituslaskelmasta. Tase sisältää myös taseyksiköiden ja liikelaitosten vastaavat erät. Sisäiset erät on eliminoitu.

Kuopion ja Juankosken kuntaliitoksesta johtuen taseen vertailutietona esitetään kuntien tilinpäätöksen 2016 taseiden yhdistelmä. Kuopion ja Juankosken päättävät taseet 31.12.2016 yhdisteltiin tileittäin uudeksi avaavaksi taseeksi 1.1.2017, kuntien keskinäiset saamiset ja velat eliminoiden.

Kuopion kaupungin taseen loppusumma oli 977,2 milj. euroa 31.12.2017, mikä on 1,6 milj. euroa suurempi kuin avaava tase.

Vastaavaa

Taseen vastaavaa puolen pysyvien vastaavien tasearvo oli 891,6 milj. euroa 31.12.2017, kun se oli 889,1 milj. euroa avaavassa taseessa. Lisäys pysyvien vastaavien tasearvossa oli 2,5 milj. euroa. Pysyvien vastaavien merkittävin omaisuuserä on aineelliset hyödykkeet, 508 milj. euroa ja se lisääntyi 8,1 milj. euroa avaavaan taseeseen verrattuna. Aineellisissa hyödykkeissä maa- ja vesialueiden tase-arvo kasvoi 4,1 milj. euroa 124,3 milj. euroon maa-alueiden hankintojen vuoksi ja kiinteiden rakenteiden ja laitteiden tasearvo 7,3 milj. eurolla 139,1 milj. euroon kunnallistekniikan investointien vuoksi. Sijoitusten tasearvo oli 380,5 milj. euroa, se pieneni 4,7 milj. eurolla, kun osakkeiden ja osuuksien tasearvo pieneni 5,1 milj. eurolla.

Vaihtuvien vastaavien tasearvo oli 85 milj. euroa, vähennystä 0,9 milj. euroa avaavaan taseeseen verrattuna. Vaihtuvien vastaavien osalta saamiset olivat 33,1 milj. euroa, ne ovat lisääntyneet 0,8 milj. euroa. Pitkäaikaisten saamisten määrä on vähentynyt 0,2 milj. euroa ollen 1 milj. euroa. Lyhytaikaisten saamisten määrä on 32,1 milj. euroa, ne ovat lisääntyneet 1 milj. eurolla. Lainasaamiset vähenivät 3,8 milj. euroa, kun taas muut saamiset kasvoivat 2,9 milj. eurolla ja siirtosaamiset 2,4 milj. eurolla. Rahat ja pankkisaamiset olivat 49,7 milj. euroa, ne vähentyivät 1,7 milj. euroa.

Vastattavaa

Taseen vastattavaa puolen oma pääoma oli 539,6 milj. euroa tilikauden lopussa, se kasvoi 7,9 milj. euroa. Omaa pääomaa lisäsi tilikauden ylijäämäisyys. Kertynyt ylijäämä oli 106,1 milj. euroa, kun se avaavassa taseessa oli 98,2 milj. euroa. Asukasta kohden laskettuna kertynyt ylijäämä oli 897 euroa, tunnusluku parantui 63 euroa avaavasta taseesta.

Kaupungin omavaraisuusaste oli 55,6 % parantuen hieman avaavasta taseesta. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Vieraan pääoman tase-arvo oli 431,2 milj. euroa, se vähentyi 6,1 milj. euroa. Pitkäaikainen vieras pääoma vähentyi 8 milj. euroa, kun lainojen määrä vähentyi 8,5 milj. eurolla. Lyhytaikainen vieras pääoma puolestaan lisääntyi 1,8 milj. euroa. Joukkovelkakirjalainojen määrä kasvoi 25 milj. eurolla, kun taas rahoituslaitosten lainat vähenivät 26,3 milj. eurolla.

Kaupungin lainakanta oli vuoden 2017 lopussa 329,8 milj. euroa. Lainakanta pieneni 9,8 milj. euroa avaavasta taseesta. Lainamäärä asukasta kohden aleni 94 eurolla ollen 2 790 euroa vuoden 2017 lopussa.

Suhteellinen velkaantuneisuus parani avaavasta taseesta ja se oli 51,3 %. Tunnusluku kertoo, kuinka paljon käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisin maksuun. Mitä pienempi tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Muut taseen vastattavaa puolen erät, poistoero- ja vapaaehtoiset varaukset, pakolliset varaukset ja toimeksiantojen pääomat, ovat säilyneet lähes ennallaan tai muuttuneet vain vähän avaavasta taseesta.

Kuopion lainakannan kehitys 2013 - 2017

Lainakannan kehitys	TP 2013	TP 2014*	TP 2015	TP 2016**	TP 2017
Lainakanta, milj. €	248,7	311,6	314,1	339,6	329,8
Lainamäärän muutos, milj. €	37,4	62,9	2,5	25,5	-9,8
Lainamäärän muutos, %	17,7	25,3	0,8	8,1	-2,9
Lainat, €/as	2 339	2 800	2 802	2 884	2 790
Lainamäärän kasvu, €/as	329	461	2	82	-94

* sisältää Maaningan lainakannan (avaava tase 1.1.2015)

** sisältää Juankosken lainakannan (avaava tase 1.1.2017)

TASE**Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu**

Vertailutieto 1.1.2017 sisältää Kuopion ja Juankosken yhdistellyt taseet

VASTAAVAA	31.12.2017 1000 €	1.1.2017 1000 €
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
I Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	0	1
Tietoliikenneohjelmat	483	604
Muut pitkävaikutteiset menot	2 600	3 285
	3 083	3 890
II Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	124 292	120 179
Rakennukset	219 820	222 594
Kiinteät rakenteet ja laitteet	139 070	131 794
Koneet ja kalusto	15 187	15 794
Muut aineelliset hyödykkeet	1 991	1 897
Ennakkomaksut ja keskener. hank.	7 651	7 702
	508 012	499 961
III Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	242 780	247 928
Muut lainasaamiset	135 943	135 592
Muut saamiset	1 818	1 771
	380 542	385 291
Pysyvät vastaavat yhteensä	891 636	889 142
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiantojen varat	250	259
Lahjoitusrahastojen varat	327	327
	576	586
C VAIHTUVAT VASTAAVAT		
I Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 361	1 375
II Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	51	67
Lainasaamiset	871	936
Muut saamiset	67	156
	989	1 159
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	10 363	10 727
Lainasaamiset	187	4 027
Muut saamiset	7 088	4 226
Siirtosaamiset	14 448	12 095
	32 086	31 075
Saamiset yhteensä	33 075	32 233
III Rahoitusarvopaperit		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	773	769
	773	769
IV Rahat ja pankkisaamiset	49 741	51 473
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	84 950	85 850
VASTAAVAA	977 163	975 578

VASTATTAVAA	31.12.2017 1000 €	1.1.2017 1000 €
A OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	432 412	432 412
Arvonkorotusraho	68	68
Muut omat rahastot	1 075	1 075
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	96 519	106 556
Tilikauden yli-/alijäämä	9 572	-8 362
	539 645	531 749
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 302	1 691
	1 302	1 691
C PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	241	252
Muut pakolliset varaukset	817	754
	1 057	1 005
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	351	279
Lahjoitusrahastojen pääomat	1 262	1 442
Muut toimeksiantojen pääomat	2 316	2 047
	3 929	3 768
E VIERAS PÄÄOMA		
I Pitkäaikainen		
Lainat vakuutus- ja rahoitusl.	262 028	270 559
Ostovelat	800	1 800
Muut velat ja liittymismaksut	15 565	14 001
Siirtovelat	0	4
	278 393	286 364
II Lyhytaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	25 000	
Lainat rahoitus- ja vakuutusl.	42 781	69 039
Saadut ennakot	3 612	2 634
Ostovelat	27 475	26 437
Muut velat	11 076	11 756
Siirtovelat	42 893	41 136
	152 837	151 002
Vieras pääoma yhteensä	431 230	437 366
VASTATTAVAA	977 163	975 578
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	55,6 %	54,8 %
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	51,3 %	52,1 %
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %	63,5 %	57,8 %
Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €	106 091	98 194
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	897	834
Lainakanta 31.12., 1000 €	329 809	339 598
Lainakanta 31.12., €/asukas	2 790	2 884
Lainasaamiset, 1000 €	135 943	135 592
Asukasmäärä	118 209	117 740

Omavaraisuusaste, %

= 100 x (Oma pääoma + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= 100 x (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %

= 100 x (Vieras pääoma - Saadut ennakot + Vuokravastuut) / Käyttötulot

1.5 Kunnan kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat ja joissa liikelaitokset ja muut taseyksiköt on yhdistelty riviltä. Kokonaistulo ja -meno -käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

Vuoden 2016 vertailutietona esitetään Kuopion kokonaistulot ja –menot, se ei ole vertailukelpoinen vuoden 2017 kokonaistulojen ja –menojen kanssa Juankosken kuntaliitoksen takia.

Vuoden 2017 kokonaistulot olivat 892,6 milj. euroa ja ne olivat 10,2 milj. euroa suuremmat kuin edellisenä vuonna. Suurimmat tulojen lisäykset edelliseen vuoteen verrattuna olivat verotulojen kasvu 23,6 milj. eurolla ja valtionosuuksien kasvu 14,6 milj. eurolla. Vastaavasti suurimmat tulojen vähennykset olivat pitkäaikaisten lainojen vähennys 23 milj. eurolla ja pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulojen väheneminen 8,6 milj. eurolla.

Kokonaismenot olivat 897,3 milj. euroa, 15,2 milj. euroa suuremmat kuin edellisenä vuonna. Suurin menojen lisäys oli toimintamenojen kasvu 24,6 milj. eurolla, vastaavasti suurin menojen vähennys oli pitkäaikaisten lainojen vähennys 5,6 milj. eurolla.

Kokonaistulojen ja -menojen erotus oli -4,7 milj. euroa, sillä kokonaismenot olivat -tuloja suuremmat. Edellisenä vuonna kokonaistulot olivat 0,3 milj. euroa kokonaismenoja suuremmat.

KUNNAN KOKONAISTULOT JA -MENOT

Vuoden 2016 tilinpäätös sisältää vain Kuopion tiedot

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat ja joissa liikelaitokset ja muut taseyksiköt on yhdistelty rivi riviltä. Kokonaistulo ja -meno -käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

TULOT	2017	%	2016	%
	1000 €		1 000 €	
Toiminta				
Toimintatulot	182 845	20,5	183 583	20,8
Verotulot	452 739	50,7	429 135	48,6
Valtionosuudet	197 311	22,1	182 730	20,7
Korkotulot	7 635	0,9	7 606	0,9
Muut rahoitustulot	3 660	0,4	3 840	0,4
Satunnaiset tuotot	0	0,0	5 181	0,6
Tulorahoituksen korjauserät				
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	-2 038	-0,2	-4 398	-0,5
Investoinnit				
Rahoitusosuudet investointimenoihin	913	0,1	860	0,1
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	7 076	0,8	15 643	1,8
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten vähennykset	156	0,0	188	0,0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	35 000	3,9	58 000	6,6
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	7 300	0,8	0	0,0
Oman pääoman lisäykset		0,0	0	0,0
Kokonaistulot yhteensä	892 597	100,0	882 367	100,0
MENOT	2017	%	2016	%
	1 000 €		1 000 €	
Toiminta				
Toimintamenot	800 818	87,1	776 222	85,9
- Valmistus omaan käyttöön	-18 860		-18 531	
Korkomenot	4 663	0,5	4 982	0,6
Muut rahoitusmenot	47	0,0	16	0,0
Satunnaiset menot	0	0,0	4 401	0,5
Tulorahoituksen korjauserät				
+/- Pakollisten varausten muutos	-52	0,0	-44	0,0
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot	-723	-0,1	-61	0,0
Investoinnit				
Investointimenot	57 109	6,4	57 223	6,5
Rahoitustoiminta				
Antolainasaamisten lisäykset	554	0,1	210	0,0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	52 089	5,8	57 674	6,5
Lyhytaikaisten lainojen vähennys		0,0	0	0,0
Oman pääoman vähennykset	1 676	0,2	0	0,0
Kokonaismenot yhteensä	897 322	100,0	882 093	100,0
Erotus	-4 724		274	

Täsmäytys v.2017:

Kokonaistulot - Kokonaismenot = 892 597 - 897 322 = -4724

Rahavarojen muutos - Muut maksuvalmiuden muutokset = -1727 - 2997 = -4724

1.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous

1.6.1 Yhdistelmä konsernitiilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Konsernitiilinpäätökseen on yhdistelty 22 tytäryhteisöä, viisi kuntayhtymää, yksi liikelaitoskuntayhtymä ja yksi osakkuusyhteisö. Tytäryhteisöistä kolme harjoittaa asuntoliiketoimintaa, 12 kiinteistöliiketoimintaa, kolme kunnallista liiketoimintaa, neljä muuta liiketoimintaa.

Yhdistelemättä jätettiin tytäryhteisöistä AmaveK ry, joka järjestää Kevama Oy:n rinnalla kuntouttavaa työtoimintaa Kuopion kaupungille. Yhdistelemättä jätetyn yhteisön vaikutus konsernitiilinpäätökseen ei ole olennainen. Kuopio Innovation Oy:n varsinainen toiminta päättyi 31.12.2016 ja toiminta integroitiin osaksi kaupungin toimintaa 1.1.2017 alkaen. Yhtiöllä ei ole ollut toimintaa vuoden 2017 aikana, mutta se on kuitenkin yhdistelty konsernitiilinpäätökseen. Tytäryhtiöistä Matkailukeskus Rauhalhti Oy ja Tahkovuoren Liikuntakeidas Oy myytiin vuonna 2017. Osakkuusyhtiöistä IS-Hankinta Oy:n konsernin omistus laski 45,66 %:iin, sekä Kiinteistö Oy Jynkän Palvelukeskus ja Kiinteistö Oy Särkiniemen Ostoskeskus myytiin.

Yksityiskohtainen luettelo konsernitiilinpäätökseen yhdistellyistä ja yhdistelemättä jätetyistä yhteisöistä on tilinpäätöksen liitetiedoissa.

1.6.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Konsernin toiminnanohjaus ja valvonta toteutetaan kaupunginvaltuuston 27.8.2012 hyväksymän ja 4.1.2017 päivitetyn Konserniohje -asiakirjan sekä 19.5.2014 hyväksymän Kuopion kaupunkikonsernin omistajapolitiittiset linjaukset -asiakirjan periaatteiden mukaisesti.

Konsernin johdon muodostavat kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus, kaupunginhallituksen omistajaohjausjaosto, kaupunginjohtaja, palvelualuejohtaja ja talousjohtaja. Konsernijohton tehtävistä on säädetty kunnalaissa ja määrätty kaupungin hallintosäännössä. Omistajaohjausjaoston tehtävistä ja toimivallasta säädetään kaupungin hallintosäännössä. Jaoston tehtävänä on huolehtia kaupungin liikelaitosten ja niiden kuntayhtymien, yhtiöiden, yhdistysten ja säätiöiden sekä muiden yhteisöjen omistajaohjauksesta, toiminnan ohjaamisesta sekä valvonnasta.

Kaupunginvaltuusto on asettanut talousarviossa ja -suunnitelmassa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet 14 keskeiselle kuntakonserniin kuuluvalla yhteisöllä. Kaupunginvaltuusto asetti yhteensä 82 tavoitetta, joista 65 toteutui, 6 toteutui osittain ja 11 jäi toteutumatta. Tavoitteiden toteutumisesta on tarkempi selvitys luvussa 2.2.7. Yhteisöt ovat raportoineet toiminnastaan ja taloudestaan kaksi kertaa osavuositarkastuksen yhteydessä ja tilinpäätöksessä kaupunginhallitukselle, joka on edelleen raportoinut kaupunginvaltuustolle.

1.6.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Kuopio Innovation Oy:n varsinainen toiminta päättyi 31.12.2016 ja toiminta integroitiin osaksi kaupungin toimintaa 1.1.2017 alkaen. Kaupunki myi Tahkovuoren Liikuntakeidas Oy:n ja Rauhalahden Matkailukeskus Oy:n koko osakekannan vuoden 2017 puolella.

Juankosken kuntaliitoksessa Kuopion kaupungin omistukseen siirtyneet vuokratiloyhtiöt Juankosken Vuokratilat Oy ja Kiinteistö Oy Juankosken Lapinrinne fuusioitiin Niiralan Kulma Oy:öön vuoden 2017 lopussa.

Itä-Suomen huoltopalvelut liikelaitoskuntayhtymän (Servican) taseessa on tilinpäätöshetkellä ylijäämää 1.286.276,72 euroa, josta Kuopion osuus on 662.818,39. Servica on näin ollen saanut katettua aiempien vuosien alijäämät taseestaan.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän taseessa on kattamatonta alijäämää 5.576.754,61 euroa, josta Kuopion osuus on 3.115.030,13 euroa. Kuntayhtymä on toteuttanut laatimaansa tuottavuusohjelmaa vuodesta 2013 lähtien. Kuntayhtymän tilinpäätöksessä on esitys toimenpiteistä, joilla alijäämä saadaan ka-tettua vuoden 2019 loppuun mennessä. Kuntia ei laskuteta ko. alijäämästä.

1.6.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Konsernin toimintaan tulee vaikuttamaan valmisteilla oleva sote- ja maakuntauudistus, joka koskettaa paitsi emokaupunkia ja sairaanhoitopiiriä myös konsernin tukipalveluita tuottavia yhteisöjä kuten Itä-Suomen huoltopalvelut liikelaitoskuntayhtymä Servica, Istekki Oy ja Kuhilas Oy. Valmistautuminen muutokseen on aloitettu käytettävissä olevaan tietoon ja voimassa olevaan lainsäädäntöön pohjautuen.

1.6.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Toimivallan ja vastuunjako konserniohjauksessa

Kaupunginvaltuuston 27.8.2012 hyväksymässä Konserniohje -asiakirjassa on määritelty kaupungin toimielinten toimivallanjako konserniohjauksessa.

Kaupunginvaltuusto määrittelee ja hyväksyy kaupungin tavoitteet ja sen mukaiset omistajapolitiikan linjaukset ja omistajapolitiikan sekä konserniohjeet. Kaupunginhallituksen tehtävänä on johtaa kaupunkikonsernia ja valvoa, että konserniin kuuluvat yhteisöt toimivat asetettujen tavoitteiden ja omistajapolitiikan linjausten mukaisesti. Kaupunginhallitus antaa konsernihallintoa koskevia ohjeita.

Kaupunginhallituksen omistajaohjausjaosto puolestaan ohjaa ja valvoo kaupungin liikelaitosten ja omistamiensa yhteisöjen toimintaa. Jaosto määrää kaupungin edustajat yhteisöjen yhtiö-, yhtymä- ja vuosikokouksiin ja valitsee kaupungin edustajat kaupungin organisaation ulkopuoliseen hallintoon. Se päättää kaupungin kannanotoista yhtiökokouksissa ja muissa vastaavissa kokouksissa käsiteltäviin merkittäviin asioihin ja ohjeiden antamisesta kaupunkia yhteisöissä ja säätiöissä edustaville henkilöille.

Kaupunginjohtajan tehtävänä on huolehtia konsernin toiminnan ja talouden suunnittelusta ja konsernin toimivuuden seurannasta ja tehdä ehdotuksia konsernirakenteen kehittämisestä. Kaupunginjohtaja huolehtii kaupungin edunvalvomisesta niissä yhteisöissä, joissa kaupungilla on määräysvalta. Näitä tehtäviä hoitaa myös palvelualuejohtaja ja vuoden 2017 alusta talousjohtaja.

Konsernijohto (kaupunginjohtaja, palvelualuejohtaja ja talousjohtaja) voi antaa myös yksityiskohtaisempaa ohjausta konserniohjeessa mainituista asioista.

Ohjeiden anto kunnan edustajille tytäryhteisöissä

Kaupunginhallituksen omistajaohjausjaosto on määrännyt kaupungin edustajat konserniyhteisöjen yhtiö-, yhtymä- ja vuosikokouksiin ja valinnut kaupungin edustajat kaupungin organisaation ulkopuoliseen hallintoon. Jaosto on päättänyt kaupungin kannanotoista yhtiökokouksissa ja muissa vastaavissa kokouksissa käsiteltäviin merkittäviin asioihin ja antanut ohjeita kaupunkia yhteisöissä edustaville henkilöille.

Tytäryhtiöt ovat konserniohjeen mukaisesti jo valmisteluvaiheessa hankkineet omistajan ennakkokäsityksen tehdessään päätöstä omistajan kannalta merkittävästä asiasta. Yhteistyö konsernin eri toimijoiden kesken on melko hyvää ja se on kehittynyt oikeaan suuntaan. Konsernijohto pitää säännöllisiä yhteistapaamisia mm. liikelaitosten ja vuokrataloyhtiöiden toimitusjohtajien kanssa, joissa käydään läpi liikelaitos/yhtiökohtaisia ja yhteisiä ajankohtaisia asioita.

Pääsääntöisesti ohjeet ovat olleet riittäviä ja omistajapoliittisia linjauksia on noudatettu. Yhdessä tapauksessa päätöksentekoaikana oli jäänyt huomioimatta ennakkokäsittelymenettely päätöstä tehdessään. Muista poikkeamista ei ole raportoitu.

Konsernitavoitteiden asettamista ja toteutumista koskeva arviointi

Konsernitavoitteet ovat toteutuneet pääsääntöisesti omistajan asettamien tavoitteiden mukaisesti. Tulevien vuosien talousarvioissa kaupunginvaltuuston tytäryhteisöille asettamien tavoitteiden tarkoituksenmukaisuuteen ja riittävyyteen tullaan kiinnittämään aikaisempia vuosia enemmän huomiota. Konsernitavoitteiden toteutumista selvitetään erillisessä tavoitteiden toteutumista koskevassa luvussa.

Tytäryhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi

Tytäryhteisöt ovat raportoineet toiminnastaan ja taloudestaan kaupunginhallitukselle huhtikuussa ja elokuussa kaupungin oman osavuositarkastuksen yhteydessä ja tilinpäätöksessä. Raportointi on perustunut talousarviossa sovittuihin mittareihin ja tunnuslukuihin sekä tytäryhteisöjen tulos- ja rahoituslaskelmiin, taseeseen,

tulosennusteeseen sekä toimitusjohtajan katsaukseen. Tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman arvioinnin perustana käytettäviin tunnuslukuihin on syytä kiinnittää huomiota.

Omistajaohjausjaosto on perehtynyt kokouksissaan keskeisten konserniyhteisöjen toimintaan ja talouteen yhtiökohtaisten esittelyjen yhteydessä.

Keskitettyjen konsernitoimintojen ja –palvelujen käyttö

Konserniohjeen yhteiset linjaukset koskevat kaupunkikonsernin seuraavia toimintoja: hankinnat ja omaisuuden luovutus, sijoitus- ja rahoitustoiminta, takaukset, henkilöstöpolitiikka, riskien hallinta ja sisäinen valvonta.

Tytäryhteisöjen tulee ensisijaisesti selvittää konsernin tuottamien palveluiden käytettävyyttä ja kilpailukykyisyys muihin vaihtoehtoihin nähden. Tällaisia ovat mm. toimitila- ja kiinteistöpalvelut, taloushallinnon palvelut, vakuutusten hankkiminen, tietohallinnon palvelut, henkilöstöhallinnon palvelut, tarkastuspalvelut, lakipalvelut, arkistointi sekä monistus- ja painatuspalvelut.

Konsernilla on käytössä konsernitili. Konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen tulee, mikäli mahdollista, keskittää rahaliikenteensä kaupungin konsernitilille. Konsernissa noudatetaan kaupunginvaltuuston hyväksymiä sijoitustoiminnan periaatteita. Pankkitilien ja muiden sijoitusinstrumenttien käytöstä on neuvoteltava talous- ja omistajaohjausyksikön kanssa.

Konsernin lainarahoitus järjestetään mahdollisuuksien mukaan keskitetysti. Yhteisöjen tulee esittää lainoitus- tarpeensa kaupungille talousarvion valmistelun yhteydessä ja sopia talous- ja omistajaohjausyksikön kanssa lainoituksen järjestämistavasta.

Konserniyhteisöt noudattavat oman toimialansa voimassa olevia työehtosopimuksia. Emokaupungin henkilöstöhallinto on antanut tarvittaessa asiantuntija-apua konserniyhteisöille. Kaupungin henkilöstöpolitiikan toteutumista konserniyhteisöissä ja liikelaitoksissa ei valvota järjestelmällisesti. Konsernin eri osissa olevan tiedon ja osaamisen hyödyntämiseen ei ole olemassa järjestelmällistä toimintamallia. Henkilöstön liikkuvuus eri yhteisöissä toteutuu pääasiassa normaalin hakumenettelyn kautta.

Riskienhallintajärjestelmien toimivuus tytäryhteisöissä

Konserniohjeen mukaan yhteisön hallituksen velvollisuus on huolehtia, että yhteisön toimintaan liittyvät riskit tunnistetaan, arvioidaan ja niitä seurataan ja että riskienhallinnan periaatteet on määritelty. Kokonaisvastuu yhtiön riskienhallinnasta kuuluu hallitukselle. Hallituksen tulee säännöllisesti arvioida riskienhallinnan tarkoituksenmukaisuutta. Sisäinen tarkastus ja tilintarkastaja arvioivat niitä prosesseja, joilla organisaatiossa varmistetaan, että merkittävät riskit on ymmärretty ja että niitä hallitaan asianmukaisesti.

Pääsääntöisesti riskienhallinnassa on onnistuttu kohtalaisen hyvin eikä konserniyhteisön toiminnan laatuun ja laajuuteen nähden ole realisoitunut merkittäviä menetyksiä. Keskeiset ja merkittävimmät toiminnan riskit on vakuutettu.

1.6.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernitilinpäätöksessä esitetään kuntakonsernin tulos ja taloudellinen asema siten kuin konserniyhteisöt olisivat yksi kirjanpitovelvollinen. Kunnan konsernitilinpäätös käsittää konsernituloslaskelman, konsernitaseen, konsernin rahoituslaskelman sekä niiden liitetiedot.

Konserni tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Konsernin tuloslaskelmalla liitetietoineen osoitetaan kaupunkikonsernin tulorahoituksen riittävyys ja toiminnan taloudellinen tulos. Tuloslaskelmassa on vähennetty konserniyhteisöjen väliset sisäiset tuotot ja kulut sekä sisäinen voitonjako. Ulkopuolisten omistus tytäryhteisöjen tuloksesta on omana eräänään nimikkeellä Vähemmistöosuudet. Konsernin osuus osakkuusyhteisöjen tuloksesta on omalla rivillään nimikkeellä Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta). Lisäksi saadut osingot ja muut vastaavat voitto-osuudet on vähennetty konsernituloslaskelmasta.

Konsernin tulos kehittyi tilikaudella positiivisesti ja tilikauden tulos muodostui 33 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi. Tulos parani edelliseen tilikauteen nähden 8,8 miljoonaa euroa.

Kuopio-konsernin toimintatuotot olivat tilikaudella 615 miljoonaa euroa ja toimintakulut 1.171 miljoonaa euroa. Toimintatuotot kasvoivat 10 % eli enemmän kuin toimintakulut, jotka kasvoivat 7 %. Toimintatuotot kat-

toivat 52 % konsernin toimintamenoista. Emokaupungin vastaava tunnusluku oli 23,7 %. Konsernin toimintakate oli – 555 miljoonaa euroa, joka on 20 miljoonaa euroa heikompi kuin edellisenä vuonna.

Konsernin verotulot olivat 453 miljoonaa euroa (kaupungin tulovero, kiinteistövero ja osuus yhteisöveron tuotosta). Verotulot olivat 24 miljoonaa euroa suuremmat kuin edellisenä vuonna. Valtionosuudet olivat 258 miljoonaa euroa. Konsernin valtionosuus muodostuu Kuopion kaupungin saamasta valtionosuudesta 197 miljoonaa euroa sekä kaupungin osuudesta Savon koulutuskuntayhtymän valtiolta saamasta opiskelijoiden yksikköhintarahoituksesta ja Savonia-ammattikorkeakoulu oy:n valtiolta saamasta perusrahoituksesta, yhteensä 61 miljoonaa euroa. Valtionosuudet kasvoivat 13 miljoonaa euroa. Kasvu kohdistui kaupungin saamiin valtionosuuksiin.

Konsernin rahoitustuotot olivat 3 miljoonaa euroa ja rahoituskulut 15 miljoonaa euroa. Molemmissa erissä oli hieman laskua edelliseen vuoteen verrattuna.

Konsernin vuosikate oli 144 miljoonaa euroa, joka on 17 miljoonaa euroa parempi kuin edellisenä vuonna. Vuosikatteen parantumiseen vaikutti emokaupungin verotulojen ja valtionosuuksien kasvu. Vuosikate kattoi tilikauden poistot tunnusluvun ollessa 139 %, kun se edellisenä vuonna oli 128 %. Vuosikate asukasta kohden oli 1.217 euroa ja kasvua edelliseen vuoteen oli 8 %. Emokaupungin vastaavat tunnusluvut olivat 119 % ja 487 euroa/asukas.

Konsernin suunnitelman mukaiset poistot olivat 104 miljoonaa euroa ja ne kasvoivat 4 % edellisestä vuodesta.

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

Konsernin rahoituslaskelmalla osoitetaan varojen hankinta ja niiden käyttö tilivuoden aikana. Laskelmassa otetaan huomioon tuloslaskelmaan ja taseeseen tehdyt eliminointi- ja yhdistelykirjaukset. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulorahoituksen ja investointien nettomäärä ja rahoitustoiminnan eli anto- ja otto-lainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden kahden nettomäärän erotus tai summa osoittaa konsernin rahavarojen muutoksen tilikaudella.

Konsernin varsinaisen toiminnan rahavirta eli tulorahoitus oli 136 miljoonaa euroa, joka on lähes 14 miljoonaa euroa edellisvuotta parempi. Toiminnan rahavirtaa vahvisti erityisesti 17 miljoonaa edellistä vuotta parempi vuosikate. Tulorahoituksen korjauserät olivat -5,5 miljoonaa euroa. Korjauserillä oikaistaan vuosikatetta kaupunkikonsernin saamien pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoittojen ja -tappioiden, osakkuusyhteisöjen tulososuuksien ja pakollisten varausten muutosten osalta.

Kaupunkikonsernin investoinnit olivat 218 miljoonaa euroa, joka on 78 miljoonaa euroa enemmän kuin edellisenä vuonna.

Toiminnan ja investointien yhteenlaskettu rahavirta oli 24 miljoonaa euroa negatiivinen eli toiminnan rahavirrat eivät kattaneet konsernin nettoinvestointeja. Tulorahoituksen riittävyyttä kuvaava investointien tulorahoitusprosentti oli 66,5 %, kun se edellisenä vuonna oli 91,2 %. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viimeisen viiden vuoden ajalta on voimakkaasti negatiivinen, - 177 miljoonaa euroa.

Konsernin rahoituksen rahavirta oli lähes 8 miljoonaa euroa negatiivinen. Kaupunkikonsernissa pitkäaikaisia uusia lainoja nostettiin 84 miljoonaa euroa ja vanhoja lainoja lyhennettiin 123 miljoonaa euroa.

Konsernin rahavarat vähenivät 32 miljoonaa euroa ja ne olivat vuoden lopussa 158 miljoonaa euroa. Konsernin maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa konsernin rahavaroilla. Konsernin kassan riittävyys oli 47 päivää, kun se edellisenä vuonna oli 51 päivää.

Konsernin lainanhoitokate oli 1,1. Lainanhoitokate kertoo konsernin tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoituksen katsotaan riittävän lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Edellisen vuoden lopussa tunnusluku oli 1,3.

Konsernin tase ja sen tunnusluvut

Konsernitaseella ja sen liitteillä osoitetaan kuntakonsernin taloudellinen asema selvittämällä konserniyhteisöjen varat, velat ja vastuut ulkopuolisille. Konserniyhteisöjen keskinäiset saamiset ja velat sekä omistukset on eliminoitu. Konsernitilinpäätökseen yhdisteltujen yhteisöjen taseisiin aktivoitujen sisäisten katteiden muutokset tilikauden aikana otetaan huomioon.

Konsernitaseen loppusumma oli 1.705 miljoonaa euroa, jossa oli kasvua edelliseen vuoteen verrattuna 54 miljoonaa euroa (3 %). Taseen vastaavista 1.441 miljoonaa euroa (85 %) on pysyvien vastaavien hyödykkeitä ja 156 miljoonaa euroa (9 %) rahaa ja pankkisaamisia. Pysyvät vastaavat kasvoivat 65 miljoonaa euroa (5 %). Suurimmat rahavarat olivat Kuopion kaupungin 50 miljoonaa euroa, Kuopion Energia Oy:n 28 miljoonaa euroa ja Pohjois-Savon Sairaanhoidopiiriin 13 miljoonaa euroa.

Konsernin oma pääoma oli 446 miljoonaa euroa. Oman pääoman osuus taseesta on 26 %. Konsernitaseen kertynyt alijäämä kääntyi positiivisen tuloksen kautta 2 miljoonan euron ylijäämäksi. Asukasta kohden laskettuna ylijäämä oli 18 euroa.

Konsernin lainakanta vuoden lopussa oli 947 miljoonaa euroa. Lainakanta kasvoi edellisvuodesta 3 miljoonalla eurolla, mutta asukasluvun kasvun myötä asukaskohtainen tunnusluku laski hieman edellisvuodesta olleen 8.013 euroa. Konsernin lainakannasta suurimmat velat olivat Kuopion kaupungin 330 miljoonaa euroa, Niiralan Kulma Oy:n 191 miljoonaa euroa ja Pohjois-Savon sairaanhoidopiiriin lainan konserniosuus 165 miljoonaa euroa.

Konsernin omavaraisuusasteeksi muodostui 29 %. Omavaraisuusaste mittaa konsernin vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Alle 50 %:n omavaraisuusaste merkitsee kuntakonsernissa merkittävää velkarasitetta. Emokaupungin omavaraisuusaste oli 55,6 %.

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus oli 90 %. Tunnusluku kertoo kuinka paljon konsernin käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Emokaupungin vastaava tunnusluku oli 51,3 %.

Kuopio konserni
TULOSLASKELMA

Vuoden 2016 tilinpäätös sisältää vain Kuopio-konsernin tiedot

	2017 1000 €	2016 1000 €
Toimintatulot	614 581	557 569
Toimintamenot	-1 170 587	-1 092 468
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	1 068	418
TOIMINTAKATE	-554 938	-534 481
Verotulot	452 739	429 135
Valtionosuudet	258 004	244 730
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotulot	390	403
Muut rahoitustulot	2 501	2 576
Korkomenot	-14 107	-14 905
Muut rahoitusmenot	-714	-641
Rahoitustulot ja -menot	-11 930	-12 567
VUOSIKATE	143 875	126 816
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-103 565	-98 834
Omistuksen eliminointierot	39	9
Arvonalentumiset	-30	-582
Poistot ja arvonalentumiset	-103 555	-99 407
Satunnaiset erät	0	1 392
TILIKAUDEN TULOS	40 320	28 801
Tilinpäätössiirrot	23	-99
Tilikauden verot	-2 434	-906
Laskennalliset verot	-2 510	-2 417
Vähemmistöosuus	-2 623	-1 448
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	32 776	23 931
KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		
Toimintatulot / Toimintamenot, %	52,5 %	51,0 %
Vuosikate / Poistot, %	138,9 %	127,6 %
Vuosikate, € / asukas	1 217	1 122
Asukasmäärä	118209	113013

Kuopio konserni

Vuoden 2016 tilinpäätös sisältää vain Kuopio-konsernin tiedot

RAHOITUSLASKELMA

	2017 1000 €	2016 1000 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	143 875	126 816
Satunnaiset erät	0	1 392
Tilikauden verot	-2 434	-906
Tulorahoituksen korjauserät	-5 486	-5 167
Toiminnan rahavirta yhteensä	135 955	122 135
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-218 638	-140 518
Rahoitusosuudet investointimenoihin	2 399	1 450
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	55 790	19 761
Investointien rahavirta yhteensä	-160 449	-119 307
Toiminnan ja investointien rahavirta	-24 494	2 828
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset	-825	-258
Antolainasaamisten vähennykset	18	267
Antolainauksen muutokset yhteensä	-806	9
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	84 002	95 976
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-123 419	-96 930
Lyhytaikaisten lainojen muutos	42 570	-577
Lainakannan muutokset yhteensä	3 153	-1 531
Oman pääoman muutokset		
Oman pääoman muutokset	-580	7 716
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	114	653
Vaihto-omaisuuden muutos	1 194	1 894
Saamisten muutos	-22 130	11 284
Korottomien velkojen muutos	11 172	-3 952
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-9 649	9 878
Rahoituksen rahavirta	-7 883	16 073
Rahavarojen muutos	-32 377	18 901
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	158 193	186 817
Rahavarat 1.1.	190 571	167 916
Rahavarojen muutos	-32 377	18 901

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2017	2016
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, euroa	-177 177	-232 026
INVESTOINNIT		
Investointien tulorahoitus, % = 100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno	66,5 %	91,2 %
Pääomamenojen tulorahoitus, % = 100 * Vuosikate / (Investointien omahankintameno + Antolainojen nettolisäys + Lainanlyhennykset)	42,5 %	53,7 %
LAINANHOITO		
Lainanhoitokate = (Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)	1,1	1,3
Kassan riittävyys, pv	47	51
Asukasmäärä	118 209	113 013

Toiminnan ja investointien rahavirta ja sen kertymä, euroa

Toiminnan ja investointien rahavirta välituloksen viiden vuoden kertymän avulla seurataan investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä.

Investointien tulorahoitus

100 * Vuosikate / Investointien omahankintameno

Investointien omahankintamenolla tarkoitetaan rahoituslaskelman pysyvien vastaavien lisäyksiä, joista on vähennetty rahoituslaskelmaan merkityt rahoitusosuudet.

Lainanhoitokate

(Vuosikate + Korkokulut) / (Korkokulut + Lainanlyhennykset)

Lainanlyhennyksillä tarkoitetaan rahoituslaskelman mukaisia pitkäaikaisten lainojen lyhennyksiä

Kassan riittävyys, pv

365 * Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Kuopio konserni

	2017	1.1.2017
TASE	1000 €	1000 €
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	8 652	6 371
Konserniliikearvo	0	126
Muut pitkävaikutteiset menot	8 539	9 916
Ennakkomaksut ja keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	392	735
Aineettomat hyödykkeet	17 582	17 148
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	135 207	131 208
Rakennukset	799 323	764 249
Kiinteät rakenteet ja laitteet	200 972	187 504
Koneet ja kalusto	165 778	173 262
Muut aineelliset hyödykkeet	4 305	4 338
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	70 386	74 981
Aineelliset hyödykkeet	1 375 971	1 335 541
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	9 657	9 051
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	35 404	12 402
Muut lainasaamiset	510	9
Muut saamiset	2 285	2 128
Sijoitukset	47 857	23 590
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 441 409	1 376 279
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	2 676	2 064
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	1 489	1 444
Muut toimeksiantojen varat	1 344	1 352
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	5 509	4 859
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	12 102	13 206
Keskeneräiset tuotteet	215	291
Valmiit tuotteet	16	16
Muu vaihto-omaisuus	8	10
Vaihto-omaisuus	12 341	13 523
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	51	67
Lainasaamiset	184	228
Muut saamiset	87	175
Siirtosaamiset	8	1
Pitkäaikaiset saamiset	330	470
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	30 775	30 200
Lainasaamiset	80	216
Muut saamiset	24 268	14 422
Siirtosaamiset	32 077	20 108
Lyhytaikaiset saamiset	87 200	64 945
Saamiset	87 531	65 416
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	773	769
Muut arvopaperit	1 263	13 713
Rahoitusarvopaperit	2 036	14 481
Rahat ja pankkisaamiset	156 157	176 090
VAIHTUVAT VASTAAVAT	258 065	269 509
VASTAAVAA	1 704 983	1 650 648

Kuopio konserni

	2017	1.1.2017
TASE	1000 €	1000 €
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	432 412	432 412
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	14	14
Ylikurssirahasto	2	2
Arvonkorotusrahasto	68	68
Muut omat rahastot	11 580	11 563
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-30 599	-31 372
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	32 776	0
OMA PÄÄOMA	446 252	412 686
VÄHEMMISTÖOSUUKSET	39 063	36 114
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	241	252
Muut pakolliset varaukset	12 246	11 911
PAKOLLISET VARAUKSET	12 486	12 163
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	2 829	2 121
Lahjoitusrahastojen pääomat	2 427	2 534
Muut toimeksiantojen pääomat	3 669	3 523
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	8 925	8 178
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	788 263	779 921
Lainat julkisyhteisöiltä	51 630	58 410
Saadut ennakot	231	0
Ostovelat	800	1 800
Muut velat	52 232	50 748
Siirtovelat	0	4
Laskennallinen verovelka	13 586	11 703
Pitkäaikainen vieras pääoma	906 741	902 586
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Joukkovelkakirjalainat	25 000	
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	75 420	99 090
Lainat julkisyhteisöiltä	6 907	6 704
Saadut ennakot	8 488	8 366
Ostovelat	56 848	49 093
Muut velat	27 371	26 516
Siirtovelat	86 953	85 251
Laskennalliset verovelat	4 529	3 901
Lyhytaikainen vieras pääoma	291 516	278 921
VIERAS PÄÄOMA	1 198 257	1 181 507
VASTATTAVAA	1 704 983	1 650 648
KONSERNIN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	29	27
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	90	92
Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %	10	7
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	2 176	-31 372
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), € / asukas	18	-266
Konsernin lainat, € / asukas	8 013	8 019
Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	947 219	944 125
Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	510	9
Kunnan asukasmäärä	118 209	117 740
Konsernin henkilöstön lukumäärä keskimäärin	7 759	7 874

Konsernin omavaraisuusaste, %

= 100 x (Oma pääoma + Vähemmistöosuus + Konsernireservi + Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset) / (Koko pääoma - Saadut ennakot)

Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus, %

= 100 x (Vieras pääoma - Saadut ennakot) / Käyttötulot

Velat ja vastuut prosenttia käyttötuloista, %

= 100 x (Vieras pääoma - Saadut ennakot + Vuokravastuut) / Käyttötulot

1.7 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet

1.7.1 Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden tulos ennen tuloksenkäsittelyä on 9.572.053,13 euroa ylijäämäinen.

Kaupunginhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelystä seuraavaa:

- Tuloutetaan tehtyjä poistoeroja suunnitelman mukaan seuraavasti: ydinkaupunki 16.795,68 euroa, tilakeskus 202.728,88 euroa, Kuopion Vesi liikelaitos 40.810,77 euroa ja Pohjois-Savon pelastuslaitos 128.676,56 euroa, yhteensä 389.011,89 euroa.
- Tilikauden ylijäämä 9.572.053,13 euroa lisätään edellisten tilikausien ylijäämään kuluvaan vuoteen (2018) kirjanpidossa.

1.7.2 Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys talouden tasapainotuksen toteutumisesta tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävydestä talouden tasapainottamiseksi (Kuntalaki 115 §).

Esitystä talouden tasapainottamisesta ei tarvita, koska taseessa on aikaisemmilta tilikausilta kertyneitä ylijäämiä 96.518.736,20 euroa ja tilikauden 2017 ylijäämän 9.572.053,13 euroa lisäämisen jälkeen taseessa on kertynyttä ylijäämää yhteensä 106.090.789,33 euroa.

2 Talousarvion toteutuminen

2.1 Tavoitteiden toteutuminen

2.1.1 Strategisten tavoitteiden seuranta

Vuoden 2017 talousarviossa oli yhteensä 21 valtuustoon nähden sitovaa kaupunkitason strategiaa toteuttavaa tavoitetta. Tavoitteista 16 (76 %) on toteutunut tai etenee suunnitellusti. Kaikkien asetettujen tavoitteiden suuntaan on edetty, sillä täysin toteutumattomia tavoitteita ei ole. Asetetuista tavoitteista viidessä (24 %) Resurssit, johtaminen ja henkilöstö -näkökulmaa toteuttavassa tavoitteessa on edetty odotettua hitaammin.

Taulukko: Tavoitteiden toteutuminen strategian näkökulmittain vuonna 2017

Tavoitteen toteutuminen		Strategian näkökulma		
	Selite	Vetovoima, kilpailukyky ja kasvu	Asukkaat ja palvelut	Resurssit, johtaminen ja henkilöstö
Symboli				
	valmis / etenee suunnitellusti	5	8	3
	etenee osittain tai hitaasti	-	-	5
	ei etene	-	-	-
Tavoitteita yhteensä		5	8	8
				Yhteensä
				16
				5
				-
				21
				%-osuus
				76 %
				24 %
				0 %
				100 %

VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU

1. Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Yritystoiminnan kehittämisen välineet ja resurssit	Kasvun edellytyksistä ja elinkeinoelämän kehittymistarpeista (mm. tonttitarjonta) huolehditaan. Myös pienten ja keski suurten yritysten kehitystä tuetaan.	 (etenee suunnitellusti) Invest&Grow in Kuopio region (INGROW) –hanke on saanut EAKR-rahoituksen. Pk-yritysten verkostoitumishanke MikroGrow ja pk-yrityksille tarkoitettu Pika-apu ovat käynnistyneet. Kuopio Innovationin tuottamat StartUp-palvelut on integroitu osaksi yrityspalvelua. Pohjois-Savon pääomarahastoa on valmisteltu ja osallistuttu innovaatioekosysteemin muodostamiseen. Yrityspalveluiden markkinointia ja viestintää on vahvistettu avaamalla BusinessKuopio -verkkosivut. Toritoiminnat ovat siirtyneet 1.4.2017 alkaen keskustan kehittämisyhdistykselle. Yrittäjyyskasvatus (TAT:n Yrityskylä) on alakoulujen osalta vakiintunutta toimintaa, toiminta yläkouluissa on pilotoitu ja etenee kaikille yläkouluille. Kansainvälisen liiketoiminnan opetus lukiokoulutuksessa etenee Kallaveden lukiossa.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Yritystonttien tarjonta	Edistetään aktiivisesti elinkeinopoliittisesti merkittävien investointien toteutumista Kuopiossa.	(etenee suunnitellusti) Yritystonttien kysyntä on hyvä. Bellanrannan alueen yrityshankkeet etenevät. Linja-autoaseman seudun ja Mölymäen kaavat ovat lainvoimaisia. Jäähallin ja Kuopionlahden alueen kaavatytöt etenevät ohjelman mukaisesti. Logistiikka-alueelle on tehty selvityksiä. Tahkon keskustan kehittäminen on käynnistetty. Kumpusaaren-, Leväsen ja Särkiniementien saneeraukset ovat valmiit. Yrityshankkeiden toteutumista on nopeutettu tarvittaessa poikkeamispäätöksillä. Metsähallituksen kanssa on tehty 76 ha:n maakauppa Pienestä Neulamäestä.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue

Mittari	2011	2012	2013	2014	2015	2016	TP 2017
Liike-, toimisto-, varasto- ja teollisuusrakentaminen (k-m ²)	12 086	84 702	22 405	8 173	30 428	21 566	9 109
Työpaikat *)	51 253	52 213	51 596	50 571	50 347	..	..
Liikevaihdon muutos (%), Kuopio	6,2	3,2	3,1	-0,9	1,1	3,9	6,0 **
Palkkasumman muutos (%), Kuopio	6,6	4,0	5,2	1,0	0,8	3,2	4,1 **
Viennin muutos, Kuopion seutu (%), seutu	18,3	5,8	0,5	-8,0	9,0	-4,4	..
Yhteisöveron tuotto tilinpäätöksen mukaan milj. €	18,4	14,8	17,1	19,2	21,8	20,5	25,5

*) Juankoski sis. koko aikasarjaan.

**) Liikevaihto tilanne toukokuu 2017, palkkasumma kesäkuu 2017.

2. Innovaatio- ja opiskelukaupunki

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Savilahti -kärkihanke	Savilahden alueen kehittäminen etenee suunnitellusti.	(etenee suunnitellusti) Savilahden alueen yleissuunnitelma on valmis ja yliopistonrannan asemakaavoitus on käynnissä. 3. koulutusasteen sijoituspaikkapäätös on viivästytty kaavoitustyötä. Savilahden pääyhteyden (Tulliportinkatu - Niiralankatu) saneeraus kaupunkiin on tehty. Savilahdentien alueen infran suunnitteluun ja toteutukseen on aloitettu allianssikumppanin haku. Savilahden SmaRa-hankkeen ICT-kaistaa koskeva viestintäverkon periaatesuunnitelma on tehty ja jatkotyö käynnistetty. Savilahden viestintä ja markkinointi etenee suunnitellusti, mm. markkinointisuunnittelijan rekrytointi kärkihankkeiden ja Savilahden viestintään, esitemateriaalit ja valtakunnallinen markkinointikampanja.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue

Mittari	2011	2012	2013	2014	2015	2016	TP 2017
Ensisijaiset hakijat/aloituspaiikka/ Savonia AMK/ Kuopion toimipisteet	..	..	..	..	2,5	2,6	2,8
Ensisijaiset hakijat/aloituspaiikka/ Itä-Suomen yliopisto/ Kuopion kampus							3,9
Hakijat/aloituspaiikka/ Itä-Suomen yliopisto/ Kuopion kampus	7,8	8,0	8,6	9,1	9,5	7,5	9,6

3. Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteisö

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Kasvua ja vetovoimaa tukeva markkinointi	Markkinointiviestinnällä tuetaan elinvoiman kehittämistä ja isojen hankkeiden toteutumista. Alueen toimijat kytketään vahvemmin mukaan Kuopion markkinointiin.	(etenee suunnitellusti) Kuopion kaupungin ja alueen yhteismarkkinoinnin visuaalinen ilme on uusittu. Markkinointirakenteet (matkailumarkkinointi, maakunnallinen yhteismarkkinointi ja Kuopio Convention Bureau) ovat vakiintuneet. Yhteistyötä on lisätty Kuopion alueen kauppakamarin ja yritysten kanssa. Kuopio - Capital of Lakeland-näyttely on toteutettu Shanghai Pudongissa 12.-27.10. ja saavutettu mittava kansainvälinen medianäkyvyys. Yhteistyö VisitFinlandin kanssa on käynnistynyt Lakeland-hankkeiden osalta. Joukkoliikenteen markkinointi- ja viestintäsuunnitelma on laadittu ja otettu käyttöön. Kuopion kaupungin asumista ja asuntomarkkinoita on esitelty eri kohderyhmille ja järjestetty Savilahden asumisen seminaari marraskuussa.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue
Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Yhteistyöhakuinen ja avoimesti viestivä Kuopio	Hyvinvointipalveluja, koulutusta ja tapahtumia tuodaan vahvemmin esille kaupungin vetovoima- ja elinvoimatekijänä.	(etenee suunnitellusti) Kaupungin hyvinvointipalveluiden markkinointia ja palveluviestinnän kehittämistä on jatkettu, mm. Liiku Kuopiossa -somekanava, liikuntapaikkojen ja -palvelujen markkinointi, kirjaston monikanavainen markkinointi ja lukukoira Sylvi, museoiden yhteismarkkinointi sekä teatterin ja musiikkikeskuksen jalkautuminen tapahtumiin ja uudet yhteistyömuodot. Käynnistetty työllisyyspalveluiden brändityö ja viestinnän palveluiden kehittäminen. Kuopion hyvinvointipalveluja on esitelty kutsuttuna Kuntamarkkinoilla, markkinoitu opiskelijakaupunkia Studia-messuilla ja markkinoitu asumista ja tonttitarjontaa sekä ulkoilu- ja virkistyspalveluja eri tilaisuuksissa. Valtakunnallinen Hyvinvoiva kunta - navettakissasta hoivarobottiin -seminaari on toteutettu 15.6.2017 (140 osallistujaa). Yhteistyömalli tapahtumatuon koordinointia varten on laadittu kaupunkiympäristön ja hyvinvoinnin edistämisen palvelualueiden sekä Kuopio-Tahko Markkinointi Oy:n ja Kuopio Convention Bureau Oy:n kanssa. Kaupungin uudistetut verkkosivut on otettu käyttöön. Kaupunginjohtajahaku- ja Kuopion imagokampanjat on toteutettu ja tuettu strategiaproessia viestinnän ja markkinoinnin keinoin.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue

Mittari	2011	2012	2013	2014	2015	2016	TP 2017
Muuttolukkuus, sijoittuminen kaupunkivertailussa (Tabustutkimus)		6.		6.		4.	
Yöpymiset majoitusliikkeissä Kuopion seudulla *	622 535	648 908	631 608	599 488	583 642	599 661	602 341
Muutovoitto (ml. nettosiirtolaisuus)	433	976	923	987	760	821	530**

*) Kuopion seutu= Kuopio ja Siilinjärvi, väh. 20 peripalkkaa

**) Tilastokeskuksen ennakkotieto

ASUKKAAT JA PALVELUT

4. Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Ilmastopoliittinen ohjelma	Ilmastopoliittinen ohjelma tarkistetaan. Kaupungin resurssivisuaattia kehitetään Fisu-verkostossa (Fisu - Finnish Sustainable Communities)	(valmis) Kuopion resurssivisuaatiohjelma on laadittu ja ilmastopoliittinen ohjelma on sisällytetty siihen. Ilmastopoliittika ja resurssivisuaatio on huomioitu uudessa Kuopio 2030 -strategiassa. Viisaan liikkumisen hanke etenee aikataulussa. KierRe-hankkeen työryhmät ovat aloittaneet toiminnan. On osallistuttu Fisu-verkoston toimintaan. Savilahden vähähiilinen energiamalli (SaVE) –hankkeen tuloksia on hyödynnetty Savilahden suunnittelussa. Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen 2017-2025 mukainen energiatehokkuuden toimintasuunnitelma valmistuu 1/2018. Uusiutuvan energian kuntakatselmus sekä hiilitase- ja päästövähennys selvitykset on päätetty käynnistää. Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikenne 2025 toteuttamishjelma on hyväksytty. Reaaliaikaisen informaatiojärjestelmän ja kaupunkipyörähankkeen toteutusta on selvitetty. Jätepoliittinen ohjelma on hyväksytty kaikissa Savo - Pielisen jätelautakunnan kunnissa. Kaupungin metsissä hakkuupoistuma on kasvua pienempi ja metsien hiilivarasto on kasvussa. Kaupunkitasoinen tulostuksenhallinnan käyttöönottoprojekti on käynnistynyt yhteistyössä Isteikin kanssa. On optimoitu tulostusympäristöjä ja poistettu tarpeettomia tulostimia.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue; Tilakeskus

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Keskusta-alueen elinvoiman ja rakentamistehokkuuden lisääminen	Isot kaupunkikeskustan kehittämishankkeet etenevät suunnitellusti ja kokonaisuuden kannalta jäsennetysti.	(etenee suunnitellusti) Keskusta-alueen kaavatyöt ovat edenneet aikataulun mukaisesti. Asemansuodun ja Mölymäen asemakaavat ovat lainvoimaisia. Aseman alueella on tehty ensimmäiset maanvuokrasopimukset. Niiralankatu (Puistokatu-Suokatu), Kirjastokadun ja Käsiyökadun katusuunnitelmat ovat valmiit. Kauppakadun ja Niiralankadun suunnitelmat etenevät ohjelmoidusti. Snellmanin puiston yleissuunnitelma on valmis. Pysäköintistrategia on valmis. Puijon urheilulaakson pohjoisosan suunnitelmat pääosin valmiit. Saapumisaution ja jalkapallokenttäalueen toteutussuunnittelu käynnissä. Leikkipaikkojen viherpalveluohjelman laatiminen on käynnissä.	Elinvoima- ja konsernipalvelut: Kaupunkiympäristön palvelualue
Lähiöiden ja keskustaajamien omaleimaisuus ja täydennysrakentaminen	Täydennysrakentamisen edistämistä jatketaan. Kehitetään asukkaat osallistavaa kokonaisvaltaista lähiökehittämistä.	(etenee suunnitellusti) Täydennysrakentamisen kaavatyöt ovat edenneet suunnitellusti (mm. Puijonlaakso, Keilarinne, keskusta). Ruutukaava-alueen kaavamuutoksiin liittyen on neuvoteltu viisi maankäyttösopimusta. Kaupunginhallituksen lähidemokratiajaoston ja pitäjänraatien (Juankoski, Karttula, Maaninka, Nilsiä, Riistavesi ja Vehmersalmi) toiminnat ovat käynnistyneet. Lähidemokratiajaosto myönsi kaikille pitäjäraadeille 13.000 euron kehittämis määrärahan. Lähidemokratiamallin kehittäminen jatkuu. Asukkaat osallistavaa kehittämistä on edistetty mm. avaamalla kaupunkilaisten kohtaamispaikka Kohtaamo torin alle Apajaan, järjestämällä kuntalaisille tarkoitettu Osallistuva kuntalainen –kurssikokonaisuus ja jatkamalla asukkaat osallistavaa toimintaa mm. Karttulan Kissakuusen koulun ja lähipalvelukeskuksen suunnittelussa. Jynkän uusi koulu on otettu käyttöön ja toiminnan suunnittelu yhdessä alueen ja muiden toimijoiden kanssa jatkuu.	Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue

Mittari	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Valmistuneet asunnot Kuopio+Juankoski	869	834	972	858	982	882	1 057
Myönnettyt luvat, asuntoa Kuopio+Juankoski	870	1 052	789	964	907	1 384	1 431
Keskustan asukasmäärä 1.1.	12 227	12 367	12 856	13 069	13 158	13 228	..
Kasvihuonekaasupäästöt ilman teollisuutta (ktCO ₂ -ekv) yht. **	836,6	744,5	708,6	628,3	588,9	628,2	..
Kasvihuonekaasupäästöt ilman teollisuutta (tCO ₂ -ekv) /asukas	7,4	6,5	6,2	5,4	5,0	5,3	..
Kaupunkiliikenteen matkustajamäärä 1000 matkustajaa/vuosi	4 304	4 460	4 641	4 750	4 909	5 560	6 196

**) Lähde: CO₂-raportti 2017

5. Asiakasihtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnin edistämistä tuetaan. Kuntalaisia kannustetaan aktiivisuuteen.	(etenee suunnitellusti) Jynkän omaoimikirjasto on avattu 7.8. lähipalvelukeskukseen ja omaoimiratkaistu otettu käyttöön. Niisiän ja Karttulan omaoimikirjastojen suunnittelua on jatkettu. Koulujen arkikäytänteitä on kehitetty liikkuviksi, mm. toiminnallinen oppiminen, liikuntavälitunnit ja urheiluseurat tuottamassa itäpäivätoimintaa. On aktivoitu eri-ikäisiä kuntalaisia liikunnallisen ja aktiivisen elämäntavan piiriin yhteistyössä eri seurojen ja toimijoiden kanssa. Hyvinvointikorttien käyttö on ollut aktiivista. Liikuntapaikkapalveluiden kävijämäärät ovat nousseet edelliseen vuoteen verrattuna. Liikuntapaikka- ja museopalveluja on kehitetty yhteistyössä asukkaiden, seurojen ja yritysten kanssa. Teatteri on kutsunut koyleisöksi ja "kullissikurkistuksiin" erityisryhmiä. Kaupunginorkesteri on järjestänyt pienyhtyekonsertteja. Kansalaistoimijalähtöisten kokeiluhankkeiden (KAKE) rahoitusta on jatkettu ELY-keskuksen kanssa. KAKE-toimintasuunnitelma vuosille 2018-2020 on hyväksytty maakunnan yhteistyöryhmässä. Talkoomäärärahaa on lisätty kesken vuoden suuren kysynnän vuoksi. Tarjottu järjestöille ja kuntalaisille käyttöön vapaaehtoistyö.fi -palvelu, jonka kautta on mahdollisuus aktivoida kuntalaisia vapaaehtoiseksi tai liittyä vapaaehtoistöiden tarjoajaksi. Kuopion palvelukuvaukset on viety kansalliseen palvelutietovarantoon. Palvelutietovarannon tietoja on siirretty Kuopio.fi -sivustolle. Integraatiotyö jatkuu vuonna 2018.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystenhuollon palvelualue

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Painotetaan ennaltaehkäiseviä palveluja ja toimintatapoja.	(etenee suunnitellusti) On osallistuttu valtakunnalliseen lasten ja perheiden palveluiden (LAPE) -hankkeeseen. Kuopiolla on osatoteuttajavastuu lastensuojelun palveluiden kehittämisessä. Lapsiperhepalveluissa on pilotoitu ensivaiheen palveluohjauksen toimintamallia, jossa asiakas ohjataan soveltuviin ennaltaehkäiseviin ja palvelutarvetta vähentäviin palveluihin, jalkauttaminen vuonna 2018. Omahoito ja digitaaliset arvopalvelut (ODA) -hankkeen oppilashuollon pilotti on käynnistynyt. Toisen asteen opiskelijahuollon Tukea toiseen -sivusto on otettu käyttöön. Terveystieteiden vastuuohjauksen vastuuohjauksen ilman ajanvarausta on kehitetty. Neurolan iltapäiväseminaarit on otettu käyttöön. Sähköistä asiointia on kehitetty neuvoloissa, koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa. Fysioterapeuttien suoravastaanotto on käynnistynyt. Matalankynnyksen mielenterveyspalveluja on tuotettu terveyskeskusten vastaanottoimien kanssa. Suunterveydenhuollon liikuttava hoitoyksikkö on otettu käyttöön. Osallistavan sosiaalisen tuen kehittämissuunnitelma (OSS) on päättynyt 31.8.2017, sosiaalisen kuntoutuksen palvelut juurrutettu toimintaan. Terve Kuopio –kioskin lainaamatoimintoja on kehitetty. Kotihoidon on pilotoinut Posti Kotipalveluiden kanssa monitoimijamallia kotihoidon. Pilotointialueina ovat olleet Karttula, Maaninka, Nilsiä, Riistavesi ja Vehmersalmi. Käynnistetty Sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekeskus SOTE-TIKE-projekti, joka mahdollistaa kotihoidon, ensihoidon ja sosiaalipäivystyksen yhteisten asiakkaiden monialaisen arvioinnin ja hoidon järjestelyn. Hoivapalveluissa on toteutettu uusien turvapalvelujen käyttöönotto (turvapalvelukeskuksen perustaminen, laitekannan vaihto). Terveys- ja turvateknologialainaan toimintamallia on selvitetty. Toteutettu kokemuksellinen hyvinvointikysely, josta saatu tietoa miten kuntalaiset kokevat hyvinvoinnin, mitkä sitä edistävät ja heikentävät.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähdén sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys vähenevät.	(etenee suunnitellusti) Joulukuun 2017 lopussa alle 25-vuotiaita työttömiä oli 1 014 hlöä, muutos - 273 hlöä joulukuusta 2016. Pitkäaikaistyöttömiä oli 2 219 hlöä, muutos -348 hlöä. Työttömiä yhteensä 6 638 hlöä, muutos -1 103 hlöä. Työttömyysprosentti 11,9 %, muutos -2%-yksikköä. Osallistuttu 1.8.2017 alkaen alueelliseen työllisyyskokeiluun, jossa TE-toimiston ja kuntien työllisyyspalvelut yhdistetään yhdeksi palvelukokonaisuudeksi. Vuoden lopussa työllisyyskokeilussa oli yhteensä 2 918 asiakasta. Asiakasmäärä on kasvussa. 16–29-vuotiaille, ilman opiskelu- tai työpaikkaa oleville nuorille suunnatun VAMOS-hankkeen (ESR) toiminta jatkuu Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan -kärkihankkeen rahoituksella (STM). Työelämään ohjaavat palvelut -hanke (TOPI) on laajentunut Siilinjärvelle, Suonenjoelle ja Tuusniemelle. Aikuissosiaalityön asiakkaiden eläke- ja työkyky selvittelyyn on rekrytoitu palveluohjaaja. Työttömien terveydenhuolto toimii. Kuopion monialainen työryhmä seuraa nuorisotyöttömyyden ja koulutuksen keskeyttäneiden tilannetta. Lisäopetusta on käynnistetty.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue
Palvelujen asiakaslähtöisyys	Vaikutetaan aktiivisesti käynnissä olevaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamiseen, jotta kaupungin kehittämät asiakaslähtöiset palvelut jäisivät käytäntöön uudistuksessa.	(etenee suunnitellusti) On osallistuttu aktiivisesti Pohjois-Savon sote- ja maakuntauudistuksen valmisteluun sekä niiden työryhmiin ja alatyöryhmiin. Avohoidon valmiuksia parantavat toimet on aloitettu: Sote-tilannekeskuksen, kotisairaalan, kotiutusyksikön ja sosiaalipäivystyksen kehitystyötä edistetty. Maakunnallinen suunterveydenhuollon potilastietojärjestelmä on otettu käyttöön. Perheneuvola, SIHTI nuorten vastaanotto sekä lasten ja nuorten mielenterveysyksiköt on yhdistetty. On osallistuttu alueellisen hyvinvointikertomuksen työstämiseen.	Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Valinnanvapautta palveluissa lisätään edelleen mm. palvelusetelin avulla. Samalla huolehditaan, ettei valinnanvapauden lisäys johda eriarvoisuuden kasvuun. Yksityiset palvelut täydentävät julkista palvelutarjontaa. Hankintaosaamista ja hankintakäytäntöjä kehitetään edelleen.	(etenee suunnitellusti) Kotihoidon palveluseteliin liittyvä toimintamalli ja ohjeistus on hyväksytty. Asumisen palveluseteli on käytössä vanhus- ja vammaispalveluissa ja erityisen vaativassa kehitysvammaisten päivätoiminnassa. Suun terveydenhuollossa on otettu käyttöön palveluseteli hampaan loikeamisiin ja päivystyksen jatkohoitoihin. Musiikkikeskuksen ja teatterin lipunmyynnissä on vastaanotettu maksuvälineenä arvosetelit: Liikunta- ja Kulttuuriseteli (Smartum), Virikeseteli (Edenred Finland Oy) ja Tyky-kuntoseteli+ (RJ-Kuntoseteli Oy) ja Sporttipassi. Uudet yhteistyösopimukset MLL:n ja Setlementti Puijolan kanssa on neuvoteltu. Yhteistoimintaa ja kehittämistä yksityisten palveluntuottajien (mm. päiväkodit ja liikuntapalvelut) kanssa on jatkettu. Uudistunutta hankintalakia koskevia koulutuksia on järjestetty ja hankintaohjeiden päivittämistä on jatkettu. Pienhankintajärjestelmässä on otettu käyttöön uusi Toimeksi -toiminto toimeksiantojen helpottamiseksi. Palvelualoitekokeilu on päättynyt 31.5.2017. Vuonna 2017 on tehty yksi palvelualoite (monituottajamallin laajempi käyttöönotto päihdepalveluissa), koko kokeilun aikana yhteensä neljä. Palvelualoitekokeilun tuloksia ja mahdollista jatkoa ei ole arvioitu.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue

Mittari	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)	91,2	91,7	92,1	92,3	93,1	93,5	..
Työttömien määrä (keskimäärin vuodessa)*	5 509	5 476	6 098	6 721	7 590	7 370	6 760
Kelalle maksetut työmarkkinatukimaksut (Kelasto) M€	..	..	..	..	11,1	11,9	12,3

*) Juankoski ym. kuntaliitokset sisältyvät koko työttömien aikasarjaan.

RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ

6. Tasapainoinen talous

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Palveluverkon ja toimittajien käytön tehokkuus	Tilojen käyttöä tehostetaan edelleen. Laaditaan toimintastrategia, joka käsittää myös pitkän tähtäimen investointien ja niiden rahoituksen tarkastelun.		(etenee hitaasti tai osittain) Kuopion kaupungin päivähoito-, peruskoulu- ja lukioverkostosevelvitysten päivitykset on aloitettu, valmistuvat vuonna 2018. Toimintastrategian valmistelu ei ole käynnistynyt. Tilojen yhteis- ja monikäyttöä on lisätty, mm. esiopetus on sijoittunut koulutiloihin Haapaniemen ja Jynkän kouluilla, kirjasto Jynkän koululle ja asukastupa Neulamäen kirjaston yhteyteen. Hoivapalveluissa tilojen käytön tiivistämisen suunnittelu on käynnistetty. Kuopion psykiatrian keskuksen toimittajien tarveselvitystyöryhmä on aloittanut toimintansa. Harjulan allaslasta on luovuttu vähäisen käytön vuoksi ja terapiatiloja tiivistetty. Talous- ja omistajaohjauksen tilojen tiivistämisen ratkaisut on toteutettu. Tulostuskeskukselle ollaan etsimässä pienempiä tiloja. Kaupunginarkisto on jatkanut satelliittitarkistojen (Maaninka, Nilsijä ja Juankoski) aineistojen seulontaa pyrkimyksenä supistaa nykyistä verkostoa. Kuopio Innovationilta jääneistä tarpeettomista tiloista on luovuttu.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue; Isäntäkuntapalvelut; Tilakeskus; Pohjois-Savon pelastuslaitos
Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite		Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Tiliikauden tulos	Valtiolta tulevat normi- ja velvoitehelvotukset otetaan käyttöön talouden tasapainottamiseksi. Muutoksista tehdään vaikutusten ennakoarviointi.		(etenee suunnitellusti) Kuopion kaupungin vuoden 2017 tiliikauden tulos on 9,57 milj. € ylijäämäinen. Vuosikate on 57,5 milj. € (487 €/asukas) ja se kattaa 119 % poistoista. Investointien tuloarhoitusprosentti on 102,4 %. Lainanhoitokate on 1,1. Kiilpailukykysovimuksen mukainen työajanpidennys ja lomarahojen leikkaus on toteutettu. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut alenivat 1.3.2017 alkaen ja maksutulot pienenevät edellisestä vuodesta n. 0,2 M€, vaikka hoidossa olevien määrä kasvoi n. 170 lapsella. Maksujen aleneminen lisäsi palvelusetelimenoja. Sote- ja maakuntauudistuksen talousvaikutusten arviointi on toteutettu ja käynnistetty yhtiöittämisselvityksiä ja muita prosesseja uudistukseen valmistautumiseksi.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue; Pohjois-Savon pelastuslaitos

Tasapainoinen talous

Mittari	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tiilikauden tulos, M€	5,1	-6,5	1,0	118,4*	-13,5	-6,3	9,2
Taseen yli-/alijäämä, M€	17,4	17,4	7,8	128,4	117,0	98,2	106,1
Vuosikate, M€	41,7	20,5	37,8	43,0	36,7	44,2	57,5
Vuosikate % poistoista	106,1	50,2	84,5	86,6	72,8	86,3	119,0
Vuosikate, €/asukas	428	208	355	400	328	391	487
Omavaraisuusaste, %	59	55,6	51,6	57,2	56,4	54,8	55,6
Investointien tulorahoitus, %	84	27,2	54,7	23	79,4	78,4	102,4
Lainat €/asukas	1 765	2 010	2 339	2 844	2 802	2 884	2 790
Lainanhoitokate	2,6	0,7	1,5	1,4	0,9	0,8	1,1
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	43,9	46,6	50,9	50,6	52,5	52,1	51,3
Tuloveroprosentti	19,5	19,5	19,5	20,5	20,5	20,5	20,5

*) Ilman satunnaisia eriä -6,8 M€

7. Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien palvelukyky ja kustannustehokkuus

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien toiminnan tuloksellisuus ja tuottavuus	Sidosyksikköosojen hallintaa parannetaan. Kehitetään ja otetaan käyttöön sidosyksikköosissa uusia käytäntöjä, kuten esim. tavoitehintasopimukset ja bonus/sanktio -käytäntö.	 (etenee hitaasti tai osittain) Savilahden allianssihankkeen kilpailutus infran toteuttamiseksi on käynnistetty. Joukkoliikenteessä on valmisteltu siirtymistä asteittain kilpailutuksessa bruttomalliin. Kuntatekniikkaliikelaitos Mestarin keskuksen ja eteläisten alueiden kunnossapitourakat on hyväksytty tavoitehintaisina. Mestarin kanssa tehty valaistuksen yhteistyösopimus on hyväksytty. Liikuntapaikkapalveluissa on käynnistynyt kaupunkitasoinen tilaajatoimintojen kehittäminen. Ulkoliikuntapaikkapalveluiden tuotanto on järjestetty kokonaisurakkasopimuksella Mestarin kanssa osana alueurakointia tai hoitosopimuksilla yhdistysten kanssa. Tukipalvelutuottajien (mm. Istecki, Servca) kanssa on neuvoteltu sopimuskäytännöistä. Tilakeskuksen vuonna 2017 päättäneet puitejärjestelyt on kilpailutettu ja toimijoiden kanssa on laadittu uudet sopimukset (2 vuotta + 2 vuotta optio).	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue; Tilakeskus; Pohjois-Savon pelastuslaitos

Mittari	Palvelun tuottaja	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ydinkaupunki (ei sisällä liikelaitoksia eikä konserniyhtiöitä)							
Erikoissairaanhoidon kustannukset (netto), milj. €	PSHP	117,0	138,3	138,8	149,4	154,9	166,2
Erikoissairaanhoidon kustannukset (netto) €/asukas	PSHP	1 186	1 301	1 291	1 333	1 371	1 406
ICT-kustannukset, ICT-palveluiden ostot €/asukas	Istekki ja yritykset	82,3	89,2	93,3	102,8	105,2	118,5
Tilojen (kaikki tilat) ylläpitokustannukset, €/brn2/vuosi	Tilakeskus	58,0	60,0	61,4	64,4	67,0	68,4
Palkkahallinnon kustannukset, €/htv/vuosi	Kuhilas Oy	290,6	283,5	245,9	232,0	203,1	226,1
Taloushallinnon kustannukset, milj. €	Kuhilas Oy	0,912	0,924	0,916	0,954	0,969	1,026
Ateriakustannukset/ lounas/ perusopetuksen oppilas €/ateria *)	Service	2,48	2,53	2,53	2,62	2,69	2,69
Ateriakustannukset/ lounas/ lukion opiskelija €/ateria *)	Service	2,72	2,77	2,77	2,87	2,94	2,94
Ateriakustannukset/ palv.keittiö/lounas/päivähoitolapsi €/ateria *)	Service	3,25	3,31	3,31	3,43	3,52	3,52

*) Hinnitteluperusteen muutos vuodesta 2012 palvelutuotannossa käyttäjien tilojen vuokrat sisältyvät aterian hintaan.

Ydinkaupunki ja liikelaitokset	Palvelun tuottaja	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Työterveyshuolto, bruttokustannus /htv.	Kallaveden TT					408,11	430,21
Työterveyshuolto, nettokustannus (Kelan tulot huomioitu) /htv.	Kallaveden TT					187,50	196,30
Työterveys kokonaiskulut M€*	Kallaveden TT	1,89	2,09	2,41	2,58	2,75	3,07

8. Määrätietoinen johtaminen

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Henkilöstöohjelman toteuttaminen	Kaupunki tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia työssä oppimiseen, työelämän valmiuksia vahvistavaan toimintaan ja työllistymiseen.	(etenee hitaasti tai osittain) Työllistämismäärin palkattuja ja oppisopimusopiskelijoita oli yhteensä 43,8 htv, vähennystä 6,3 htv edellisvuoteen verrattuna. Kesätyöpaikkoihin palkattiin 401 koululaista ja opiskelijaa, yht. 37,6 htv, vähennystä 12 htv edellisvuoteen verrattuna. Työelämän valmiuksia on vahvistettu myös tarjoamalla opiskelijoille työssäoppimisjaksoja ja mahdollisuuksia lopputyön tekemiseen.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue; Isäntäkuntapalvelut; Tilakeskus; Pohjois-Savon pelastuslaitos
Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön hyvinvointi ja motivaatio paranee. Sairauspoissaolot/ HTV vähenevät.	(etenee hitaasti tai osittain) Koko kaupungin sairauspoissaolot ovat 17,2 päivää/htv, kasvua 0,2 pv/htv edelliseen vuoteen verrattuna. Kasvua on ollut eniten 2 - 3 kk kestävässä poissaoloissa. Tapaturmapoissaolot ovat 0,8 päivää/htv, alenemaa 0,1 pv/htv edelliseen vuoteen verrattuna. Kuntien eläkevakuutuksen ennustetiedon mukaan vuoden 2017 varhaiseläkemenojen perusteiset maksut ovat noin 3,02 milj. €, kasvua 0,3 milj. euroa vuodesta 2016. Työhyvinvointia tukevia toimenpiteitä on lisätty, mm. toteutettu koko henkilöstön työhyvinvointikysely, valmisteltu työhyvinvoinnin ESR-kehittämishanketta, otettu käyttöön henkilökunnan hyvinvointikortti, hyödynnetty aiempaa laajemmin sähköistä terveyskyselyä kasvun ja oppimisen, perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueilla, kehitetty työprosesseja ja yhteistyötä sujuvammaksi, laadittu hyvinvointisuunnitelmia ja käynnistetty työryhmä etsimään toimenpiteitä sairauspoissaolojen vähentämiseksi.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteiden palvelualue; Tilakeskus; Pohjois-Savon pelastuslaitos

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Johtaminen	Kaupunkistrategia uusitaan. Strategiatyöhön otetaan mukaan mahdollisimman paljon eri toimijoita (mm. asukkaat, yrityselämä, sidosryhmät, henkilöstö, päättäjät).	(valmis) Kuopio 2030-strategia on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 11.12.2017. Tehty aiemman strategian arviointi ja toteutettu sähköinen verkkoarviointi, johon on osallistunut asukkaita, henkilöstöä, yrityksiä, luottamushenkilöitä ja sidosryhmien edustajia. Vieraskielisille on toteutettu oma kysely. Pidetty johdon strategiaseminaarit 27.4., 11.5. ja 21.9. ja valtuustoseminaarit 29.5. ja 18. – 19.9. Aloitettu strategian visualisointi, valmis 2/2018.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteidenhuollon palvelualue; Isäntäkuntapalvelut; Tilakeskus; Pohjois-Savon pelastuslaitos
Johtaminen	Palkkausjärjestelmä tukee kaupungin asiakas- ja tuottavuustavoitteiden saavuttamista.	(etenee hitaasti tai osittain) Vuonna 2016 käyttöön otettua kannustavan palkkauksen ohjetta/mallia ovat palvelualueet, liikelaitokset ja taseyksiköt toteuttaneet toimivaltansa puitteissa tarkistamalla tarvittaessa tehtäväkohtaisia palkkoja, henkilökohtaisia lisäjä sekä maksamalla kerta- ja tulospalkkioita. Asiakkuusjohtajien palkkojen kokonaistarkastelu ja Maaningalta siirtyneen henkilöstön palkkojen harmonisointi on toteutettu. Eri ammattiryhmien tehtävien vaativuuden arviointia ja tehtäväkuvien tarkistamista on tehty. Vuoden aikana on solmittu useita paikallisia virka- ja työehtosopimuksia, joiden tarkoituksena on kannustavan palkkauksen keinoin tukea asiakastavoitteita.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteidenhuollon palvelualue; Tilakeskus; Pohjois-Savon pelastuslaitos

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Seuranta 31.12.	Vastuutaho
Osaavan työvoiman saatavuus	Kaupunki saa palkattua ja pidettyä palveluksessaan henkilöstöä, jonka osaaminen vastaa asiakkaiden ennakkoituja palvelutarpeita ja työnantajan tarjoamia laaja-alaisia tehtäviä.	(etenee suunnitellusti) Osaavaa työvoimaa on pystytty rekrytoimaan lähes suunnitellusti. Haasteita on ollut mm. vanhuspalveluissa sekä sosiaalityöntekijöiden, lastentarhanopettajien ja puheterapeuttien rekrytoinneissa. SOTE-uudistuksen valmistelu on vaikuttanut rekrytointiin. Vuonna 2017 kaupungilla oli haettavana 1 516 työpaikkaa, saapuneita hakemuksia oli 3 462 ja sisäisesti täytettiin 87 työpaikkaa (1 129 työpaikkaa, 12 333 hakemusta ja 118 sisäistä täyttöä v. 2016). KVTES:n työnvaativuuden arviointijärjestelmien nykytilan kartoitus ja kehittämistarveselvitys on käynnistetty. Rekrytointikäytäntöitä on tarkistettu ja täyttölupamenettelyn sujuvuutta on kehitetty. Lisäksi on lisätty esimiestyötä tukevaa koulutustarjontaa, tunnistettu riskejä osaavan henkilöstön saatavuudessa, huomioitu sisäinen liikkuvuus ja uudelleen sijoittaminen, tuettu tehtäväkiertoa, toteutettu TYHY-päiviä ja päivitetty täydennyskoulutussuunnitelmia.	Elinvoima- ja konsernipalvelut; Kaupunkiympäristön palvelualue; Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue; Kasvun ja oppimisen palvelualue; Perusturvan palvelualue; Terveystieteidenhuollon palvelualue; Tilakeskus; Pohjois-Savon pelastuslaitos

Mittari	2011	2012	2013	2014	2015*	2016	2017**
Kokonaistyöaika henkilötyövuosina*	5 691	5 399	5 690	5 675	6 035	6 160	6 420
Varhemaksu M€	2,5	2,7	2,7	2,7	2,7	2,8	3,0
Sairauspoissaolot kalenteripäivää/htv	17,5	16,3	15,3	15,8	16,2	17,0	17,2

* 2015 Maaningan kuntaliitos (+ 355 htv)

** 2017 Juankosken kuntaliitos (+286 htv)

2.2 Määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

Elinvoima- ja konsernipalvelut

Kaupunginjohtaja Jarmo Pirhosen katsaus ajalta 1.1.-31.12.2017

Toiminta

Elinvoima- ja konsernipalvelu aloitti uutena palvelualueena vuoden 2017 alussa. Vetovoimaisuuden palvelu-alue ja konsernipalvelu yhdistettiin ja palvelualueelle tuli kaksi vastuualueita, elinvoimapalvelu ja konsernipalvelu. Työllisyyspalvelu siirtyi palvelualueelle perusturvan palvelualueelta. Kuopio Innovation Oy:n toiminta integroitiin osaksi palvelualueita. Palvelualueita johtaa kaupunginjohtaja ja palvelualueen toimielimenä toimii kaupunginhallitus.

Palvelualueen tarkempi rakenne on määritelty elinvoima- ja konsernipalvelujen toimintasäännössä. Elinvoimapalvelun vastuualueen palveluyksiköt ovat: Yrityspalvelu, Työllisyyspalvelu, Strategia ja kehittäminen, Markkinointi-, viestintä- ja asiakaspalvelu sekä Lomituspalvelu. Konsernipalvelun vastuualueen palveluyksiköt ovat: Kaupunginkanslia, Työnantajapalvelu, Talous- ja omistajaohjaus, Tietohallinto ja Tilakeskus.

Kuopion strategia vuoteen 2030 uusittiin eri osapuolia vahvasti osallistaen. Vuoden aikana toteutettiin mm. vanhan strategian arviointi, toimintaympäristön analyysijä, sähköinen verkkoaiivorihi ja työseminaareja. Valtuusto hyväksyi uuden strategian ja sen vision "Hyvän elämän pääkaupunki" joulukuussa.

Hyvinvointimarkkinointia toteutettiin laajasti yhdessä kaupungin sisäisen ja ulkoisen toimijaverkoston kanssa. Kansainvälisen tunnettuuden ja Kuopion vienninedistämisen kehittämiseksi toteutettiin Shanghai Pudongin Kuopio-näyttely. Hanke "Invest & Grow in Kuopio" sai myönteisen rahoituspäätöksen joulukuussa. Lisäksi kehitettiin Kuopion alueen yhteistä kattobrändiä yhteistyössä muiden markkinointirakenteiden kanssa.

Yrityspalveluiden markkinointia ja viestintää on vahvistettu avaamalla BusinessKuopio verkkosivut. StartUp-palvelut, jotka aiemmin tuotti Kuopio Innovation Oy, on integroitu osaksi yrityspalvelua. YritysKuopio-verkoston tavoitteena on yrittäjyyden edistäminen Kuopiossa yhdessä oppilaitosten, Kuopion Yrittäjien ja Kuopion seudun Uusyrityskeskuksen kanssa. Vuoden alusta aloitti kaupungin 50 %:sti rahoittama Kuopio Convention Bureau Oy. Kokous- ja kongressipalvelu on yhteisrahoitteinen tiedeyhteisöjen, kaupungin ja matkailuyritysten yhteenliittymä. Yhtiö on Kuopio-Tahko Markkinointi Oy:n 100 % omistama tytäryhtiö.

Kuopion vetovoima ja houkuttelevuus on tutkimusten valossa edelleen vahvistunut. Tutkimukset osoittavat, että Kuopion kehitys on kuluvan vuosikymmenen aikana ollut kärkekaupunkien joukossa.

Työllisyyspalvelussa pääpaino oli alueelliseen työllisyyskokeiluun valmistautumisessa ja toteutuksessa. Kokeilu käynnistyi vasta elokuussa lainsäädännön viivästyessä. Topi työelämään ohjaavat palvelut -hanke laajeni 1.2.2017 rahoituspäätöksen mukaisesti Siilinjärvelle, Suonenjoelle ja Tuusniemelle.

Kuntavaalit järjestettiin huhtikuussa. Luottamushenkilöitä perehdytettiin tehtäviinsä mm. järjestämällä koulutusta ja erilaisia seminaarilaisuuksia.

Kaupunginhallituksen alainen lähidemokratiajaosto asetti kesän aikana pitäjäraadit alueilla pidettyjen "pitäjäkokousten" tekemien esitysten mukaisesti ja pitäjäraatien toiminta käynnistyi loppukesällä.

Kaupunginkanslian, tietohallinnan ja Istecki Oy:n kanssa käynnistettiin keväällä kaupunkitasoinen tulostuksenhallinnan käyttöönottoprojekti. Projektin aikana tulostusympäristöjä on optimoitu ja poistettu tarpeettomia tulostimia.

Omistajaohjauksessa on viety eteenpäin useita rakennejärjestelyitä, toteutettu sote- ja maakuntauudistukseen valmistelevia selvityksiä sekä oltu aktiivisesti mukana konserniyhtiöiden muutokseen liittyvissä valmisteluprosesseissa. Elinvoima- ja konsernipalvelun henkilöstö on ollut tiiviisti mukana valmistelemassa sote- ja maakuntauudistusta.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Elinvoima- ja konsernipalvelun toimintatuottojen toteutuma oli 14,3 milj. euroa, mikä on 1,1 milj. euroa alhaisempi kuin talousarviossa. Suurin poikkeama talousarvioon nähden oli lomituspalvelussa, missä toimintatuotot toteutuivat 0,9 milj. euroa talousarviota pienempinä arvioitua vähäisemmän palvelujen käytön vuoksi.

Toimintakulujen toteutuma oli 39,7 milj. euroa, 3,3 milj. euroa alhaisempi kuin talousarviossa. Suurimmat poikkeamat olivat lomituspalvelussa ja työllisyyspalvelussa. Lomituspalvelussa toimintakulut toteutuivat 1,2 milj. euroa alhaisempina kuin talousarviossa arvioitua vähäisemmän palvelujen käytön vuoksi. Työllisyyspalvelussa toimintakulut toteutuivat samoin 1,2 milj. euroa talousarviota pienempinä. Työllistymiseen varatuista määrärahoista jäi käyttämättä 1 milj. euroa, koska työllistämistä Kuntatekniikkaliikelaitos Mestarille ei voitu toteuttaa suunnitellusti sekä yrityksille ja järjestöille varattua avustuspäämäärää jäi käyttämättä. Myös työhön kuntouttaviin ja valmentaviin palveluihin varatuista määrärahoista jäi käyttämättä 1,3 milj. euroa.

Työmarkkinatuen kuntaosuuden kustannukset sen sijaan ylittyivät 1,1 milj. euroa talousarviosta, työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin 12,3 milj. euroa. Kasvua ei huomioitu täysimääräisenä vuoden 2017 talousarviossa. Eläketukea koskevat säännökset tulivat voimaan 1.6.2017, mutta ko. uudistuksen vaikutuksena huomioitiin 0,7 milj. euroa koko vuoden osalta. Yrityspalvelussa toimintakulut toteutuivat 0,6 milj. euroa pienempinä kuin talousarviossa, palvelujen ostojen ja avustusten toteuduttua talousarviota pienempinä.

Toimintakatteen toteutuma oli -25,5 milj. euroa, mikä oli 2,2 milj. euroa parempi kuin talousarviossa. Lomituspalvelun, joka oli nettositova yksikkö, toimintakate oli 0,3 milj. euroa talousarviota parempi.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Henkilöstömenoissa säästäminen ja tilankäytön tehostaminen

Ennen vapautuneiden tehtävien täyttämistä on selvitetty tehtävien uudelleenjärjestelyjen mahdollisuudet. Lisäksi tehtävien täyttämistä on pyritty mahdollisuuksien mukaan viivästyttämään ja tekemään tiivistä yhteistyötä muiden palvelualueiden kanssa.

Elinvoima- ja konsernipalvelun henkilöstökulujen toteutuma oli 18,9 milj. euroa eli 2 milj. euroa talousarviota alhaisempi. Henkilöstökulut olivat talousarviota pienemmät lomituspalvelussa 0,9 milj. euroa ja työllisyyspalvelussa 0,8 milj. euroa.

Tilankäytön tehostamista tehdään aktiivisesti. Tulostuskeskukselle etsitään yhdessä Tilakeskuksen kanssa pienempiä tiloja, koska tilantarve on olennaisesti pienentynyt. Kaupunginarkiston tavoitteena on satelliittiarkeistojen (Maaninka, Nilsia ja Juankoski) nykyisen verkoston tiivistäminen.

Paperinkäytön, tulostuksen ja painatuksen vähentäminen kaupunkitasoisesti

Kaupunkitasoinen turvatulostusympäristö valmistui kesän aikana ja otettiin käyttöön ensimmäisenä Jynkän koululla. Käyttöönottoa laajennettiin loppuvuoden aikana myös muihin pilottikohteisiin.

Ammatillisen kuntoutuksen toteuttaminen ja työkyvyttömyyseläkkeelle jäämisen vähentäminen

Toteutuneisiin työkyvyttömyyseläketapauksiin ei työnantajalla ole ollut juurikaan mahdollisuutta vaikuttaa työnantajan toimenpitein. Tavoite varhaiseläkemaksun pienemisestä ei tältä osin toteudu.

Toimenpiteet pitkäaikais- ja rakennetyöttömyyden vähentämiseksi

Alueellinen työllisyyskokeilu käynnistyi elokuun alussa, kokeilu saatiin täyteen vauhtiin vuoden viimeisellä neljänneksellä. ESR-rahoitteisen Topi-työelämään ohjaavat palvelut -hankkeen kohderyhmänä on pitkäaikaistyöttömät. Joulukuussa 2017 myös pitkäaikaistyöttömien määrä oli 348 henkilöä pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Osa vähennyksestä on seurausta määräaikaisestä, yli 60 -vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien eläketuesta.

Työllisyyspalvelujen asiakaspalveluostot

Kaupunginhallitus hyväksyi maaliskuussa työllisyyspalvelun toiminta- ja hankintasuunnitelman vuosille 2017–2018. Sähköiset hankinnat otettiin käyttöön työssä valmennuksessa sekä kohdennetussa työneuvonnassa ja työhönvalmennuksessa. Uusitut ostopalvelusopimukset saatiin voimaan elokuussa 2017.

Sähköisten palvelujen kehittäminen

Kaupungin asianhallintajärjestelmästä otettiin käyttöön uusi versio ja samassa yhteydessä toteutettiin viranhaltijapäätösten julkaiseminen kaupungin internet-sivustolla.

HR:n sähköisessä asiointissa otettiin käyttöön uusi ESS7 – versio, Titania -työvuorojen suunnittelu- ja seuranta- ja järjestelmää jalkautettiin työyksiköiden käyttöön ja työsuhteen päättymisilmoitus sähköistettiin. Sähköisten E-lomakkeiden käyttöä on laajennettu ottamalla käyttöön mm. sähköiset lomakkeet luottamushenkilöiden perustietojen ilmoittamiseen ja ansionmenetyskorvausten sekä matkakustannusten hakemiseen. Käytössä olevan kassajärjestelmän sähköisen arkistoinnin mahdollistavan arkistointiliittymän toteutus käynnistettiin.

Kuopion kaupunki on liittynyt suomi.fi-palvelun kansalliseen palvelutietovarantoon (KaPa / PTV) ja ko. projekti päättyi elokuussa. Palvelualueet ylläpitävät palvelutietojaan PTV:ssä, ja uusi tekninen ratkaisu mahdollistaa niiden näyttämisen kaupungin internet-sivustolla.

Lomituspalvelujen lainmukainen järjestäminen

Lomituspalvelut on järjestetty lainmukaisesti. Lomahallinnon toiminta järjestettiin siten, että Melan hallintoraha kattoi toiminnan kustannukset.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Elinvoima- ja konsernipalvelun rekrytointiprosesseissa on virkoihin ja tehtäviin ollut runsaasti hakijoita.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Palvelujen ostoihin oli varattu yhteensä 7,8 milj. euroa, toteutuma 6,4 milj. euroa. Työllisyyspalvelun määräraha oli 2,9 milj. euroa, toteutuma 1,9 milj. euroa ja lomituspalvelun 1,8 milj. euroa, toteutuma 1,6 milj. euroa.

Muun palvelualueen ostopalvelujen määräraha oli 3,1 milj. euroa, josta maksettiin mm. Kuopion kaupungin rahoitusosuus 0,5 milj. euroa Tahko Markkinointi Oy:lle, Sydän-Savon maaseutupalvelulle 0,4 milj. euroa ja Uusyrityskeskukseksi 0,1 milj. euroa. Em. palvelujen ostot toteutuivat talousarvion mukaisesti. Kuopion kaupungin rahoitusosuuksiin elinkeinopoliittisissa hankkeissa oli varattu yhteensä 0,8 milj. euroa ja niiden toteutuma oli 0,4 milj. euroa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäinen valvonta on osa jokapäiväistä toimintaa ja johtamista. Keskeisimmät riskit muodostuvat henkilöriskeistä, koska esimerkiksi kaikkiin tehtäviin ei ole osoittava osaava sijaista yllättävien poissaolojen varalle. Konsernipalvelussa on ollut käynnissä joitakin rekrytointiprosesseja henkilöstön osaamisen varmistamiseksi ja liiallisten henkilöriskien välttämiseksi.

HR:ssä on kiinnitetty huomiota siihen, että esimiestiedot eivät ole kaikilta osin ajan tasalla Personec palkka- ja henkilötietojärjestelmässä. Kasvun ja oppimisen palvelualueelta on saatu sisäisenä siirtoja uusi lisäresurssi sovellusasiantuntijaksi, joka helpottaa HR:n hallinnoimien tietojärjestelmien osalta varahenkilöjärjestelyjä.

Elinvoimapalveluissa riskienhallinnan osalta keskeinen painopiste on ollut työllisyyspalveluiden järjestämisessä ja työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvun hillinnässä. Vuodelle 2017 valmistauduttiin alueellisen työllisyyskokeilun aloittamiseen. Kokeilu käynnistyi lainsäädännön viivästyttyä myöhässä syksyllä, mikä aiheutti katkoksia palveluihin ohjaamiseen. Kokeilun myötä asiakasmäärät kasvoivat voimakkaasti, mihin ei kaikilta osin osattu varautua henkilöstöresurssein. Taloudellisena riskinä on pitkäaikaistyöttömyyden ja työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvaminen. Työmarkkinatuen kuntaosuuden kasvu taittui loppuvuodesta 2017, mihin oli syynä paitsi yleinen työllisyystilanteen parantuminen ja lainsäädännön muutokset (yli 60-vuotiaiden eläketuki) myös toimenpiteet, joita tehtiin työllisyyden edistämiseksi.

1. VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
1. Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä	Yritystoiminnan kehittämissen välineet ja resurssit	Kasvun edellytyksistä ja elinkeinoelämän kehittämistarpeista huolehditaan. Myös pienten ja keski suurten yritysten kehitystä tuetaan.	Aktiivinen yrityshankinta ja sidosryhmäyhteistyö. Alkavien ja toimivien yritysten neuvontapalveluiden kehittäminen yhteistyössä muiden palveluntuottajien kanssa. Aktiivinen osallistuminen kärkihankkeisiin. Sujuvat palveluprosessit.	(etenee suunnitellusti) StartUp-palvelut on integroitu osaksi yrityspalvelua, pk-yritysten verkostotumishanke MikroGrow käynnistynyt ja sidosryhmäyhteistyötä on tiivistetty. Finnpulp etenee suunnitellusti. Tahkon keskustan kehittämisen käynnistetty. Invest & Grow in Kuopio region -hanke ja Pohjois-Savon pääomarahastoa on valmisteltu sekä osallistuttu innovaatio-ekosysteemin rakentamiseen.	Kasvuohjelma
	Yritystonttien tarjonta	Edistetään aktiivisesti elinkeinopoliittisesti merkittävien investointien toteutumista Kuopiossa.		(etenee suunnitellusti) Yritystonttien kysyntä on lisääntynyt, kaupunki ostanut lisäaluetta Pienestä Neulamäestä. Bellanrannan alueen yrityshankkeet ja Kuopionlahden kokous- ja kongressihotellin suunnittelu etenevät tavoitteen mukaisesti.	Kasvuohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
2. Innovaatio- ja opiskelukaupunki	Savilahti-kärkihanke	Savilahden alueen kehittämisen etenee suunnitellusti.	Tuetaan hankkeen etenemistä eri tavoin (rahoituksen hankinta, markkinointi yms.).	(etenee suunnitellusti) Savilahden viestintä ja markkinointi etenevät suunnitellusti. Verkon periaatesuunnitelma valmis ja jatkotyöstö käynnistetty. Valmisteltu opiskelijaystävällinen Kuopio -ohjelman tavoitteet yhteistyössä kaupungin opiskelija-asioiden neuvottelukunnan kanssa sekä tuotettu asiaa koskeva esittelymateriaali.	Kasvuohjelma
3. Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteistyö	Kasvua ja vetovoimaa tukeva markkinointi	Markkinointiviestinnällä tuetaan elinvoiman kehittämistä ja isojen hankkeiden toteutumista. Alueen toimijat kytketään vahvemmin mukaan Kuopion markkinointiin.	Kaupunki on mukana yhteismarkkinointirakenteissa: Kuopio-Tahko Markkinointi Oy:ssä, maakunnallisessa yhteismarkkinoinnissa sekä Kuopio Convention Bureau- kokous- ja kongressipalvelussa.	(etenee suunnitellusti) Matkailumarkkinoinnin, maakunnallisen yhteismarkkinoinnin ja Kuopio Convention Bureau Oy:n yhteistyöllä luodaan vahvaa Kuopio -kuva. Toteutettiin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa Kuopio - Capital of lakeland-näyttely Shanghai Pudongissa lokakuussa. Yhteistyö VisitFinlandin kanssa on käynnistynyt Lakeland-hankkeiden osalta.	Kasvuohjelma

	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Yhteistyöhakuinen ja avoimesti viestivä Kuopio	Hyvinvointipalveluja, koulutusta ja tapahtumia tuodaan vahvemmin esille kaupungin veto-voima- ja elinvoimatekijänä.	Kaupungin markkinointi ja viestintä tuo aktiivisesti toimenpiteissään esille kaupungin hyvinvointipalveluita, koulutusta ja tapahtumia - tukee niiden brändäämisessä, aktiivisessa markkinoinnissa ja viestinnässä sekä niiden kehittymisessä (mm. Kohtaamisia-julkaisu, verkkosivusällöt, sisältömarkkinointi).	(etenee suunnitellusti) Kaupungin uudistetut verkkosivut otettiin käyttöön vuoden alussa. Yhteistyömalli tapahtumatuen koordinoitua varten laadittu, jatkettu tapahtumiin liittyvää strategista yhteistyötä sekä hyödyntämistä. Hyvinvointipalveluiden markkinointia ja palveluviestinnän kehittämistä on jatkettu palvelualueiden kanssa. Strategiaprosessia on tuettu viestinnän ja markkinoinnin keinoin. Toteutettu kaupunginjohtaja- ja Kuopion imagokampanja. Opiskelijakaupungin markkinointi Studia-messuilla.	Hyvinvointiohjelma
2. ASUKKAAT JA PALVELUT					
	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
4. Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne	Ilmastopoliittisen ohjelman toteutuminen	Ilmastopoliittinen ohjelma tarkistetaan. Kaupungin resurssivisautta kehitetään Fisuverkostossa (Fisu - Finnish Sustainable Communities).	Osallistutaan ilmastopoliittisen ohjelman laadintaan. Toteutetaan resurssivisautta omassa toiminnassa vähentämällä mm. tulostusta.	(etenee suunnitellusti) Osallistuttu resurssivisautuden tietokartan rakentamiseen. Huomioitu ilmastopoliittikka ja resurssivisautus strategian tarkistamistyössä. Kaupunkitasoinen tulostuksen hallinnan käyttöönottoprojekti on ollut käynnissä yhteistyössä Isteikin kanssa. Tulostusympäristöjä optimoitiin ja poistettiin tarpeettomia tulostimia.	Ilmastopoliittinen ohjelma

	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Keskusta-alueen elinvoiman ja rakentamistehokkuuden lisääminen	Isot kaupunkikeskustan kehittämishankkeet etenevät suunnitellusti ja kokonaisuuden kannalta jäsennetysti.	Tuetaan isojen hankkeiden etenemistä. Kaupungin markkinointi osallistuu aktiivisesti keskustan kehittämisyhdistyksen toimintaan ja keskustan elinvoimaisuuden tukemiseen.		(etenee suunnitellusti) Markkinointi ja viestintä on tiiviisti mukana keskustan eläivöittämisessä ja markkinoinnissa. Vahvistettu vetovoimamarkkinointia uudella BusinessKuopio -konseptillä.	Kasvuohjelma
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnin edistämistä tuetaan. Kuntalaisia kannustetaan aktiivisuuteen.	Hyvinvointimarkkinointi tukee hyvinvointitavoitteita. Laaditaan erityinen hyvinvointimarkkinointiohjelma. Osallistutaan social-marketing-koulutukseen ja hyödynnetään metodia hyvinvoinnin edistämässä.		(ei statusta) Hyvinvointipalveluiden markkinointia on edistetty, käyty yhteiskunnallisen markkinoinnin metodia hyvinvointivaikutusten aikaansaamisen tukena. Kuopion palvelukuvaukset on viety kansalliseen palvelutietovarantoon. Palvelutietovarannon tietoja on siirretty kuopio.fi -sivustolle. Integraatiotyö jatkuu vuonna 2018.	
		Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys vähenevät.	Toteutetaan työllisyyskokeilua ja kehitetään työllisyyspalveluja. Edelleen tiivistetään yritysysteistyötä työllisyyden hoidossa. Vaikutetaan markkinointiviestinnällä alueen kohderyhmään ja yrityksiin ja pyritään muuttamaan asenneilmapiiriä myönteiseksi koulutusta ja työllistämismahdollisuuksia kohtaan.		(etenee suunnitellusti) Työllisyyskokeilu on saatu täyteen vauhtiin vuoden viimeisellä neljänneksellä. Vuoden lopussa työllisyyskokeilussa oli yhteensä 2918 asiakasta. Asiakasmäärä on jatkuvassa kasvussa.	

	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Kuntalaisten osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja aktiivisuutta edistetään. Lähidemokratia-malli otetaan käyttöön.	Valmisteltu lähidemokratiamalli otetaan käyttöön suunnitellusti ja kokemuksia kerätään lähidemokratian edelleen kehittämiseksi.	(etenee suunnitellusti) Kaupunginhallituksen alainen lähidemokratiajoisto asetti pitäjäraadit kesäkuussa. Pitäjäraatien tekemien esitysten pohjalta lähidemokratiajoisto myönsi kaikille pitäjäraadeille 13.000 euron kehittämissumäärärahan. Lähidemokratia-mallista kerätään aktiivisesti kokemuksia ja palautteita, joiden pohjalta mallia kehitetään edelleen.	Hyvinvointiohjelma
		Valinnanvapautta palveluissa lisätään edelleen mm. palvelusetelin avulla. Samalla huoletetaan, ettei valinnanvapauden lisäys johda eriarvoisuuden kasvuun. Yksityiset palvelut täydentävät julkista palvelutarjontaa. Hankinta-osaamista ja hankintakäytäntöjä kehitetään edelleen.	Kehitetään hankintakäytäntöjä ja hankintaosaamista yhteistyössä IS-Hankinnan kanssa (pienhankinnat, innovatiiviset hankinnat). Arvioidaan palvelualoitekokeilun tulokset ja mahdollinen jatko.	(etenee hitaasti tai osittain) Uudistunutta hankintalakia koskevia koulutuksia on järjestetty. Hankintaohjeiden päivittämistä on jatkettu. Palvelualoitekokeilun aikana on tehty yhteensä neljä palvelualoitetta, vuonna 2017 tehtiin yksi palvelualoite. Tehdyt palvelualoitteet eivät ole johtaneet muutoksiin palvelujen järjestämisävoissa. Palvelualoitekokeilun tuloksia ja mahdollista jatkoa ei ole arvioitu.	Palvelu- ja hankintaohjelma

3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Palveluverkon ja toimitilojen käytön tehokkuus	Tilojen käyttöä tehostetaan edelleen. Laaditaan toimitilastrategia, joka käsittää myös pitkän tähtäimen investointien ja niiden rahoituksen tarkastelun.	Tehostetaan omaa tilankäyttöä vähintään henkilöstömäärän vähenemisen suhteessa. Muutokset toiminnassa otetaan huomioon toimitiloissa. Laaditaan toimitilastrategia.	 (etenee suunnitellusti) Tulostuskeskukselle etsitään pienempiä tiloja yhdessä Tilakeskuksen kanssa. Tilantarve on pienentynyt aiempaan nähden, kun perinteinen painokone saatiin myytyä keväällä 2017. Kaupunginarkisto on jatkanut satelliittarkistojen (Maaninka, Nilsä ja Juankoski) aineistojen seurantaa ja hävittämistä. Taavoitteena on, että satelliittarkistojen nykyistä verkostoa saadaaan supistettua.	Tuottavuusohjelma
	Tiikauden tulos	Valtiolta tulevat normi- ja velvoitehelpotukset otetaan käyttöön talouden tasapainottamiseksi. Muutoksista tehdään vaikutusten ennakkoarviointi.	Otetaan huomioon kiky-sopimuksen toimeenpano omassa toiminnassa. Varmistetaan, että toimenpiteiden valmistelussa tehdään ennakkoarviointi.	 (etenee suunnitellusti) Kiky-sopimus on toteutettu. Sote- ja maakuntauudistukseen valmistautumiseksi on jatkettu yhtiöittämistarkastelua ja muita selvityksiä.	Tuottavuusohjelma
7. Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien palvelukyky ja kustannustehokkuus	Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien toiminnan tuloksellisuus ja tuottavuus	Sidosyksikkökoostojen hallintaa parannetaan. Kehitetään ja otetaan käyttöön sidosyksikkökoostossa uusia käytäntöjä, kuten esim. tavoitehintasopimukset ja bonus/sanktio -käytäntö.	Neuvotellaan tukipalveluntuottajien kanssa sopimuskäytännöistä.	 (etenee hitaasti tai osittain) Tukipalveluntuottajien (mm. Istekki, Servica) kanssa on neuvoteltu sopimuskäytännöistä.	Palvelu- ja hankintaohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstöohjelman toteuttaminen	Kaupunki tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia työssä oppimiseen, työelämän valmiuksia vahvistavaan toimintaan ja työllistymiseen.	Tarjotaan työ- ja harjoittelumahdollisuuksia nuorille ja työttömille. Kehitetään perehdyttämistä ja tutorointia sekä työyhteisön valmiuksia ottaa vastaan määrällisiä työntekijöitä.	☐	(ei statusta) Palkattuettu työllistäminen ja kesätyömahdollisuudet opetustiloihin ja koululaisille toteutuvat suunnitellusti. Kesäharjoittelupaikkoihin palkattiin yhteensä 401 koululaista ja opiskelijaa. Esimiehille suunnatut muistiinotat toimenpiteistä palvelussuhteen alkaessa ja päätyttyä sekä perehdyttämistä valmistuivat.	
	Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön hyvinvointi paranee ja motivaatio paranee. Sairauspoissaolot/ HTV vähenevät.	Kehitetään yhteisiä toimintatapoja ja johtamista uudessa organisaatiossa.	☐	(etenee hitaasti tai osittain) Elinvoima- ja konsernipalvelun sairauspoissaolot vuonna 2017 ilman lomituspäiviä ovat 13,3 päivää/htv (koko kaupunki 17,2 pv/htv). Toteutetun organisaatiouudistuksen johdosta palvelualueita vertailutietoa edelliseen vuoteen ei ole saatavana. Lomituspäivien sairauspoissaolot ovat 34,4 pv/htv ja tapaturmapoissaolot ovat 5,9 pv/htv. Sairauspoissaolot ovat kasvaneet 4,9 pv/htv ja tapaturmapoissaolot ovat kasvaneet 0,6 pv/htv. Lomituspäivien poissaolot ovat kaupungin suurimmat. Organisaatiouudistuksen yhteydessä elinvoima- ja konsernipalvelun johtamisjärjestelmää muutettiin siten, että palvelualue jaettiin kahteen vastuualueeseen, joihin kumpaankin nimettiin vastuualuejohtajat.	Henkilöstöohjelma

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
Johtaminen	Kaupunkistrategia uusitaan. Strategiatyöhön otetaan mukaan mahdollisimman paljon eri toimijoita (mm. asukkaat, yrityselämä, sidosryhmät, henkilöstö, päättäjät).	Suunnitellaan ja toteutetaan osallistava strategian laadintaprosessi.	✓ (valmis) Valtuusto hyväksyi Kuopio 2030 -strategian ja sen vision "Hyvän elämän pääkaupunki" joulukuussa. Tehty aiemman strategian arviointi ja toteutettu sähköinen verkkoavioirihi, johon on osallistunut asukkaita, henkilöstöä, yrityksiä, luottamushenkilöitä ja sidosryhmien edustajia. Vieraskielisille on toteutettu oma kysely. Valtuustoseminaarit on pidetty 29.5. ja 18. – 19.9. sekä kolme johdon strategiaseminaaria. Aloitettu strategian visualisointi, valmis 2/2018.	
	Palkkausjärjestelmä tukee kaupungin asiakas- ja tuottavuustavoitteiden saavuttamista.	Kannustetaan ja palkitaan henkilöstöä tavoitteiden saavuttamisesta ja tuloksellisesta työstä.	● (etenee suunnitellusti) Vuonna 2016 käyttöön otettua kannustavan palkkauksen ohjetta/mallia ovat palvelualueet, liikelaitokset ja taseyksiköt toteuttaneet toimivaltansa puitteissa. Maaningalta kuntaliitoksella siirtyneen henkilöstön palkkojen harmonisointi toteutettiin 1.8.2017 alkaen kuntaliitossopimuksen mukaisesti. Eri ammattiryhmien tehtävien vaativuuden arvioinnin päivittämistä toteutetaan jatkuvana kehittämistyönä. Vuoden aikana on solmittu useita paikallisia virka- ja työehtosopimuksia, joiden tarkoituksena on kannustavan palkkauksen keinoin tukea asiakastavoitteita.	Henkilöstöohjelma

	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Osaavan työvoiman tarjonta	Kaupunki saa palkattua ja pidettyä palveluksessaan henkilöstöä, jonka osaaminen vastaa asiakkaiden ennakoitua ja palvelutarpeita ja työnantajan tarjoamia laaja-alaisia tehtäviä.	Kehitetään työnkuvia ja henkilöstön osaamista.	(etenee suunnitellusti) Palvelualueen yksiköt ovat muokanneet henkilöstönsä tehtäväsisältöä palvelutarpeiden edellytysten mukaisesti. Palvelualueen henkilöstö osallistui aktiivisesti (3,7 pv/htv) sekä kaupungin omiin keskitettyihin koulutuksiin että toimialan kustantamiin muihin koulutuksiin. Vuoden 2017 aikana palvelualueella on ollut 22 tehtävää/virkkaa avoinna ja niihin on ollut 203 hakijaa.	Henkilöstöohjelma

ELINVOIMA- JA KONSERNIPALVELU / BRUTTOSITOVAT MÄÄRÄRAHAT

TULOSLASKELMAOSA

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	3 133 248	-632 456	2 500 792	2 321 177	-179 615	92,8 %
TOIMINTAKULUT	-30 147 464	3 139	-30 144 325	-28 063 918	2 080 407	93,1 %
TOIMINTAKATE	-27 014 216	-629 317	-27 643 533	-25 742 742	1 900 791	93,1 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-500 609	0	-500 609	-693 978	-193 369	138,6 %

ELINVOIMA- JA KONSERNIPALVELU / NETTOSITOVAT MÄÄRÄRAHAT

LOMITUSPALVELUT

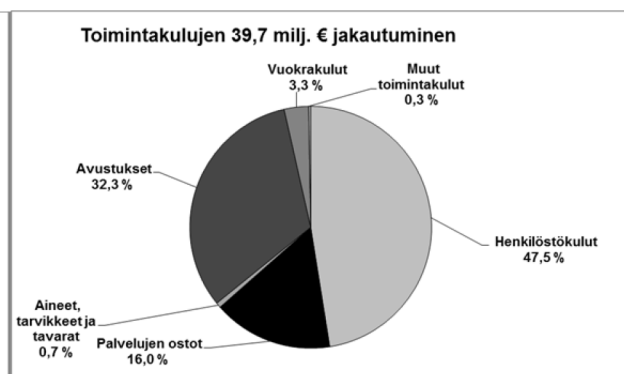
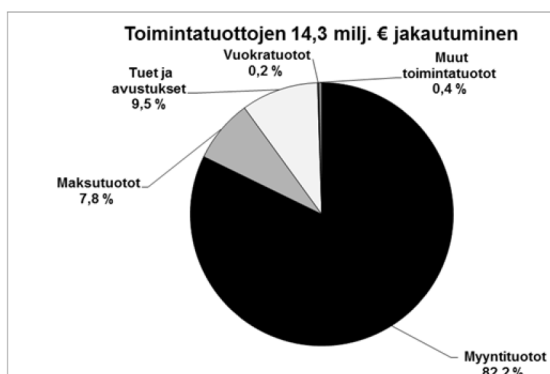
	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	12 864 933	0	12 864 933	11 947 302	-917 631	92,9 %
TOIMINTAKULUT	-12 864 933	0	-12 864 933	-11 660 526	1 204 407	90,6 %
TOIMINTAKATE	0	0	0	286 776	286 776	
Suunnitelman mukaiset poistot	0	0	0	0	0	

ELINVOIMA- JA KONSERNIPALVELU YHTEENSÄ

(Informatiivinen)

TULOSLASKELMAOSA

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	15 998 181	-632 456	15 365 725	14 268 479	-1 097 246	92,9 %
TOIMINTAKULUT	-43 012 397	3 139	-43 009 258	-39 724 444	3 284 814	92,4 %
TOIMINTAKATE	-27 014 216	-629 317	-27 643 533	-25 455 966	2 187 567	92,1 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-500 609	0	-500 609	-693 978	-193 369	138,6 %

Mittaristo

Elinvoimapalvelu

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Työllisyyspalvelu	Bruttokustannukset, €	-6 986 366	-6 322 154	-8 177 699	-5 850 321	471 833
	Työllistymispalvelujen asiakasmäärä	2 800	2 611	2 800	4 337	1 726
	Positiivisten jatkopolkujen suhteellinen osuus, %			50,0	46,9	
	Työmarkkinatukea yli 300 päivää saaneet, kuukausittainen keskiarvo	2 197	2 296	2 520	2 492	196
	Työmarkkinatuen kuntaosuus, €	10 798 923	11 577 983	11 175 000	12 291 648	713 665
Lomituspalvelu	Lomituspäivät/vuosi	68 658	58 331	60 000	53 561	-4 770
	Kustannus €/ netto/lomituspäivä	184,9	179,9	168,0	182,3	2,4
	Lomitettavia yrittäjiä kpl	1 298	1 178	1 075	1 103	-75

Elinvoimapalvelu		TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Henkilöstömittarit	Säännöllinen työaika (ei sisällä lomituspalvelua)	33,4	30,4	64,9	70,6	40,2
	Sairauspoissaolot kalenteripv / htv*	19,8	10,8	10	13,9	3,1
	Kokonaistyöaika / lomituspalvelut	228,2	263	257,7	210,8	-52,2
	Sairauspoissaolot kalenteripv / htv / lomituspalvelu	32,4	35	33	34,4	-0,6
Tilankäyttö	Tilojen määrä m ²	531	533	1 304	1 608	1 075
	Tilojen määrä m ² /htv	15,9	17,5	20,1	22,8	5,2
	Tilojen määrä m ² /lomituspalvelu	240	240	240	240	0

Vuoden 2017 tiedot eivät ole vertailukelpoisia aikaisempiin vuosiin verrattuna palvelualueuudistuksen, Juankosken kuntaliitoksen ja Kuopion Innovation Oy:n henkilöstön siirron vuoksi. Vuosien 2015-2016 tiedot ovat vetovoimaisuuden palvelualueen tietoja.

Konsernipalvelu

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Henkilöstömittarit	Säännöllinen työaika (ilman työllistämistä)	71,7	71	55,4	57,1	-13,9
	Sairauspoissaolot kalenteripv / htv	10,9	7,0	10,0	11,8	4,8
Tilankäyttö*	Tilojen määrä m ²	2 692	2 773	2 714	2 930	157
	Tilojen määrä m ² /htv	37,5	39,1	49,0	51,3	12,3

* Sisältää kaupungin arkistotilat ja painatuskehuksen tilat

Vuoden 2017 tiedot eivät ole vertailukelpoisia aikaisempiin vuosiin verrattuna palvelualueuudistuksen, Juankosken kuntaliitoksen ja Kuopion Innovation Oy:n henkilöstön siirron vuoksi. Vuosien 2015-2016 tiedot ovat konsernipalvelun palvelualueen tietoja.

Kaupunkiympäristön palvelualue

Kaupunginjohtaja Jarmo Pirhosen katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2017

Toiminta

Kaupunkiympäristön palvelualueen toiminta on toteutunut tavoitteiden mukaisena. Kasvutavoitteiden toteuttamisen edellyttämät kaavatyöt etenivät suunnitelman mukaisesti. Täydennysrakentamisen keskeisin kohde on tällä hetkellä Puijonlaaksossa, jossa on rakenteilla useita kerrostalohankkeita. Kohteita on myös Keilarinteen alueella Saaristokaupungissa. Myös keskustan täydennysrakentaminen on vilkasta ja siellä on meillä lukuisia yksityisten kiinteistönomistajien kiinteistökehityshankkeita. Kuluneena vuonna valmistui 1057 uutta asuntoa. Rakennusvalvonnassa lupamäärät olivat edellisen vuoden korkealla tasolla.

Keskusta-alueen kehityshankkeiden sopimusneuvottelut etenivät suunnitellusti ja Asemanseudun rakentaminen käynnistyy keväällä 2018. Lopullinen maanhankintasopimus tehtiin VR-Yhtymä Oy:n kanssa ja Rakennusliike Lapti Oy:n kanssa tehtiin ensimmäisen hankevaiheen maanvuokrasopimukset. Mölymäen osalta tehtiin maankäyttösopimus Savon koulutuskuntayhtymän kanssa.

Savilahti ja muut kärkihankkeet ovat näkyvä osa kaupungin kehittämisessä. Edellisen vuoden lopulla käynnistyneet uudet hankkeet: Viisaan liikkumisen hanke, Savilahden smarteimmat ratkaisut SmaRa-hanke sekä kiertotalouden KierRe-hanke jatkoivat toimintaansa yhteistyössä kehittäjien, rahoittajien ja muiden toimijoiden kanssa. Savilahti-projekti etenee nyt kahden asemakaavahankkeen avulla. Savilahden infran toteuttamisen osalta aloitettiin strategiavaiheessa oleva allianssihanke.

Maanhankintaa jatkettiin aktiivisesti kaupungin tulevilla kasvualueilla ja keskeisimpänä neuvottelukohde oli Pienen Neulamäen tulevan teollisuusalueen maa-alueet. Kaupunki osti Metsähallitukselta noin 76 hehtaarin alueen.

Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikenne 2025 toteuttamisohjelma on hyväksytty joukkoliikennelautakunnassa huhtikuussa. Viisaan liikkumisen hanke on valmistellut reaaliaikaisen informaatiojärjestelmän toteutusta sekä selvittänyt toteutusvaihtoehtoja kaupunkipyörähankkeeseen. Joukkoliikenteen graafinen ilme on suunniteltu ja nimikisa on käyty. Nimeksi valittiin Vilku.

Ulkoilu- ja virkistyspalvelut siirtyivät edellisen vuoden vaihteessa hyvinvoinnin edistämisen palvelualueelta kaupunkiympäristön palvelualueelle. Vuoden 2017 alusta kävelykeskustan keskitetty puhtaanapito otettiin pysyväksi käytännöksi. Kumpusaarentie sekä Leväsentien ja Särkiniementien saneeraustyöt valmistuivat.

Talkoorahan määrärahaa nostettiin suuren kysynnän vuoksi kesken vuotta. Talkoorahalla pyritään kannustamaan asukkaita omatoimisuuteen ja yhteisen ympäristön parantamiseen sekä kunnossapitoon.

Hulevesien hallinnasta päätettiin siten, että hulevedet siirtyvät kokonaisuudessaan kaupungin vastuulle vuoden 2018 alusta alkaen. Tässä yhteydessä myös Kuopion Veden hulevesiviemäriverkko siirtyy kaupungille ja hulevesiin liittyvän maksun käyttöönottoa valmistellaan.

Jätehuollon viranomaispalvelujen toiminta-alue laajeni vuonna 2017, kun Outokummun kaupunki liittyi jätelautakuntayhteistyöhön vuoden 2016 kesällä. Jätepoliittinen ohjelma hyväksyttiin vuoden 2017 alkupuolella kaikissa jätelautakunnan toiminta-alueen kunnissa. Tämän ohjelman pohjalta on laadittu suunnitelma kuntien yhteisen jätehuollon palvelutason määrittelemiseksi.

Asukkaiden mahdollisuuksia vuorovaikutukselliseen toimintaan parannettiin avaamalla ”Kohtaamo - kaupunkilaisten kohtaamispaikka” Apajassa.

Kaupunkiympäristön palvelualue on järjestelmällisesti kehittänyt toimintaansa ja palvelualue osallistui loppuvuonna CAF-laatuja järjestelmän ulkoiseen arviointiin. Valtionkonttori myönsi palvelualueelle ensimmäisenä Suomessa julkisen sektorin verraton CAF-käyttäjätunnustuksen.

Olenaiset poikkeamat talousarvioon

Palvelualueen tulos muodostui yli kaksi miljoona euroa budjetoitua paremmaksi. Myyntivoitot jäivät alle budjetin noin miljoona euroa mutta maksutuotot ylittivät budjetin yli miljoona euroa. Suurimpina erinä maankäyttö- ja kehittämiskorvaukset sekä rakennusvalvontamaksutuotot. Kulusäästöjä syntyi henkilökuluissa, palvelujen ostoissa sekä joukkoliikenteessä.

Investointien osalta tehtiin joitakin muutoksia toimenpideohjelmaan. Hiltulanlahden alueeseen varatut määrärahat olivat riittämättömät, joten joitakin vähemmän kiireellisiä hankkeita siirrettiin toteutettavaksi myöhemmin. Tällaisiksi hankkeiksi arvioitiin Hyrräkatu-Sammonkatu- kokonaisuus, Ruotsinkadun kevyen liikenteen yhteys ja Nilsiän katuremontti Paavontiellä. Lisäksi Pajulahdentien peruskorjaus siirtyi vuodella.

Asemanseudun maankäyttösopimuksen omistusjärjestelyistä johtuen maanhankintamenot ylittyivät noin 1,5 milj. eurolla minkä valtuusto hyväksyi.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Valmistelussa otetaan huomioon hankkeiden toteuttamiskustannukset niin rakentamisen kuin myös kunnossapidon osalta. Toteuttamiskustannuksiin voidaan vaikuttaa myös hankkeiden aikataulutuksen kautta, jolloin suunnitelmien valmistuminen ajallaan on ensiarvoisen tärkeää. Tärkeätä on myös määritellä alueiden rakentamisen laatutaso aluetta vastaavasti. Tilaja-toiminnan kehittämisessä pääpaino oli edelleen sopimusten kehittämisessä ja suunnittelun ohjauksessa. Kilpailuttamisen ajoitus koko toteutusketjun osalta nousee entistä keskeisemmäksi. Kun ketju hallitaan kokonaisuudessaan suunnittelusta kunnossapitoon, voidaan asioita viedä eteenpäin optimaalisesti ja kustannustehokkaasti.

Kuntatekniikkaliikelaitos on toiminut tilaajan suurimpana sopimuskumppanina sekä rakentamisessa että kunnossapidossa. Liikelaitoksen toteuttamat rakentamiskohteet tehtiin pääosin puitesopimukseen perustuen toteutuneiden kustannusten pohjalta. Osa hankinnoista tehtiin avoimen kilpailun kautta ja osa rakentamishankkeista on kilpailutettu. Hankinnoissa pyrittiin käyttämään palkitsevia ja kumppanuuteen perustuvia hankintamuotoja. Tähän perustuen aloitettiin Savilahden infran tarkemman suunnittelun ja toteutuksen hankinta allianssimallilla.

Kunnossapidossa suurin haaste on kustannusten optimointi, tarjoten kuitenkin riittävä ja turvallinen palvelutaso erityisesti väylien käyttäjille ympäri vuoden. Alueurakoista vuoden 2017 alkupuolella kilpailutettiin Juankosken, Karttulan ja Riistaveden alueurakat.

Toritoimintaan liittyvät tehtävät siirrettiin 1.4.2017 alkaen kaupunkikeskustan kehittämisyhdistykselle. Kauputorin kunnossa- ja puhtaanapito säilyy edelleen kaupungilla. Muiden torien osalta on pyritty tekemään toiminnoista joustavampia sallimalla ei-ammattimainen myynti ilmoitusmenettelyllä.

Hallintajärjestelmien osalta vuonna 2016 aloitettua valaistuksen ohjausjärjestelmän kilpailutusta jatkettiin mutta hankinta kuitenkin keskeytettiin markkinaoikeuskäsittelyn vuoksi. Hankinta uusitaan vuoden 2018 alkupuolella.

Kaupungin metsien käyttöä ja hoitoa ohjaavan metsien monikäyttösuunnitelman laadinta on ollut keskeytettyä, koska valtion tarjous METSO-kohteiden suojelusta viivästyi. Tarjouksen tultua on ollut mahdollista jatkaa metsien monikäyttösuunnitelman laadintaa. Alustavien arvioiden mukaan kaupungin metsissä pidemmän aikavälin hakkuusuunnitetta olisi mahdollista nostaa 38000 - 40000 k-m³:n tasolle, joka osaltaan hien parantaisi metsien tuottavuutta. Monikäyttösuunnitelma viedään päätöksentekoon vuoden 2018 aikana.

Täydennysrakentaminen olemassa olevan yhdyskuntatekniikan piiriin on tällä hetkellä varsin vilkasta, mikä vähentää kaupungin investointipainetta ja lisää myös tuottavuutta, koska verkostot tulevat tehokkaampaan käyttöön.

Sähköisten palvelujen kehitystyö on jatkunut: mm. sähköisen lupapalvelun kehittäminen eteni hyvin rakennusvalvonnan osalta, myös ympäristönsuojelussa sähköinen lupapalvelu otettiin käyttöön.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Koulutusta jatkettiin erityisesti hankintojen ja turvallisuuteen liittyvien tehtävien osalta. Myös tehtäväkiertoa on toteutettu useissa tehtävissä lähinnä määräaikaisten järjestelyin.

Henkilöstön rekrytoinneissa on kiinnitetty entistä enemmän huomiota yhteistyökykyyn ja siihen, että tarvittaessa henkilöstö tekee mahdollisesti myös muiden palvelualueiden sekä palveluprosessien tehtäviä.

Opiskelijoille tarjottiin harjoittelupaikkoja sekä kesätyöpaikkoja mikä osaltaan edesauttaa osaavan työvoiman saatavuutta myös tulevaisuudessa.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Ulkoisten palvelujen hankinnassa ei ole tapahtunut suuria muutoksia, ostopalveluja on käytetty käyttösuunnitelman mukaisesti. Tavoitteena on myös säilyttää oman henkilöstön markkinatuntemus. Oman suunnittelun ja ostopalvelujen käytön jakautumista suunnitellaan jatkuvasti ottaen huomioon työn tuottavuus ja tehokkuus.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäistä valvontaa toteutettiin suunnitelman mukaisesti. Säännösten ja määräysten noudattamisessa ei ole havaittu merkittäviä puutteita. Henkilöriskejä on pyritty vähentämään mm. tiimi- ja työparityöskentelyillä. Tietoturvariskeihin on kiinnitetty huomiota.

Valtionkonttorin arviointiryhmä suoritti kaupunkiympäristön palvelualueelle CAF-ulkoisen arvioinnin palvelualueen toiminnasta ja palvelualue sai ensimmäisenä Suomessa valtionkonttorin myöntämän verraton CAF-käyttäjätunnustuksen. Tavoitteena on, että jatkossa koko henkilöstö osallistuu säännöllisesti CAF-arviointiin.

Sisäisestä valvonnasta on annettu erillinen selonteko.

1. VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
1. Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä	Yritystoiminnan kehittämisen välineet ja resurssit	Kasvun edellytyksistä ja elinkeinoelämän kehittymistarpeista (mm. tonttitarjonta) huolehditaan. Myös pienten ja keski suurten yritysten kehitystä tuetaan.	Yrityksiä palvelevien alueiden monipuolinen suunnittelu ja aktiivinen maanhankinta sekä tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen.	(etenee suunnitellusti) Savilahden alueen yleisuunnitelma on valmis, Yliopistonrannan asemakaavoitus on käynnissä, Asemaseudun ja Mölymäen alueiden kaavat ovat lainvoimaisia. Jäähallin ja Kuopionlahden alueen kaavat ovat edenneet ohjelman mukaisesti. Toritoiminnot siirtyivät huhtikuun alussa keskustan kehittämisyhdistykselle. Kumpusaarentie valmistui ja otettiin käyttöön. Metsähallituksen kanssa tehtiin maakauppa Pienen Neulamäen alueelta.	Kasvuohjelma
	Yritystonttien tarjonta	Edistetään aktiivisesti elinkeinoliittisesti merkittävien investointien toteutumista Kuopiossa.	Asiakaslähtöinen yrityksiä palvelevien alueiden monipuolinen suunnittelu ja aktiivinen maanhankinta sekä tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen. Kokonaisvaltainen joustava lupamenetely.	(etenee suunnitellusti) Yrityshankkeiden toteutusta nopeutettiin poikkeamispäätöksillä. Metsähallituksen kanssa tehtiin maakauppa Pienestä Neulamäestä.	

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
2. Innovaatio- ja opiskelukaupunki	Savilahti -kärkihanke	Savilahden alueen kehittämisen etenee suunnitellusti.	Savilahden alueen suunnittelu etenee ja toteutus alkaa.	 (etenee hitaasti tai osittain) Savilahdessa 3. koulutusasteen sijoituspaikkapäätös viivästyyt asema- ja kaavatyön aloittamista. Savilahdessa aloitettiin allianssihanke, johon sisältyvät Savilahden ja Tekniikkakadun suunnittelu ja rakentaminen. Savilahden pääyhteyden (Tulliportinkatu - Niiralankatu) saneeraus valmistui.	Kasvuohjelma
3. Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteisö	Kasvua ja vetovoimaa tukeva markkinointi	Markkinointiviestinnällä tuetaan elinvoiman kehittämistä ja isojen hankkeiden toteutumista. Alueen toimijat kytketään vahvemmin mukaan Kuopion markkinointiin.	Nostetaan esiin kehityshankkeita, esimerkiksi Kuopio suunnittelee ja rakentaa -julkaisu. Lisäksi hankkeita julkaisut.	 (etenee suunnitellusti) Kuopio suunnittelee ja rakentaa -julkaisu ilmestyi alkuvuodesta. Joukkoliikenteen markkinointi ja viestintä -suunnitelma on laadittu ja otettu käyttöön. Kuopion kaupungin asumista esiteltiin eri kohderyhmille. Savilahden asumisen seminaari järjestettiin marraskuussa.	
	Yhteistyöhakuinen ja avoimesti viestivä Kuopio	Hyvinvointipalveluja koulutusta ja tapahtumia tuodaan vahvemmin esille kaupungin vetovoima- ja elinvoimategijänä.	Tapahtumiin liittyvien lupamenettelyjen kehittäminen. Ulkoilu- ja virkistyspalvelujen tarjonnan esille tuominen.	 (etenee suunnitellusti) Kuopion asumista ja tonttitarjontaa sekä ulkoilu- ja virkistyspalveluja markkinoitiin eri tilaisuuksissa sekä messuilla.	

2. ASUKKAAT JA PALVELUT

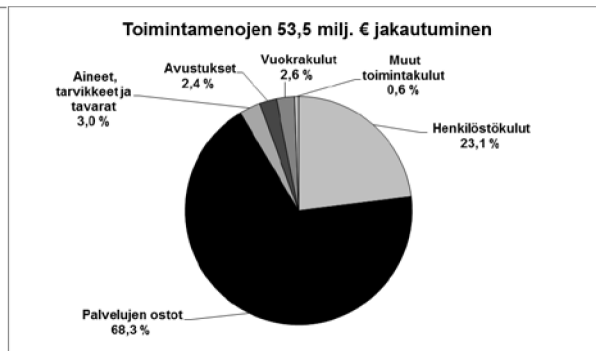
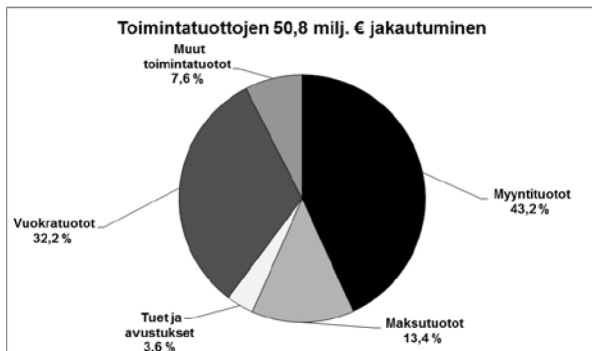
2. ASUKKAAT JA PALVELUT					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
4. Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne	Ilmastopoliittisen ohjelman toteutuminen	Ilmastopoliittinen ohjelma tarkistetaan. Kaupungin resurssivisausta kehitetään Fisun verkostossa (Fisu - Finnish Sustainable Communities)	Ilmastopoliittinen ohjelma tarkistetaan, tavoitteet ja toimenpiteet tuleville vuosikymmenille. Tärkeimmät hankkeet: Viisas liikkuminen, Fisun, KierRe	 (etenee suunnitellusti) Viisaan liikkumisen hanke eteni aikataulussa ja KierRe-hankkeen työryhmät aloittivat toiminnan suunnitelman mukaisesti. Jätepoliittinen ohjelma hyväksyttiin kaikissa Savo - Pielisen jätelautakunnan kunnissa. Kaupungin metsiä hoidettiin metsäsuunnitelman mukaisesti.	Ilmastopoliittinen ohjelma
	Keskusta-alueen elinvoiman ja rakentamistehokkuuden lisääminen	Isot kaupunkikeskustan kehittämissuunnitelmat etenevät suunnitellusti ja kokonaisuuksien kannalta jäsenetysti.	Asemanseudun, Mölymäen / keskustan, Kuntolaakson ja Kuopionlahden alueiden suunnittelu etenee.	 (etenee suunnitellusti) Keskusta-alueen kaavatöiden etenevät ohjelmoidun aikataulun mukaisesti. Asemanseudun alueella tehtiin ensimmäiset maanvuokrasopimukset.	Kasvuohjelma
	Lähiöiden ja keskustajamien omaelämäisyys ja täydennysrakentaminen	Täydennysrakentamisen edistämistä jatketaan. Kehitetään asukkaat osallistavaa kokonaisvaltaista lähiökehittämistä.	Täydennysrakentamisen ja jälkiasennushissien aikaansaamisen edistäminen.	 (etenee suunnitellusti) Täydennysrakentamisen kaavatöiden etenevät suunnitellusti. Ruutukaava-alueen kaavamuutoksiin liittyen neuvoteltiin viisi maankäytöstöpolimusta.	
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnin edistämistä tuetaan. Kuntalaisia kannustetaan aktiivisuuteen.	Asukkaiden aktiivointi vuorovaikutukseen ja omatoimisuuteen. Tavoitteiden huomioiminen suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa.	 (etenee suunnitellusti) Keskustan kunnossapitoluokituksen tarkistus on tehty. Talkoita ja luontoretkeä järjestettiin edellisen vuoden tavoin.	Hyvinvointiohjelma

		Painotetaan ennaltaehkäiseviä palveluja ja toimintatapoja.	Esteettömyyden ja turvallisuuden huomioiminen suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa.	●	(etenee suunnitellusti) Esteettömyys on huomioitu suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa.	Hyvinvointiohjelma
		Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys vähenevät.	Otetaan työllisyysnäkökulma huomioon investointeja suunniteltaessa ja ajoitettaessa.	■	(etenee hitaasti tai osittain) Työllisyysnäkökulma on huomioitu mahdollisuuksien mukaan investointeja suunniteltaessa ja ajoitettaessa.	Hyvinvointiohjelma
	Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Valinnanvapautta palveluissa lisätään edelleen mm. palvelusetelin avulla. Samalla huolehditaan, ettei valinnanvapauden lisäys johda eriarvoisuuden kasvuun. Yksityiset palvelut täydentävät julkista palvelutarjontaa. Hankintaosaamista ja hankintakäytäntöjä kehitetään edelleen.	Hankintaosaamista ja -käytäntöjä kehitetään.	●	(etenee suunnitellusti) Hankintojen osalta kehitettiin sähköistä hankintaportaalia. Lisättiin hankintakoulutusta.	Palvelu- ja hankintaohjelma
3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ						
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Palveluverkon ja toimintojen käytön tehokkuus	Tilojen käyttöä tehostetaan edelleen. Laaditaan toimintastrategia, joka käsittää myös pitkän tähtäimen investointien ja niiden rahoituksen tarkastelun.	Jatketaan tilojen käytön tehostamista.	●	(etenee suunnitellusti) Tilojen yhdistäminen Nilsissä hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen kanssa on edennyt suunnitelman mukaisesti.	

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Tiilikauden tulos	Valtiolta tulevat normi- ja velvoitehelpotukset otetaan käyttöön talouden tasapainottamiseksi. Muutoksista tehdään vaikutusten ennakkoarviointi.	Valtiolta normeihin ja velvoiteisiin tulevat helpotukset otetaan käyttöön.	(etenee suunnitellusti) Joitakin lupia on siirtynyt rekisteröintimenettelyyn, mikä on otettu huomioon ilmoitusten käsittelyssä. Myös normit tarkastuiksi yksistään on otettu huomioon.	Tuottavuusohjelma
7. Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien toiminnan tuloksellisuus ja tuottavuus	Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien toiminnan tuloksellisuus ja tuottavuus	Sidosyksikköostojen hallintaa parannetaan. Kehitetään ja otetaan käyttöön sidosyksikköostoksissa uusia käytäntöjä, kuten esim. tavoitehinnat, tasopimukset ja bonus/sanktio -käytäntö.	Edistetään palvelukumppanuutta ja kehitetään erilaisia hankintamuotoja.	(etenee suunnitellusti) Savilahdessa allianssihankkeen kilpailutus käynnistettiin. Joukkoliikenteessä valmistettiin siirtymistä asteittain kilpailutuksessa brutto-malliin.	Palvelu- ja hankintaohjelma; Tuottavuusohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstöohjelman toteuttaminen	Kaupunki tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia työssä oppimiseen, työelämän valmiuksia vahvistavaan toimintaan ja työllistymiseen.	Tarjotaan opiskelijoille ja työelämään tutustujille harjoittelupaikkoja sekä tilaisuuksia opinnäytetöihin.	(etenee suunnitellusti) Opiskelijoita on otettu kesätöihin ja tarjottu harjoittelupaikkoja.	
	Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön hyvinvointi paranee ja motivaatio paranee. Sairauspoissaolot/ HTV vähenevät.	Huolehditaan palvelu-/ toimintatapamuutosten sujuvasta toteuttamisesta. Osallistutaan kaupunkitasoisesti byrokratian purkuun ja työn sujuvoittamiseen.	(etenee suunnitellusti) Työprosesseja on kehitetty sujuvammaksi osana joka päiväistä työskentelyä.	Henkilöstöohjelma
	Johtaminen	Kaupunkistrategia uusitaan. Strategiatyöhön otetaan mukaan mahdollisimman paljon eri toimijoita (mm. asukkaat, yrityselämä, sidosryhmät, henkilöstö, päätäjät).	Osallistutaan strategiatyöhön.	(etenee suunnitellusti) Osallistuttiin aktiivisesti strategian uudistamistyöhön.	

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
		Palkkausjärjestelmä tukee kaupungin asiakas- ja tuotavuustavoitteiden saavuttamista.	Käytetään kannustavan palkkauksen elementtejä.	(etenee suunnitellusti) Kertapalkkion käyttö on va- kiintunut.	
	Osaavan työvoiman saatavuus	Kaupunki saa palkattua ja pidettyä palveluksessaan henkilöstöä, jonka osaaminen vastaa asiakkaiden ennakoituja palvelutarpeita ja työnantajan tarjoamia laaja-alaisia tehtäviä.	Mahdollistetaan opiskelijoille harjoittelupaikkoja. Edistetään tehtäväkiertoa ja henkilöstön osaamisen kehittämistä.	(etenee suunnitellusti) Opiskelijoille on ollut tarjolla kesätyöpaikkoja. Tehtäväkiertoa on tuettu.	Henkilöstöohjelma

Kaupunkiympäristön palvelualue (bruttositova)	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	50 140 713	0	50 140 713	50 756 209	615 496	101,2 %
TOIMINTAKULUT	-55 129 311	-68 667	-55 197 978	-53 466 441	1 731 537	96,9 %
TOIMINTAKATE	-4 988 598	-68 667	-5 057 265	-2 710 232	2 347 033	53,6 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-15 131 315	0	-15 131 315	-14 857 677	273 638	98,2 %

Mittaristo

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos TP17/16
Asemakaavoitus	Kaavoitetut rivi- ja kerrostalotontit, k-m2	130000	113500	281000	163850	50350
	Kaavoitetut omakotitontit, kpl	21	233	14	12	-221
	Kaavoitetut yritystontit, k-m2	105000	580000	221500	4000	-576000
	Asemakaavojen valmistumisaika, kk	17	23	20	25	2
Joukkoliikenteen järjestäminen	Kaupunkiliikenteen matkustajamäärä 1000 matkustajaa / v	4909	5660	5500	6196	536
Rakentaminen	Kadunrakentaminen km	2,8	3,5	3,5	4,2	0,7
	Viherrakentaminen ha	0,4	2,0	2,0	2,0	0,0
Liikenneväylien kunnossapito	Kunnossapidettävät liikenneväylät km	779	792	837	874	82
	Kadun hoito, ajoradat I-luokka € / km		11000	12000	12000	1000
	Kadun hoito, ajoradat II-luokka € / km		9000	9500	9500	500
	Kadun hoito, ajoradat III-luokka € / km		3000	3200	3200	200
	Kadun hoito, klv I-luokka € / km		9000	9100	9100	100
	Kadun hoito, klv II-luokka € / km		2000	2200	2200	200
	Kadun hoito, klv III-luokka € / km			1000	1000	1000
	Asukastytyväisyys katujen kunnossapidosta (1-5)	3,46	3,41	3,5	3,41	0
Puistojen ja yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapito	Kunnossapidettävät puistot ja katuvieralueet, ha	603	570	571	680	110
	Yleisten alueiden hoito luokitain € / ha		3200	3300	3300	100
Jätehuollon viranomaispalv	Asuin- ja vapaa-ajan kiinteistöjen liittymisaste järjestettyyn jätehuoltoon (%)	96,4	97,7	96,8	98,7	1
	Jätehuoltoa koskevien hakemusten käsittelyaika (vko)		4,5	4	4	-0,5
Tonttipalvelut	Rakennuskelpoiset valmistuneet rivi- ja kerrostalotontit k-m2	28000	41000	62000	62000	21000
	Rakennuskelpoiset valmistuneet omakotitontit kpl	41	84	17	16	-68
	Rakennuskelpoiset valmistuneet yritystontit k-m2	13400	3000	0	30000	27000
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit liiketontit, k-m2 / kpl	147037/38	141000/35	135000/35	141000/36	0/1
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit teollisuus ja varastot, k-m2 / kpl	99891/44	118000/40	115000/48	98000/35	-20000/-5
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit omakotitontit, kpl	64	69	40	40	-29
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit rivitalotontit, k-m2 / kpl	96000/54	77000/34	64000/56	66000/32	-11000/-2
	Tonttivaranto, luovutusvalmiit kerrostalotontit, k-m2 / kpl	102000/36	85000/24	89000/27	90000/26	5000/2
Asuntotoimi	Alkava asuntotuotanto	919	1400	1100	1400	0
Ympäristönsuojelu	Luvan käsittelyaika kk	2,2	3,0	2,5	2	-1
Ympäristöterveydenhuolto	Luvan ja ilmoituksen käsittelyaika kk	1,4	1,3	1	0,8	-0,5
Rakennusvalvonta	Lupapäätökset kpl, sis. Suonenjoen	1132	1293	1300	1205	-88
	Rakennuslupien käsittelyaika, pv	17	18	19	20	2
Henkilöstömittarit	Kokonaistyoaika (ilman työllistämistä) htv	189,8	191,9	212	212,3	20,4
	Sairauspoissaolot kalenteripv / htv	9,8	10,7	8,5	10,7	0
	Tilojen määrä m2 / htv	16,3	16,0	15,6	15,7	-0,3

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue

Apulaiskaupunginjohtaja Pekka Vähäkankaan katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2017

Toiminta

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen toiminta on toteutunut suunnitellusti.

Asiakasmäärät kirjastoissa, museoissa ja liikuntapaikoissa ovat kehittyneet positiivisesti. Taidepalveluiden lipunmyyntiyhteistyötä on tiivistetty ja teatterin lipunmyyntiä on keskitetty Kuopio Infoon.

Palveluiden markkinointia ja toimintatapoja kehitetään edelleen asiakasmäärien kasvattamiseksi sekä tilojen käyttöasteen kasvattamiseksi.

Hyväksyttiin Savilahden kalliotilat – liikunta- ja tapahtumakeskuksen tarveselvitys hankesuunnittelun pohjaksi ja kaupunginhallitus käynnisti hankesuunnittelun yhteistyössä oppilaitosten kanssa sisältäen osapuolten välisen aiesopimuksen valmistelun. Kuopion kaupunki ja perustettavat Puijo Areena Oy sekä Tuplajää Oy laativat aiesopimuksen, jotka toteutuessaan täydentäisivät osaltaan Kuopion liikuntapaikkaverkostoa ja tarjoaisivat liikuntapaikkapalveluita laajoille harrastajaryhmille. Hyväksyttiin myös sopimuskokonaisuus, jonka kohteena on uuden uima- ja pysäköintihallin rakentaminen sekä jäähallin perusparannus ja laajennus.

Kuopion lähidemokratiamalli liitoskuntien osalta (Pitäjäraadit/Lähidemokratiajaos) hyväksyttiin osayhteisvaltuustossa syksyllä 2016. Pitäjäkokousten tekemien esitysten perusteella kaupunginhallituksen lähidemokratiajaosto asetti virallisesti pitäjäraadit kesäkuussa 2017 (Karttula, Maaninka, Riistavesi, Nilsä, Juankoski ja Vehmersalmi).

Suomi 100 –juhlavuoden toteuttaminen eteni suunnitelmien mukaan. Kuopion kaupungin Suomi 100 tapahtumien avustusrahaa jaettiin kymmenille toimijoille.

Olellaiset poikkeamat talousarvioon

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueen toteutuma toimintakatteen osalta alitti talousarvion n. 570 000 euroa, toteutuma 98,4 %.

Bruttositovien yksiköiden osalta kaikkien palveluprosessien osalta tulos oli positiivinen, suurin poikkeama talousarvioon oli kansalaistoiminnan palveluissa (95,9 %), jossa toimintatulot ylittyivät talousarviosta n. 60 000 euroa ja toimintakulut alittuivat n. 160 000 euroa. Poikkeamat koostuvat monesta eri tekijästä mm. hanke- ja asukastupatoiminta saatiin toteutettua ennakoitua taloudellisemmin ja Ely-keskuksen hallinnoiman Kake-hankkeen omarahoitusosuus jäi alle talousarviossa varatun kuntaosuuden.

Nettoyksiköiden osalta suurimmat poikkeamat talousarvioon oli kansalaisopistossa (n. 140 000 euroa) ja liikuntapaikkapalveluissa (n. 115 000 euroa). Kansalaisopistossa toimintatuotot ylittyivät ennakoitua suuremmista avustusrahoituksista sekä myyntituotoista. Tuottavuutta lisättiin mm. kurssien täyttöasteen nostamisella.

Liikuntapaikkapalveluissa Nilsin uimahallipalveluiden järjestäminen ei käynnistynyt aikataulussaan ja siitä syystä tulot toteutuivat n. 210 000 euroa ja menot n. 150 000 euroa alle talousarvion. Mutta tästä huolimatta toimintakate jäi positiiviseksi muun toiminnan tehokkaalla järjestämisellä.

Teatterin toimintakatteen toteutuma oli 100,6 % ja musiikkikeskuksen 99,7 %. Teatterin pieni toimintakatteen ylitys (n. -30 000 euroa) johtui siitä, että pääsylipputulotavoite ei toteutunut. Vuonna 2017 jouduttiin perumaan useita esityksiä sairaustapausten johdosta (Minna-näyttämöllä 7 esitystä ja Maria-näyttämöllä 3 esitystä).

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Hyvinvointipalveluiden palvelutuotteita ja tarjontaa koskevaa tiedotusta, markkinointia ja viestintää kehitetään siten, että asiakasmääriä eri palveluissa saadaan lisättyä ja sitä kautta pysyttiin paremmin annetussa tulo- ja menoraamissa.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Hyvinvoinnin edistämisen avoinna olleisiin määräaikaisiin ja vakituisiin tehtäviin on saatu rekrytoitua työntekijät ja tehtäviin on ollut runsaasti hakijoita. Henkilöstön osaamisen vahvistaminen etenee henkilöstöohjelman mukaisesti ja kehityskeskusteluissa on tavoitteena myös työntekijän kehittymisen ja kouluttautumisen suunnittelu.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Palvelutuotannossa lähtökohtana on kokonaistaloudellisesti edullisin tuotannon järjestämistapa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Säännösten ja määräysten noudattamisessa ei ole havaittu oikeusseuraamuksia aiheuttaneita ongelmia. Tiedotusta, ohjeistusta ja koulutusta on annettu myös kohdennetusti. Valmistelussa on korostettu yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitystä.

1. VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU				
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.
4. Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne	Yhteistyöhakuinen ja avoimesti viestivä Kuopio	Hyvinvointipalveluja koulutusta ja tapahtumia tuodaan vahvemmin esille kaupungin veto-voima- ja elinvoimatekijänä.	Hyvinvointipalveluiden markkinointia ja viestintää tehostetaan. Haetaan mukaan hallituksen kärkihankkeisiin ja laajennetaan yhteistyötä.	(etenee suunnitellusti) Markkinointia ja viestintää tehostettu kaikissa toiminnoissa mm. kirjastolla monikanavainen markkinointi (fysinen, verkkokirjasto, some ja tapahtumamarkkinointi), liikuntapaikkapalveluissa perustettu sosiaaliseen mediaan kanava (Liiku Kuopiossa).
				Hyvinvointiohjelma

2. ASUKKAAT JA PALVELUT				
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.
4. Tulevaisuuteen suunnattu ja kestävä kaupunkirakenne	Lähiöiden ja keskustajamien omaleimaisuus ja täydennysrakentaminen	Täydennysrakentamisen edistämistä jatketaan. Kehitetään asukkaat osallistavaa kokonaisvaltaista lähiökehittämistä.	Asukkaiden osallistaminen kaupunkiympäristön suunnitteluun otetaan osaksi Kuopion lähidemokratiamallia.	(etenee suunnitellusti) Kuopion lähidemokratiamalli liitoskuntien osalta (Pitäjäraadi/Lähidemokratiajaos) hyväksyttiin osayhteisvaltuustossa syksyllä 2016. Pitäjäkokousten tekemien esitysten perusteella kaupunginhallituksen lähidemokratiajaosto asetti virallisesti pitäjäraadit keuhäkuussa 2017 (Karttula, Maaninka, Riistavesi, Nilsä, Juankoski ja Vehmersalmi).
				Kasvuohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
5. Asiakasihtoiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnin edistämistä tuetaan. Kuntalaisia kannustetaan aktiivisuuteen.	Kuntalaisia kannustetaan aktiivisuuteen hyvinvointimarkkinoinnin ja -tiedotuksen keinoin. Kansalaisjärjestöjen toimintaa ohjataan avustettavan toiminnan osalta kaupungin strategian mukaisesti. Järjestöavustuksia kohdennetaan Suomi 100-tapahtumiin.		(etenee suunnitellusti) Markkinointia ja tiedostusta on tehostettu ja lisätty. Kuopion kaupungin Suomi 100 - tapahtumien avustukset on jaettu kymmenille toimijoille.	Hyvinvointiohjelma
		Painotetaan ennaltaehkäiseviä palveluja ja toimintatapoja.	Kaikissa toiminnoissa ja palveluissa painotetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ja ennaltaehkäisyä.		(etenee suunnitellusti) Ko. painotusta toteutetaan kaikissa palveluissa.	Hyvinvointiohjelma
		Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys vähenyvät.	Tarjotaan mahdollisuus jatkaa kaupungin uudeleen sijoitettavien työntekijöiden työllistymistä asukastupaohjaajiksi. Tämän toimenpiteen edellytyksenä on resurssien saaminen talousarvioon.		(etenee suunnitellusti) Kuluvan vuoden talousarvio mahdollisti neljän asukastupaohjaajan palkkaamisen.	Hyvinvointiohjelma
	Palvelujen asiakasihtoisuus	Vaikutetaan aktiivisesti käynnissä olevaan sosiaali- ja terveystieteiden uudistamiseen, jotta kaupungin kehittämät asiakasihtoiset palvelut jäisivät käytäntöön uudistuksessa.	Osallistetaan kunta-, maa- ja sote-uudistuksen valmisteluun. Kehitetään omaa toimintaa tavoitteiden suuntaan yhteistyössä muiden palvelualueiden kanssa.		(etenee suunnitellusti) Osallistuttu hyvinvointiryhmän kautta valmisteluun.	Hyvinvointiohjelma

	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Valinnanvapautta palveluissa lisätään edelleen mm. palvelusetelin avulla. Samalla huolehditaan, ettei valinnanvapauden lisäys johda eriarvoisuuden kasvuun. Yksityiset palvelut täydentävät julkista palvelutarjontaa. Hankinta-osaamista ja hankintakäytäntöjä kehitetään edelleen.	Yksityisten palveluiden käytön mahdollisuuksia julkisten palveluiden rinnalla kehitetään.	(etenee suunnitellusti) Yksityisten palveluntuottajien toiminnan kehittäminen liikunta-palveluissa edennyt laadittujen aiesopimusten mukaisesti.	Hyvinvointiohjelma
3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Palveluverkon ja toimintojen käytön tehokkuus	Tilojen käyttöä tehostetaan edelleen. Laaditaan toimintastrategia, joka käsittää myös pitkän tähtäimen investointien ja niiden rahoituksen tarkastelun.	Tilojen käyttöastetta ja palveluiden asiakasmäärää pyritään lisäämään kehittämällä tilojen yhteiskäyttöä, palvelutuotteita ja markkinointia.	(etenee suunnitellusti) Asiakasmäärät kasvaneet mm. kirjasto-, liikunta- ja museopalveluissa. Uudet tilahankkeet edesauttavat tilojen yhteiskäyttöä mm. Jynkän ja Karttulan lähipalvelukeskus, Museohanke.	Tuottavuusohjelma
	Tiilikauden tulos	Valtiolta tulevat normi- ja velvoitehelpotukset otetaan käyttöön talouden tasapainottamiseksi. Muutoksista tehdään vaikutusten ennakkoarviointi.	Valtiolta mahdollisesti tulevat normi- ja velvoitehelpotukset huomioidaan palveluiden tuottamisessa.	(etenee suunnitellusti) Uusi kirjastolaki väljentää kirjastossa työskentelevien pätevyysvaatimuksia, joka huomioidaan kirjaston henkilöstösuunnitelmassa.	Tuottavuusohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
7. Liikelaitosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien toiminnan tuloksellisuus ja tuottavuus	Liikelaitosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien toiminnan tuloksellisuus ja tuottavuus	Sidosyksikköostojen hallintaa parannetaan. Kehitetään ja otetaan käyttöön sidosyksikköostossa uusia käytäntöjä, kuten esim. tavoitehinta-sopimukset ja bonus/sanktio -käytäntö.	Sidosyksikköohjaintojen sopimuksia kehitetään tavoitteellisuuden ja kustannustehokkuuden edistämiseksi.		(etenee hitaasti tai osittain) Kaupunkitasoinen tilaajatoimintojen kehittäminen ei ole vielä käynnistynyt.	Tuottavuusohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstöohjelman toteuttaminen	Kaupunki tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia työssä oppimiseen, työelämän valmiuksia vahvistavaan toimintaan ja työllistymiseen.	Palvelutuotannon suunnittelussa huomioidaan työssä oppiminen, työelämän valmiuksia vahvistavan toiminnan ja työllistymisen mahdollisuuksien tarjoaminen. Henkilöstön osaamista hyödynnetään sisäisen liikkuvuuden tehostamisella. Vastuualueiden henkilöstön koulutussuunnitelmat ovat ajantasalla ja henkilöstön osaamisen vahvistumista seurataan säännöllisesti.		(etenee suunnitellusti) Kirjastot, museot ja asukastuvat työllistävät kesätyöntekijöitä, tukityöllistettyjä, työkokelijoita ja harjoittelijoita. Henkilöstön täydennyskoulutuksen suunnittelu ja toteutus etenee palveluprosesseittain kehityskeskustelujen kautta. Koulutuksessa hyödynnetään koulutuspungin keskitettyä koulutustarjontaa.	Henkilöstöohjelma

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön hyvinvointi paranee ja motivaatio paranee. Sairauspoissaolot/ HTV vähenevät.	Laaditaan työyksikkökohtaiset työhyvinvointisuunnitelmat sekä seurataan ja arvioidaan sovittujen toimenpiteiden toteutumista. Työyksiköiden hyvinvointisuunnitelmista tehdään vastuualueittain koosteet ja niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan palvelualueen johtoryhmissä osavuosikatsausten yhteydessä. Suunnitelmien toteutumisesta informoidaan myös palvelualueen lautakuntaa.		(etenee hitaasti tai osittain) Työyksikkökohtaisten työhyvinvointisuunnitelmien ja niiden seurannan kehittäminen jatkuu.	Henkilöstöohjelma
Johtaminen	Kaupunkistrategia uusitaan. Strategiatyöhön otetaan mukaan mahdollisimman paljon eri toimijoita (mm. asukkaat, yrityselämä, sidosryhmät, henkilöstö, päättäjät).	Osallistutaan aktiivisesti strategiatyöhön.		(etenee suunnitellusti) Osallistuttiin kaupunkistrategian laadintaan.	Henkilöstöohjelma

		Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
		Palkkausjärjestelmä tukee kaupungin asiakas- ja tuottavuustavoitteiden saavuttamista.	Toteutetaan kaupungin hyväksymää palkkausjärjestelmää hyväksytyn talousarvion puitteissa. Palvelualueella jatketaan työ- ja virkaehtosopimuksen mukaista työnvaativuuden arvioinnin kehittämistä ja tehtäväkuvien määrittämistä. Kannustavan palkkauksen periaatteita käytetään talousarvioon puitteissa.	●	(etenee suunnitellusti) Kannustavan palkkauksen elementtejä on otettu käyttöön ja palkitsemiskäytänteitä palvelualueella kehitetään edelleen. Tehtäväkuvien tarkistaminen ja työnvaativuuden arvioinnit etenevät palvelualueella tehtävärhmittäin henkilöstöohjelman mukaisesti.	Henkilöstöohjelma
Osaavan työvoiman tarjonta		Kaupunki saa palkattua ja pidettyä palveluksestaan henkilöstöä, jonka osaaminen vastaa asiakkaiden ennakoituja palvelutarpeita ja työnantajien tarjoamia laajalaisia tehtäviä.	Henkilöstösuunnitelmat laaditaan siten, että osaaminen vastaa asiakkaiden ennakoituja palvelutarpeita. Työyhteisöjen kehittämisen hyväksi työpaikaksi (monipuoliset työnkuvat, jaksamista tukeva TYHY-toiminta, tva-tarkastelut). Rekrytointia kehitetään edelleen ja rekrytoinneissa pyritään huomioimaan myös sisäisen liikkuvuuden ja uudelleen sijoittamisen mahdollisuudet.	●	(etenee suunnitellusti) Henkilöstösuunnitelmissa ja rekrytoinneissa huomioitu tarvittava osaaminen ja palveluiden tuottaminen. Avoimiin tehtäviin on ollut tarjolla koulutettua henkilökuntaa ja avoimet tehtävät/virat on saatu täytettyä sisäisellä ja ulkoisella hakuprosessilla.	Henkilöstöohjelma

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUALUE / BRUTTOSITOVAT MÄÄRÄRAHAT

TUOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	1 451 298	135 000	1 586 298	1 644 809	58 511	103,7 %
TOIMINTAKULUT	-15 756 534	-499 381	-16 255 915	-15 980 095	275 820	98,3 %
TOIMINTAKATE	-14 305 236	-364 381	-14 669 617	-14 335 286	334 331	97,7 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-124 958	0	-124 958	-109 880	15 078	87,9 %

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUALUE / NETTOSITOVAT MÄÄRÄRAHAT

Liikuntapaikat	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	3 406 827	0	3 406 827	3 115 989	-290 838	91,5 %
TOIMINTAKULUT	-13 701 298	0	-13 701 298	-13 295 148	406 150	97,0 %
TOIMINTAKATE	-10 294 471	0	-10 294 471	-10 179 159	115 312	98,9 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 674 012	0	-1 674 012	-1 979 655	-305 643	118,3 %

Kansalaisopisto

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	1 887 226	-11 132	1 876 094	2 030 778	154 684	108,2 %
TOIMINTAKULUT	-4 961 961	-60 807	-5 022 768	-5 036 338	-13 570	100,3 %
TOIMINTAKATE	-3 074 735	-71 939	-3 146 674	-3 005 560	141 114	95,5 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-16 523	0	-16 523	-20 125	-3 602	121,8 %

Kaupunginteatteri

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	1 641 359	0	1 641 359	1 563 435	-77 924	95,3 %
TOIMINTAKULUT	-6 278 007	-129 981	-6 407 988	-6 359 612	48 376	99,2 %
TOIMINTAKATE	-4 636 648	-129 981	-4 766 629	-4 796 177	-29 548	100,6 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-69 529	0	-69 529	-78 815	-9 286	113,4 %

Musiikkitoimi	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	1 263 899	0	1 263 899	1 225 457	-38 442	97,0 %
TOIMINTAKULUT	-4 312 888	-178 884	-4 491 772	-4 444 519	47 253	98,9 %
TOIMINTAKATE	-3 048 989	-178 884	-3 227 873	-3 219 061	8 812	99,7 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-91 760	0	-91 760	-97 982	-6 222	106,8 %

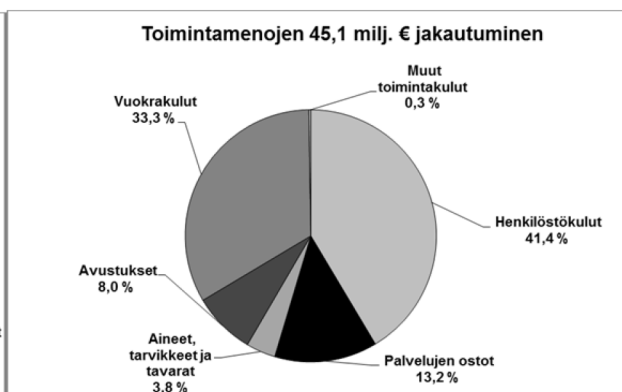
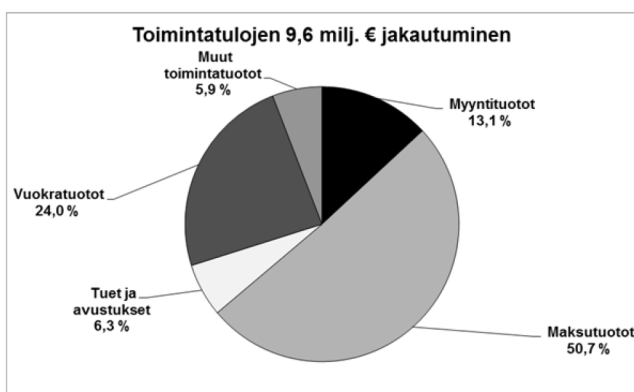
HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUALUE / NETTOSITOVAT YHTEENSÄ

TUOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	8 199 311	-11 132	8 188 179	7 935 659	-252 520	96,9 %
TOIMINTAKULUT	-29 254 154	-369 672	-29 623 826	-29 135 617	488 209	98,4 %
TOIMINTAKATE	-21 054 843	-380 804	-21 435 647	-21 199 957	235 690	98,9 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 851 824	0	-1 851 824	-2 176 577	-324 753	117,5 %

HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN PALVELUALUE YHTEENSÄ

(informatiivinen)

Tuloslaskelmaosa	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	9 650 609	123 868	9 774 477	9 580 469	-194 008	98,0 %
TOIMINTAKULUT	-45 010 688	-869 053	-45 879 741	-45 115 712	764 029	98,3 %
TOIMINTAKATE	-35 360 079	-745 185	-36 105 264	-35 535 243	570 021	98,4 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 976 782	0	-1 976 782	-2 286 458	-309 676	115,7 %

Mittaristo

Avainprosessi: **Omatoinnisen hyvinvoinnin palvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Kirjastopalvelut 1)	Fyysiset kirjastokäynnit/asukas	9,8	11,6	11	10,4	-1,2
	Verkkooasiointitapahtumat/asukas (kirjaston ulkopuolella tapahtunut asiointi)	4	5	5	4,6	-0,4
	Kirjaston aukiolotunnit	23 097	24 396	23 980	24 442	46
	Kirjastolainan hinta € (kaikki kulut)	3,2	2,7	2,8	2,8	0,1
	Kirjastojen tilojen määrä m ²	10 387	10 387	10 327	11 136	749
Museopalvelut	Museokohteiden kävijämäärä	60 553	69 623	60 000	75 172	5 549
	Museokohteiden aukiolotunnit	5 013	5 194	5 000	5 135	-59
	Järjestetty kokoelma-aineisto kpl	1 956 042	1 961 080	1 987 800	1 964 334	3 254
	Nettokustannus €/as	26,9	25,4	24,2	25,6	0,2
	Museoiden tilojen määrä m ²	9 560	9 560	9 691	9 691	131
Liikuntapaikka-	Liikuntapaikkojen käyntikerrat 2)	1 413 795	1 265 410	1 400 000	1 313 944	48 534
palvelut	Liikuntapaikkojen tilojen määrä m ²	51 289	51 291	52 700	52 700	1 409

1) Luvut sisältävät Kuopion lisäksi Kaavin, Juankosken ja Tuusniemen kirjastojen tunnusluvut.

2) Liikuntapaikkojen käyntikerrat sisältää sisä- ja ulkoliikuntapaikkojen sekä kaupallisten tilaisuuksien kävijät

Avainprosessi: **Ohjatun hyvinvoinnin ja omaehtoisen oppimisen palvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Kansalaistoiminnan aktivointi	Kulttuuri- ja liikuntaryhmiin osallistuneet 1)	93 694	87 275	81 000	107 395	20 120
	Kino-Kuvakukon ja Nilsin Mantun kävijöiden lukumäärä	29 348	27 668	33 000	39 447	11 779
	Yleis- ja erityisavustukset €/as	27,7	26,2	24,7	25,7	-0,5
	Asukastupaverkosto, asukastupien lukumäärä	12	12	14	10	-2
	Asukastupien kävijämäärä	70 218	69 991	90 000	79 888	9 897
	Asukastupien työllistämisaikutus (henkilöä / htv) 3)	130/30	74/22	130/30	125/27	
	Kansalaistoiminnan aktivoimisen tilojen määrä m ²	1 919	1 977	2 836	2 836	859
Kansalaisopisto 4)	Kansalaisopiston opiskelijamäärä (brutto)	24 643	25 263	24 000	24 335	-928
	Kansalaisopiston opetustuntien lukumäärä	45 586	45 469	45 500	45 306	-163
	Kansalaisopiston nettokustannus €/h (ilman valt.osuuksia ja työll.)	69,6	64,5	67,4	66,3	1,8
	Kansalaisopiston tilojen määrä m ²	3 535	3 535	3 535	3 484	-51

1) Kulttuuriin - ja liikuntaan aktivoimiseen lasketaan em. ryhmiin osallistuneet sekä liikunta- ja kulttuuripolkuun osallistuneet

3) Asukastupatoiminta: palkkatukityöllistetyt, työharjoittelijat, työvalmennuksessa olevat sekä kuntouttavassa työtoiminnassa olevat.

4) Suoritteet sisältävät opiston koko toiminnan, myös sopimuskuntien (Kaavi, Rautavaara ja Tuusniemi) tiedot.

Kansalaisopiston mittarit ovat vuosittaisen mittareita.

Avainprosessi: **Taidepalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Kaupunginteatteri	Teatterissa kävijöiden lukumäärä	71 200	74 530	65 000	76 116	1 586
	Nettokustannukset / katsoja	66,9	61,8	71,5	63,01	1,2
	Näytäntöjen lukumäärä	382	313	240	372	59
	Kaupunginteatterin tilojen määrä m ²	7 982	7 982	7 982	7 982	0
Musiikkikeskus	Kävijöitten lukumäärä	134 860	111 150	120 000	114 176	3 026
	Tapahtumien lukumäärä	743	666	750	720	54
	Nettokustannukset / kävijät	2,5	2,0	2,0	2,7	0,7
	Musiikkikeskuksen tilojen määrä m ²	5 760	5 760	5 760	5 760	0
Kaupunginorkesteri	Konserttien kokonaislukumäärä	147	196	120	185	-11
	Kuulijoiden kokonaislukumäärä	49 450	45 847	38 000	46 646	799
	Nettokustannukset / kuulijat	60,4	61,8	74	62,5	0,7

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue		TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Henkilöstömittarit	Kokonaistyoaika (ilman työllistämistä)	402	404,0	415,3	402,8	-1,2
	Sairauspoissaolot kalenteripv / htv	11,8	10,6	11	12,4	1,8

Kasvun ja oppimisen palvelualue

Apulaiskaupunginjohtaja Pekka Vähäkankaan katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2017

Toiminta

Kasvun ja oppimisen palvelualueen toiminta on toteutunut suunnitellusti.

Kuopion kaupungin koulutuspoliittinen ohjelma vuosille 2017 - 2025 "Kuopiolainen opetus – lupa innostua", suunnitelma hyväksyttiin, hyväksyttiin myös perusopetuksen ja lukiokoulutuksen yhteinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sekä nuorisohjelma vuosille 2017 – 2020.

Uusi Jynkän koulu otettiin käyttöön 1.8.2017. Koulu toimii lähipalvelukeskuksena, jossa on esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmia tukevat tilat, omatoimikirjasto sekä lähiliikuntamahdollisuudet. Jynkän koulu on valtakunnallisestikin mielenkiintoinen uudenlainen oppimisympäristö. Hatsalan klassillisen koulun ruokalarakennus valmistui ja otettiin käyttöön 1.8.2017. Hiltulanlahden koulun tilakysymys ratkaistiin viipalerakennuksella, mikä kattaa tilatarpeen uuden koulun valmistumiseen saakka. Melalahden opetus käynnistyi 1.8.2017 osittain Riistaveden koulun tiloissa ja osittain Riistaveden koulun yhteyteen rakennetulla viipalerakennuksella.

Opetussuunnitelmien käyttöönotto etenee suunnitellusti; vuosiluokkien 7-9 opetussuunnitelmat hyväksyttiin käyttöön 1.8.2017 alkaen, koulukohtaisia opetussuunnitelmia päivitettiin.

Lukiokoulutuksen vetovoimaisuus on lisääntynyt. Ensisijaisia hakijoita kevään yhteishaussa on 184 enemmän kuin aloituspaikkoja. Lukioon pääsi 52,7 % peruskoulun päättäneistä ja kaksoistutkintoon 3,1%.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja tarkistettiin 1.3.2017 lukien. Lakimuutoksen myötä 2 ja 3 hengen perheiden tuloaraja nousi, jolloin näiltä perheiltä perittävä maksu pieneni.

Varhaiskasvatuksessa tehtiin alkuvuoden aikana asiakaskysely ja asiakastyytyväisyys on erittäin hyvällä tasolla kyselyyn vastaajien mielestä. Kaupungin verkkosivuilla on ollut myös Vasu-kysely, jonka tuloksia hyödynnetään Vasu-työssä. Varhaiskasvatussuunnitelma hyväksyttiin elokuussa ja se otettiin käyttöön välittömästi.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Kasvun ja oppimisen palvelualueen toimintatuotot 13,4 milj. euroa toteutuivat lähes talousarvion mukaisina (100,4 %) ja toimintakulujen -198,1 milj. euroa toteutuma alittui talousarviosta n. 0,9 milj. euroa (99,5 %).

Ilman tilinpäästövaiheessa kirjattuja Servican (ateriapalvelut 0,3 milj. euroa) ja Kaupunkiympäristön palvelualueen (koulukuljetus 0,3 milj. euroa) palvelusopimusten hyvityksiä, toimintakatteen toteutuma olisi ollut lähes talousarvion mukainen (99,8 %).

Talouden näkökulmasta varhaiskasvatuspalveluiden osalta kulunut vuosi oli haasteellisin. Kunnallisessa hoidossa olevien lasten määrä kasvoi n. 170 lapsella edellisestä vuodesta ja yksityisessä hoidossa kasvu oli n. 140 lasta. Hoidossa olevista lapsista 17,9 % osallistui yksityiseen hoitoon palvelusetelillä. Alkuperäistä talousarviota jouduttiin korjaamaan talousarviomuutoksella tulopuolella (-0,7 milj. euroa) varhaiskasvatusmaksujen alenemisen vuoksi ja toimintakulupuolella (-0,9 milj. euroa) toteutumattoman kiky-sopeutusvaatimuksen (työajan pidentäminen) vuoksi. Varhaiskasvatuspalveluiden toimintakulut ylittyivät hieman budjetoidusta, mutta ylitykset saatiin katettua muiden avainprosessien toimintakulujen alittumisella.

Avustuksia saatiin vuoden 2017 aikana n. 1,8 milj. euroa. Euromäärältään suurimmat käynnissä olevat hankkeet olivat perusopetuksessa Koulutuksellinen tasa-arvohanke 0,26 milj. euroa, Kielikyly- ja Minä opin kieliä -hankkeet 0,1 milj. euroa, Tutoroinnilla tulevaisuuteen -hanke 0,1 milj. euroa ja Mentoroinnilla menestykseen -hanke 0,04 milj. euroa. Kaikki em. hankkeet jatkuvat myös vuoden 2018 puolella. Nuorisopalveluissa suurin hanke oli Etsivä nuorisotyöhanke 0,18 milj. euroa ja lukiokoulutuksessa Lukioista maailmalle -hanke 0,14 milj. euroa. Kasvun ja oppimisen palvelualueella oli käynnissä vuoden 2018 aikana yhteensä 70 eri rahoittajien ja euromäärältään erisuuruisia hankkeita.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Kiky-sopimuksesta johtuva sopeutusvaatimus (työajan pidennys) 0,6 milj. euroa ei varhaiskasvatuspalveluiden osalta toteutunut.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Kasvun ja oppimisen palvelualueella on avoinna oleviin määräaikaisiin ja vakituisiin tehtäviin saatu rekrytointia työntekijät. Koulutettua henkilöstöä on ollut saatavilla, mutta haasteita mm. lastentarhanopettajien saatavuudessa on ollut. Palvelualueen täyttölupamenettely on tarkentunut ja avainprosessien rekrytointiprosesseja on yhtenäistetty kaupungin rekrytoinnin kanssa. Henkilöstön tehtäväkuvien ja työnvaativuuden arvioinnin laatimista jatketaan edelleen ammatti- ja tehtäväryhmittäin.

Henkilöstön osaamisen vahvistaminen etenee henkilöstöohjelman mukaisesti ja kehityskeskusteluissa on tavoitteena myös työntekijän kehittymisen ja kouluttautumisen suunnittelu.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Palvelu- ja hankintaohjelman linjausten mukaisesti asiakkaita tuetaan yksityisten päivähoitopalvelujen käyttäjinä palvelusetelillä

Varhaiskasvatuspalveluissa yksityisten toimijoiden määrä kasvoi, kun syksyllä käynnistyi kaksi uutta yksityistä päiväkotia.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Säännösten ja määräysten noudattamisessa ei ole havaittu oikeusseuraamuksia aiheuttaneita ongelmia. Tiedotusta, ohjeistusta ja koulutusta on annettu myös kohdennetusti. Valmistelussa on korostettu yhteistyön ja vuorovaikutusten merkitystä.

1. VETOVOIMA, KILPAILUKYKY JA KASVU

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
1. Vahva ja monipuolinen elinkeinoelämä	Yritystoiminnan kehittämissen välineet ja resurssit	Kasvun edellytyksistä ja elinkeinoelämän kehittämissarpeista (mm. tontitarjonta) huolehditaan. Myös pienten ja keskiuurten yritysten kehitystä tuetaan.	Yrityskylän toimintaa kehitetään yhdessä TAT:n kanssa ja se muodostaa vakiintuneen oppimisympäristön peruskoululaisille osana perusopetuksen opetussuunnitelmaa.	(etenee suunnitellusti) Yrityskylän toiminta alakoulujen osalta on vakiintunutta toimintaa, yläkoulutoiminta on pilotoitu ja etenee kaikille yläkouluille.	Kasvuohjelma
3. Kuopio-kuva - paras kaupunkiyhteisö	Yhteistyöhakuinen ja avoimesti viestivä Kuopio	Hyvinvointipalveluja ja koulutusta tuodaan vahvemmin esille kaupungin vetovoima- ja elinvoimakeijänä.	Varhaiskasvatuspalvelut sekä perusopetus- ja lukiokoulutus näkyvät alueellisesti ja valtakunnallisesti monipuolisena ja vetovoimaisena palveluna. Osallistutaan valtakunnallisiin kärkihankkeisiin.	(etenee suunnitellusti) Tiedottamista ja markkinointia kehitetään koulutuspoliittisen ohjelman pohjalta. On saatu avustuksia valtakunnallisista kärkihankkeista, tänä vuonna käynnistynyt mm. Tutoroinnilla tulevaisuuteen-, Mentoroinnilla menestykseen-, Osaavat opettajat -onnelliset oppijat -hankkeet.	Kasvuohjelma

2. ASUKKAAT JA PALVELUT

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Painotetaan ennaltaehkäiseviä palveluja ja toimintatapoja.	1.8.2016 käynnistynyt vuosiluokkiin sitomaton aikuopetus laajenee yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa ja tukee lapsen koulupolkua varhaisessa vaiheessa. Lasten ja nuorten liikkumiseen kiinnitetään huomiota. Kaikki Kuopion peruskoulut ovat liikkuvia kouluja. Kouluissa on liikuntavälitunteja ja koulujen arkikäytänteitä kehitetään liikkuviksi. Urheiluseurat ovat mukana tuottamassa iltapäivätoimintaa. Arvioidaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen toimenpiteet kouluissa.	(etenee suunnitellusti) Kaikki toimenpiteet ovat edenneet suunnitellusti.	Hyvinvointiohjelma
		Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys vähenevät.	Nuorisotyöttömyyttä ja nuorten työllistymistä seurataan nuorisopalveluiden monialaisessa työryhmässä. Etsivän nuorisotyön toimintaa arvioidaan.	(etenee suunnitellusti) Monialainen työryhmä kartoittanut tilannetta, jonka mukaan Kuopion tilanne todettiin hyväksi verrattuna muihin kaupunkeihin.	Hyvinvointiohjelma
	Palvelujen asiakaslähtöisyys	Vaikutetaan aktiivisesti käynnissä olevaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamiseen, jotta kaupungin kehittämät asiakaslähtöiset palvelut jäisivät käytäntöön uudistuksessa.	Osallistutaan suunnittelutyöryhmiin erityisesti oppilas- ja opiskelijahuoltoon sekä nuorisopalveluihin liittyvissä työsymyksissä.	(etenee suunnitellusti) Kasvatusjohtaja on mukana maakunnan Hyte-työryhmässä ja palvelupäällikkö on mukana Lape-hankkeessa.	Hyvinvointiohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Valinnanvapautta palveluis- sa lisätään edelleen mm. palvelusetelin avulla. Sa- malla huolehditaan, ettei valinnanvapauden lisäys johda eriarvoisuuden kas- vuun. Yksityiset palvelut täydentävät julkista palvelu- tarjontaa. Hankintaosa- mista ja hankintakäytäntöjä kehitetään edelleen.	Yksityisen päivähoidon toi- mintaedellytyksistä pidetään huolta.	(etenee suunnitellusti) Yksityisten päiväkotien johta- jille on järjestetty info liittyen sähköisiin palveluihin.	Hyvinvointiohjelma

3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ

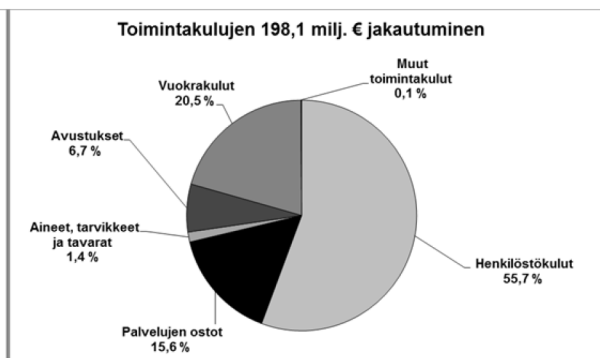
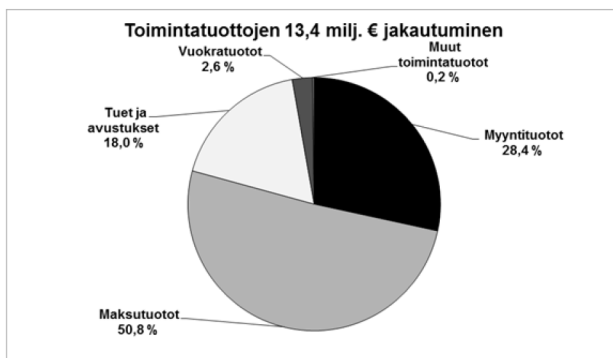
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Palveluverkon ja toimitilojen käytön tehokkuus	Tilojen käyttöä tehostetaan edelleen. Laaditaan toimiti- lastrattegia, joka käsittää myös pitkän tähtäimen in- vestointien ja niiden rahoit- uksen tarkastelun.	Uudet tilat suunnitellaan ja toteutetaan monikäyttöisiksi ja muunneltaviksi, erilaisia käyttäjryhmiä palveleviksi. Olemassa olevien tilojen käyttöasteita ja vetoisuuksia tarkastellaan yhdessä var- haiskasvatuksen (esiopetus), perusopetuksen, nuorisopal- veluiden ja lukiokoulutuksen kanssa tavoitteena hyödyntää tiloja tehokkaammin oppimis- ja toimintaympäristöinä.	(etenee suunnitellusti) Tilaaja ja palveluverkostotyö- ryhmässä ja kasvun ja oppi- misen palvelualueen verkos- totyön ohjausryhmässä käsi- tellään jatkuvana työnä em. asioita. Jynkkä, Karttula, Lumit, Länsi- ranta sekä jatkuva tilatarkas- telu etenee suunnitellusti.	Tuottavuusohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Tilikauden tulos	Valtiolta tulevat normi- ja velvoitehpotukset otetaan käyttöön talouden tasapainottamiseksi. Muutoksista tehdään vaikutusten ennakkoarviointi.	Valtiolta mahdolliset tulevat normi- ja velvoitehpotukset otetaan käyttöön.	 (ei etene / ei alkanut) 1.3.2017 alkaen varhaiskasvatuksen asiakasmaksut alenevat. Maksutulot pienenevät edellisestä vuodesta n. 0,2 milj. euroa, vaikka kunnallisessa hoidossa olevien lasten määrä kasvoi n. 170 lapsella. Maksujen aleneminen lisäsi myös palvelusetelimenoja.	Tuottavuusohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstöohjelman toteuttaminen	Kaupunki tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia työssä oppimiseen, työelämän valmiuksia vahvistavaan toimintaan ja työllistymiseen.	Varhaiskasvatuksessa vakiinaisen henkilöstön jatkokoulutukseen käytetään oppisopimuskoulutusta. Opetushenkilöstölle tarjotaan koulutusta ja tukea tieto- ja viestintäteknologian pedagogisen osaamisen kehittämiseen.	 (etenee suunnitellusti) Opettajien digiosaamisen lisääminen on edennyt suunnitellusti; jokaiselle koululle on määritetty tutor-opettajat ja asiaa koordinoi kolme päätoimista mentoria.	Henkilöstöohjelma

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön hyvinvointi paranee ja motivaatio paranee. Sairauspoissaolot/HTV vähenevät.	Laaditaan työyksikkökohtaiset työhyvinvointisuunnitelmat. Nuorisopalveluissa pilotoitun sähköisen terveystarkastuksen käyttö jatkuu ja laajenee perusopetuksen ja lukiokoulutuksen puolelle. Tavoitteena on ennaltaehkäisy, varhainen puuttuminen ja henkilöstön hyvinvoinnin edistäminen. Työyksiköiden hyvinvointisuunnitelmista tehdään vastualueittain koosteet ja niiden toteutumista seurataan ja arvioidaan palvelualueen johtoryhmässä osavuosikatsausten yhteydessä. Suunnitelmien toteutumisesta informoidaan myös palvelualueen lautakuntaan.	(etenee suunnitellusti) Toimenpiteet etenevät suunnitellusti, esim. työryhmä selvittää perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa sairauspoissaoloja, niiden syitä ja hakee toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi. Sähköisen terveystarkastuksen käyttö laajenee.	Henkilöstöohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Johtaminen	Kaupunkistrategia uusitaan. Strategiatyöhön otetaan mukaan mahdollisimman paljon eri toimijoita (mm. asukkaat, yritysälämä, sidosryhmät, henkilöstö, päättäjät).	Osallistutaan mm. varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaat sekä koulujen oppilaat, opiskelijat ja huoltajat toiminnan arviointiin ja kehittämiseen.	(etenee suunnitellusti) Osallistuttu kaupungin strategiatyöhön. Varhaiskasvatuksessa tehty asiakaskysely alkuvuoden aikana, koulujen toimintakyselyt on tehty; Caf arviointi on tehty maaliskuussa. Koulutuspoliittinen ohjelma on laadittu monialaisesti.	Henkilöstöohjelma
		Palkkausjärjestelmä tukee kaupungin asiakas- ja tuotavuustavoitteiden saavuttamista.	Tarkistetaan mm. varhaiskasvatuspalveluiden eri tehtävien työn vaativuuden arviointikriteerit vastamaan muutunutta toimintaympäristöä.	(etenee suunnitellusti) Henkilöstön tehtäväkuvien tarkistamiset ja työnvaativuuden arvioinnin kehittäminen jatkuvat avainprosesseittain.	Henkilöstöohjelma
	Osaavan työvoiman tarjonta	Kaupunki saa palkattua ja pidettyä palveluksessaan henkilöstöä, jonka osaaminen vastaa asiakkaiden ennakkoituja palvelutarpeita ja työnantajan tarjoamia laaja-alaisia tehtäviä.	Henkilöstösuunnitelmat laaditaan siten, että osaaminen vastaa asiakkaiden ennakkoituja palvelutarpeita. Rekrytointia kehitetään edelleen ja rekrytoinneissa pyritään huomioimaan myös sisäisen liikkuvuuden ja uudelleen sijoittamisen mahdollisuudet.	(etenee suunnitellusti) Toimenpiteet etenevät suunnitellusti. Avainprosessien rekrytointikäytänteitä on tarkistettu ja täyttölupamenettelyn sujuvuutta on kehitetty. Rekrytointien osalta on palvelualueille saatu rekrytoitua ammattitaitoista ja koulutettua henkilöstöä.	Henkilöstöohjelma

Kasvun ja oppimisen palvelualue (bruttositova)	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	14 535 675	-1 174 000	13 361 675	13 419 490	57 815	100,4 %
TOIMINTAKULUT	-203 289 220	4 310 311	-198 978 909	-198 070 932	907 977	99,5 %
TOIMINTAKATE	-188 753 545	3 136 311	-185 617 234	-184 651 442	965 792	99,5 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-912 741	0	-912 741	-902 468	10 273	98,9 %

Mittaristo

Avainprosessi: **Varhaiskasvatuspalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Kunnallinen	Lasten määrä *)	3 899	3 938	4 177	4 099	161
päiväkotihoido	Päiväkotien täyttöaste					0
	- haja-asutusalueen täyttöaste	90	85	90	92	7
	- taajama-alueen täyttöaste	97	97	97	96	-1
	Bruttokustannus €/lapsi	-12 527	-12 826	-12 276	-12 719	107
	Nettokustannus €/lapsi	-11 053	-11 381	-10 855	-11 327	54
	Päivähoidon tilojen määrä m ²	37 429	38 977	41 820	41 619	2 642
	Tilojen määrä m ² /lapsi	10	10	10	10	0
Yksityinen	Lasten määrä	667	787	871	934	147
päiväkotihoido	Nettokustannus €/lapsi	-7 960	-8 335	-8 228	-8 588	-253
Kunnallinen	Lasten määrä *)	476	483	540	493	10
perhepäivähoito	Bruttokustannus €/lapsi	-10 986	-11 316	-11 450	-11 357	-41
	Nettokustannus €/lapsi	-9 409	-9 737	-9 534	-9 867	-130
Yksityinen	Lasten määrä	91	74	73	68	-6
perhepäivähoito	Nettokustannus €/lapsi	-5 489	-5 972	-6 056	-5 707	265
Hoidossa olevien lasten määrä yhteensä:		5 133	5 282	5 661	5 594	312
- josta alle 3 vuotiaiden määrä		1 266	1 291	-	1 342	51
Varhaiskasvatuksen osallistumis-% (0-6 v)		61,5	62,8	-	64,2	1,4
Avoimet	Lasten määrä	660	730	750	665	-65
varhaiskasvatuspalvelut	Bruttokustannus €/lapsi	-900	-1 069	-889	-1 177	-108
Kotihoidon ja yks. hoidon tuki Kelalle	Lasten määrä	1 840	1 770	1 863	1 778	8
	Nettokustannus €/lapsi	-3 097	-3 128	-3 063	-3 111	17

Lasten määrä on kuukausittain hoidossa olevien lasten keskiarvo.

Kunnallisen ja yksityisen päivähoitoon hintoja verrattaessa on otettava huomioon, että kunnallisen hoidon hintaan kuuluu palvelualuekokonaisuuden suunnittelu- ja hallintokustannukset, vuoro- ja iltahoito, loma-aikainen hoito, järjestämisvelvoitteen täyttäminen sekä erityistä tukea tarvitsevien lasten tukipalvelut, joita yksityisellä palveluntuottajalla ei ole.

Avainprosessi: **Perusopetus- ja nuorisopalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Perusopetus	Oppilasmäärä 20.9.	9 909	9 920	10 470	10 438	518
	Erityisen tuen oppilaiden osuus oppilasmäärästä % *	6,1 %	5,8 %	6,0 %	6,0 %	0
	Luokkamuotoisen erityisopetuksen oppilaiden osuus koko oppilasmäärästä % *	4,3 %	3,8 %	4,0 %	4,0 %	0
	Bruttokustannus €/oppilas, kaikki vuosiluokat	-9 270	-9 301	-9 337	-9 230	71
	Nettokustannus €/oppilas, vähennetty hankerahoitus	-9 010	-9 096	-9 170	-9 127	-31
	Opetusryhmän keskikoko 1-6 luokilla *	17,2	17,3	17,2	17,2	0
	Opetusryhmän keskikoko 7-9 luokilla *	18,3	18,0	18,3	18,3	0
	Yleisopetuksen tuntimäärä/oppilas *	1,72	1,73	1,72	1,72	0
	Perusopetuksen tilojen määrä m ²	130 843	132 922	137 047	137 222	4 300
	Tilojen määrä m ² /oppilas	13	13	13	13	0
Nuorisopalvelut	Asiakaskäyntien lukumäärä	214 418	210 454	215 000	213 000	2 546
	Suunnitelmallisesti tuettujen nuorten määrä	458	193	400	200	7
	Bruttokustannus €/asiakaskäynti	-16	-16	-16	-16	0
	Nuorisopalveluiden tilojen määrä m ²	10 338	9 364	9 281	9 281	-83

Perusopetuksen bruttokustannuksissa ei ole huomioitu kotikuntakorvausmenoja.

* Tunnusluvut on otettu Kouluikkunan tiedoista. Ryhmäkokolaskennassa on otettu huomioon joissakin aineissa käytettävät jako- ja hanketunnit, jotka pienentävät varsinaisia luokkakokoja. Kuopion kouluverkko on alueellisesti laaja ja oppilasmäärissä on alueittain suuria eroja, minkä vuoksi myös opetusryhmien koko vaihtelee alueellisesti. Vuoden 2017 toteutumatiedot saadaan vasta alkusyksystä 2018.

Avainprosessi: **Lukiokoulutus ja toisen asteen yhteistyön palvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Lukiokoulutus	Valtionosuuteen oikeuttava painotettu opiskelijamäärä	2 284	2 399	2 355	2 431	32
	Kahden tutkinnon koulutuksen opisk.määrä	250	250	250	236	-14
	Peruskoulun päättäneiden lukiokoulutukseen hakevien määrä (%)	53 %	53 %	53 %	53 %	0 %
	Peruskoulun päättäneiden lukiokoulutukseen päässeiden määrä (%)	51 %	50 %	52 %	52 %	2 %
	Vieraskuntalaisten osuus lukion aloittaneista (%)	22 %	28 %	25 %	25 %	-3 %
	Ensisijaisten hakijoiden määrä/lukioiden aloituspaikat	113	112	112	122	10
	Päivälukion kaikkien kurssien lukumäärä	2 390	2 390	2 390	2 390	0
	Bruttokustannus €/opiskelija, kaikki vuosikurssit *	-7 240	-6 840	-7 160	-7 099	-259
	Lukioiden tilojen määrä m ²	19 903	18 925	19 644	19 708	783
	Tilojen määrä m ² /opiskelija	9	8	8	8	0

Avainprosessi: **Kasvun ja oppimisen tuen palvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Koulupsykologipalvelut	Koulupsykologipalveluja käyttävien asiakkaiden määrä oppilasmäärästä (0-10 luokkalaiset)	7 %	9 %	8 %	9,8 %	1 %
	Oppilaita/koulupsykologi	1 267	1 222	1 222	1 179	-43
	Koulupsykologipalveluja käyttävien asiakkaiden määrä lukion opiskelijamäärästä	7 %	11 %	9 %	13 %	2 %
	Lukion opiskelijoita/psykologi	1 455	1 698	1 698	1 541	-157
	Psykologipalveluja käyttävien asiakkaiden määrä 2. asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärästä	6 %	8 %	7 %	9,4 %	1 %
	Ammatillisen koulutuksen opiskelijoita/psykologi	1 455	1 543	1 534	1 428	-115
Koulukuraattoripalvelut	Koulukuraattoripalveluja käyttävien asiakkaiden määrä oppilasmäärästä (0-10 luokkalaiset)	9 %	9 %	9 %	10 %	1 %
	Oppilaita/koulukuraattori	1 327	1 265	1 265	1 231	-34
	Kuraattorin palveluja käyttävien asiakkaiden määrä lukion opiskelijamäärästä	2 %	6 %	5 %	7 %	1 %
	Lukion opiskelijoita/kuraattori	1 455	2 122	2 122	1 401	-721
	Kuraattorin palveluja käyttävien asiakkaiden määrä 2. asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärästä	13 %	13 %	11 %	14 %	1 %
	Ammatillisen koulutuksen opiskelijoita/kuraattori	1 455	1 158	1 150	1 187	29

		TP 2015	TP 2016	KS 2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Kasvun ja oppimisen palvelualue						
Henkilöstömittarit	Kokonaistyöaika (ilman työllistämistä)	2 242	2 310,5	2 400	2 406,1	95,6
	Sairauspoissaolot kalenteripv / htv	14,4	15,3	14	15,3	0,0

Perusturvan palvelualue

Apulaiskaupunginjohtaja Pekka Vähäkankaan katsaus ajalta 1.1. – 31.12.2017.

Toiminta

Kertomusvuoden toiminnassa korostuu vaihtoehtoiset palvelun tuottamistavat, voimakas kehittämistyö ja uusien toimintamallien kokeilu sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen ja maakuntahallinnon uudistukseen varautuminen.

Vanhusten määrän kasvu on lisännyt edelleen paineita niin palveluohjaukseen, asumispalveluihin kuin kotihoidon palveluihin. Odotusajat palvelutarpeen arviointiin sekä asumispalveluihin ovat välillä ylittyneet ja erityisesti vanhusten asumispalveluissa on jouduttu lisäämään ostopalveluja, koska lain mukaiset odotusajat ovat ylittyneet. Laitosasumisen ja tehostetun palveluasumisen henkilömitoitukset ovat toteutuneet suunnitelman mukaisesti ja vastaavat valtakunnallisia suosituksia. Palvelutarpeenarvioinnin ja –neuvonnan kehittämistä on kuitenkin jatkettu määrätietoisesti. Tehostetun asumisen hoivapaikkojen niukkuus suhteessa tarpeeseen varsinkin kantakaupungin alueella on toimintavuoden aikana korostunut. Perhehoitoa on kehitetty maakunnallisena yhteistyönä maan hallituksen I&O- kärkihankkeen Pohjois-Savon liiton palkatun muutosagentin tuella, mutta hanke ei ole edennyt tavoitteiden mukaisesti.

Vanhusten ja vammaisten kotona toteutuvia palveluita, asumispalveluita sekä omaishoidon tukea on myönnetty lautakunnan vahvistamien perusteiden mukaisesti. Omaishoidontuen piirissä oli kertomusvuonna 990 (821) asiakasta. Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksia tehtiin toimintaan varattujen resurssien puitteissa.

Terveys- ja turvateknologiaalainaan toteuttamisen mallia on selvitelty ja hankesuunnitelman rahoituksen hakeminen on käynnistynyt.

Vanhusten, vammaisten ja erityisryhmien asumispalveluissa alkoi vuoden alussa uusi hankintakausi. Kuntoutusohjaajien muutos virkasuhteiseksi palveluohjaajiksi on mahdollistanut aikaisempaa monipuolisemman tehtäväjaon ja toimintamallin. Sandelsinkadun erityisasumispalvelujen tukiasumisen kokonaisuus siirtyi vuoden alusta hoivapalveluihin. Erityisryhmien asumispalveluiden piirissä oli 510 asiakasta.

Hoivapalveluissa Nilsiän ja Riistaveden laitoshoidon yksiköt muutettiin palveluasumiseksi vuoden alusta. Uusien turvapalveluiden käyttöönotto toteutui toimintavuoden aikana. Innovatiivinen ns. SOTE-TIKE –projekti käynnistyi tammikuussa ja eteni monialaisen toiminnan käynnistymiseen toimintavuoden loppupuolella Toiminta mahdollistaa jatkossa kotihoidon, ensihoidon ja sosiaalipäivystyksen yhteisten asiakkaiden/potilaiden monialaisen arvioinnin ja hoidon järjestelyn yhteydenoton ensimmäisessä vaiheessa. Toimintavuoden alkuperäistä käyttösuunnitelmaa korjattiin ja lisättiin 30 htv:tta kotihoidon henkilöstöresurssia kotihoidon voimakaasta kysynnästä johtuen.

Kehitysvammaisten asumisessa asiakkaat siirtyivät Vaalijalan kuntayhtymästä asumaan Kuopioon. Kehitysvammaisten päivätoimintoja toteutettiin sekä omana tuotantona että hankintasopimuksen mukaisesti ostopalveluina. Kehitysvammaisten erityisen vaativissa asumispalveluissa ja erityisen vaativassa päivätoiminnassa otettiin käyttöön palveluseteli. Avustajakeskus otti loppuvuodesta käyttöönsä sähköisistä palveluista Suoratyön palkkaohjelman, OSCC takaisinsoittojärjestelmän ja Hilikka toiminnan ohjausjärjestelmän.

Lapsiperhepalveluissa vähennettiin laitoshoidon käyttöä suunnitelmallisesti. Lastensuojelun sijais- ja jälkihuollossa on sijaishuollon kustannusten hillitsemiseksi ideoitu huostassa olevien lasten varhaisemman kotiutumisen tai lähellä täysi-ikäisyyttä olevien nuorten itsenäistymisen mahdollistava tukimalli ja sitä on pilotoitu vuoden 2017 aikana menestyksekkäästi. Lastensuojelun avohuollon asiakkuuksista noin 50 % toteutui sosiaalihuoltolain (lastensuojelulain sijaan) piirissä. Perhetyön tarve lisääntyi merkittävästi, koska perheet kaipaavat yhä enemmän tukea tai käytännön apua vanhemmuuteen, lasten hoitoon ja kasvatukseen. Vuoden lopulla kaupungin omissa palveluissa oli jonoa ja on jouduttu käyttämään täydentävänä ostopalvelua.

Aikuissosiaalityön palveluissa perustoimeentulotuki siirtyi Kelalle 1.1.2017. Muutos aiheutti koko vuoden asiakkaille päällekkäistä asiointia kahden eri toimijan välillä ja lisätyötä aikuissosiaalityön palveluihin. Siirty-

mävaiheen kustannuksiin varauduttiin kuitenkin riittävillä määrärahoilla, jotka toteutuivat arvioitua pienempänä. Valtakunnalliseen nuorisotakuun kärkihankkeen mukaiseen ns. VAMOS- toiminnan jatkamiseen saatiin rahoitus. OSSI- hanke (osallistavan sosiaalisen kuntoutuksen) päättyi ja siirtyi kaupungin lakisääteiseksi toiminnaksi syksyllä 2017. Aikuissosiaalityön asiakkaiden eläke- ja työkyky selvittelyssä laitettiin työkyvyttömyyseläkehakemuksia vireille ja vuoden aikana saatiin myönteisiä työkyvyttömyyseläkepäättöksiä yhteensä 34. Maakuntaudistuksen esivalmistelutyöskentelyyn on osallistuttu aktiivisesti ns. PoSoTe- hankkeen mukaisesti.

Olenaiset poikkeamat talousarvioon

Perusturvan palvelualueen toimintatuotot toteutuivat 2,8 milj. euroa arvioitua suurempana. Toteumaa selittää Valtiokonttorin maksama veteraanien lisäavustus ja valtion maksamat korvaukset maahanmuuttajien ja pakolaisten kotoutumisen aiheutuneisiin kustannuksiin.

Toimintakulut toteutuivat 100,7 %. Merkittävimmät ylitykset ovat henkilöstökuluissa 2,4 milj. euroa ja palvelujen ostoissa 2,4 milj. euroa. Asiakaspalvelujen ostot toteutuivat 4,7 milj. euroa arvioitua suurempana ja muiden palvelujen ostot 2,3 milj. euroa arvioitua pienempänä. Asiakaspalvelujen ostojen määrärahat ylittyivät vanhus- ja vammaispalvelujen avainprosessissa.

Henkilöstökulujen ylitys johtuu hoivapalveluiden henkilöstökulujen ylityksestä asiakkaiden hoidon tarpeen kasvusta johtuen. Ulkopuolisten sijaisten hankintaa on vähentänyt sisäisten sijaisten palkkaamisen hoivapalveluihin valtuuston tekemän päätöksen mukaisesti.

Toimintatuottojen arvioitu parempi toteutuminen paransi toimintakatetta 1,6 milj. euroa käyttösuunnitelmaan verrattuna.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Lapsiperhepalveluihin ja koko kaupungin lapsiperheille suunnattuihin palveluihin kohdistui ja kohdistuu edelleen kehittämistarpeita. Lastensuojelun kustannuskehitykseen voidaan vaikuttaa vain lastensuojelua kehittämällä. Kuopion kaupunki on mukana valtakunnallisessa LAPE- kärkihankkeessa (lasten ja perheiden palveluiden muutosohjelma), jossa kaupungilla on ollut erityinen osatoteuttajavastuu lastensuojelun palveluiden kehittämisessä. LAPE- hanke jatkuu vuonna 2018.

Vanhusten tuetun asumisen palvelurakennetta on kevennetty muuttamalla ostetun pitkäaikaishoivan (laitos-) paikkoja tehostetun palveluasumisen paikoiksi. Tuetun kotona asumisen palvelusetelin laajempaa käyttöön- ottoa on tehty kertomusvuonna ja sitä jatketaan edelleen.

Hoivapalvelujen tuottavuutta on seurattu suorituspaikkakohtaisesti, jolla voidaan kehittää hoivan tuottavuus- matriisia monipuolisemmaksi. Käyttösuunnitelman mukaiset käyttöönotot ja kokeilut on projektoitu.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Kaupungin organisaatiossa on osaavaa ja ammattitaitoista henkilöstöä, joka mm. perusturvan palvelualueella tekee laaja-alaista ja monipuolista työtä lasten, nuorten, aikuisten, vanhusten ja vammaisten parissa. Henkilöstön saatavuus näihin haasteellisiin tehtäväkokonaisuuksiin on ollut pääosin hyvä, koska Kuopion kaupunki pystyy tarjoamaan henkilöstölle monipuolisia ja mielenkiintoisia työtehtäviä.

Vanhus- ja vammaispalvelujen henkilöstön työskentelyssä korostuvat asiakkaan toimintakykyyn ja omiin voimavaroihin pohjautuva palvelutarpeen arviointiosaaminen ja laaja palvelujärjestelmän tuntemus sekä kyky sovittaa yhteen asiakkaan palvelutarpeet ennakoivasti ja laaja-alaisesti monitoimijamallin mukaisesti. Palveluohjaajana toimiminen edellyttää sekä sosiaali- tai terveydenhuollon ammattiosaamista että monipuolista työkokemusta. Aikuissosiaalityössä on kertomusvuoden aikana tehty tuloksellista ja suunnitelmallista työtä erityisesti maahanmuuttaja-asiakkaiden kotouttamiseksi Kuopioon. Lapsiperhepalveluiden perhetyössä ja avohuollossa on ennakoitavissa resursoinnin tarvetta.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Ostopalveluiden ja palvelusetelin käyttöä lisättiin asiakkaan palveluntuottajan valinnan mahdollisuuksien lisäämiseksi. Vanhusten, vammaisten ja erityisryhmien asumispalvelun uusi hankintasopimus alkoi 1.1.2017. Erityisesti kehitysvammahuollon tuottajien osalta kilpailutus oli onnistunut ja alueelle saatiin uusia toimijoita. Myös palvelusetelin käyttöön otto lisäsi valinnan vapautta erityisen vaativassa kehitysvammaisten asumispalvelussa ja päivätoiminnassa.

Kotona asumisen tuen palvelusetelin käyttöä on laajennettu mm. sotainvalidien kotona asumisen tukemiseen ja sitä kehitetään edelleen myös muille asiakasryhmille.

Yksittäisille asiakkaille ostetaan kotihoitopalvelua hoivapalveluissa. Tavoitteena on kuitenkin, että asiakkuudet siirtyvät omaan tuotantoon vuoden 2018 aikana.

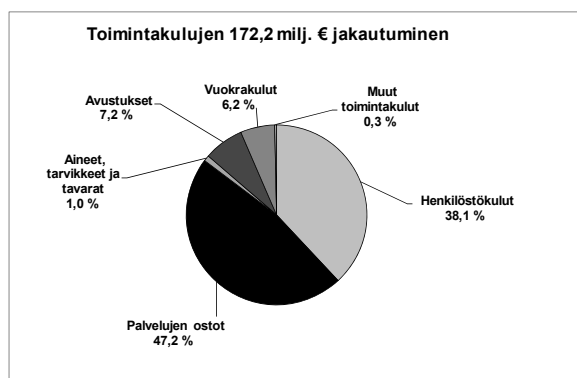
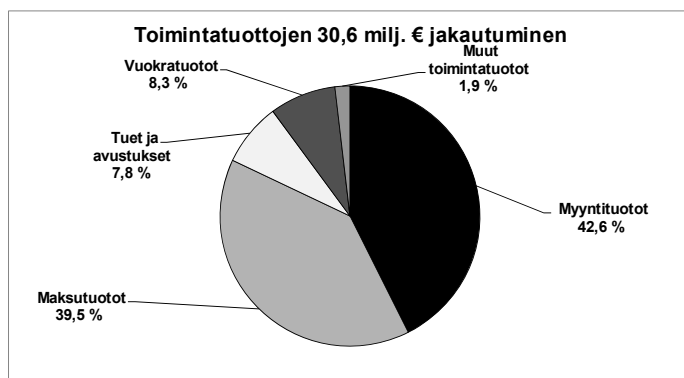
2. ASUKKAAT JA PALVELUT						
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma	
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnin edistämistä tuetaan. Kuntalaisia kannustetaan aktiivisuuteen.	Kehitetään Terve Kuopio-kioskin ja Ikäneuvolan toimintaa ja tuotetaan ennaltaehkäiseviä palveluja.	● (etenee suunnitellusti) Terve-Kuopio- kioskin kehittämistyö lainaamotoiminnan edistämisen näkökulmasta etenee. Ulkoisen rahoituksen haku on käynnistynyt.	Hyvinvointiohjelma	
		Painotetaan ennaltaehkäiseviä palveluja ja toimintatapoja.	Palveluohjaustilanteessa ohjataan asiakasta soveltuviin ennaltaehkäiseviin ja palvelutarvetta vähentäviin palveluihin.	● (etenee suunnitellusti) Toteutuu osana palveluohjausta. Ensivaiheen palveluohjauksen toimintamallia kunnottavaan suuntaan on pilotoitu. Tavoite jalkauttaa kattavaksi toimintamalliksi 2018. OSSI-hanke on vaikuttavana toimintamallina juurrutettu vakiintuneeksi tuotantomalliksi 1.9.2017 alkaen.	Hyvinvointiohjelma	
	Palvelujen asiakaslähtöisyys	Vaikutetaan aktiivisesti käynnissä olevaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamiseen, jotta kaupungin kehittämät asiakaslähtöiset palvelut jäisivät käytäntöön uudistuksessa.	Osallistutaan aktiivisesti mukana eri työryhmissä(kansainvälisessä että kansallisessa verkostoyhteistyössä) sekä hallituksen kärkihankkeissa , Kuopion lapsiperheiden palvelut eri palvelualueilla ovat aktiivisena kehittäjinä STM:N valtakunnallisessa ns. LAPE-hankkeessa	● (etenee suunnitellusti) Toteutunut suunnitellusti. Asiakaskortin kehitystyötä on jatkettu. PoSote työskentely on jatkunut aktiivisena. LAPE-hankkeessa pilotoidaan uusiutuvia toimintatapoja lapsiperheiden palveluihin.		

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Valinnanvapautta palveluissa lisätään edelleen mm. palvelusetelin avulla. Samalla huolehditaan, ettei valinnanvapauden lisäys johda eriarvoisuuden kasvuun. Yksityiset palvelut täydentävät julkista palvelutarjontaa.	Palvelusetelin käyttöä palvelujen tuottamistapana jatketaan ja edelleen kehitetään. Pilotoidaan palveluseteliä asumispalveluissa. Yhteistyötä IS-hankinnan asiantuntijaorganisaation kanssa jatketaan.	(etenee suunnitellusti) Kotihoidon palveluseteliin liittyvä toimintamalli ja ohjeistus on vahvistettu lautakunnassa. Asumisen palveluseteli on käytössä vanhus- ja vammaispalveluissa ja erityisen vaativassa kehitysvammaisten päivätoiminnassa.	Palvelu- ja hankintaohjelma
3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ					
Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Palveluverkon ja toimitilojen käytön tehokkuus	Tilojen käyttöä tehostetaan edelleen. Laaditaan toimitilastrategia, joka käsittää myös pitkän tähtäimen investointien ja niiden rahoituksen tarkastelun.	Tilojen käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.	(etenee suunnitellusti) Tilojen käyttöä on tiivistetty siirtämällä toimintoja Harjulaan. Lastensuojeluhenkilöstö ja aikuissosiaalityö toimii tavoitteiden mukaisesti yhdessä avotoimistomallin kokonaisuudessa ja entiset tilat ovat vapautuneet muuhun käyttöön.	

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Tilikauden tulos	Valtiolta tulevat normi- ja velvoitehelpotukset otetaan käyttöön talouden tasapainottamiseksi. Muutoksista tehdään vaikutusten ennakkoarviointi.	Talousarvioseuranta	 (etenee suunnitellusti) Vanhus- ja vammaispalveluiden avainprosesseissa avopainotteinen kevyt palvelurakenne korostuu ja avohoidon valmiuksia parantavat toimet on aloitettu. SOTE-TIKE -tilannekeskus, kotisairaala ja kotiutusyksikön kehitystyötä sekä sosiaalipäivystyksen kehittämistä on edistetty monitoimijaisesti yhdessä ensihoidon ja peruspalveluiden toimijoiden kanssa. Sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa on 50 % lapsiperheiden asiakkaista.	Tuottavuusohjelma
7. Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien palvelukyky ja kustannustehokkuus	Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien toiminnan tulokellisuus ja tuottavuus	Sidosyksikköostojen hallintaa parannetaan. Kehitetään ja otetaan käyttöön sidosyksikköostoisia uusia käytäntöjä, kuten esim. tavoitehin- tasopimukset ja bonus/sanktio -käytäntö.	Palvelujen hankinnoissa selvitetään ensin mahdollisuudet tuottaa palvelut sidosryhmähankintoina.	 (etenee hitaasti tai osittain)	Palvelu- ja hankintaohjelma; Tuottavuusohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstöohjelman toteuttaminen	Kaupunki tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia työssä oppimiseen, työelämän valmiuksia vahvistavaan toimintaan ja työllistymiseen.	Käydään vuosittain kehityskeskustelut hyödyntäen KuntaHR-ohjelmaa.	 (etenee suunnitellusti) Toteutunut.	

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön hyvinvointi paranee ja motivaatio paranee. Sairauspoissaolot/ HTV vähenevät.	Työajankäytön seuranta. Työn tavoitteiden seuranta.	● (etenee suunnitellusti) Työhyvinvoinnin parantamiseen ja sen seurantaan on kiinnitetty huomiota vuoden 2017 aikana. Kotihoidon sairauspoissaolokehityksessä on saatu aikaan käänne parempaan. Lapsiperhepalveluiden ja aikuissosiaalityön sairauspoissaolojen määrä on kääntynyt laskuun 1,1 - 1,9 pv/htv.	Henkilöstöohjelma
	Johtaminen	Kaupunkistrategia uusitaan. Strategiatyöhön otetaan mukaan mahdollisimman paljon eri toimijoita (mm. asukkaat, yrityselämä, sidosryhmät, henkilöstö, päättäjät).	Hyödynnetään kaupungin sähköistä palautejärjestelmää ja kerättyä asiakaspalautetta.	● (etenee suunnitellusti) Osallistuttu strategiatyöskentelyyn. Asiakaspalautetta saadaan suoraan ja erillisiä kyselyjä toteutetaan.	
		Palkkausjärjestelmä tukee kaupungin asiakas- ja tuottavuustavoitteiden saavuttamista.	Kehitetään ja käytetään kannustavaa palkkausta.	● (etenee suunnitellusti) Selvitystyötä kotihoidon osalta on tehty. Kertapalkkiot ovat käytössä.	
	Osaavan työvoiman saatavuus	Kaupunki saa palkattua ja pidettyä palveluksessaan henkilöstöä, jonka osaaminen vastaa asiakkaiden ennakoituja palvelutarpeita ja työnantajan tarjoamia laajalaisia tehtäviä.	Palvelun järjestämisen näkökulmasta osaavan ja motivoituneen henkilöstön rekrytointi. Kannustava ja työssä voimaannuttava johtaminen.	● (etenee suunnitellusti) SOTE-valmistelu edellyttää pidättäytymistä rekrytoinnista. Tarpeen mukainen henkilöstö on pääosin rekrytoitu. Rekrytointihaasteita on todettu vanhuspalveluissa, joihin haetaan ratkaisuja.	Henkilöstöohjelma

Perusturvan palvelualue (bruttositova)	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	28 403 628	-542 700	27 860 928	30 617 725	2 756 797	109,9 %
TOIMINTAKULUT	-168 857 845	-2 223 248	-171 081 093	-172 236 234	-1 155 141	100,7 %
TOIMINTAKATE	-140 454 217	-2 765 948	-143 220 165	-141 618 509	1 601 656	98,9 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-140 244	0	-140 244	-86 701	53 543	61,8 %

Mittaristo

Avainprosessi: **Vanhus- ja vammaispalvelut**

Tuote tai palvelu	Mittarin nimi	TP 2016	TA2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Palveluohjaus	Bruttokustannukset	-22 472 313	-32 930 183	-35 539 399	-13 067 086
	Toimintatuotot	5 717 833	6 968 537	9 683 562	3 965 729
	Omaishoidontuen asiakkaat (vanhukset+vammaiset+kehitysvammaiset)	821	914	990	169
	Erityisryhmien asumispalveluiden asiakkaat *)			510	510
Vanhusten hoivapalvelut	Bruttokustannukset	-52 444 833	-57 352 335	-59 807 171	-7 362 338
	Toimintatuotot	9 723 707	10 822 088	12 235 947	2 512 240
	Vanhusten kotihoidon käynnit	980 650	887 400	1 086 651	106 001
	Asiakkaan luona tapahtuva työ tunteina	388 835	394 000	409 610	20 775
	Asiakkaiden lukumäärä	3 454	3 500	4 177	723
	Vanhusasiakkaiden keskimääräinen toimintakyky	2,4	3,0	2,2	-0,2
	Palvelukeskuksen hoitopäivät, omat	84 067	82 000	79 379	-4 688
	Palvelukeskuksen asumispaikat, omat	279	281	247	-32
	Tehostetun asumispalvelun hoitopäivät, omat	55 588	53 655	70 656	15 068
	Tehostetun asumispalvelun hoitopäivät, ostetut	122 843	154 395	168 448	45 605
	Tehostetun asumispalvelun asumispaikat, omat	147	147	208	61
	Tehostetun asumispalvelun asumispaikat, ostetut	348	423	461	113

Tuote tai palvelu	Mittarin nimi	TP 2016	TA2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Vammaispalvelut ja kehitysvammahuolto	Bruttokustannukset	-31 906 155	-32 625 429	-34 815 971	-2 909 816
	Toimintatuotot	1 615 399	2 489 492	2 458 294	842 895
	Vammaispalvelun asiakkaat	3 371	3 550	3 056	-315
	Kehitysvammaisten asumispäivät	98 754	125 000	113 796	15 042
Henkilöstömittarit					
Vanhus- ja vammaispalvelut	Kokonaistyöaika (htv)	995,0	1 116,5	1 127,3	132,3
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	26,0	22,0	25,1	-0,9

*) Erityisryhmien asumispalveluiden asiakkaiden siirto aikuissosiaalipalveluista palveluohjaukseen

Vanhusten kotihoidon käyntien TP 2016 lukua on korjattu. Vanha luku oli 1 110 580.

Omaishoidontuen asiakkaat TA 2017 summaa on korjattu. Vanha luku oli 839.

Avainprosessi: Lapsiperhepalvelut

Tuote tai palvelu	Mittarin nimi	TP 2016	TA2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Sosiaalipäivvyitys	Bruttokustannukset	-437 095	-344 798	-466 503	-29 408
	Toimintatuotot	186 842	234 800	186 907	65
Avo- ja jälkihuolto	Bruttokustannukset	-11 931 619	-12 364 564	-12 507 908	-576 289
	Toimintatuotot	996 659	780 590	985 922	-10 737
	Lastensuojelun ilmoitusten määrä	2 855	3 090	3 756	901
	Asiakkaiden määrä	1 545	2 000	1 390	-155
	Huostassa olevien määrä	268	279	272	4
Sijaishuolto	Bruttokustannukset	-13 674 747	-13 885 967	-14 467 957	-793 210
	Toimintatuotot	1 000 136	464 900	934 137	-65 999
	Huostassa olevat perhehoitoon sijoitetut	162	175	165	3
	Huostassa olevat ostopalveluun sijoitetut	95	95	94	-1
Riita- ja rikosasiain sovitteluyksikkö	Bruttokustannukset	-254 024	-264 725	-264 654	-10 630
	Toimintatuotot	254 082	251 382	256 906	2 824
Perheoikeudelliset palvelut	Bruttokustannukset	-308 206	-312 198	-488 968	-180 762
	Toimintatuotot	0	101 000	0	0
Lapsiperheiden tukipalvelut	Bruttokustannukset	-752 381	-359 885	-634 062	118 319
	Toimintatuotot	61 101	30 204	58 519	-2 582
Henkilöstömittarit					
Lapsiperhepalvelut	Kokonaistyöaika (htv)	169,7	184,7	177,4	7,7
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	15,9	15,0	13,9	-2,0

Avainprosessi: Aikuissosiaalityön palvelut

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2016	TA2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Sosiaalityön palvelut	Bruttokustannukset	-12 517 791	-5 014 884	-1 936 059	10 581 732
	Toimintatuotot	2 084 380	2 075 300	172 633	-1 911 747
Sosiaalityön asumispalvelut (***)	Asiakasmäärä yhteensä kaikissa palveluissa	551			-551
Taloudellinen tukeminen *)	Bruttokustannukset	-34 799 345	-4 659 400	-3 121 488	31 677 857
	Toimintatuotot	10 557 927	2 844 900	956 370	-9 601 557
	Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä	7 471	3 917	4 006	-3 465
Maahanmuuttajapalvelut	Bruttokustannukset	-612 262	-360 000	-662 374	-50 112
	Toimintatuotot	1 595 113	752 202	2 039 177	444 064
	Asiakkuudessa olevien kotitalouksien määrä	145	150	200	55

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2016	TA2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Aikuissosiaalityön tukipalvelut	Bruttokustannukset	-535 372	-503 195	-369 241	166 131
	Toimintatuotot	30 554	23 600	14 519	-16 035
Henkilöstömittarit					
Aikuissosiaalipalvelut	Kokonaistyöaika (htv)	107,6	75,8	46,5	-61
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	13,5	13,0	14,4	0,9

*) Perustoimeentulotuen siirto Kelalle 1.1.2017

***) Erityisryhmien asumispalveluiden asiakkaiden siirto aikuissosiaalipalveluista palveluohjaukseen

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2016	TA2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Perusturvan tukipalvelut	Bruttokustannukset	-2 808 826	-2 470 771	-2 848 413	-39 587
	Toimintatuotot	5 137	35 840	4 790	-347
Johdon tukipalvelut	Bruttokustannukset	-3 180 803	-5 409 511	-4 306 415	-1 125 612
	Toimintatuotot	467 391	528 793	630 041	162 650

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2016	TA2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Perusturvan palvelualue yhteensä	Bruttokustannukset	-194 957 926	-168 857 845	-172 236 583	22 721 343
	Toimintatuotot	35 311 078	28 403 628	30 617 725	-4 693 353

Henkilöstömittarit	Mittarin nimi	TP 2016	TA2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Perusturvan palvelualue	Kokonaistyöaika, htv (ilman työllistämistä)	1 438,7	1 356,2	1 414,7	-24,0
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	20,9	17,0	22,0	1,1

Perusturvan palvelualue		TP 2016	TA2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Tilankäyttö	Tilojen määrä m ²	42 179	42 611	40 389	-1 790
	Tilojen määrä m ² /htv	29,3	31,4	28,5	-0,8

Terveydenhuollon palvelualue

Apulaiskaupunginjohtaja Pekka Vähäkankaan katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2017

Toiminta

Terveydenhuollon palvelutoiminta on ollut toiminta- ja taloussuunnitelman mukaista. Hoitotakuu on toteutunut Kuopion kaupungin terveystalouksissa, lukuun ottamatta nuorten mielenterveysyksikköä ja Harjulan sisätautien poliklinikkaa. Vastaanottopalvelujen ajanvarausvastaanoton hoidonarviosta kiireetön hoito on toteutunut keskimäärin kahden viikon sisällä. Hoidontarpeen arviointi toteutuu vastaanotoilla ja suun terveydenhuollossa lain mukaisesti kolmen vuorokauden sisällä.

Terveydenhuollon palveluissa osallistuttiin useiden SOTE- työryhmien toimintaan. SOTE-uudistus ja siihen liittyvät muutokset ovat olleet suunniteltavina vaikkakin aikataulu muuttui lakipaketin eduskuntakäsittelyn käsittelyn siirtyessä ja sen myötä koko maakuntauudistuksen toteutuminen myöhästynyt vuodelle.

Kansallisen ns. ODA-hankkeen mukaista kehitystyötä on jatkettu. ODA- hankkeessa kehitetty lasten ja nuorten tuen tarpeen tunnistaminen, jolloin tukea annetaan yksilöllisesti tarpeen mukaan ja ratkaisuja etsitään tarvittaessa moniammatillisesti.

Kuntaliitoksen seuraamuksena Juankosken toimintojen yhdenmukaistaminen on vaatinut jonkin verran taloudellisia satsauksia. Nilsin uusi terveystalouksen otettiin käyttöön heinäkuun lopussa. Kaupunkirakentaminen Maljalahdessa, Männistössä, Puijonlaaksossa ja Saaristokaupungissa on jonkin verran eriarvoistanut vastaanottopalvelujen saatavuutta, mutta resurssien tasaukset tehdään alkuvuonna 2018.

Suun terveydenhuollon virka-ajan ulkopuolinen päivystys siirtyi KYS:in yhteispäivystyksen tiloihin ja erikoissairaanhoidon toiminnaksi maaliskuussa 2017. Uusi maakunnallinen suun terveydenhuollon potilastietojärjestelmä otettiin käyttöön toukokuussa. Liikuteltava hoitoyksikkö otettiin käyttöön alkuvuodesta 2017, joten lasten ja nuorten ikäluokkien hammashoito saadaan kattavasti tarkastettua.

Avoterapiassa fysioterapeutin suoravastaanotto toiminta vakiintui pysyväksi toiminnaksi vuoden 2017 aikana. Kotikuntoutus osallistui ns. ARVI- kuntouttavan arviointijakson kokeiluun yhteistyössä vanhuspalveluiden ja palveluohjauksen kanssa keväällä 2017 ja toimintamallista saadut hyvät kokemukset kirjattiin tavoitelluksi yhteiseksi toimintamalliksi vuodelle 2018. Kotisairaalan ja ensihoidon yhteistyönä toteutettava ns. SOTE-TIKE (sosiaali- ja terveydenhuollon tilannekeskus) toiminta on käynnistetty loppuvuodesta 2017, jonka tavoitteena on viiveetön kotikuntoutus alueellisilla kotikuntoutusterapeuteilla sekä vanhuspalveluiden että kotisairaalan asiakkuuksille.

Harjulan lyhytaikaisosastojen toimintahuoneet otettiin tammikuussa 2017 potilaskäyttöön osana säästötoimia. Lisäpaikkoja saatiin myös kuntaliitoksen myötä, kun Juankosken osasto (27 sairaansijaa) yhdistyi sairaalapalveluihin 2017. Näiden paikkalisäysten, kotisairaala toiminnan sekä kotihoidon lisäysten myötä ulkopaikkakuntien (Tuusniemi, Kyster ja Suonenjoki, muut paikkakunnat) osastoilla hoidettavien kuopilaisten määrä on lähes puolittunut, mutta ei vielä vastaa asetettua tavoitetta. 2017 toteutuneen laskutuksen perusteella ulkopaikkakunnilla on ollut keskimäärin 7,8 sairaansijaa jatkuvassa kuopilaisten käytössä.

Perheneuvola, SIHTI Nuorten vastaanotto sekä Lasten ja nuorten mielenterveysyksiköt yhdistyivät vuoden 2017 aikana. Nuorten mielenterveysyksikössä läheteiden määrä kaksinkertaistui vuoteen 2016 verrattuna, myös Perheneuvolan yhteydenottojen määrä kasvoi huomattavasti. Toiminnan suunnittelussa on otettu huomioon lähestyvä sote ja yksiköistä on osallistuttu PoSoTe- sekä LAPE-tilaisuuksiin.

Matalankynnyksen mielenterveyspalveluja on tuotettu yhteistyössä yli organisaatorajojen osallistumalla mielenterveyspalvelujen tuottamiseen terveystalouksen vastaanotto toiminnan tiimien kanssa. Kuuden KPK:n kaupungin sairaanhoitajan työpanos on kohdistettu terveystalouksen vastaanoton tiimeihin ja sinne annettavia psykiatriin konsultaatiopalveluja 1-2 päivää viikossa. Myös Vamos-hankkeen kanssa on tehty yhteistyötä ja nimetty sinne työntekijä, joka on mukana toiminnassa päivän viikossa.

Kuopio hankkii erikoissairaanhoidon palvelut pääasiassa Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriltä (PSSHP). Potilaat ohjautuvat erikoissairaanhoidon lääkärin läheteellä eri yksiköistä. Erikoissairaanhoidon tekee kiireellisyys- ja hoidon tarpeen arvioinnin läheteen perusteella. Terveydenhoitolain mukaan hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete on saapunut erikoissairaanhoidon, tarvittavat tutki-

mukset tulee aloittaa kolmen kuukauden sisällä ja varsinaiseen hoitoon on päästävä kuudessa kuukaudessa. Kiireellinen sairaanhoito annetaan ilman lähetettä.

KYS:n kuntakortin mukaan tammi-joulukuussa 2017 Kuopion terveyskeskuksesta läheteet KYS:iin (25 885 kpl) lisääntyivät +2,8 % verrattuna edellisen vuoteen. Lähetemäärät kasvoivat myös työterveydestä +5,7 % ja KYS:n sisältä +6,0 %. Kuopiolaisille tehty elekttiiviset leikkaustoimenpiteet (6 982 kpl) lisääntyivät edelliseen vuoteen verrattuna +4,3 % ja päivystysleikkauksien määrä (2 139 kpl) lisääntyi +17,4 %. Erikoissairaanhoidon hoitajaksot lisääntyivät +0,8 % ja sairaalahoitopäivät (yhteensä 92 428 kpl) muutos +1,8 %. Avohoitoisuus on edelleen vahvistunut: poliklinikkakäynnit (yhteensä 296 666 kpl) ovat kasvaneet +4,4 %. Jatkohoitopaikkaa odottavien laskutus n. 309 000 € pienenevät -2,4 % verrattuna vuoteen 2016.

Kuopion erikoissairaanhoidon ikävakioidut kustannukset olivat suurten kaupunkien vuoden 2016 vertailussa korkeimmat (1.370 €/asukas), 12,4 % mediaania suuremmat. Vastaavasti perusterveydenhuollon ikävakioidut kustannukset olivat vertailukuntien viidenneksi pienimmät (1.098 €/asukas), 0,4 % mediaania pienemmät.

Olenaiset poikkeamat talousarvioon

Terveydenhuollon palvelualueen toimintatuotot ylittyivät 0,4 milj. euroa (+4,1 %) muutetusta talousarviosta. Asiakasmaksuja saatiin arvioitua enemmän suun terveydenhuollossa ja päihdepalveluissa sekä myyntituloja vakuutuskorvauksista ja korvauksia muilta kunnilta.

Toimintakulut ylittyivät 0,4 milj. euroa (+0,17 %) muutetusta talousarviosta. Erikoissairaanhoito ylittyi 1,2 milj. euroa ja oman terveydenhuollon palvelut alittui talousarviosta 0,8 milj. euroa. Palvelujen ostot toteutuivat 0,5 milj. euroa ja henkilöstökulut 0,2 milj. euroa arvioitua pienempänä.

Harjulan hoitajakutsu- ja henkilöturvajärjestelmän uusiminen ovat loppuvaiheessa. Järjestelmien käyttöönotossa on tullut n. 0,06 milj. euroa ennakoimattomia kuluja. Istekin ja Tunstallin keskeneräiset käyttäjäpalvelusopimukset viivästyttivät projektin etenemistä. Järjestelmän toimivuudessa on ollut mittavia sekä henkilöturvaa että hoitajakutsujärjestelmän ongelmia, minkä vuoksi järjestelmän uusiminen on edelleen käyttöönottovaiheessa. Viivästyisestä on tehty reklamaatio toimittajalle IS-Hankinnan kautta. Karttulan hoitajakutsu- ja henkilöturvajärjestelmien optio päätettiin syksyllä ottaa käyttöön ja toteuttaa vuoden 2017 aikana, mutta Harjulan järjestelmän ongelmat ovat viivästyttäneet tätä ja siirtäneet Karttulan uusimisen vuodelle 2018.

Erikoissairaanhoidon ostopalveluihin käytettiin kaikkiaan 166,2 milj. euroa, 5,9 % edellisvuotta enemmän. PSSHP:n erikoissairaanhoidon kokonaiskustannukset vuonna 2017 olivat 164,1 milj. euroa, mikä sisältää hoito-palvelutuotannon lisäksi ensihoidon järjestämisen (4,8 milj. euroa), Kuopion psykiatrian keskuksen palvelut (4,6 milj. euroa) ja hammaslääketieteen opetusklinikan (0,7 milj. euroa). Erikoissairaanhoidon alkuperäiseen talousarvioon varatut toimintakulut 163,0 milj. euroa (3,7 % edellisvuotta enemmän) ylittyivät 3,3 milj. euroa ja muutettuun talousarvioon toimintakulut ylittyivät 1,2 milj. euroa.

Toimintakatteen kasvu ilman erikoissairaanhoidon kustannuksia oli 5,4 milj. euroa (+7,6 %) edellisvuoteen verrattuna ja erikoissairaanhoidon toimintakatteen kasvu oli 9,1 milj. euroa (+5,8 %).

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Kilpailukykysovimuksen tuoma työajan pidennys toteutettiin niin, että kunkin lääkärin vastaanottoajat ovat pidemmät kerran viikossa, ja tämän ansiosta enemmän potilaita on saatu palveltua.

Terveydenhoidon palveluissa tiimimalli on juurtunut osaksi arkea ja se on tukenut arjen toimintoja. Tekstiviestimäistutus, sähköinen ajanvaraustoiminto sekä Lync -yhteydet otettiin käyttöön. Näillä toimenpiteillä saavutettiin merkittäviä säästöjä ajankäytössä ja matkakustannuksissa. Neuvolassa otettiin käyttöön terveydenhoitajien iltapäivävastaanotot (ma – to klo. 18 saakka) ja avovastaanottoja laajennettiin.

Kansallisen ns. ODA-hankkeen mukaista kehitystyötä on jatkettu. ODA- hankkeessa kehitetty lasten ja nuorten tuen tarpeen tunnistaminen, jolloin tukea annetaan yksilöllisesti tarpeen mukaan ja ratkaisuja etsitään tarvittaessa moniammatillisesti.

Vuonna 2015 käynnistyneet toimenpiteet (Nilsin osaston ja Harjulan osasto 6:n alasajot, reuma- ja gastroenterologian poliklinikoiden siirrot KYSiin) ovat toteutuneet. Toimenpiteiden vaikutuksen arviointi tuottavuuteen ja talouteen on vaikeaa ja jää osaoptimoinniksi ilman kokonaisnäkyvyyttä myös erikoissairaanhoidon toteumiin ja kustannuksiin. Sairaalan osastotoiminnan linjaaminen odottaa PoSoTe kokonaisuuden

ratkaisuja. Kaikkia osastoja, myös Karttulan ja Juankosken osastoa, tarvitaan toistaiseksi sairaanhoidollisiin tarpeisiin. Riittävä, väestökehityksen ja ikääntymisen huomioiva, asumispalveluselvityksen mukainen jatko-hoivapaikkakapasiteetti parantaisi myös sairaalahoidon tuottavuutta. Vapaa liikkuvuus ja omien osastojen tukkeutuminen tehostetun palveluasumisen paikkaa odottavilla lisää ulkokunnista tulevia kustannuksia.

Perheneuvolan, SIHTI nuorten vastaanoton sekä Lasten ja nuorten mielenterveysyksiköiden yhdistymiseen liittyvän synergian vaikutukset eivät ole toistaiseksi arvioitavissa. Aikuisten mielenterveyspalveluissa toimintaa on tehostettu osallistumalla LEAN-kehittämiseen ja ePsykiatria- projektiin. Avohoidon tehokkuus – hankkeen myötä on tehostettu käyntimääriä. Mielenterveystyötä on ajanmukaistettu ja integroitu vastaanottojen tiimitoimintaan.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Henkilöstön osaamistasoa on seurattu toimintayksiköittäin esimiesten toimesta ja täydennyskoulutusta on toteutettu talousarvion suunnittelun yhteydessä tehdyn koulutussuunnitelman mukaisesti. Koulutukset kirjataan ESS-järjestelmään, josta ne ovat saatavilla myös henkilön vaihtaessa toimintayksikköä.

Kehityskeskustelut Kunta HR-ohjelmistoa käyttäen toteutuivat. Työntekijöiden henkilökohtainen ura- ja kehityssuunnitelma muotoutuu sekä yksilö- että yksikkökohtaisissa tavoite- ja kehityskeskusteluissa.

Avohoidon palveluiden henkilöstön saatavuus on ollut pääsääntöisesti hyvä. Poikkeuksena tästä on lääkärihenkilöstön saatavuus maaseutualueiden terveysasemille sekä puheterapeuttien rekrytoinnissa on ollut merkittäviä haasteita.

Sairaalapalveluihin yleissisätautilääkäreiden saatavuus on koko alueella erittäin huono.

Mielenterveyspalveluissa osalla henkilöstöä on psykoterapiakoulutuksen tarvetta ja tämän mahdollistumista on tuettu prosessikoulutuksin. Uusien toimintamallien käyttöönoton ja palvelujen kehittämisen toteutumiseksi on tarvittu koko henkilöstön perehdyttämistä ja koulutusta yli avainprosessirajojen.

Sisäisen liikkuvuuden tehostamisen lisäksi on rekrytoinneissa pyritty hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan kaupungin uudelleen sijoitettavia henkilöitä.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Vastaanottopalveluissa ostettiin lääkärityötä Maaningalle, Tuusniemelle ja Juankosken terveysasemille. Ostopalvelutarve loppui Maaningalla alkuvuonna ja Juankosken terveysaseman ostot loppuivat toukokuussa.

Suun terveydenhuollossa palveluseteliä ja opetuslinikkaa on käytetty suunnitellusti. Oikomishoidon erikoishammaslääkärit ovat olleet vuokrahammaslääkäreitä.

Terveystenhoidon palveluissa ostopalveluna tuotettiin mammografiaseulonnat, osittain papa-seulonnat, koululaisten silmälääkäripalvelut, YTHS:n tuottamat opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä ravitsemussuunnittelupalvelut Maaningalle ja Nilsiään. Ammattikorkeakoulun etäopiskelijoille myönnettiin tarvittaessa maksusitoumus opiskeluterveydenhoitoon.

Kuntoutuspalveluissa palveluseteli on ollut käytössä lymfaterapian ja peruukkien hankinnassa.

Puheterapiapalveluja jouduttiin ostamaan aiempaa enemmän resurssivajauksen takia. Lasten kuntoutus- ja terapiapalveluja on jouduttu ostamaan arvioitua enemmän.

Sairaaloissa täydentäviä ja kuormitushuippuihin sijoituvia palveluja on ostettu käyttösuunnitelman puitteissa. Potilaiden vapaa liikkuvuus ja ohjautuminen hoitoon ulkopaikkakunnille on lisännyt asiakaspalveluiden ostojen kasvupainetta.

Lasten- ja nuorten mielenterveyspalveluissa ostopalvelutarvetta on ollut Kuopion ulkopuolelle sijoitettujen lasten psykoterapiapalveluissa. Neuropsykologinen ja -psykiatrinen kuntoutus, kun lapsella on myös mielen-terveydenhäiriö, on hankittu tarvittaessa ostopalveluna. Aikuisten mielenterveyspalveluissa on yhteistyösopimus voimassa Päihdepalvelusäätiön kanssa. Päihdehuollon kuntoutusjakojen kysyntä lisääntyi edellisestä vuodesta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäisen valvonnan osalta ei ole raportoitavissa poikkeamia, ohjeita on noudatettu ja riskit arvioitu. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä seurattiin sisäisen valvonnan seuranta- ja arviointilomakkeella. Taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumia seurattiin ja arvioitiin kuukausittain palvelualueiden johtoryhmissä ja henkilöstötiimissä. Sisäisen valvonnan seuranta- ja arviointilomake on päivitetty tammi-kuussa 2018. Haipro- ilmoituksilla seurattiin toiminnan laatua ja riskejä koskien potilas- ja asiakasturvallisuutta ja työtapaturmia.

Sisäisen valvonnan erillinen raportti on tehty vuodelta 2017.

2. ASUKKAAT JA PALVELUT

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ennakoivat ennaltaehkäisevät ja omaehtoisuuteen kannustavat palvelut	Asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnin edistämistä tuetaan. Kuntalaisia kannustetaan aktiivisuuteen.	Kehitetään terveydenhoitajien ja lääkäreiden ennaltaehkäiseviä vastaanottoja, asiakkaita kannustetaan omaan hoitoon osallistamisessa ja heitä kuullaan asiakastilanteissa.	(etenee suunnitellusti) Terveystieteiden tutkimuskeskityksen ja terveyskeskityksen on otettu käyttöön. Perheiden osallisuutta on tuettu. Sähköistä asiointia on kehitetty saapuneiden asiakaspalveluiden myötä. Koulutuksen ODA-hankkeessa on kehitetty psykososiaalisen tuen tunnistamisen prosessin monitoimijaisesti. Yhteistyötä on vahvistettu koulujen ja oppilaitosten kanssa. Perhevalmennus on kehitetty monitoimijaisesti. Terveystieteiden tutkimuskeskityksen kohteena.	Hyvinvointiohjelma
		Painotetaan ennaltaehkäiseviä palveluja ja toimintatapoja.	Kehitetään ja tuotetaan näyttöön perustuvia ennaltaehkäiseviä palveluja: terveydenhoitajien ja sairaanhoitajien vastaanotot, lääkäreiden vastaanotot.	(etenee suunnitellusti) Terveystieteiden tutkimuskeskityksen ja terveyskeskityksen on otettu käyttöön perustuvia menetelmiä, kuten Neuvokas perhe - ja Motivoiva haastattelu-menetelmää. Terveystieteiden tutkimuskeskityksen yhteydessä työskentelevien psykiatristen sairaanhoitajien työ on vakiintunut.	Hyvinvointiohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
		Pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys vähenevät.	Kunnassa on työttömien terveydenhoito järjestetty, tehdään aktiivista yhteistyötä myös VAMOS-hankkeen kanssa.	(etenee suunnitellusti) Työttömien terveyspalvelut toimivat. Yhteistyö VAMOS-hankkeen kanssa on toteutunut. Kuopion psykiatrian keskuksesta on nimetty kuntoutusohjaaja yhdyshenkilöksi VAMOS-hankkeelle.	Hyvinvointiohjelma
	Palvelujen asiakaslähtöisyys	Vaikutetaan aktiivisesti käynnissä olevaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamiseen, jotta kaupungin kehittämät asiakaslähtöiset palvelut jäisivät käytäntöön uudistuksessa.	Ollaan aktiivisesti mukana vaikuttamassa ja jakamassa asiantuntijuutta eri työryhmissä sekä hallituksen kärkihankkeissa.	(etenee suunnitellusti) Oltu aktiivisesti mukana PO-SOTE- valmisteluissa. Osallistuttu aktiivisesti ja vahvistettu osaamista sekä oltu yhteistyössä lapsiperhepalvelu ja tuottavien tahojen kanssa kehittäen toimintoja mm. LA-PE- ja ODA- hankkeiden tavoitteiden mukaisesti.	
	Palvelukumppanuus järjestöjen ja yritysten kanssa	Valinnanvapautta palveluissa lisätään edelleen mm. palvelusetelin avulla. Samalla huolehditaan, ettei valinnanvapauden lisäys johda eriarvoisuuden kasvuun. Yksityiset palvelut täydentävät julkista palvelutarjontaa. Hankintaosaamista ja hankintakäytäntöjä kehitetään edelleen.	Palveluiden yhteensovittaminen ja oman toiminnan täydentäminen yksityisten toimijoiden kanssa. Tehdään yhteistyötä IS-hankinnan kanssa ja hyödynnetään heidän asiantuntemustaan.	(etenee suunnitellusti) Palvelusetelin käyttö hampaan lohkeamisiin ja päivystyksen jatkohoitoihin jatkuu suunnitellusti. Koululaisten näöntarkastukseen liittyen palvelun tuottaja on vaihtunut ja yhteistyötä kehitettiin lähetteen sisällön ja laskutusprosessin osalta.	Palvelu- ja hankintaohjelma

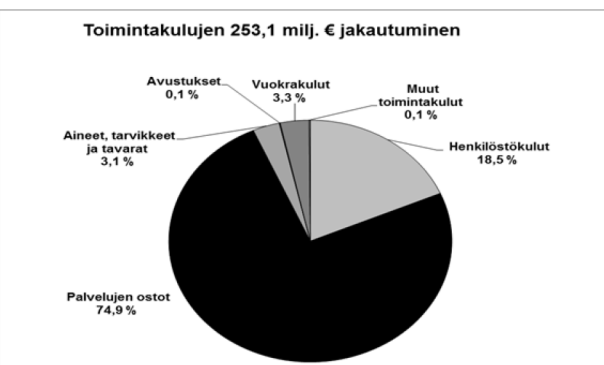
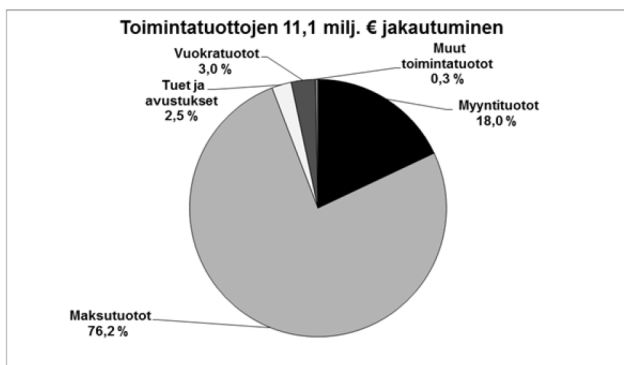
3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Palveluverkon ja toimitilojen käytön tehokkuus	Tilojen käyttöä tehostetaan edelleen. Laaditaan toimitilastrategia, joka käsittää myös pitkän tähtäimen investointien ja niiden rahoituksen tarkastelun.	Tuotetaan ajantasaiset tila- ja hintasuunnitelmat. Tilojen käyttöä arvioidaan säännöllisesti.	(etenee suunnitellusti) Tilojen käyttöä on arvioitu säännöllisesti. Uusien työntekijöiden esim. Niisän neuvolan ja Jynkän ja Karttulan koulujen sekä Kuivon ja Lastenpkl tilojen tilakäyttösuunnittelussa on tehty yhteistyötä eri tahojen kanssa. Kuopion psykiatrian keskuksen toimitilojen tarveselvitystyöryhmä on aloittanut toimintansa. Harjulan alustilasta on luovutettu vähäisen käyttöasteen vuoksi ja terapiatiloja tiivistetty.	Tuottavuusohjelma
	Tiilikauden tulos	Valtiolta tulevat normi- ja velvoitehelpotukset otetaan käyttöön talouden tasapainottamiseksi. Muutoksista tehdään vaikutusten ennakkoarviointi.	Valtiolta mahdolliset tulevat normi- ja velvoitehelpotukset otetaan käyttöön.	(etenee suunnitellusti) Sote -uudistuksen selvityksiä on jatkettu. Avohoidon valmiuksia parantavat toimet on aloitettu: Sotetilannekeskuksen, kotisairaalan ja kotiutusyksikön kehitystyötä edistetty monitoimijaisesti yhdessä hoivan toimijoiden kanssa.	Tuottavuusohjelma
7. Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien palvelukyky ja kustannustehokkuus	Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien toiminnan tulokellisuus ja tuottavuus	Sidosyksikköostojen hallintaa parannetaan. Kehitetään ja otetaan käyttöön sidosyksikköostoisia uusia käytäntöjä, kuten esim. tavoitehin- tasopimukset ja bonus/sanktio -käytäntö.	Seurataan kustannusten kehitystä.	(etenee suunnitellusti) Tarkan talouden seuranta ja arviointi Vegan, Rondo- ja Efectori-sovelluksia. Säännöllisesti arvioitu henkilöstön palkkauksen ja tva-tasojen.	Palvelu- ja hankintaohjelma; Tuottavuusohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstöohjelman toteuttaminen	Kaupunki tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia työssä oppimiseen, työelämän valmiuksia vahvistavaan toimintaan ja työllistymiseen.	Kehityskeskustelut vahvistetuna osaamiskartoituksella hyödyntäen jatkossa myös Kuntarekry-ohjelmaa.	(etenee suunnitellusti) Esimiehet ja palvelupäällikkö on koulutettu Kuntarekry-ohjelman käyttöön ja henkilöstön osaamisen arvioinnin hyödyntämiseen kehityskeskusteluissa. Kehityskeskustelut on käyty hyödyntäen Kuntarekry-ohjelmaa.	
	Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön hyvinvointi ja motivaatio paranevat. Sairauspoissaolot/ HTV vähenevät.	Laaditaan työhyvinvointisuunnitelmat. Henkilöstö osallistuu työyhteisön kehittämiseen. Seurataan työajankäyttöä Regweb:n avulla hyödyntäen myös Titania-ohjelmaa.	(etenee suunnitellusti) Työhyvinvointisuunnitelmat vuodelle 2017 on laadittu yhdessä henkilöstön kanssa ja suunnitelmaa on arvioitu. Henkilöstön työhyvinvointia seurataan yhteistyössä työterveyshuollon kanssa. Henkilöstön työajankäyttöä seurataan viikoittain Regwebin avulla. Esimiehiä on koulutettu Web-Titanian käyttöön. Titania ohjelmaa hyödynnetään hoitajien palkka-ajoissa.	Henkilöstöohjelma

Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
Johtaminen	Kaupunkistrategia uusitaan. Strategiatyöhön otetaan mukaan mahdollisimman paljon eri toimijoita (mm. asukkaat, yrityselämä, sidosryhmät, henkilöstö, päättäjät).	Osallistutaan strategiatyöhön. Hyödynnetään kaupungin sähköistä palautejärjestelmää, asiakasraatien perustaminen, sähköiset foorumit.	(etenee suunnitellusti) Toimintojen kehittämisessä on hyödynnetty sähköistä palautejärjestelmää ja asiakaspalautteisiin on vastattu annetun aikaikkunan puitteissa. Esimiehiä on koulutettu verkostuvien päivittämiseen sekä Suomi.fi-sivujen tuottamiseen, jotta voidaan vastata aikaisempaa paremmin viestintään, ja asiakkaiden palveluluohjaukseen.	
	Palkkausjärjestelmä tukee kaupungin asiakas- ja tuotavuustavoitteiden saavuttamista.	Kehitetään kannustavaa palkkausta.	(etenee hitaasti tai osittain) Toteutunut heikosti.	
Osaavan työvoiman saatavuus	Kaupunki saa palkattua ja pidettyä palveluksessaan henkilöstöä, jonka osaaminen vastaa asiakkaiden ennakoitua palvelutarpeita ja työnantajan tarjoamia laaja-alaisia tehtäviä.	Osaava ja aktiivinen rekrytointi yhdessä rekrytointiyksikön kanssa.	(etenee suunnitellusti) Rekrytoinnit on toteutettu yhdessä rekrytointiyksikön kanssa. Henkilöstön rekrytoinnissa on kehitetty osaamisen arviointia aikaisempaa paremmin. Kuntoutuspalveluissa vakinaisiin tehtäviin henkilökunnan saatavuus on parantunut. Työvoiman saatavuus on ollut terveydenhoidon palveluissa puheterapeutteja lukuun ottamatta hyvä. Työvoiman saatavuus on ollut vastaanottopalveluissa hyvä. Kuntoutuspalveluissa vakinaisiin tehtäviin henkilökunnan saatavuus on parantunut.	Henkilöstöohjelma

Terveysthuollon palvelualue (bruttositova)	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	14 983 793	-4 280 981	10 702 812	11 136 772	433 960	104,1 %
TOIMINTAKULUT	-249 789 165	-2 893 174	-252 682 339	-253 101 862	-419 523	100,2 %
TOIMINTAKATE	-234 805 372	-7 174 155	-241 979 527	-241 965 091	14 436	100,0 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-547 755	0	-547 755	-512 702	35 053	93,6 %

Mittaristo

Avainprosessi: **Avohoidon palvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2016	TA2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Vastaanottopalvelut	Bruttokustannukset	-24 568 463	-26 763 942	-27 949 912	-3 381 449
	Toimintatuotot	3 073 814	3 326 062	3 329 065	255 251
	Lääkärikäynnit aluevastaanotolla	100 069	119 387	102 734	2 665
	Lääkärikäynnit / ilta- ja akuuttivast.otto (KUIVO+JUIVO)	15 195	17 000	16 510	1 315
	Hoitohenkilöstökäynnit / KUIVO+JUIVO	1 995	3 000	3 439	1 444
Suun terveydenhuollon palvelut	Hoitohenkilöstökäynnit aluevastaanotolla	75 220	81 482	74 205	-1 015
	Bruttokustannukset	-11 279 916	-11 600 095	-11 743 843	-463 927
	Toimintatuotot	4 430 522	4 160 486	3 586 347	-844 175
	Käyntien lukumäärä	124 322	122 500	104 620	-19 702
Terveysthuollon palvelut	Asiakkaiden lukumäärä	41 678	52 500	70 427	28 749
	Bruttokustannukset	-8 163 326	-8 174 088	-8 111 905	51 421
	Toimintatuotot	4 055 393	3 987 707	307 405	-3 747 988
	Käyntien lukumäärä	n. 140 000	130 900	167 806	27 806
Kuntoutuspalvelut	Asiakkaiden lukumäärä	36 603	41 027	42 681	6 078
	Bruttokustannukset	-5 015 968	-5 351 508	-5 250 948	-234 980
	Toimintatuotot	136 981	93 750	132 558	-4 423
	Käyntien lukumäärä	61 735	70 661	59 121	-2 614
Henkilöstömittarit	Asiakkaiden lukumäärä	27 476	28 550	26 867	-609
Avohoidon palvelut	Kokonaistyöaika (htv)	491,1	535,5	516,8	25,7
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	18,9	17,0	17,8	-1,1

1.1.2017 Juankosken kuntaliitos, vuoden 2016 tiedot eivät sisällä Juankoskea

Avainprosessi: **Sairaalapalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2016	KS2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Poliklinikka	Bruttokustannukset	-1 389 461	-2 052 263	-1 316 090	73 371
	Toimintatuotot	294 797	247 000	291 852	-2 945
	Käynnit lääkärillä	6 805	6 980	6 708	-97
	Käynnit hoitajalla	5 961	6 000	7 152	1 191
Osastohoito	Bruttokustannukset	-16 751 987	-18 542 786	-18 276 594	-1 524 607
	Toimintatuotot	1 859 411	2 209 188	2 295 350	435 939
	Asiakkaiden lkm, omat sairaansijat	159	186	194	35
	Hoitopäivät, oma osastohoito	56 197	64 774	66 184	9 987
	Asiakkaiden lukumäärä (=hoidetut)	2 112	2 400	3 201	1 089
Kotiutustiimi	Bruttokustannukset	-540 136	-556 041	-557 000	-16 864
	Toimintatuotot	60 956	40 000	58 302	-2 654
	Hoitopäivät	9 835	6 800	8 544	-1 291
	Asiakkaiden lukumäärä	783	800	758	-25
Kotisairaala	Kotisairaalahoitopäivät	1 334	1 000	1 650	316
	Kotisairaala asiakkaiden lukumäärä	54	100	167	113
Sairaalapalveluiden tukipalvelut	Bruttokustannukset	-2 474 286	-2 524 161	-2 057 782	416 504
	Toimintatuotot	61 596	59 450	70 931	9 335
Henkilöstömittarit					0
Sairaalapalvelut	Kokonaistyöaika (htv)	224,5	251,6	245,9	21,4
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	18,1	17,0	20,4	2,3

1.1.2017 Juankosken kuntaliitos, vuoden 2016 tiedot eivät sisällä Juankoskea

Avainprosessi: **Mielenterveys- ja päihdepalvelut**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2016	KS2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Lasten mielenterveyspalvelut	Bruttokustannukset	-687 070	-1 610 705	-1 432 446	-745 376
	Toimintatuotot	852	1 000	7 512	6 660
	Käyntien lukumäärä	2 114	1 600	2 150	36
	Asiakkaiden lukumäärä	194	160	243	49
	Perheneuvolan käyntien lukumäärä			3 662	3 662
	Perheneuvolan asiakkaiden lukumäärä			584	584
Nuorten mielenterveyspalvelut	Bruttokustannukset	-930 983	-1 196 348	-1 365 337	-434 354
	Toimintatuotot	29 322	1 000	16 000	-13 322
	Käyntien lukumäärä	2 485	1 800	3 316	831
	Asiakkaiden lukumäärä	199	150	385	186
Aikuisten mielenterveyspalvelut	Bruttokustannukset	-3 494 973	-3 765 121	-3 441 793	53 180
	Toimintatuotot	356 058	356 250	340 407	-15 651
	Käyntien lukumäärä	40 483	41 055	40 481	-2
	Asiakkaiden lukumäärä	2 664	2 500	2 842	178
Päihdepalvelut	Bruttokustannukset	-2 440 723	-2 691 700	-2 776 337	-335 614
	Toimintatuotot	92 687	75 000	232 232	139 545
Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tukipalvelut	Bruttokustannukset	-1 211 038	-213 131	-966 154	244 884
	Toimintatuotot	22 729	17 500	33 515	10 786
Henkilöstömittarit					0
Mielenterveys- ja päihdepalvelut	Kokonaistyöaika (htv)	63,0	78,0	74,4	11,4
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	27,9	15,0	19,9	-8,0

1.1.2017 Juankosken kuntaliitos, vuoden 2016 tiedot eivät sisällä Juankoskea

Avainprosessi: **Erikoissairaanhoito**

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2016	KS2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri	Poliklinikkakäynnit	284 197		296 666	12 469
	Hoitojaksot	20 277		20 449	172
	Hoitopäivät	90 786		92 428	1 642
	Lähetteet	47 646		48 797	1 151
	-terveyskeskuksesta	25 191		25 885	694
	-KYSin omasta yksiköstä	9 488		10 060	572
	-yksityissektorilta	8 318		8 241	-77
	-työterveyshuollosta	2 989		3 160	171
	Päivystyslähetteet	9 343		9 596	253
	Siirtoviivepäivät	570		522	-48
	Laskutetut siirtoviivepäivät / €	316		309	-7
	Hoitopalvelut Kys / 1 000 €	158 001	155 554	159 462	1 461
	KPK	4 352	3 899	4 556	204
	Euroa/asukas	1 386	1 367	1 390	4
					0
	Kustannukset				0
Erikoissairaanhoito	Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri	158 001	161 110	164 022	6 021
	Muut sairaalat	1 890	1 851	1 951	61
	Muu esh	235		274	39
	Yhteensä / 1.000 €	160 126	162 961	166 247	6 121
	Toimintatuotot		300	331	331

1.1.2017 Juankosken kuntaliitos, vuoden 2016 tiedot sisältävä Juankosken suoritteet ja eurot

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2016	KS2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Terveystenhuollon tukipalvelut	Bruttokustannukset	-1 644 746	-1 422 737	-1 607 792	36 954
	Toimintatuotot	119 602	109 400	104 679	-14 923
Erikoissairaanhoito	Bruttokustannukset	-157 044 430	-163 324 539	-166 247 929	-9 203 499
	Toimintatuotot	176 700	300 000	330 617	153 917

Tuote tai palvelu:	Mittarin nimi	TP 2016	KS2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Terveystenhuollon palvelualue yhteensä	Bruttokustannukset	-237 637 506	-249 789 165	-253 101 862	-15 464 356
	Toimintatuotot	14 771 420	14 983 793	11 136 772	-3 634 648

Henkilöstömittarit	Mittarin nimi	TP 2016	KS2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Terveystenhuollon palvelualue	Kokonaistyöaika (htv)	781,0	814,1	848,2	67
	Sairauspoissaolot (kalenteripv/htv)	19,3	16,5	18,3	-1,0

Terveystenhuollon palvelualue		TP 2016	KS2017	TP 2017	Muutos tp17/16
Tilankäyttö	Tilojen määrä m ²	29 065	30 852	29 126	61
	Tilojen määrä m ² /htv	37,2	33,7	34,3	-2,9

1.1.2017 Juankosken kuntaliitos, vuoden 2016 tiedot eivät sisällä Juankoskea

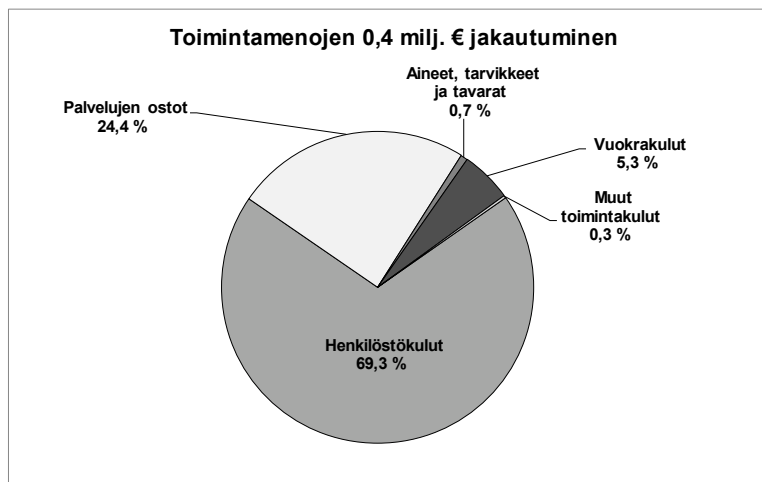
Keskusvaalilautakunta

Määrärahat käytettiin huhtikuussa 2017 järjestettyihin kunnallisvaaleihin.

Olennaiset poikkeamat talousarvion

Toimintakulut ylittivät talousarvion 0,05 milj. eurolla. Henkilöstömenot ylittyivät 0,09 milj. eurolla ja palvelujen ostot alittuivat 0,04 milj. euroa. Ennakkoäänestys järjestettiin kaupungin toimesta ja postin ostopalveluista luovuttiin, lisäksi varsinaiset äänestyspaikat lisääntyivät Juankosken kuntaliitoksen myötä.

Keskusvaalilautakunta (bruttositovuus)	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	0	0	0	20	20	
TOIMINTAKULUT	-383 663	0	-383 663	-434 923	-51 260	113,4 %
TOIMINTAKATE	-383 663	0	-383 663	-434 903	-51 240	113,4 %

Tarkastustoimi

Tarkastuslautakunta on huolehtinut hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä sekä muista kuntalain 121 §:n mukaisista tehtävistä. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida valtuuston asettamien taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden toteutumista sekä toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Kuntalain 84 §:n edellyttämät sidonnaisuusilmoitukset on pyydetty ilmoitusvelvollisilta ja yhteenveto ilmoituksista on lähetetty valtuustolle tiedoksi. Yhteenveto on julkaistu myös kaupungin verkkosivuilla.

Tarkastuslautakunnan apuna ulkoisen tarkastuksen järjestämisessä ja tavoitteiden toteutumisen arvioinnissa on toiminut tarkastustoimisto, joka avustaa myös tilintarkastajia.

Kuopion kaupungin vuoden 2016 tilinpäätös, arviointikertomus ja tilintarkastuskertomus olivat valtuuston käsittelyssä 22.5.2017.

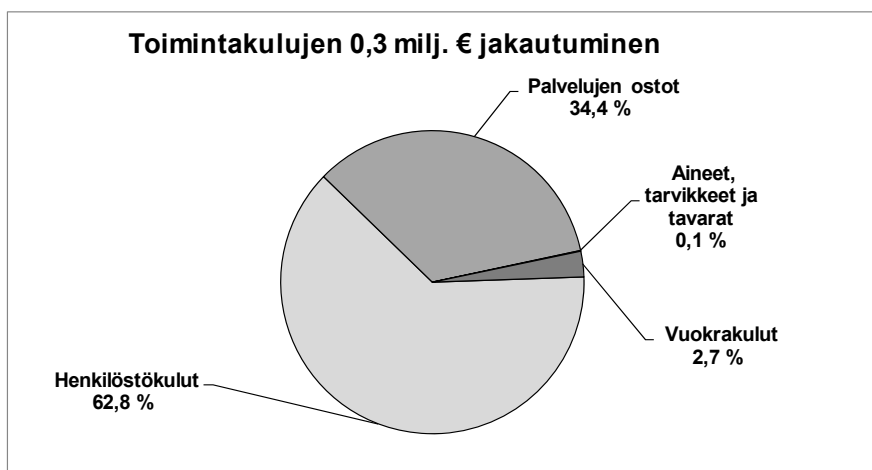
Vuoden aikana tarkastuslautakunta on perehtynyt kaupungin palvelutuotantoon ja tavoitteissa edistymiseen eri palvelu- ja tehtäväalueilla sekä tytäryhteisöissä. Väliarviointi suoritettiin pääasiassa vuoden 2017 toisen osavuositarkastuksen, arviointikokousten sekä vuoden 2016 arviointikertomuksen havainnoista annettujen vastineiden perusteella. Väliarviointi käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 20.11.2017 § 58.

Kuopion kaupungin ja kaupungin tytäryhteisöjen tilintarkastuksen hoitaa vuosina 2017 - 2020 BDO Audiator Oy; päävastuullisena tilintarkastajana JHT, KHT Tiina Lind.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Kaupunginvaltuuston hyväksymän talousarvion määräraha vuodelle 2017 oli 288.593 euroa. Kuluja kertyi 262.888 euroa. Menojen säästöä syntyi palvelujen ja tarvikkeiden ostoissa.

Tarkastustoimi (bruttositovuus)	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	450	0	450	569	119	126,5 %
TOIMINTAKULUT	-288 593	0	-288 593	-262 888	25 705	91,1 %
TOIMINTAKATE	-288 143	0	-288 143	-262 319	25 824	91,0 %

Yleishallinto

Yleishallintoon on sisällytetty toiminta, joka palvelee koko kaupunkiyhteisöä.

Kaupunginvaltuusto	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	5 343	0	5 343	5 852	509	109,5
Toimintakulut	-526 654	0	-526 654	-504 385	22 269	95,8
Toimintakate	-521 311	0	-521 311	-498 533	22 778	95,6

- Toimintakulujen alitus johtui arvioitua pienemmistä henkilöstömenoista (luottamushenkilöiden palkkiot) 25.450 euroa.

Kaupunginhallitus

Kaupunginhallitus ja -johto	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	14 036	0	14 036	17 845	3 809	127,1
Toimintakulut	-1 972 664	0	-1 972 664	-2 377 142	-404 478	120,5
Toimintakate	-1 958 628	0	-1 958 628	-2 359 297	-400 669	120,5

- Toimintakulut ylittyivät arvioitua suuremmista henkilöstömenoista (luottamushenkilöiden palkkiot) ja toimintakuluista, Telia Soneran oikeudenkäynti- ja muut kulut 661.184 euroa yli budjetoidun.

Toimikunnat	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-343 900	0	-343 900	-210 134	133 766	61,1
Toimintakate	-343 900	0	-343 900	-210 134	133 766	61,1

- Toimintamenojen alitus johtui arvioitua pienemmistä henkilöstökuluista (luottamushenkilöiden palkkiot) ja asiantuntija ja konsulttipalveluista sekä avustuksista.

Edustus	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	7 050	7 050	
Toimintakulut	-238 370	0	-238 370	-275 952	-37 582	115,8
Toimintakate	-238 370	0	-238 370	-268 902	-30 532	112,8

- Toimintamenojen ylitys johtui arvioitua suuremmista toimintakuluista, edustuskuluista 38.000 euroa.

Kh:n käyttövarausmäärärahat	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-50 000	0	-50 000	-29 585	20 415	59,2
Toimintakate	-50 000	0	-50 000	-29 585	20 415	59,2

- Toimintakulut alitus johtui arvioitua pienemmistä toimintakuluista, avustukset ja stipendit yht. 24.500 euroa.

Kh:n kehittämistoimet	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintamenot	-2 500 000	2 500 000	0	0	0	
Toimintakate	-2 500 000	2 500 000	0	0	0	

- Alkuperäisessä talousarviossa varattiin 2,5 milj.euron määräraha, jolla kaupunginhallitus voi erillisin päätöksin kohdentaa tuottavuuden ja omaehtoisten palvelujen tehostamiseen sekä yllättäviin ja ennakoimattomiin kuluihin.
- Määrärahasta siirrettiin kaupunginhallituksen 5.6.2017 tekemällä päätöksellä 2,0 milj. euroa perusturvan palvelualueelle ja 0,5 milj. euroa hyvinvoinnin edistämisen palvelualueelle.

Kaupunginhallitus yht.	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	14 036	0	14 036	24 895	10 859	177,4
Toimintakulut	-5 104 934	2 500 000	-2 604 934	-2 892 813	-287 879	111,1
Toimintakate	-5 090 898	2 500 000	-2 590 898	-2 867 918	-277 020	110,7

Kansainvälinen toiminta	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0		0	177	177	
Toimintakulut	-64 000		-64 000	-118 062	-54 062	184,5
Toimintakate	-64 000	0	-64 000	-117 885	-53 885	184,2

- Vuoden 2017 kansainvälisen toiminnan painopistealueiksi valittiin Shanghai Pudong -yhteistyö, pohjoismaiden yhteistyö ja kansainvälisen näkyvyyden lisääminen.
Shanghai Pudong -yhteistyö toteutui laajempaan kuin se oli budjetoitu.

Stipendit ja tunnustukset	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-23 600	0	-23 600	-23 600	0	100,0
Toimintakate	-23 600	0	-23 600	-23 600	0	100,0

- Vuoden 2017 aikana jaettiin seuraavat stipendit ja tunnustukset:
 - Juho Rissasen stipendi 1.700 euroa.
 - Kuopiolaisen kuvataiteilijan apuraha 7.400 euroa.
 - Kuopio-Stipendi 2.500 euroa.
 - Savonia kirjallisuuspalkinto 10.000 euroa.

Tapahtumat	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-507 000	0	-507 000	-479 915	27 085	94,7
Toimintakate	-507 000	0	-507 000	-479 915	27 085	94,7

- Kuopion tapahtumavuosi 2017 oli vilkas, johon Suomen 100 –vuotuisjuhlallisuudet toivat oman lisänsä. Kävijämäärältään suurin tapahtuma oli Nilsiässä järjestetyt Herättäjäjuhlat, muita merkittäviä tapahtumia olivat vuotuiset RockCock ja Beac Volley –tapahtumat, jotka molemmat kasvattivat kävijämääriään ja ilmoittivat laajentavansa toimintaa tulevaisuudessa. Tapahtumia tuettiin kaupungin strategian painopisteiden mukaisesti ja tärkeimmät kriteerit tapahtumatukia määriteltäessä olivat tapahtumien hyvinvointi- aluetaloudelliset vaikutukset sekä tapahtuminen hyödynnettävyyden kaupungin markkinoinnissa ja imago-vaikutukset. Tapahtuma-avustusmäärärahasta jäi käyttämättä tapahtumien supistumisten tai peruuntumisten vuoksi.
- Valtioneuvoston asettama Suomi 100 –juhlavuoden teema oli Yhdessä, jossa suomalaisia kannustettiin järjestämään erilaisia juhlatapahtumia ympäri vuoden. Suomi100 –tapahtuma-avustuksia myönnettiin lähes 100 eri tapahtumalle.

Jäsenmaksut ja osuudet	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-1 784 890	0	-1 784 890	-1 824 317	-39 427	102,2
Toimintakate	-1 784 890	0	-1 784 890	-1 824 317	-39 427	102,2

- Määrärahaa maksettiin jäsenmaksut mm. Kuntaliitolle, Kuntatyönantajalle ja WHO:n European Healthy Cities -verkostolle. Määrärahan ylitys aiheutui Kuntatyönantajan vuoden 2016 lopullisesta maksusta.
- Kaupungin osuuksiin sisältyvät: Kuopion osuus Nopeat Itäradat jatkotoimenpiteisiin ja Pohjois-Savon liitto
- maakuntayhtymälle
- Määrärahaa maksettiin avustukset Kuopion keskustan kehittämissyhdistys ry:lle ja Nilsin keskustan kehittämissyhdistys NIKE ry:lle.

Yleiset tukipalveluostot yhteensä	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	528 995	0	528 995	529 854	859	100,2
Toimintakulut	-9 617 176	0	-9 617 176	-9 368 831	248 345	97,4
Toimintakate	-9 088 181	0	-9 088 181	-8 838 977	249 204	97,3

Yleiset tukipalveluostot jakaantuivat allaolevan erittelyn mukaisesti.

1. Pohjois-Savon pelastustoimi	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	528 995	0	528 995	528 995	0	100,0
Toimintakulut	-7 619 374	0	-7 619 374	-7 427 460	191 914	97,5
Toimintakate	-7 090 379	0	-7 090 379	-6 898 465	191 914	97,3

- Toimintatuloihin on kirjattu kaupungin laskuttamat yleiskustannukset Pohjois-Savon pelastuslaitokselta.
- Toimintamenoihin on kirjattu Kuopion kaupungin osuus Pohjois-Savon pelastustoimen kustannuksiin. Pelastustoimi palautti liikaa perittyä pelastustoimen maksuosuutta Kuopiolle 191.914 euroa.

2. Kuhilas Oy	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	859	859	
Toimintakulut	-1 888 902	0	-1 888 902	-1 865 496	23 406	98,8
Toimintakate	-1 888 902	0	-1 888 902	-1 864 637	24 265	98,7

- Kaupungin ostopalvelut Kuhilas Oy:ltä.

3. IS -hankinta Oy	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-108 900	0	-108 900	-75 875	33 025	69,7
Toimintakate	-108 900	0	-108 900	-75 875	33 025	69,7

- Kaupungin ostopalvelut hankintapalveluyhtiöltä.

Verotus	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-2 815 632	0	-2 815 632	-2 679 781	135 851	95,2
Toimintakate	-2 815 632	0	-2 815 632	-2 679 781	135 851	95,2

- Osuus vuoden 2017 verotuskustannuksiin.

Eläkemenoperusteinen ja varhe ennakkomaksu	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-2 506 145	0	-2 506 145	-2 427 141	79 004	96,8
Toimintakate	-2 506 145	0	-2 506 145	-2 427 141	79 004	96,8

- Toimintakuluihin on kirjattu Kuntien eläkevakuutuksen (Keva) perimä eläkemenoperusteisen ja varhe-maksun ennakkomaksut vuodelta 2017. Maksu sisältää mm. purkautuneiden kuntayhtymien eläkevastuut ja Kuopion palo- ja pelastustoimen ennen vuotta 2004 syntyneet eläkevastuut. Määrärahan alitus on Kevan ilmoittaman vuoden 2016 lopullisen maksun ja vuoden 2017 tilinpäätösarvion hyvitystä eläkemenoperusteiseen ja varhaiseläke ennakkomaksuun.

Tavanomaiset myyntivoitot / tappiot	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	4 100 000	-4 100 000	0	223	223	
Toimintakulut	0	0	0	-639 338	-639 338	
Toimintakate	4 100 000	-4 100 000	0	-639 115	-639 115	

- Alkuperäisessä talousarviossa varauduttiin 4,1 milj. euron osakkeiden myyntivoittoihin. Loppuvuodesta todettiin, että myyntejä ei toteuteta parantuneen tuloksen vuoksi
- Toimintakuluihin kirjatut merkittävimmät myyntitappiot olivat: Kuopion Teknia B 21, Ki Oy Särkiniemen Ostoskeskus ja Ki Oy Jynkän Palvelukeskus.

Muut tuotot ja luottotappiot	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	139 000	0	139 000	177 237	38 237	127,5
Toimintakulut	-55 700	0	-55 700	-123 523	-67 823	221,8
Toimintakate	83 300	0	83 300	53 714	-29 586	64,5

- Toimintatuottoihin on kirjattu ulosotosta ja perinnästä saatuja tuloja.
- Toimintakuluihin on kirjattu ulosottokuluja ja myyntisaamisten luottotappiota.

Pohjois-Savon kehittämisra- hasto	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-128 759	0	-128 759	-123 134	5 625	95,6
Toimintakate	-128 759	0	-128 759	-123 134	5 625	95,6

- Pohjois-Savon kehittämisrahaston maksuosuus vuodelle 2017.

MUU YLEISHALLINTO YHTEENSÄ	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	4 767 995	-4 100 000	667 995	707 491	39 496	105,9
Toimintakulut	-17 502 902	0	-17 502 902	-17 807 642	-304 740	101,7
Toimintakate	-12 734 907	-4 100 000	-16 834 907	-17 100 151	-265 244	101,6

KEHITTÄMISHANKKEET

1. Muut kehittämishankkeet

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	110 906	0	110 906	134 371	23 465	121,2
Toimintakulut	-993 705	0	-993 705	-663 162	330 543	66,7
Toimintakate	-882 799	0	-882 799	-528 791	354 008	59,9

Määrärahaa käytettiin mm. seuraaviin kohteisiin:

- Eu-hankkeiden kuntarahoituksiin (173.904 €), joista suurimmat Leader-ohjelma ja Kierre-hanke
- Kehittämisverkostojen (USO, MAL) osall.maksuihin sekä kansallisten keh.hankkeiden omarahoituksiin (59.133 €)
- Kaupungin strategian uudistamiseen (33.797 €)
- Omistajaohjaukseen liittyviin selvityksiin (44.327 €)
- Kulttuurihistoriallisten rakennusten selvitystyöhön (49.984 €)
- Kaupunginjohtajan laatupalkintoon, joka myönnettiin kaupunkiympäristön palvelualueelle (26.246 €)
- Avustukseen Minna Canthin talo ry:lle (50.000€)

Määrärahaa käytettiin ennakoitua vähemmän eu-hankkeiden kuntarahoitukseen ja omistajapol.selvityksiin. Samoin laajakaistahankkeisiin varattu määräraha (-100.000€) jäi käyttämättä.

2. Henkilöstö ja henkilöstön kehittäminen

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	339 000	0	339 000	382 046	43 046	112,7
Toimintakulut	-1 154 666	0	-1 154 666	-860 025	294 641	74,5
Toimintakate	-815 666	0	-815 666	-477 979	337 687	58,6

Vuoden 2017 määrärahaa käytettiin mm. seuraavasti:

- Henkilöstöpalvelut 169.832 euroa, tulot (Ta 162.000 euroa) ja 688.805 euroa, menot (Ta 763.166 euroa)
Tulot:
 - Henkilöstön pysäköintimaksutuotot 169.265 euroa
 - Muut tuotot 567 euroa**Menot:**
 - Keskitetty henkilöstön kehittäminen (henkilökuntaneuvosto, henkilöstökortti): 16.134 euroa
 - Henkilöstön virkistäytyminen (mm. SporttiPassi, KalaKukkoSpurtti, ansiomerkit): 398.197 euroa
 - Uudelleensijoitustoiminta: 156.856 euroa.
 - Työmatkat: Työsuhdematkalipputuki 187.181 euroa ja henkilöstön pysäköintikulut (painatuskulut) 2.419 euroa
- Keskitetty koulutus ja kehittäminen 208.054 euroa, tulot (Ta 177.000 euroa) ja 164.286 euroa, menot (Ta 390.000 euroa).
Tuloihin sisältyy vuoden 2016 koulutuskorvaus 199.655 euroa.

3. Kansalaisopistotoiminnan valtionosuudet/kansalaisopisto

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-209 000	0	-209 000	-186 264	22 736	89,1
Toimintakate	-209 000	0	-209 000	-186 264	22 736	89,1

- Kuopion kaupunki ylläpitää Tuusniemen, Kaavin ja Rautavaaran kansalaisopistotoimintaa ja siten toiminnan valtionosuus kuuluu Kuopion kaupungin valtionosuuksiin. Kunnille edelleen tilittävä valtionosuiden määrä käsitellään kirjanpidossa avustuksena kunnille.
- Toteutunut kunnille tilittävä valtionosuus oli 22.736 euroa talousarviota pienempi.

4. Kuntaliitoksiin perustuvat yhdistymisavustukset ja valtionosuuden vähenemisen korvaukset

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	5 903 847	0	5 903 847	6 113 493	209 646	103,6
Toimintakulut	0	0	0	0	0	
Toimintakate	5 903 847	0	5 903 847	6 113 493	209 646	103,6

- Valtio maksaa yhdistymisavustuksen siten, että liittymisvuonna suoritetaan 40 % ja kahtena seuraavan vuonna 30 % avustuksen kokonaismäärästä. Valtionosuuksien vähenemisen korvausta maksetaan viiden vuoden ajan liittymisvuodesta alkaen. Yhdistymisavustus ja valtionosuuksien vähenemisen korvaus kirjataan avustukset- tilille maksuperusteisesti.
- Maaningan yhdistymisavustusta maksettiin kolmantena vuotena 1.200.000 euroa.
- Nilsiä kuntaliitoksesta johtuva valtionosuusmenetyksen korvaus on 3.615.647 euroa.
- Juankosken yhdistymisavustusta maksettiin ensimmäisenä vuotena 1.088.240 euroa. Lisäksi Juankosken kuntaliitoksesta maksettiin valtionosuusmenetyksen korvausta 209.606 euroa, mitä ei ollut budjetoitu.

5. Kiinteistöjen hoitoon liittyvät ostopalvelut

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	543 300	0	543 300	521 438	-21 862	96,0
Toimintakulut	-1 307 000	185 996	-1 121 004	-594 027	526 977	53,0
Toimintakate	-763 700	185 996	-577 704	-72 589	505 115	12,6

Tilahallinnon ostopalvelut

- Alkuperäisessä talousarviossa tilahallinnon ostopalveluihin varattiin 500.000 euroa. Toimintakulujen toteutuma vuonna 2017 oli 214.969 euroa.
- Vuonna 2017 tällä määrärahalla purettiin Hoksopoli Rauhanlahdesta ja Savilahden varikkoalueelta yhteensä 12 kpl rakennuksia.
- Talousarviossa tehtiin keskitetty varaus 311.900 euroa Juankosken virastotalon vuokratukustuksiin. Ko. määräraha siirrettiin teknisinä talousarviomuutoksina 185.996 euroa palvelualueille.

Ki Oy Palolaakso, tulot 521.438 euroa (Ta 542.000 euroa) ja menot 379.058 euroa (Ta 495.100 euroa).

6. Kaupungin johtokeskustoiminta

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	0	0	
Toimintakulut	-57 000	0	-57 000	-57 744	-744	101,3
Toimintakate	-57 000	0	-57 000	-57 744	-744	101,3

- Määrärahat käytettiin Kotkankallion- ja kaupungintalon johtokeskusten toimintavalmiuden ja palvelupuhelimien ylläpitoon.

7. Tietohallinnon kehittämis-hankkeet

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	0	0	0	25 642	25 642	
Toimintakulut	-950 000	0	-950 000	-725 483	224 517	76,4
Toimintakate	-950 000	0	-950 000	-699 841	250 159	73,7

- Vuoden 2017 talousarvioon varattiin 950.000 euron määräraha tietohallinnon kehittämishankkeisiin

Vuonna 2017 määrärahasta rahoitettiin mm. seuraavia hankkeita:

- Windows 10 ja Office 2016 -projektia
- Valokuituverkon huoltoa ja korjauksia
- Juankosken ja Kuopion kuntaliitoksen ICT-projektiin kuuluvat lopputyöt
- Liitos (OUT-liittymä) kansalliseen palvelutietovarantoon (PTV)
- Tulostuksenhallintaprojektia
- Otettiin käyttöön uusi asianhallintajärjestelmän versio SP8 ja mahdollistettiin samalla viranhaltijapäätösten julkaisu internetiin
- Aloitettiin kieliversioiden toteutus Kuopion internet-sivustolle (Digi-Kuopio III -projekti)
- Laajennettiin koulujen langattomia verkkoyhteyksiä
- Museojärjestelmän uudistamista
- Tonttien laskutusjärjestelmän uudistus
- Osallistuttiin väestösovelluksen kehittämisprojektiin (Louhi)
- Suun terveydenhuollon järjestelmän (WinHit) käyttöönotto
- AluePegasos-järjestelmään lakisääteisiä päivityksiä

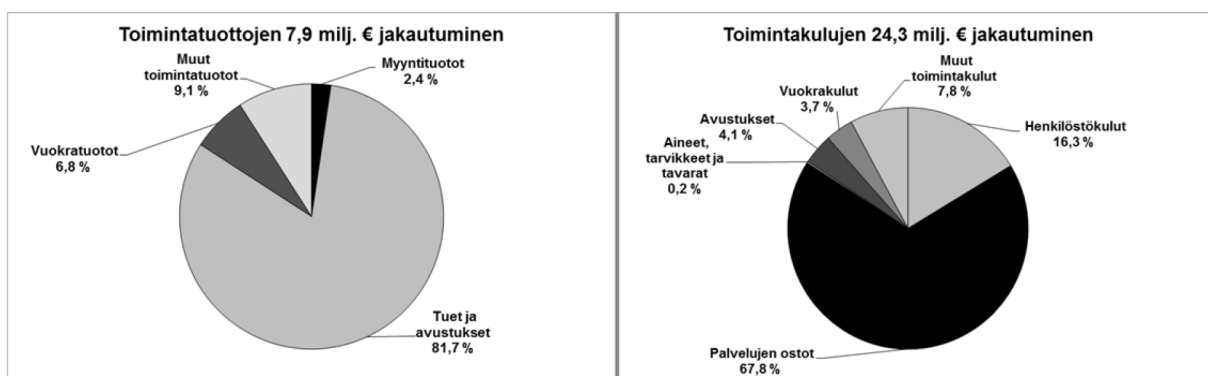
KEHITTÄMISHANKEVARAUS

	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot. %
Toimintatuotot	6 897 053	0	6 897 053	7 176 990	279 937	104,1
Toimintakulut	-4 671 371	185 996	-4 485 375	-3 086 705	1 398 670	68,8
Toimintakate	2 225 682	185 996	2 411 678	4 090 286	1 678 608	169,6

TULOSLASKELMAOSA

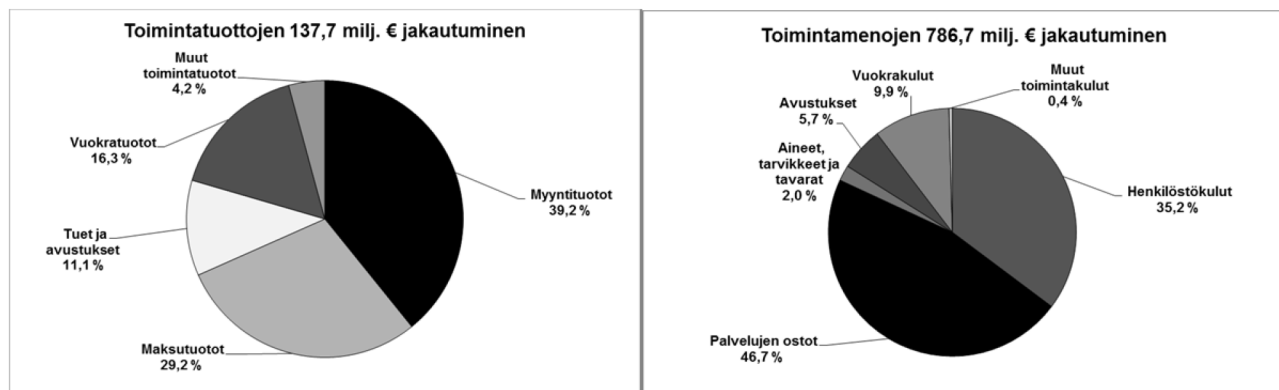
	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio-muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot.-%
TOIMINTATUOTOT	11 684 427	-4 100 000	7 584 427	7 915 228	330 801	104,4 %
TOIMINTAKULUT	-27 805 861	2 685 996	-25 119 865	-24 291 545	828 320	96,7 %
TOIMINTAKATE	-16 121 434	-1 414 004	-17 535 438	-16 376 317	1 159 121	93,4 %

Suunnitelman mukaiset poistot -181 0 -181 -605 -424 334,0 %

Ydinkaupungin käyttötalous yhteensä (ilman taseyksiköitä)

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	145 397 476	-10 606 269	134 791 207	137 694 960	2 903 753	102,2 %
TOIMINTAKULUT	-793 566 743	945 304	-792 621 439	-786 704 982	5 916 457	99,3 %
TOIMINTAKATE	-648 169 267	-9 660 965	-657 830 232	-649 010 022	8 820 210	98,7 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-22 277 324		0 -22 277 324	-19 340 588	2 936 736	86,8 %

Isäntäkuntapalvelut

(erillinen taseyksikkö)

Terveysjohtaja Jari Saarisen katsaus ajalta 1.1.- 31.12.2017

Toiminta

Kuopion kaupungin terveydenhuolto on vuodesta 2009 lähtien järjestänyt Tuusniemen kunnan perusterveydenhuollon yhteistyösopimuksen mukaisesti. Yhteistoimintasopimuksen mukaisesti Kuopion kaupunki on huolehtinut Tuusniemen kunnan väestön tarvitsemien lakisääteisten terveydenhuollon piiriin kuuluvien palvelujen sekä yhteisesti sovittavien muiden palveluiden järjestämisestä ja tuottamisesta.

Lääkärin vastaanotto-, kuntoutus- ja terveydenhoitopalvelut toteutettiin toimintasuunnitelman mukaisesti.

Tuusniemen vuodeosastolla hoidettavien kuopiolaisten määrä on vähentynyt Juankosken osaston myötä. Tuusniemen osaston paikoista keskimäärin 6,0 sairaansijaa on ollut jatkuvassa kuopiolaisten käytössä. Vuodeosaston täyttöaste oli keskimäärin 77,9 % ja keskimääräinen hoitoaika 12,8 vrk. Hoitojaksolta palattiin pääasiassa entiseen asumismuotoon (75,6 %).

Suun terveydenhuollossa asiakasmäärä kaksinkertaistui, mutta käyntien määrä jäi vähäisemmäksi kuin edellisenä vuonna. Kesällä oli kuukauden ajan vuokrahammaslääkäri ja marraskuusta lähtien Tuusniemellä on ollut toinen virkahammaslääkäri. Suuhygienisti työskenteli kerran viikossa niinä aikoina, kun toista hammaslääkärää ei ollut.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Toiminta järjestettiin suunnitellun toimintasuunnitelman mukaisesti. Menot toteutuivat talousarviota pienempänä. Henkilöstökustannukset toteutuivat 191.718 euroa (90,9 %) talousarviota pienempänä ja aineet ja tarvikkeet alittuivat 32.360 euroa (89,7 %). Palvelujen ostot ylittivät 212.034 euroa (101,3 %) talousarviosta. Kuopion kaupunki on käyttänyt Tuusniemen terveyskeskuksen vuodeosasto- ja avohoidonpalveluita ennakoitua enemmän (93.000 euroa). Suun terveydenhuollon asiakasmaksut ylittivät talousarvion 72.000 eurolla. Toteutuneet kustannukset on tasattu Tuusniemen ja Kuopion välillä tilinpäätöksen yhteydessä. Perusterveydenhuollon maksuosuutta vuodelta 2017 palautettiin Tuusniemen kunnalle 408.764 euroa.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Toinen terveyskeskuslääkärin virka saatiin täytettyä neuvottelemalla hakijalle sopiva palkkaratkaisu Tuusniemen kunnan kanssa.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Isäntäkuntasopimuksen perusteella Tuusniemen terveysasemalle ostettiin alkuvuodesta 2 lääkäriyöpanosta, mutta maaliskuussa ostot voitiin puolittaa loppuvuodeksi.

Toinen virkahammaslääkäri aloitti marraskuussa 2017.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Toinen terveyskeskuslääkärinvirka jouduttiin täyttämään ostopalvelulla. Isäntäkuntasopimuksen perusteella Tuusniemen terveysasemalle ostettiin alkuvuodesta 2 lääkäriyöpanosta, mutta maaliskuussa ostot voitiin puolittaa jatkuen kuitenkin toistaiseksi.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä on seurattu Sisäisen valvonnan seuranta- ja arviointilomakkeella vuosittain. Ohjeita on noudatettu ja riskit arvioitu. Sisäinen valvonta ja riskienhallinnan järjestäminen on tehty Kuopion terveydenhuollon palvelualueen yhteydessä.

Tavoitteet, mittarit ja tavoitetaso:

Suunnittelukauden tavoite 2017–2018	Vuosittain seurattava mittari	Tavoitetaso	Seuranta 31.12.
Terveystenhuollon palvelujen ja seudullisen yhteistyön kehittäminen			Tuleva sote-uudistus / PoSoTe työryhmien työskentelyyn on osallistuttu.
Laadukkaiden terveystenpalvelujen tuottaminen taloudellisesti ja kustannustehokkaasti	Palvelujen kustannukset / asukas	Hintataso ei yli valtakunnan keskimääräisen hintatason	Tuusniemen kustannukset 1.208 €/asukas. Valtakunnallista keskiarvoa ei vielä saatavilla.
Henkilöstön ammattitaidon ylläpito	Koulutuspäivät / työntekijä	Ammattitaitoinen ja pätevä henkilöstö	Terveystenhuollon ammattihenkilöiden lainmukainen täydennyskoulutusvelvoite on toteutunut.

Isäntäkuntapalvelut	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	3 350 000	0	3 350 000	3 138 384	-211 616	93,7 %
TOIMINTAKULUT	-3 350 000	0	-3 350 000	-3 138 359	211 641	93,7 %
TOIMINTAKATE	0	0	0	24	24	

Avainprosessi: **Tuusniemen perusterveydenhuolto**

Tuote tai palvelu	Mittarin nimi	TOT 2016	TA 2017	TOT 2017
Vastaanottopalvelut	Vastaanoton käynnit	11 278	10 500	12 675
	Lääkärin vastaanottokäynnit	6 126	7 500	7 629
	Hoitajan vastaanottokäynnit	4 988	3 000	5 013
	Vastaanoton asiakkaat	2 275	2 350	2 149
Terveystenhoitopalvelut	Terveystenhoidon käynnit	2 199	1 900	1 614
	Terveystenhoidon asiakkaat	702	800	615
Suun terveydenhuollon palvelut	Suun terveydenhuollon käynnit	2 450	2 700	2 057
	Suun terveydenhuollon asiakkaat	921	1 100	1 718
Kuntoutuspalvelut	Kuntoutuksen käynnit	3 190	2 200	2 850
	Kuntoutuksen asiakkaat	437	350	740
Vuodeosaston palvelut	Asiakkaiden lkm, omat sairaansijat	28	28	24
	Hoitopäivät	9 102	9 000	7 555
	Osastojen kuormitus %	89	89	86
	Hoitajakson pituus, keskiarvo (vrk)	12	16	13
	Asiakkaiden lukumäärä (=hoidetut)	391	520	608
	Hoitajakso/ potilas			
Henkilöstömittarit		TOT 2016	TA 2017	TOT 2017
Avohoidon palvelut	Kokonaistyoaika	16,4	15,0	15,6
	Tehty työaika			
	Sairaus- ja tapaturmapoissaolot kal. pv/htv	28,9	18,5	21,2
Suun terveydenhuollon palvelut	Kokonaistyoaika	3,5	4,0	1,6
	Tehty työaika			
	Sairaus- ja tapaturmapoissaolot kal. pv/htv	6,3	2,0	4,4
Vuodeosaston palvelut	Kokonaistyoaika	25,3	21,0	25,4
	Tehty työaika			
	Sairaus- ja tapaturmapoissaolot kal. pv/htv	26,9	24,0	27,0
Tuusniemen perusterveydenhuolto	Kokonaistyoaika	45,2	40,0	42,6
	Tehty työaika			
	Sairaus- ja tapaturmapoissaolot kal. pv/htv	26,1	20,0	24,0

Tilakeskus

(erillinen taseyksikkö)

Toimitilajohtaja Hannu Väänänen katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2017

Toiminta

Vuonna 2017 Kuopion Tilakeskuksen toiminta on edennyt taloussuunnitelmassa asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden mukaisesti. Kuluvalle vuodelle asetetut tavoitteet saavutettiin Kuopion Tilakeskuksen toimitilastrategiaa lukuun ottamatta. Sen valmistelu siirrettiin vuodelle 2018.

Sote-valmistelun edellyttämät, monenlaiset selvitykset ovat vaatineet Kuopion Tilakeskuksen henkilöstöltä paljon ylimääräistä työaikaa. Pohjois-Savon maakuntaudistusta valmistelemaan Investointien arviointi ja kiinteistöt -työryhmään nimettiin Tilakeskuksen edustajaksi Petri Koponen.

Tilakeskuksen käyttötalous on 261 149,66 euroa voitollinen, huolimatta Juankosken kiinteistöistä tehdyistä 1 570 480 euron ylimääräisistä poistoista. Vuonna 2017 saatiin Servicalta ostohyvitystä 274 271 euroa.

Investoinnit toteutuivat suunniteltua pienempinä, koska kaikki vuoden 2017 hankkeet eivät vielä käynnistyneet suunnitellussa laajuudessaan. Osa hankkeista jatkuu vuonna 2018. Vuonna 2017 valmistuivat Hatsalan koulun ruokala (3,2 miljoonaa euroa) ja Nilsin terveyskeskus (4,6 miljoonaa euroa), joka otettiin käyttöön elokuussa 2017. Kuopion uuden uimahalli-jäähalli-pysäköintitalon, Kuntolaakson, sopimuskokonaisuus allekirjoitettiin 21.12.2017. Vuosina 2018 – 2020 toteutettavan Kuntolaakson rakentaminen käynnistyy keväällä 2018. Kuopion museon peruskorjaus- ja laajennuksen arkkitehtuurikilpailun voittajaksi valittiin 23.2.2017 "Hila", joka oli yksi viidestä, loppukilpailuun selvinneestä ehdotuksesta. Kaupunginhallitus valitsi hankkeen suunnittelijat 11.12.2017. Rakennustyöt ajoittuvat vuosille 2018 – 2020.

Lemminkäinen Oyj:n elinkaarihankkeena toteuttama Jynkän koulu valmistui ja otettiin käyttöön elokuun alussa 2017. Karttulan uuden koulukeskuksen rakentaminen eteni suunnitellusti: koulu, päiväkotit ja kirjastorakennus valmistuvat kesällä 2018.

Kuopion Tilakeskuksen pienet peruskorjaushankkeet (6,5 miljoonaa euroa) etenivät erillisen työohjelman mukaisesti.

Myynti-, kehitys- ja purkukohteiden valmistelu eteni suunnitellusti. Kaupunki myi kahdeksan rakennusta. Valkeisen entinen sairaala siirtyi joulukuussa 2017 uudelle omistajalle. Lisäksi purettiin 34 rakennusta (sisältäen varastoja ja katoksia), joista 12 sijaitsi Savilahden alueella.

Kaupunginhallitus nimesi uuden nelijäsenisen tilatyöryhmän 1.6.2017 – 31.5.2019 väliseksi ajaksi. Ryhmän tarkoitus on seurata Tilakeskuksen toiminnallisten tavoitteiden toteutumista ja valmistella tarvittaessa päätöksen tekoa varten toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi, kuten mm. myynti-, kehitys- ja purkukohteiden tilannetta. Tilatyöryhmään kuuluvat Antti Kivelä (pj.) Tiina Kaartinen, Pekka Kantanen ja Leila Saramäki sekä Kuopion Tilakeskuksesta Hannu Väänänen, Petri Koponen ja Seija Harinen.

Olellaiset poikkeamat talousarvioon

Kuopion Tilakeskuksen talousarviossa ei ole merkittäviä poikkeamia seurantakauden aikana. Kuopion Tilakeskus tekee vuoden 2017 tilinpäätöksen yhteydessä 1 570 480 euroa ylimääräisiä poistoja Juankoskelta Kuopion kaupungille kuntaliitoksessa 1.1.2017 siirtyneistä rakennuksista.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Kuopion Tilakeskus tukee aktiivisesti palvelualueita ja muita kaupungin toimijoita tilankäytön tehostamisessa. Kuopion Tilakeskus on käynnistänyt palveluverkoston suunnittelu- ja päivitystyön yhdessä kasvun- ja oppimisen palvelualueen kanssa. Työ on aloitettu päivähoito-, peruskoulu- ja lukioverkostosestävyydestä. Tavoitteena on, että selvitys valmistuu vuoden 2018 aikana. Tähän liittyen Kuopion kaupunki on jättänyt ympäristöministeriölle hakemuksen KiraDigi -ohjelmaan. Sen tavoitteena on pilotoida dynaamista palveluverkko-suunnittelusovellusta ja kaupunkien strategista suunnittelua tukevaa tiedolla johtamisen mallia. Kuopion Tilakeskuksella on vuonna 2017 ollut käynnissä yhdeksän tarveselvitystä, joista neljä on valmistunut. Hanke-suunnitelmia on vuonna 2017 ollut viisi ja niistä neljä on jo valmistunut.

Tyhjistä ja tarpeettomista tiloista luopumista ja myymistä on jatkettu suunnitellusti. Seurantakaudella päätettyjä ja solmittuja kauppoja on yhteensä kahdeksan. Lisäksi on purettu osoitteessa Tuomikuja 4 sijainnut päiväkotit, Nilsin terveyskeskus, Vehmersalmen kunnantalo ja toimintakeskus ja 12 rakennusta Savilahden varikkoalueelta.

Henkilöstön ja osaamisen saatavuus

Kuopion Tilakeskuksesta on kuluvaan kevään aikana irtisanoutunut kaksi henkilöä. Kyseisten työtehtävien hoitaminen edellytti uusien henkilöiden palkkaamista. Uusi hankesuunnitteluarkkitehti aloitti työssään Kuopion Tilakeskuksessa toukokuun alussa, rakennussuunnittelija marraskuussa 2017 ja uusi kiinteistötalouspäällikkö joulukuussa 2017. Korvaavan henkilöstön saaminen on ollut haasteellista. Tänä vuonna avoinna olleisiin työpaikkoihin on tullut vähemmän hakemuksia, joissa hakija täyttää tehtävälle asetettavat vaatimukset.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Kuopion Tilakeskus on asiantuntijaorganisaatio, joka toimii tilaajayksikkönä. Kuopion Tilakeskuksen käyttötalousmenoista noin 48 % on palveluiden ostoa. Investoinneissa tämä luku on lähes 100 %.

Kuopion Tilakeskus hankkii tarvitsemansa palvelut niihin erikoistuneilta palveluntuottajilta, yksityisiltä markkinoilta ja konserniin kuuluvilta toimijoilta, joista koostetaan asiakastarpeeseen sopiva palvelukokonaisuus. Kuopion Tilakeskus käyttää, investoinnit mukaan lukien, menoistaan yli 94 % palveluiden ja energiahäyödykkeiden hankintaan sekä tilojen vuokraamiseen. Vuonna 2017 on kilpailutettu uudelleen neljä aikaisemmin voimassa ollutta puitejärjestelyä ja yksi uusi, "Rakennuttaminen ja valvonta", joka on voimassa 4.7.2017 – 30.6.2019 (+1+1 optiovuodet).

Kuopion Tilakeskuksen omassa suunnittelu- ja rakennuttamistyössä käytetään ulkoisia palveluita vain silloin, kun se on toiminnallisesti ja taloudellisesti järkevää. Ulkoisten palveluiden käyttö on ollut vuoden 2016 tasoa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Kuopion Tilakeskuksen sisäinen valvonta on osa jokapäiväistä toimintaa ja johtamista.

Sopimuskumppaneiden sekä vuokralaisten toimintavarmuutta ja taloudellista tilaa seurataan säännöllisesti. Vuokravalvontaa (saatavien perintä) seurataan kuukausittaisen raportoinnin avulla ja kaikkiin häiriöihin on reagoitu välittömästi. Joulukuussa käynnistettiin uuden toimintamallin laatiminen vuokrasaatavien seurantaan ja perintään. Uusi toimintatapa otetaan käyttöön keväällä 2018.

3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Palveluverkon ja toimitilojen käytön tehokkuus	Tilankäyttöä tehostetaan ja laaditaan toimitilastrategia.	Osallistutaan palvelualueiden verkostoseminaarien tekemiseen ja päivittämiseen.	(etenee suunnitellusti) Tarveselvityksiä 9, joista on valmistunut 4. Hankesuunnitelmia 5, joista on valmistunut 4. Kuopion kaupungin päivähoito-, peruskoulu- ja lukioverkostoseminaarien päivytykset on aloitettu. Tavoitteena on, että selvitykset valmistuvat vuonna 2018. Kuopion Tilakeskuksen toimitilastrategian valmistelu on siirretty vuodelle 2018.	
	Tilikauden tulos	Kuopion Tilakeskuksen tilikauden tulos on tavoitteen mukainen.	Seurataan Kuopion Tilakeskuksen tilikauden tuloista ja tehdään tarvittaessa korjaavat toimenpiteet viipymättä.	(etenee suunnitellusti) Kuopion Tilakeskuksen tilikauden 1.1. - 31.12.2017 tulos on 261 149,66 euroa positiivinen.	
7. Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien palvelukyky ja kustannustehokkuus	Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien toiminnan tuloksellisuus ja tuottavuus	Käytössä olevien tavoitehintojen ostopalvelusopimusten edelleen kehittäminen.	Ostopalveluja tarkastellaan kriittisesti osana talouden tasapainotusta. Kehitetään Kuopion Tilakeskuksen henkilöstön hankintaosaamista.	(etenee suunnitellusti) Vuonna 2017 päättyvät puitejärjestelyt on kilpailutettu ja toimijoiden kanssa on laadittu uudet sopimukset (2 vuotta + 2 vuotta optio). Uudet sopimukset solmittiin vuosille 2018 - 2019 ja optiovuodet ovat 2020 ja 2021.	Palvelu- ja hankintaohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstöohjelman toteuttaminen	Kuopion Tilakeskuksen henkilöstömäärä on tasapainossa toiminnan kanssa.	Henkilöstöressurssin oikea käyttö suunnitellaan pidemmän tähtäimen henkilöstösuunnitelmilla. Henkilöstösuunnitelma päivitetään vuosittain talousarviovalmistelun yhteydessä. Suunnittelujakso on 3 vuotta.	(valmis) Avoimiin työpaikkoihin on rekrytoitu osaavat ja tehtävien vaatimukset täyttävät henkilöt.	Henkilöstöohjelma
	Henkilöstötyön tuottavuus	Henkilöstön suorituskyky paranee ja työkyvyttömyyskustannusten osuus palkkasummasta vähenee.	Työtä kehitetään, työn vaaroja minimoidaan ja henkilöstön työhyvinvoinnista huolehtiminen mm. järjestämällä yhteistapaamisia ja virkistystoimintaa. Henkilöstön osaamista, jaksamista tuetaan mm. koulutuksella.	(etenee suunnitellusti) Kuopion Tilakeskuksen työterveyshuollon toimintasuunnitelma vuosille 2018 - 2020 yhdistettiin elinvoima- ja konsernipalvelun työterveyshuollon toimintasuunnitelmaan. Vuodelle 2017 suunnitellut työterveystarkastukset on toteutettu Kallaveden työterveydessä. Kuopion Tilakeskuksen henkilöstölle on järjestetty viestintä- ja koulutuspaikotteiset kuukausitapaamiset vuonna 2017.	Henkilöstöohjelma

TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUMAVERTAILU

	Alkuperäinen talousarvio 2017 €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio- muutosten jälkeen €	Toteuma vuosi 2017 €	Poikkeama €
Liikevaihto	84 238 580		84 238 580	83 965 697,38	-272 882,62
Liiketoiminnan muut tuotot	830 000		830 000	854 572,33	24 572,33
Tuet ja avustukset kunnalta	9 500		9 500	7 316,53	-2 183,47
	85 078 080	0	85 078 080	84 827 586,24	-250 493,76
Materiaalit ja palvelut					
Aineet tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	-10 511 150		-10 511 150	-10 161 582,22	349 567,78
Palvelujen ostot	-25 312 459		-25 312 459	-25 265 436,95	47 022,05
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-35 823 609	0	-35 823 609	-35 427 019,17	396 589,83
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-2 171 900		-2 171 900	-2 124 989,49	46 910,51
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-1 289 667		-1 289 667	-1 145 741,39	143 925,61
Muut henkilösivukulut	-112 721		-112 721	-104 033,30	8 687,70
Henkilöstökulut yhteensä	-3 574 288	0	-3 574 288	-3 374 764,18	199 523,82
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-16 053 000		-16 053 000	-16 434 987,42	-381 987,42
Kertaluonteiset poistot	0			-1 570 480,35	-1 570 480,35
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-16 053 000	0	-16 053 000	-18 005 467,77	-1 952 467,77
Liiketoiminnan muut kulut	-14 618 576		-14 618 576	-13 421 420,27	1 197 155,73
Liikeliikelyjäämä (-) alijäämä)	15 008 607	0	15 008 607	14 598 914,85	-409 692,15
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	0		0	10 136,04	10 136,04
Korvaus peruspääomasta kunnalle	-14 550 000		-14 550 000	-14 550 000,00	0,00
Muut rahoituskulut	0		0	-630,11	-630,11
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-14 550 000	0	-14 550 000	-14 540 494,07	9 505,93
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	458 607	0	458 607	58 420,78	-400 186,22
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	458 607	0	458 607	58 420,78	-400 186,22
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0	0	202 728,88	202 728,88
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	458 607	0	458 607	261 149,66	-197 457,34

Pohjois-Savon pelastuslaitos

(erillinen taseyksikkö)

Pelastusjohtaja Jukka Koposen katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2017

Toimintakertomus 2017

Toiminta

Pelastuslaitoksen toimintaa ohjaa toimialan säädösten lisäksi vuosille 2016 - 2019 laadittu palvelutasopäätös ja strategia sekä Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kanssa tehty yhteistoimintasopimus ensihoitopalvelujen tuottamisesta.

Alueellisen pelastustoimen 14. toimintavuosi oli toiminnallisesti ja taloudellisesti edellisten vuosien tapaan erittäin hyvä. Pelastustoimessa ja ensihoitopalvelussa saavutettiin niille asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Pelastustoimen palvelut ja ensihoitopalvelut tuotettiin hyvätasoisina palvelutasopäätösten sekä sopimusten mukaisesti.

Pohjois-Savon pelastuslaitos on pärjännyt koko toimintansa ajan valtakunnallisessa kustannustehokkuusvertailussa todella hyvin. Kaikessa toiminnassa on huomioitu kustannustehokkuus ml. pelastustoimen ja ensihoitopalvelun synergiahyödyt. Pelastuslaitos teki v. 2017 pelastustoimen osalta ylijäämää 481.189,27 euroa ja ensihoitopalveluissa 262.057,76 euroa. Pelastuslaitos palauttaa saavutetun ylijäämän pelastustoimen osalta kunnille ja ensihoitopalvelusta sairaanhoitopiirille.

Pelastuslaitos on mukana Suomen pelastuslaitosten Kumppanuusverkostossa, jossa kehitetään pelastuslaitosten toimintaa turvallisuus-, pelastustoiminta-, ensihoito- ja tukipalveluiden palvelualueilla. Pelastuslaitoksella toteutettiin 1.9.2016 – 31.12.2017 hanke, jossa tutkittiin ja pilotoitiin moniammatillisen, ns.hybridisyksikön toimintamallia pelastustoimen ja ensihoidon tehtävien tuottamiseksi palomies-ensihoitaja – työparin toimesta. Hanke päättyi 31.12.2017, mutta moniammatillisen yksikön toiminta vakinaistettiin 1.1.2018 lukien.

Pohjois-Savon pelastuslaitos tekee laajaa yhteistyötä usean pelastuslaitoksen kanssa. Pelastuskalustoa ja varusteita hankitaan edelleen kahdeksan maakunnan yhteishankintoina. Itä- ja Kaakkois-Suomen pelastuslaitokset ovat tehostaneet tilannetietoisuutta ja jatkavat yhteisen ISTIKE –tilannekeskuksen ylläpitämistä. Tilannekeskus palvelee neljän maakunnan aluetta 24/7 -periaatteella.

Pelastuslaitos on varautunut toimimaan kaikissa turvallisuustilanteissa sekä tukee Pohjois-Savon kuntien valmiussuunnittelua, varautumista ja häiriötilanteiden hallintaa. Syksyllä 2017 toteutettiin Jäätyvä-harjoitus, jossa testattiin ja vahvistettiin toimintavalmiuksia häiriötilanteissa.

Maakunnassa on seitsemällä paloasemalla todettu sisäilmaongelmia. Ongelmien vuoksi paloasematiloja pitää peruskorjata tai uusida. Lisäksi Kuopion keskustassa ja Siilinjärven Vuorelassa ei saavuteta kaikkia riskialueiden kohteita ohjeiden mukaisessa ajassa, mistä johtuen kaupunginhallitus teki päätöksen paloasemaverkon tarveselvityksen tekemisestä.

Pelastuslaitos siirtyy 1.1.2020 lukien maakuntaorganisaatioon, mihin liittyen v. 2016 aloitettua selvitys- ja kehittämistyötä on jatkettu v. 2017 eri työryhmissä. Pelastusjohtaja vastaa kokonaisturvallisuuden palvelukokonaisuuden valmistelusta ja toimii puheenjohtajana maakunnan Varautuminen ja riskienhallinta – työryhmässä.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

	Talousarvio ja ta-muutos	Toteuma	Poikkeama
Toimintatuotot	25.596.625	24.993.887,17	- 602.737,85
Toimintamenot	24.508.149	23.911.172,10	- 596.976,90
Toimintakate	1.088.476	1.022.715,07	+ 52.276,95
Poistot	867.843	847.573,14	- 20.269,86

Pelastuslaitoksen talousarvioon tehtiin talousarviomuutos, jossa vuoden 2016 tapaturmavakuutusmaksun palautuksesta, 102.378 eurosta siirrettiin 50.000 euroa hankintamäärärahoihin. Pelastuslaitoksen muut toimintatuotot ylittivät talousarvioon nähden 141.139 euroa. Tuottokertymä oli budjetoitua parempi ensivaste tehtävien laskutustuloissa, koska tehtävämäärä kasvoi 20,9 % edellisvuoteen nähden, koulutuspalvelujen myyntituotot ja tarkastusmaksutuotot jäivät alle budjetoidun. Öljyntorjunnan valmiuden ja koulutuksen kulut ja niihin saatavat avustukset olivat n. 100.000 euroa budjetoitua suuremmat. Kuntien maksamat pelastustoimen maksuosuudet ja sairaanhoitopiirin maksama palvelumaksu ensihoidosta on yhteensä 743.876,76 euroa budjetoitua pienempi johtuen lopullisen maksuosuuden tarkastamisesta ja maksun palautusten kirjaamisesta tilinpäätökseen.

Toimintamenoissa ylittivät tavaroiden ja palvelujen ostomäärärahat yhteensä 158.589,68 eurolla. Ylitys johtui osin kaluston ennakoitua suuremmista kunnossapitokuluista ja uusimisesta, paloasemien varavoimajärjestelmien hankinnoista, sisäilmaongelmaisten asemien väistötilojen kalustamisesta ja vanhentuneen ict-laitteiston uusimisesta. Pelastustoiminnan osalta ylitys oli 221.922 euroa, ensihoidossa määrärahat alittuivat 63.332 euroa.

Henkilöstökulut alittuivat 714.713,42 euroa kk-palkkojen ja sijaisten palkkojen ollessa 199.456 euroa budjetoitua pienemmät ja sairauspäivärahojen ollessa 77.010,65 euroa budjetoitua suuremmat. Tuntipalkkoissa tuli säästöä 116.855,78 euroa ja erilliskorvauksissa 99.294,17 euroa. Lomapalkkavelka pieneni jolloin jaksotetut palkat olivat 87.796,76 euroa budjetoitua pienemmät. Kuel-eläkemenoperusteiset maksut olivat budjetoitua 12.611,69 euroa ja varhaiseläkemaksut 15.586,41 euroa suuremmat. Vuoden 2017 kirjaukset perustuvat Kevalta saatuihin ennakkotietoihin eläkemaksuista. Muut kulut alittuivat 40.853 euroa. Palkkakulujen toteumaan vaikutti tehtävämäärän pysyminen aikaisempien vuosien tasolla ja pitkäkestoisten tehtävien määrän vähäisyys. Pelastustoimen osuus kulusäästöstä oli 350.488 euroa ja ensihoidon osuus 246.488 euroa.

Osa kalustohankinnoista siirtyi vuodelle 2018, mistä syystä poistot olivat 20.269,86 euroa budjetoitua pienemmät.

Pelastuslaitoksen rahoitus riitti kattamaan käyttötalous- ja investointikulut.

Investoinnit

	Alkupe.ta	Ta-muutokset	TA YHT.	Toteuma	Poikkeama
Tulot	517.690	255.595	773.285	373.982,20	- 399.302,80
Menot	- 1.683.200	- 384.379	- 2.067.579	- 1.379.731,40	- 687.847,60
Netto	- 1.165.510	- 128.784	- 1.294.294	- 1.005.749,20	- 288.544,80

Investointien rahoitusosuudet jäivät alle budjetoidun, koska osa öljyntorjunnan kalustohankinnoista siirtyi vuodelle 2018, samoin toisen ambulanssin vastaanotto. Muun kaluston osalta rahoitusta saatiin 57.250 euroa vähemmän kuin oli budjetoitu. Myyntituottojen, budjetoitu 37.000 euroa, kirjaustavan muutoksesta johtuen kaluston myyntejä ei kohdennettu investointeihin vaan suoraan tulokseen. Pelastustoimen kalustohankintoihin varatuista määrärahoista siirtyy 167.269 euroa ja ensihoidon määrärahoista 121.279 euroa vuodelle 2018. Niillä rahoitetaan jo käynnistettyjä investointihankintoja. Ensihoidon ajoneuvohankintojen rahoitusta varten pelastuslaitos nosti lainaa yhteensä 228.724 euroa Kuopion kaupungilta.

Taseen loppusumma on 8.253.960,82 euroa, vastaavaa puolella merkittävin erä on pysyviin vastaaviin kuuluvat aineelliset hyödykkeet, jonka yhteissumma oli 4.161.115,96 euroa. Vastattavaa puolella suurin erä on lomapalkkavelka 2.311.700,70 euroa.

Tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden seuranta

Pelastuslaitos on jatkanut valtakunnallisen pelastuslaitosten kumppanuushankkeen kautta tuottavuutta edistävien toimintatapojen käyttöönottoa ja uudistanut toiminta-alueensa johtamisjärjestelmää.

Pelastuslaitoksen käytössä on toimitilat paloasemarakennuksissa operatiivista toimintaa ja samoissa tiloissa hallinnollisia tehtäviä varten. Tiloihin kohdistuva käytön tehostaminen on hankalaa, koska tilat ovat yleensä vain pelastustoimen käytössä ja ongelmia aiheuttaa tilojen sisäilmaongelmat, joihin ei ole saatavilla nopealla aikataululla toimivia ratkaisuja.

Pelastuslaitos toteuttaa harkintaa ja uudelleentarkastelua vapautuvien virkojen täytön osalta silloin kun se ei vaaranna operatiivista valmiutta. Vakinaisen henkilöstön määrä on kasvanut kahdella vuodesta 2014 lähtien.

Pelastuslaitoksen toimintamenoissa ei ollut kasvua vuodesta 2016 vuoteen 2017 vaan menot alenivat 0,1 %, mikä johtui osin vuoden 2016 lopulliseen tapaturmamaksuun kohdistuneesta maksun palautuksesta. Pelastuslaitoksen talous on tasapainossa ja laitos on hoitanut palvelujen tuottamisen taloudellisesti ja tuottavasti suhteessa kuntien taloustilanteeseen.

Henkilöstö

Pelastuslaitoksen palveluksessa oli vuonna 2017 keskimäärin 291 henkilöä vakinaisessa ja väliaikaisessa virka- tai työsuhteessa. V. 2016 vastaava luku oli 284 samoin v. 2015. Sivutoimista pelastushenkilöstöä oli 493 henkilöä, v. 2016 heitä oli 497 ja 500 v. 2015. Toimintavuonna eläkkeelle jäi 10 henkilöä ja palvelussuhteesta erosi 5. Tilikaudella maksettiin palkkoja ja palkkioita yhteensä 13.685.997,91 euroa.

Arvio tulevasta kehityksestä

Pelastuslaitoksen taloudellisia resursseja ohjaa kuntatalouden yleiset kehitysnäkymät ja toisaalta maakuntien rahoitusta määrittävät rahoitusperusteet. Vaikka kuntien taloustilanne on kohentunut, muutokset lähivuosien tulopohjassa edellyttävät kunnilta tarkkaa taloudenpitoa.

Pelastuslaitoksen kuluista 71,2 % on henkilöstökuluja, 15,1 % tavaroiden ja palvelujen ostoja sekä 13,3 % vuokria ja 0,4 % muita kuluja. Pelastustoimen tilojen uusiminen tulee nostamaan tulevana vuosina merkittävästi vuokratkuluja. Myös tiedossa olevat palkkaratkaisut nostavat kuluja paria aikaisempaa vuotta enemmän, samoin ict-kulut nousevat pelastustoiminnan järjestelmien tulevien uusimisen myötä. Muiden tulojen kuin kuntien maksuosuuksien laskutustuotot vaihtelevat ja niiden ennakointi on vaikeaa mm. erheellisten paloilmoitusten ja palotarkastusmaksutuottojen osalta.

Pelastustoimen palvelutason säilyttäminen tulevana vuosina tämän hetkellä tasolla tulee olemaan haasteellista, koska maakuntauudistuksessa edellytetään säästöjä tulevana vuosina.

Pelastustoimi tullaan siirtämään maakuntavirastojen organisaatioon vuoden 2020 alusta, mistä johtuen tulevien vuosien tehtävänä on löytää parhaat mahdolliset toteutustavat pelastustoimen ja ensihoidon järjestämiseksi ja palvelujen hyvän laadun takaamiseksi kuntalaisille.

Pelastuslaitos pitää tärkeänä sitä, että kiristyvistä kuntataloudesta huolimatta turvattaisiin edellytykset pelastustoimen palvelutason ylläpitämiseen ja välttämättömien investointien rahoitus. Valtio ei enää myönnä avustusta pelastuskaluston hankkimiseen ja myös Palosuojelurahaston avustukset ovat pienentyneet.

Ympäristötekijät

Pelastuslaitoksella on voimassa oleva öljyntorjuntasuunnitelma, jonka mukaisesti laitos hoitaa sekä ennalta-ehkäisevästi että onnettomuuksista johtuvia öljyntorjuntatehtäviä. Lisäksi pelastusviranomaiset tarkastavat laitosten ja yritysten pelastussuunnitelmat ja toimintaa, josta voi aiheutua ympäristölle vahinkoja.

Pelastuslaitos huomioi ajoneuvohankinnoissaan vähäpäästöisyyden ominaisuudet. Palotarkastusten oma-valvontaan siirtyminen on vähentänyt henkilökunnan ajoneuvoliikennettä, samoin kokousten pitäminen videoneuvotteluina.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Lakien ja säännösten sekä hyvän hallinto- ja johtamistavan vastaisia toimia, joista seuraisi merkittävä korvaus, kanne tai oikeusseuraamus, ei ole tapahtunut.

Tavoitteiden toteutuminen ja tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus, varojen valvonta

Talousarvion toteutumista, toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamista tai poikkeamista sekä niiden johdosta tehdyistä toimituksista on kerrottu toimintakertomuksessa. Tavoitteet ovat toteutuneet talousarviossa määriteltyjen mukaisesti. Varojen käytön valvontaa on tehty sisäisen valvonnan suunnitelman mukaisesti ja esille ei ole tullut puutteita tai väärinkäytöksiä.

Riskienhallinnan järjestäminen

Toimintaan ja talouteen liittyvät riskienhallinta-asiat sisältyvät aluepelastuslautakunnan hyväksymään sisäisen valvonnan suunnitelmaan vuodelle 2017. Raportointijaksolla ei ole tullut tietoon sellaisia merkittäviä riskejä, joista olisi aiheutunut vahinkoa tai menetystä pelastuslaitoksen toiminnalle.

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Raportointijaksolla ei ole todettu hankinnoissa, omaisuuden luovutuksessa tai käyttöarvossa menetyksiä, merkittäviä arvon alennuksia tai jouduttu korvausvastuuseen tai muuhun oikeudelliseen vastuuseen.

Sisäilmaongelmia on raportoitu paloasemilla ja niistä johtuen kunnat ovat käynnistäneet korjaus- ja uudisrakennushankkeita. Pohjois-Savon pelastuslaitos on ilmoittanut sisäilmaongelmista paloasemakiinteistöjen omistajille ja on tiiviissä yhteistyössä työterveyshuoltopalvelutoimittajien ja kiinteistöjen omistajien kanssa sisäilmasta aiheutuvien ongelmien poistamiseksi.

Sopimustoiminta

Pelastuslaitoksen johdolla ei ole tiedossa sopimuksista aiheutuvia mahdollisia negatiivisia seurauksia toiminnalle.

Oma arvio riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan nykytilasta ja kehittämistarpeista

Pelastuslaitoksen sisäinen valvonta on tarkastelujaksolla kokonaisuutena hyvällä tasolla.

Tilikauden tuloksen käsittely

Pohjois-Savon pelastuslaitoksen tilikauden ylijäämä, 351.036,73 euroa kirjataan taseeseen oman pääoman eräksi kohtaan edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä.

2. ASUKKAAT JA PALVELUT

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
5. Asiakaslähtöiset ja omaehtoisuuteen kannustavat ja ennaltaehkäisevät palvelut	Ensihoitopalvelu muodostaa tehokkaan ja nopean erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuoltoon liittyvän palvelukokonaisuuden: Ensihoitotekivät kohdentuvat oikeille yksiköille. Hoidon alkamisviive. Potilasohjauksen tarkoituksenmukaisuus.	Lääketieteellisesti perustellut X-tehtävien määrät. Ensihoitopalvelun saatavuus on palvelutasopäätöksen mukainen.	Ensihoitotehtävien seuranta ja tilastointi kuukausittain sekä kvartaaleittain.	 (etenee suunnitellusti) Ensihoitopalvelua on tuotettu voimassa olevan palvelutasopäätöksen sekä yhteistointasopimuksen mukaisesti niin yksiköiden määrän kuin tasojenkin osalta. Ensihoidon tehtävämäärät ovat jälleen kasvaneet viime vuoden samaan seurantajaksoon verrattuna 3,7 %:lla. Tehtävämäärien jatkuva kasvu toiminta-alueillamme on erittäin huolehduttavaa pelastuslaitoksen ensihoidon resurssien ollessa ennallaan.	Palvelu- ja hankintaohjelma
	Pelastuslaitoksen tuottama ensihoitopalvelu on vaikuttavaa ja potilaslähtöistä: Palvelu on sopimuksen mukaista, potilaan yksilölliset tarpeet huomioivaa ja lääketieteellisesti vaikuttavaa.	Toiminta on vakiintunut ja prosessit toimivia sekä palvelutasopäätöksen mukaisia.	Potilaan tavoittamisprosentteja seurataan, sekä ensihoitokehityksen prosessin kehittämisen tarpeen mukaan.	 (etenee suunnitellusti) Ensihoitopalvelua on tuotettu voimassa olevien sopimusten mukaisesti. Ensihoitotoiminnassa olevat prosessit ovat toimivia. Tehtävämäärien merkittävä kasvu erityisesti Kuopion toiminta-alueella edellyttäisi resurssilisäystä tai ensihoitopalveluiden rakenteiden tarkastelua.	Palvelu- ja hankintaohjelma

	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Pohjois-Savossa on hyvä turvallisuuskuultuuri: Yritykset ja laitokset huolehtivat turvallisuusasioista. Toiminnanharjoittajien laatimat pelastussuunnitelmat. Ihmiset osaavat toimia oikein vahinkotilanteissa.	Pelastuslaitoksen valvontatoiminta on valvontasuunnitelman mukaisena. Erheellisten paloilmoitusten määrä ei kasva edelliseen vuoteen verrattuna. Onnettomuuksien ja palokuolemien määrä vähenee.	Valvonnan kohdentuminen 100 %-sta valvontaluokissa A1 - A6. Palotarkastuksia kohdennetaan ensisijaisesti henkilöturvallisuuteen, hoitolaitoksiin ja erityisryhmien asumisturvallisuuteen. Poistumisselvitysten arviointi- ja seurantaprosessia kehitetään edelleen. Omavalvonnan tulosten kohdentamista turvallisuusviestintään kehitetään. Turvallisuusviestinnällä tavoitetaan 15 % alueen väestöstä ja kehitetään turvallisuusviestinnän keinoja tavoittaa maakunnan asukkaita. Koulujen poistumisharjoitusten toteutuminen on valtakunnallisten ohjeiden mukaista.	(etenee suunnitellusti) Palotarkastukset toteutuneet valvontasuunnitelman mukaan. Valvontasuunnitelma on päivitetty. Palotarkastuksia on pyritty siirtämään alkuvuodelle, mutta ovat edelleen loppuvuosipainotteisia, eikä kesäaikana ole paljon palotarkastuksia. Omakotitalot ja kesämökit ovat omavalvonnassa, jossa lomakeiden palautusprosentti 88 %. Niihin talouksiin, joista ei ole tullut karhukirjeen jälkeenkään palautusta, on kohdennettu palotarkastuksia. Turvallisuusviestinnässä toteutus turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaan saavutettiin 15 % maakunnan väestöstä. Koulujen poistumisharjoitusten toteutuminen on seurattu lomakkeilla.	Palvelu- ja hankintaohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
7. Liikelaistosten, yhtiöiden ja kuntayhtymien palvelukyky ja kustannustehokkuus	Onnettomuuksien ja vahinkojen määrä laskee. Henkilöstö osaa toimia ammattitaitoisesti ja tehokkaasti.	Toimintavalmiusaika saavutetaan.	Seurataan ensimmäisen yksikön ja pelastus toiminnan toimintavalmiusaikoja. Seurataan henkilöstön pätevyyden mukaisia koulutussuoritteita.	(etenee suunnitellusti) Ensimmäisenä kohteessa olleen yksikön toimintavalmiusaika täyttyy 84 % (palvelulupa 50 %) ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaika täyttyy 85 % (palvelulupa 50 %). Koulutussuoritteita seurataan ESS7-järjestelmässä ja henkilöstöhallintaohjelma Storeen ollaan laadittu pätevyyden seurantaohjelma, joka otetaan käyttöön 2018 keväällä.	Palvelu- ja hankintaohjelma
	Palvelutasopäätös vastaa riskejä ja onnettomuuksia. Palvelut tuotetaan asiakaslähtöisesti asiakkaan erityispiirteet huomioiden.	Palvelutasopäätöksen tavoitteet saavutetaan.	Palvelun kohdentamisen tarkastaminen onnettomuuksien ja riskitilanteen muuttuessa. Riskialueiden mukaisten yksiköiden sijoituspaikkojen muutostarpeen tarkastelu.	(etenee suunnitellusti) Tehtävien kohdentumista riskitilanteisiin seurataan. Suoritettu palontutkinta kaikkiin asuinrakennusten tulipaloihin kumppanuusverkoston teematavoitteiden mukaisesti.	Palvelu- ja hankintaohjelma

3. RESURSSIT, JOHTAMINEN JA HENKILÖSTÖ

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
6. Tasapainoinen talous	Palveluverkon ja toimitilojen käytön tehokkuus	Tilankäytön tehokkuus.	Tilojen käyttöä tehostetaan arvioimalla tiloihin sijoitettavan kaluston määrä. Myös kalustohankinnoilla ohjataan tilojen käytön tehokkuutta. Tilasuunnittelussa huomioidaan mm. ensihoidon synergiaedun mahdollinen vaikutus tilatarpeeseen.	 (etenee suunnitellusti) Tilojen käyttöä on optimoitu uusien paloasemien rakentamisen yhteydessä, jotta on saatu riittävät ja tarkoituksenmukaiset tilat. Lisäksi on arvioitu varastojen tarvetta ja kaluston sijoittelua. Varastojen tarpeissa on huomioitu erikoiskalusto ja Neulamäen paloaseman toiminnalliset muutostarpeet.	Tuottavuusohjelma
	Tiliikauden tulos	Tiliikauden tulos talousarvion mukainen.	Talouden seurantaa tehostetaan.	 (etenee suunnitellusti) Pelastuslaitoksen esimiehiä on opastettu talousarvion määrärahojen käytön seurannasta käytettävissä olevien järjestelmien avulla. Määrärahojen riittävyydestä vastaaville viranhaltijoille on toimitettu talousarvion seurantaraportit. Tulokertymän ja kulujen enustettavuutta on edelleen pyrittävä kehittämään. Pelastuslaitos saavutti talousarvion mukaisen tiliikauden tuloksen.	Tuottavuusohjelma

Kriittinen menestystekijä	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet	Seuranta 31.12.	Ohjelma
7. Liikelaistosten, yritysten ja kuntayhtymien palvelukyky ja kustannustehokkuus	Tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset tukipalvelut: järjestelmän varmatoimisuus.	Huolto- ja korjauskustannukset pienenevät.	Kaluston uusiminen ja ohjelmistojen ylläpito.	(etenee suunnitellusti) Kaluston uusimista on toteutettu investointibudjetin mukaan.	Tuottavuusohjelma
8. Määrätietoinen johtaminen	Henkilöstö on osaavaa, hyvin koulutettua ja valmis uudistumaan: pelastuslaitoksella on koulutusmyönteinen ilmapiiri. Henkilöstö haluaa kehittää osaamistaan. Koulutuspäivien lukumäärä ja niiden kohdentumisen seuraaminen.	Koulutustarjonta on monipuolista. Osaamista kehitetään koulutustarpeiden ja henkilökohdistaisten kehittämissuunnitelmien mukaisesti. Työnantaja on sitoutunut kouluttamiseen.	Tiedotetaan aktiivisesti koulutusmahdollisuuksista. Koulutustarpeen kohdentamiseksi hyödynnetään kehityskeskustelujen yhteydessä esille tulleet koulutustarpeet. Koulutusmäärärahojen käytön suunnittelu. Rohkaistaan esimiehiä osallistumaan henkilöstöjohtamisen koulutuksiin.	(etenee suunnitellusti) Oppisopimuskoulutuksiin on hakeutunut uusia henkilöitä seurantakaudella. Meniään on useita eri alojen oppisopimuskoulutuksia ja koulutuksia on seurantakaudella saatu toisaalta päätökseen. Lisäksi kaupungin keskitetyn koulutusohjelman mukaisiin ja myös ulkopuolisten toteuttajien koulutuksiin on hakeutunut hyvin henkilöstöä	Henkilöstöohjelma

	Arviointikriteeri	Valtuustoon nähden sitova tavoite	Toimenpiteet		Seuranta 31.12.	Ohjelma
	Johtamisprosessi on selkeä, nykyaikainen ja tukee toiminnan tehostamista: Onnistuminen suunnittelun ja johtamisen suunnittelussa.	Johtamisen kehittymisen aikaisempaan verrattuna.	Järjestetään johtamiskoulutusta (henkilöstö- ja operatiivinen johtaminen) eri johtotasolla.	✓	(valmis) Vuodelle 2017 suunnitellut johtamiskoulutukset on toteutettu ja niistä on raportoitu edellisillä seurantakausilla. Johtamisen onnistumista on itsearvioitu tilanteiden jälkeen. Päälystön JOKE-johtamiskoulutus järjestettiin Pelastusopiston toimesta. Osallistuttiin Jäätynä 2017 -harjoitukseen. Aloitettiin Krivat MOVI -kokoukset johtamisen ja yhteistoiminnan kehittämiseksi. Työyhteisölle järjestetty koulutusta työyhteisötaitoihin sekä PuheJudoon.	Henkilöstöohjelma
	Sairauspoissaolojen ja työtapausten määrän vähentäminen. Henkilöstön työkyky vastaa tehtävien vaatimuksia.	Sairauspoissaolojen ja työtapausten määrän vähentäminen. Työkyvyn ongelmien puuttaminen varhain. Osatyökykyisille löydetään työssä jaksamisen ratkaisuja työkykytömmäyspalveluiden ja VARHE-maksujen vähentämiseksi.	Seurataan tehostetusti poissaoloja. Työtapausten ennaltaehkäisy ohjeistuksella ja koulutuksella. Henkilöstön työkyvyn tukemisen keinoja sekä aktiivisen aikaisen tuen kehittämistä jatketaan. Esimiehiä koulutetaan aktiivisen aikaisen tuen keskustelujen toteuttamiseen.	●	(etenee suunnitellusti) Seurantakaudella on päivitetty työterveyshuollon toimintasuunnitelmat, joihin on kirjattu toimenpiteitä työhyvinvoinnin edistämiseksi. Sairaus- ja työtapausten poissaoloja käsitelty sekä johtoryhmän että työhyvinvointitoimikunnan kokouksissa. Em. johdosta tehtävän työhyvinvointisuunnitelman laatiminen aloitetaan 01/2018. Sairaus- ja tapaturmapoissaoloja oli 1,1 % enemmän kuin vuonna 2016.	Henkilöstöohjelma

Mittaristo

PELASTUSTOIMINTA	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TA 2017	1.1.-31.12.	Muutos tp17/16
Pelastustehtävät	3 834	4 222	4 222	4 057	4 000	3 693	-364
Ensivastetehtävät	1 102	904	1 100	1 140	1 117	1 377	237
Yksiköiden toimintavalmiusaika min/sek	10:46	11:06	10:59	10:53	11:00	11:01	0
Yksiköiden yhteenlaskettu henkilövahvuus tehtävässä	5	5	5	5	5	5	0
Palotarkastusten valvontasuun- nitelman toteutuminen %	101,3	76	97				0
- valvontakohteet A1-A8 (ei omavalvontakohteita)				98	100	102	4
- hoito- ja huoltolaitokset		98	98	96	100	99	3
- omavalvontakohteet				88	100	88,3	0,3
Valistus- ja koulutustilaisuuksiin osallistuneiden määrä	28 979	37 392	27 743	35 584	37 219	37 091	1 507
Paloasematilojen määrä m2	27 910	27 910	27 910	27 910	27 910	27 720	-190

ENSIHOITO	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TA 2017	1.1.-31.12.	Muutos tp17/16
Ensihoitotehtävät							
- Kuopio	16 027	17 798	17 824	19 236	20 000	20 072	836
- Suonenjoki	1 587	1 991	1 959	1 937	2 200	1 959	22
- Varkaus	4 631	4 809	4 716	4 850	5 200	4 964	114
Ensihoidon tilojen määrä m2	955	955	955	955	955	1 057	102

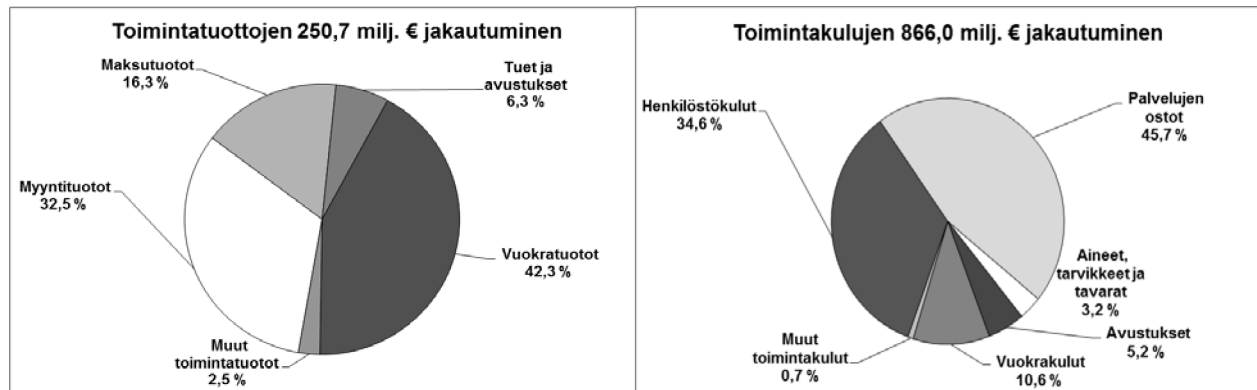
Henkilöstö / Kokonaistyoaika	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TA 2017	1.1.-31.12.	Muutos tp17/16
Palvelussuhteen luonne							
Vakinaiset	206,9	215,3	228,5	225,1	262,1	222,2	-2,9
Vakinaiset sijaiset	29,5	24,9	22,4	21,6		22,5	0,9
Väliaikaiset	38	43,7	32,7	37,4	30,1	46,6	9,2
Yhteensä	274,4	283,9	283,6	284,1	292,2	291,3	7,2

TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUMAVERTAILU

	Alkuperäinen talousarvio 2017 €	Talousarvio- muutokset 2017 €	Talousarvio 2017 muutosten jälkeen €	Toteuma €	Poikkeama €
Liikevaihto	25 189 849,00		25 189 849,00	24 458 455,10	731 393,90
Liiketoiminnan muut tuotot	122 696,00	0,00	122 696,00	114 112,43	8 583,57
Tuet ja avustukset kunnalta	284 080,00	0,00	284 080,00	421 319,62	-137 239,62
	25 596 625,00	0,00	25 596 625,00	24 993 887,15	602 737,85
Materiaalit ja palvelut					
Aineet tarvikkeet ja tavarat					
Ostot tilikauden aikana	-1 075 267,00	-50 000,00	-1 125 267,00	-1 219 097,72	93 830,72
Palvelujen ostot	-2 318 760,00	0,00	-2 318 760,00	-2 383 518,96	64 758,96
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-3 394 027,00	-50 000,00	-3 444 027,00	-3 602 616,68	158 589,68
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-14 279 030,00	0,00	-14 279 030,00	-13 695 997,91	-583 032,09
Henkilösivukulut					0,00
Eläkekulut	-2 651 182,00	0,00	-2 651 182,00	-2 612 733,42	-38 448,58
Muut henkilösivukulut	-868 152,00	50 000,00	-818 152,00	-724 919,25	-93 232,75
Henkilöstökulut yhteensä	-17 798 364,00	50 000,00	-17 748 364,00	-17 033 650,58	-714 713,42
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-867 843,00	0,00	-867 843,00	-847 573,14	-20 269,86
Arvonalentumiset					0,00
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-867 843,00	0,00	-867 843,00	-847 573,14	-20 269,86
Liiketoiminnan muut kulut	-3 315 758,00	0,00	-3 315 758,00	-3 274 904,84	-40 853,16
Liikeliiketoiminta (-) (alijäämä)	220 633,00	0,00	220 633,00	235 141,91	-14 508,91
Rahoitustuotot ja -kulut					
Muut rahoituskulut	-14 250,00	0,00	-14 250,00	-12 781,94	-1 468,06
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-14 250,00	0,00	-14 250,00	-12 781,94	-1 468,06
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	206 383,00	0,00	206 383,00	222 359,97	-15 976,97
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	206 383,00	0,00	206 383,00	222 359,97	-15 976,97
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	124 976,00	0,00	124 976,00	128 676,56	-3 700,56
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	331 359,00	0,00	331 359,00	351 036,53	-19 677,53

Käyttötalous ydinkaupunki ja taseyksiköt yhteensä

TULOSLASKELMAOSA	Alkuperäinen talousarvio €	Talousarvio- muutokset €	Talousarvio yhteensä €	Toteuma €	Poikkeama €	Tot-%
TOIMINTATUOTOT	259 422 181	-10 606 269	248 815 912	250 654 817	1 838 905	100,7 %
TOIMINTAKULUT	-875 441 365	945 304	-874 496 061	-865 977 717	8 518 344	99,0 %
TOIMINTAKATE	-616 019 184	-9 660 965	-625 680 149	-615 322 900	10 357 249	98,3 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-39 198 170		0 -39 198 170	-38 193 629	1 004 541	97,4 %

2.2.2 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Tuloslaskelmaosassa seurattavia määrärahoja ja tuloarvioita ovat verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja –menot sekä satunnaiset erät.

Liikelaitosta sitovia tuloarvioita ovat korkotulot kunnan lainasta liikelaitokselle sekä muissa rahoitustuloissa liikelaitoksen korvaus peruspääomasta.

Tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu sisältää kolme eri toteutumisvertailua: ydinkaupungin, ydinkaupungin ja taseyksiköiden sekä ydinkaupungin, liikelaitosten ja muiden taseyksiköiden toteutumisvertailut. Toteutumisvertailut sisältävät sisäiset erät.

Toimintatuotot, toimintakulut ja toimintakate

Tilipäätökseen kirjattiin ydinkaupungin toimintatuottoja 137,7 milj. euroa. Toimintatuottojen määrä oli 7,7 milj. euroa pienempi kuin alkuperäisessä talousarviossa, mutta 2,9 milj. euroa suurempi kuin muutetussa talousarviossa. Suurin poikkeama toteutumisissa oli myyntituotoissa, mitkä toteutuivat 2,6 milj. euroa muutettua talousarviota suurempina. Myyntituottojen suurimmat ylitykset talousarvioon nähden olivat ateriapalvelujen myyntituotoissa 0,9 milj. euroa ja pakolaisten toimeentulotukikorvauksissa 0,8 milj. euroa. Vastaavasti lomituspalvelukorvauksia kertyi 0,6 milj. euroa talousarviota vähemmän.

Koko kaupungin toimintatuottojen määrä oli 300,6 milj. euroa ja valmistus omaan käyttöön 18,9 milj. euroa. Toimintatuottojen toteutuma oli 9,3 milj. euroa alkuperäistä talousarviota pienempi, mutta 1,3 milj. euroa muutettua talousarviota suurempi. Valmistus omaan käyttöön toteutui 4,3 milj. euroa talousarviota suurempana.

Ydinkaupungin toimintakulut olivat 786,7 milj. euroa. Ne olivat 6,9 milj. euroa pienemmät kuin alkuperäisessä talousarviossa. Muutetusta talousarviosta ne alittuivat 5,9 milj. euroa (0,7 %). Menolajeittain tarkasteltaessa kaikkien muiden toteutumat alittuivat muutetusta talousarviosta, ainoastaan muiden toimintakulujen toteutuma oli muutettua talousarviota suurempi. Henkilöstökulut toteutuivat 1,4 milj. euroa, palvelujen ostot 2 milj. euroa ja avustukset 3,2 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä. Muut toimintakulut toteutuivat 0,3 milj. euroa muutettua talousarviota suurempina.

Koko kaupungin toimintakulujen toteutuma oli 918,6 milj. euroa. Se oli 6,5 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 5,6 milj. euroa (0,6 %) muutettua talousarviota pienempi. Suurimmat poikkeamat olivat avustuksissa 3,2 milj. euroa ja henkilöstökuluissa 2,5 milj. euroa pienempiä kuin muutetussa talousarviossa.

Ydinkaupungin toimintakate eli toimintamenojen ja –tulojen erotus oli -649 milj. euroa. Toimintakate oli 0,8 milj. euroa alkuperäistä talousarviota heikompi, mutta 8,8 milj. euroa (1,3 %) muutettua talousarviota parempi.

Koko kaupungin toimintakate on -599,1 milj. euroa. Toimintakatteen toteutuma oli 1,5 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 11,1 milj. euroa (1,8 %) muutettua talousarviota parempi.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi toimintatuottojen määrärahamuutoksia siten, että toimintatuottojen määrärahoja vähennettiin 10,6 milj. euroa. Suurimmat vähennykset olivat terveydenhuollon palvelualueella 4,3 milj. euroa ja yleishallinnossa 4,1 milj. euroa. Toimintakulujen määrärahoja vähennettiin 0,9 milj. euroa, suurimmat muutokset kohdistuivat kasvun ja oppimisen palvelualueelle ja yleishallintoon. Toimintakuluja vähennettiin kasvun ja oppimisen palvelualueella 4,3 milj. euroa ja yleishallinnossa 2,7 milj. euroa. Vastaavasti taas terveydenhuollon palvelualueen toimintakuluja lisättiin 2,9 milj. euroa ja perusturvan palvelualueen 2,2 milj. euroa. Määrärahamuutokset heikensivät toimintakatetta 9,7 milj. euroa.

Verotulot

Verotulojen erittely

Milj. €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Kunnan tulovero	378,4	8,8	387,2	388,8	1,6
Osuus yhteisöveron tuotosta	21,1	4,9	26,0	25,5	-0,5
Kiinteistövero	38,5	-0,2	38,3	38,4	0,1
Yhteensä	438,0	13,5	451,5	452,7	1,2

Alkuperäisessä talousarviossa verotulot olivat 438 milj. euroa. Talousarviomuutoksissa tuottoarvioita korotettiin yhteensä 13,5 milj. eurolla 451,5 milj. euroon. Verotulojen toteutuma oli 452,7 milj. euroa, 1,2 milj. euroa muutettua talousarviota suurempi. Alkuperäiseen talousarvioon nähden verotuloja kertyi 14,7 milj. euroa enemmän.

Tuloveroprosentti on ollut 20,5 vuodesta 2014 alkaen. Kiinteistöveroprosentit ovat vuonna 2017 olleet:

- yleinen kiinteistöveroprosentti 1,30 %
- vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti 0,52 %
- muiden kuin vakituisten asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti 1,10 %
- rakentamattomien rakennuspaikkojen kiinteistöveroprosentti 3,0 %.

Valtionosuudet

Valtionosuuksien erittely

Milj. €	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus, ml. tasaukset	200,8	0	200,8	201,1	0,3
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-3,8	0	-3,8	-3,8	0,0
Muut valtionosuudet				0,1	0,1
Yhteensä	197,0	0	197,0	197,3	0,3

Valtionosuuksia kertyi 197,3 milj. euroa, 0,3 milj. euroa enemmän kuin talousarviossa. Valtionosuuksiin ei tehty määrärahamuutoksia vuoden aikana.

Rahoituserät

Ydinkaupungin korkotuotot olivat yhteensä 8,2 milj. euroa talousarvion mukaisesti. Korkotuottojen suurimmat erät olivat Kuopion Energia Oy:n maksama korkotuotto 7,4 milj. euroa ja Kuopion Vesi Liikelaitoksen maksama korkotuotto 0,5 milj. euroa. Koko kaupungin korkotuotot olivat 8,2 milj. euroa, ne toteutuivat talousarvion mukaisesti.

Muiden rahoitustuottojen suurimman erän muodostivat liikelaitoksilta ja taseyksiköiltä saadut korvaukset peruspääomasijoituksista. Ne toteutuivat valtuuston talousarviossa asettamien tavoitteiden mukaisesti 18,6 milj. euron suuruisina. Euromääräisesti suurimmat peruspääoman korvaukset peritään tilakeskukselta (14,6 milj. euroa), ja Kuopion Vedeltä (3,8 milj. euroa).

Em. lisäksi muita rahoitustuottoja kertyi 3,7 milj. euroa, 0,5 milj. euroa talousarviota enemmän. Suurimmat tulolähteet olivat osinkotuotot, peruspääoman korot kuntayhtymiltä ja viivästyskorkotuotot.

Ydinkaupungin korkokulut olivat 4,7 milj. euroa, mikä on 0,9 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 0,1 milj. euroa muutettua talousarviota vähemmän. Koko kaupungin korkomenot olivat 5,2 milj. euroa, 1 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 0,1 milj. euroa muutettua talousarviota pienemmät.

Vuosikate, poistot ja satunnaiset erät

Ydinkaupungin vuosikatteeksi muodostui 26,8 milj. euroa. Vuosikate oli 15,6 milj. euroa parempi kuin alkuperäisessä talousarviossa ja 10,9 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Koko kaupungin vuosikate oli 57,5 milj. euroa, mikä oli 18 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 13,3 milj. euroa muutettua talousarviota parempi.

Ydinkaupungin suunnitelman mukaiset poistot olivat 19,3 milj. euroa, 2,9 milj. euroa talousarviota pienemmät. Poistot arvioitiin talousarvion valmisteluvaiheessa liian suuriksi. Koko kaupungin suunnitelman mukaiset poistot olivat 47,6 milj. euroa, 1,2 milj. euroa talousarviota pienemmät. Suurin poikkeama talousarvioon nähdessä oli tilakeskuksella, jossa poistot ylittyivät talousarviosta 2 milj. euroa. Tilakeskuksen suunnitelman mukaiset poistot ylittyivät 0,4 milj. euroa ja lisäksi tehtiin kertaluonteisia poistoja 1,6 milj. euroa. Arvon alentumiset olivat 0,8 milj. euroa. Satunnaisia erä ei ollut lainkaan.

Tilikauden tulos ja yli-/alijäämä

Ydinkaupungin tilikauden tulos on 6,6 milj. euroa ja koko kaupungin 9,2 milj. euroa.

Ydinkaupungin tilikauden ylijäämäksi muodostuu 6,7 milj. euroa, 17,7 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 13,1 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Tilikausi toteutui edellisvuotta parempana, koska silloin ydinkaupungin tilikausi oli alijäämäinen 7,4 milj. euroa. Koko kaupungin tilikauden ylijäämä oli 9,6 milj. euroa, 18,7 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 14 milj. euroa muutettua talousarviota parempi. Myös se toteutui parempana kuin edellisenä vuonna, silloin tilikausi oli alijäämäinen 5,8 milj. euroa.

TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2017
YDINKAUPUNKI ILMAN LIIKELAITOKSIA JA MUITA TASEYKSIKÖITÄ
Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1000 €	Talousarvio- muutokset 1000 €	Talousarvio- yhteensä 1000 €	Toteuma 1000 €	Poikkeama 1000 €
Toimintatuotot					
Myyntituotot	49 970	1 352	51 322	53 956	-2 633
Maksutuotot	43 924	-4 106	39 818	40 179	-360
Tuet ja avustukset	17 128	-2 448	14 679	15 342	-663
Vuokratuotot	21 709	736	22 445	22 410	35
Muut toimintatuotot	12 666	-6 140	6 526	5 808	718
	145 397	-10 606	134 791	137 695	-2 904
Toimintakulut					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-216 340	-350	-216 689	-215 213	-1 476
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-50 086	-252	-50 337	-51 147	810
Muut henkilösivukulut	-11 363	-25	-11 388	-10 689	-699
Palvelujen ostot	-371 820	2 468	-369 352	-367 354	-1 998
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-15 413	-828	-16 241	-15 966	-275
Avustukset	-47 791	-40	-47 831	-44 651	-3 180
Vuokrakulut	-78 403	-10	-78 413	-78 174	-239
Muut toimintakulut	-2 351	-19	-2 370	-3 511	1 141
	-793 567	945	-792 621	-786 705	-5 916
Toimintakate	-648 169	-9 661	-657 830	-649 010	-8 820
Verotulot	438 000	13 500	451 500	452 739	-1 239
Valtionosuudet	197 000	0	197 000	197 311	-311
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot muilta	7 577	0	7 577	7 634	-57
<i>Korkotuotot liikelaitoksilta</i>	584	0	584	516	68
Muut rahoitustuotot	3 149	0	3 149	3 660	-511
<i>Peruspääoman tuotto liikel:ltä ja taseyks.</i>	18 635	0	18 635	18 635	0
Korkokulut	-5 556	820	-4 736	-4 663	-74
<i>Liikel:lle ja taseyks:lle maks. korkokulut</i>	0	0	0	-15	15
Muut rahoituskulut	-30	0	-30	-46	16
	24 359	820	25 179	25 722	-543
Vuosikate	11 189	4 659	15 849	26 763	-10 914
Suunnitelman mukaiset poistot	-22 277	0	-22 277	-19 341	-2 937
Arvon alentumiset	0	0	0	-780	780
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot	0	0	0		0
Satunnaiset kulut	0	0	0		0
Tilikauden tulos	-11 088	4 659	-6 429	6 643	-13 071
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0	0	0	17	-17
Varausten lisäys(-) tai vähennys (+)	0	0	0		0
Rahastojen lisäys(-) tai vähennys (+)	0	0	0		0
Tilikauden yli- tai alijäämä	-11 088	4 659	-6 429	6 659	-13 088

TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2017
YDINKAUPUNKI JA TASEYKSIKÖT YHTEENSÄ
Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1000 €	Talousarvio- muutokset 1000 €	Talousarvio yhteensä 1000 €	Toteuma 1000 €	Poikkeama 1000 €
Toimintatuotot					
Myyntituotot	78 407	1 352	79 759	81 448	-1 689
Maksutuotot	44 658	-4 106	40 551	40 960	-408
Tuet ja avustukset	17 421	-2 448	14 973	15 771	-798
Vuokratuotot	105 883	736	106 619	106 146	473
Muut toimintatuotot	13 053	-6 140	6 913	6 330	583
	259 422	-10 606	248 816	250 655	-1 839
Toimintakulut					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-234 465	-350	-234 815	-232 571	-2 244
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-54 362	-252	-54 613	-55 202	588
Muut henkilösivukulut	-12 433	25	-12 408	-11 593	-815
Palvelujen ostot	-400 374	2 468	-397 906	-395 938	-1 969
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-27 314	-878	-28 192	-27 629	-563
Avustukset	-47 846	-40	-47 886	-44 709	-3 177
Vuokratulut	-92 759	-10	-92 769	-91 891	-878
Muut toimintakulut	-5 888	-19	-5 906	-6 445	539
	-875 441	945	-874 496	-865 978	-8 518
Toimintakate	-616 019	-9 661	-625 680	-615 323	-10 357
Verotulot	438 000	13 500	451 500	452 739	-1 239
Valtionosuudet	197 000	0	197 000	197 311	-311
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	8 161	0	8 161	8 161	0
Muut rahoitustuotot	3 149	0	3 149	3 660	-511
<i>Peruspääoman tuotto liikelaitoksilta</i>	4 085	0	4 085	4 085	0
<i>Peruspääoman tuotto taseyksiköiltä</i>	14 550	0	14 550	14 550	0
Korkokulut	-5 571	820	-4 751	-4 691	-60
Muut rahoituskulut	-14 580	0	-14 580	-14 596	16
	9 795	820	10 615	11 169	-554
Vuosikate	28 775	4 659	33 434	45 897	-12 462
Suunnitelman mukaiset poistot	-39 198	0	-39 198	-38 194	-1 005
Arvonalentumiset	0		0	-780	780
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot	0	0	0	0	0
Satunnaiset kulut	0	0	0	0	0
Tilikauden tulos	-10 423	4 659	-5 764	6 923	-12 687
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	125	0	125	348	-223
Varausten lisäys(-) tai vähennys (+)	0	0	0	0	0
Rahastojen lisäys(-) tai vähennys (+)	0	0	0	0	0
Tilikauden yli- tai alijäämä	-10 298	4 659	-5 639	7 272	-12 910

TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2017
YDINKAUPUNKI, LIIKELAITOKSET JA MUUT TASEYKSIKÖT YHTEENSÄ
Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1000 €	Talousarvio- muutokset 1000 €	Talousarvio- yhteensä 1000 €	Toteuma 1000 €	Poikkeama 1000 €
Toimintatuotot					
Myyntituotot	124 528	1 352	125 880	126 326	-446
Maksutuotot	45 203	-4 106	41 096	41 433	-336
Tuet ja avustukset	17 500	-2 448	15 052	15 855	-803
Vuokratuotot	109 563	736	110 299	110 342	-43
Muut toimintatuotot	13 103	-6 140	6 963	6 629	334
	309 898	-10 606	299 291	300 584	-1 293
Valmistus omaan käyttöön	14 600	0	14 600	18 860	-4 260
Toimintakulut					
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-248 732	-350	-249 081	-246 734	-2 348
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-57 128	-252	-57 379	-58 119	740
Muut henkilösivukulut	-13 174	25	-13 148	-12 291	-858
Palvelujen ostot	-418 511	2 468	-416 044	-416 181	137
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-37 643	-878	-38 520	-38 924	404
Avustukset	-47 846	-40	-47 886	-44 709	-3 177
Vuokratulot	-95 573	-10	-95 583	-94 750	-833
Muut toimintakulut	-6 491	-19	-6 509	-6 850	341
	-925 097	945	-924 152	-918 557	-5 595
Toimintakate	-600 600	-9 661	-610 261	-599 114	-11 147
Verotulot	438 000	13 500	451 500	452 739	-1 239
Valtionosuudet	197 000	0	197 000	197 311	-311
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	8 171	0	8 171	8 166	5
Muut rahoitustuotot	3 149	0	3 149	3 660	-511
<i>Peruspääoman tuotto liikel:lta ja taseyks.</i>	18 635	0	18 635	18 635	0
Korkokulut	-6 155	820	-5 335	-5 194	-140
Muut rahoituskulut	-18 665	0	-18 665	-18 682	17
	5 135	820	5 955	6 585	-630
Vuosikate	39 536	4 659	44 195	57 522	-13 328
Suunnitelman mukaiset poistot	-48 778	0	-48 778	-47 584	-1 194
Arvon alentumiset	0	0	0	-780	780
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot	0	0	0	0	0
Satunnaiset kulut	0	0	0	0	0
Tilikauden tulos	-9 242	4 659	-4 583	9 159	-13 742
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	159	0	159	389	-230
Varausten lisäys(-) tai vähennys (+)	0	0	0	0	0
Rahastojen lisäys(-) tai vähennys (+)	0	0	0	0	0
Tilikauden yli- tai alijäämä	-9 083	4 659	-4 424	9 548	-13 972

TULOSLASKELMA YRITYKSITTÄIN 2017

Sisältää sisäiset erät

	Ydinkau- punti	Taseyksiköt				Ydinkaupunki ja taseyksiköt yhteensä	Liikelaitokset		
		P-S pelas- tuslaitos	Tilakeskus	Isäntäkunta- palvelut	Kuopion Vesi		Kallaveden Työterveys	Kuntatek. liikelaitos	Yhteensä
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
TOIMINTATULOT	137 695	24 994	84 828	3 138	250 655	25 100	4 827	38 861	319 444
Myyntitulot	53 956	24 171	673	2 648	81 448	25 070	4 754	15 054	126 326
Maksutulot	40 179	291		490	40 960		16	457	41 433
Tuet ja avustukset	15 342	421	7		15 771	18	13	52	15 855
Muut toimintatulot	28 218	111	84 147		112 477	12	44	4 438	116 971
Valmistus omaan käyttöön								18 860	18 860
TOIMINTAMENOT	-786 705	-23 911	-52 223	-3 138	-865 978	-11 329	-4 291	-36 959	-918 557
Henkilöstömenot	-277 050	-17 034	-3 375	-1 907	-299 365	-5 269	-2 592	-9 917	-317 143
Palvelujen ostot	-367 354	-2 384	-25 265	-935	-395 938	-2 874	-1 243	-16 127	-416 181
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-15 966	-1 219	-10 162	-283	-27 629	-2 647	-100	-8 548	-38 924
Avustukset	-44 651	-58			-44 709				-44 709
Muut toimintamenot	-81 684	-3 217	-13 421	-13	-98 337	-539	-357	-2 368	-101 600
TOIMINTAKATE	-649 010	1 083	32 604	0	-615 323	13 771	536	1 902	-599 114
Verotulot	452 739				452 739				452 739
Valtionosuudet	197 311				197 311				197 311
Rahoitustulot yhteensä	11 811		10	0	11 821	5	1		11 827
Korkotulot	8 151		10		8 161	5	1		8 166
Muut rahoitustulot	3 660				3 660				3 660
Rahoitusmenot yhteensä	-4 724	-13	-1		-4 737	-504			-5 241
Korkomenot	-4 678	-13			-4 691	-504			-5 194
Muut rahoitusmenot	-46		-1		-46				-47
Liikelaitosten peruspääoman tuotto	18 635		-14 550		4 085	-3 780	-50	-255	0
VUOSIKATE	26 763	1 070	18 064	0	45 897	9 493	486	1 647	57 522
Poistot ja arvonalentumiset	-20 120	-848	-18 005		-38 973	-8 556	-18	-816	-48 364
Satunnaiset erät									
Satunnaiset tulot									
Satunnaiset menot									
TILIKAUDEN TULOS	6 643	222	58	0	6 923	936	468	831	9 159
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	17	129	203		348	41			389
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMA	6 659	351	261	0	7 272	977	468	831	9 548

2.2.3 Investointien toteutuminen

1 000 euroa	TA 2017	TA muutos	TA muutos- ten jälkeen	Toteuma 2017	Poikkeama
Atk-ohjelmat ja laitteet					
Tulot (sitova)	0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-1 173	0	-1 173	-961	212
Netto	-1 173	0	-1 173	-961	212
Maa- ja vesialueet					
Tulot (sitova)	5 000	-4 300	700	424	-276
Menot (sitova)	-3 000	-1 500	-4 500	-4 481	19
Netto	2 000	-5 800	-3 800	-4 056	-256
YHDYSKUNTARAKENTAMINEN					
Liikuntapaikat					
Tulot (sitova)	0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-1 845	0	-1 845	-2 056	-211
Netto	-1 845	0	-1 845	-2 056	-211
Lähiliikuntapaikat					
Tulot (sitova)	0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-30	0	-30	0	30
Netto	-30	0	-30	0	30
Satamat					
Tulot (sitova)	0	0	0	0	0
Menot (sitova)	0	-580	-580	-630	-50
Netto	0	-580	-580	-630	-50
Yleiset alueet, puistot ja virkistysalueet					
Tulot (sitova)	0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-2 400	580	-1 820	-1 791	29
Netto	-2 400	580	-1 820	-1 791	29
Kunnallistekniikka					
Tulot (sitova)	745	0	745	383	-362
Menot (sitova)	-16 543	0	-16 543	-15 900	643
Netto	-15 798	0	-15 798	-15 517	281
YHDYSKUNTARAKENTAMINEN YHTEENSÄ					
Tulot (sitova)	745	0	745	383	-362
Menot (sitova)	-20 818	0	-20 818	-20 377	441
Netto	-20 073	0	-20 073	-19 995	78
KONEET JA KALUSTO					
Tulot yhteensä (sitova)	0	0	0	0	0
Kaupunkirakennelautakunta	-20	0	-20	-20	0
Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta	-600	115	-485	-424	61
Kasvun ja oppimisen lautakunta	-1 350	80	-1 270	-1 251	19
Perusturva- ja terveyslautakunta	-885	0	-885	-766	119
Menot yhteensä (sitova)	-2 855	195	-2 660	-2 461	199
Netto	-2 855	195	-2 660	-2 461	199
MUUT AINEELLISET HYÖDYKKEET					
Tulot (sitova)	0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-50	0	-50	-50	0
Netto	-50	0	-50	-50	0
OSAKKEET JA OSUUDET					
Tulot (sitova)	4 200	-400	3 800	5 165	1 365
Menot (sitova)	-1 000	0	-1 000	-797	203
Netto	3 200	-400	2 800	4 368	1 568
YDINKAUPUNGIN INVESTOINNIT YHTEENSÄ					
Tulot	9 945	-4 700	5 245	5 972	727
Menot	-28 896	-1 305	-30 201	-29 127	1 074
Netto	-18 951	-6 005	-24 956	-23 154	1 802

Investointiosan rakenne:

- atk-ohjelmat ja laitteet
- maa- ja vesialueet
- yhdyskuntarakentaminen
 - liikuntapaikat
 - lähiliikuntapaikat
 - satamat
 - yleiset alueet, puistot ja virkistysalueet
 - kunnallistekniikka
- koneet ja kalusto
- muut aineelliset hyödykkeet
- osakkeet ja osuudet

Atk-ohjelmat ja laitteet

Elinvoima- ja konsernipalvelut:

- Tietoliikenneverkon kehittäminen (verkkolaajennuksia mm. Juankosken alueella)
- Kuulutusten julkaisumoduuli asianhallintajärjestelmään

Terveydenhuollon palvelualue, lisenssihankintoja:

- AluePegasos, WinHit-suun terveydenhoitojärjestelmä

Kaupunkiympäristön palvelualue, lisenssihankintoja:

- Pix 4D- ja FME-ohjelmistojen hankinta

Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue

- omatoimikirjastojen laitehankintoihin

Kasvun ja oppimisen palvelualue, lisenssi- ja laitehankintoihin:

- Varhaiskasvatuksen sähköisen asioinnin lisenssit
- Sähköisen ylioppilaskirjoituksen laitehankintoja
- Lukio-opetukseen ja siihen liittyvien ICT-ratkaisujen kehittämishankintoja (mm. AV-laitteita, Juankosken kuntaliitosavustuksen määrärahasta)

Maa- ja vesialueet

Maanhankintaa on jatkettu aktiivisesti kaupungin tulevilla kasvualueilla. Keskeisimpänä neuvottelukohteena oli Pienen Neulamäen tulevan teollisuusalueen maa-alueet ja kaupunki osti Metsähallitukselta noin 76 hehtaarin alueen.

Tulojen osalta investoinneissa näkyy vain tasearvo. Myyntivoitto noin 1,8 milj. euroa on kirjattu käyttötalous-teen. Maan myyntivoitot jäivät kaavavalituksista johtuen noin 1 milj. euroa tavoitteesta.

Liikuntapaikat

Puijon urheilualueelle rakennetun sillan ja siihen liittyvien latu-urien rakennustyöt ovat valmiina.

Urheilulaakson hulevesien hallintaan ja paikoitukseen liittyviä suunnitelmia on valmisteltu sekä osallistuttu alueelle kaavaillun urheiluhallin esirakentamiseen liittyviin selvityksiin.

Heinjoen moottori- ja ampumarata-alueella rakennettiin urheiluautoilijoiden varikkoaluetta, parannettiin moottoriturheilun ja ampumahiihdon suorituspaikkoja.

Tekojääradan yleissuunnitelma on valmiina ja toteutussuunnittelu on lähdössä käyntiin.

Juankosken Säyneisissä on käynnistetty kylän kehittämistoimet yhteistyössä kylätoimikunnan kanssa hankkimalla kylän yhteiseen käyttöön tulevia rakennustarvikkeita.

Lähiliikuntapaikat

Lähiliikuntapaikkojen viimeistelytyöihin varattua määrärahaa ei tarvinnut käyttää, edellisen vuoden kohteet saatiin valmiiksi ajoissa.

Satamat

Kumpusaaren venesatama valmistui ja Pirttilahden venesatama-alueita jatkorakennettiin suunnitelmien mukaisesti. Maljalahteen hankittiin uusi laituri ja Honkalahdessa uusittiin yksi laituri. Matkustajasataman laajenuksen osalta laadittiin vesilain mukainen lupahakemus ja laadittiin laiturirakenteisiin liittyvää suunnittelua.

Yleiset alueet, puistot ja virkistysalueet

Pirttilahdenpuistoa rakennettiin suunnitellusti, rakentaminen jatkuu keväällä 2018. Pihlajalaakson leikkipaikan rakennustyöt ja Otsonpuiston leikkipaikan kunnostus ovat valmiina.

Maljalahden alueella Sammonkadun päässä oleva pysäköintialue on saatu valmiiksi ja alueelle tulevan rantaukion laiturirakenteen terästyöt ovat valmiina.

Pirtin alueelle toteutettiin hankkeita suunnitellusti.

Kuvelammen kenttätöitä ja Hiltulanlahden ulkoiluväylät toteutettiin suunnitellusti. Juankosken hankkeet ovat kesken.

Rauhalahden nurmikentän korjaus jäi toteuttamatta urheilukenttien verkostotyön keskeneräisyyden vuoksi.

Kunnallistekniikka

Uudisrakentaminen:

Keilanrinteen asuinalueen kunnallistekniikan rakennustyöt on tehty, kadut ovat valmiina sorapintaisena. Matkusniemen alueen kunnallistekniikka on valmiina.

Hiltulanlahden alueella moottoritien itäpuolelle suunnitellun nk. I-vaiheen asuinalueen kunnallistekniikka on valmis ja viimeistelytyöt on tehty suunnitellusti niillä alueilla, joissa tontit ovat rakennettuina. Hiltulanlahdessa moottoritien länsipuolen II- alueen kunnallistekniikan rakennustyöt etenivät suunnitellusti.

Savilahden osalta käynnistettiin allianssihankkeen valmistelu, jossa valmistellaan Savilahdentien saneeraus- ja nk. Tekniikkakadun toteutusta.

Elinkeinotoiminta:

Kumpusaarentien rakentaminen on valmis, katuyhteydellä parannettiin raskaan liikenteen yhteyksiä Leväsentieltä Kumpusaareen ja Saaristokaupungin suuntaan. Kaatopaikantien parantamistyöt ovat valmiina.

Saneeraus:

Kumpusaarentiehen liittyvät Leväsentien ja Särkilahdentien saneeraustyöt sekä kevyen liikenteen yhteys Leipäniemen sillan kautta ovat valmistuneet.

Kirjastokadun ja Niiralankadun saneeraustyöt ovat valmiina.

Karttulan koulukeskukseen liittyvät kadut ja Juankosken Tikanniementien ovat valmistuneet murskepintaisena ja päällystetään vuonna 2018.

Kurkimäkeen rakennetut kadut ovat valmiina.

Muutokset investointeihin:

Pajulahdentien, Ruotsinkadun, Sammokadun ja Hyrräkadun saneeraustyöt on siirretty vuodelle 2018.

Koneet ja kalusto

Kaupunkirakennelautakunta

Ostettu rikkidioksidimittalaite ja Jyväskylän ilmanlaatuasema. Kalustohankinnat toteutuivat budjetoidun mukaisesti

Hyvinvoinnin edistämisen lautakunta

Suurimmat yksittäiset hankinnat olivat mm. Kuopio-hallin voimistelukanveesi sekä kahvilan ja sos.tilan tuoli- en uusiminen, lainausautomaatit Maaningalle, Vehmersalmelle ja Riistavedelle, Jynkän uuden kirjaston kalustaminen sekä taidemuseon 1. kerroksen valaistuksen uusiminen. Hankinnat alittivat budjetin 61.000 eurola.

Talousarviomuutoksena siirrettiin vuodelle 2017 kalustomäärärahaa 35 000 euroa kattamaan Kuopio-halliin hankitun voimistelukanveesin kustannuksia. (Summa jäänyt 2016 käyttämättä).

Nilsin kirjasto valmistuminen siirtyi vuodelta 2017 helmikuun 2018 loppuun mennessä, joten kalustamiseen varattu 150 000 euroa siirrettiin vuodelle 2018.

Kasvun ja oppimisen lautakunta

Kasvun ja oppimisen palvelualueen suurimmat hankinnat kohdistuivat Jynkän uuden koulun ja Hatsalan koulun uuden ruokalarakennuksen kalustamiseen, lisäksi uusittiin vanhentunutta koulu- ja päiväkotikalustoa.

Perusturva- ja terveyslautakunta

Määrärahalla toteutettiin Nilsin uuden terveysaseman kalustaminen, suun ja terveydenhuollon hoitokoneyksiköiden, Harjulan sairaalan ja Juankosken terveysaseman hoitajakutsujärjestelmien sekä tutkimuslaitteiden hankintoja.

Muut aineelliset hyödykkeet

Taidemuseon taidehankinnat toteutuivat talousarvion mukaisena.

Osakkeet ja osuudet

Tuloihin on kirjattu mm. Saimaa Capital Oy:n SVOP-rahaston varojen palautus, Kuopion Energia Oy:öön sijoitetun pääoman palautus, Matkailukeskus Rauhalahdi Oy:n myynti, Kiinteistö Oy Jynkän palvelukeskukseen myynti sekä Tahkovuoren liikuntakeidas Oy:n myynti.

Investointitulot ylittivät budjetin 1,4 milj. eurolla

Menoihin on kirjattu mm. Kiinteistö Oy Kuopion Luukkaan ja Kiinteistö Oy Kuopion Palolaakson rahastoittavat rahoitusvastikkeet sekä pääomasijoitus Kevama Oy:öön

Investointimenot alittivat budjetin 0,2 milj. eurolla.

Taseyksiköt

Pohjois-Savon alueellinen pelastuslaitos

1 000 euroa	TA 2017	TA muutos	TA muutosten jälkeen	Toteuma 2017	Poikkeama
Tulot (sitova)	518	256	773	374	-399
Menot (sitova)	-1 683	-384	-2 068	-1 380	688
Netto	-1 166	-129	-1 294	-1 006	289

Investointien rahoitusosuudet jäivät alle budjetoidun, koska osa öljyntorjunnan kalustohankintoja siirtyi vuodelle 2018, samoin toisen ambulanssin vastaanotto. Muun kaluston osalta rahoitusta saatiin 57.250 euroa vähemmän kuin oli budjetoitu. Myyntituottojen, budjetoitu 37.000 euroa, kirjaustavan muutoksesta johtuen kaluston myyntejä ei kohdennettu investointeihin vaan suoraan tulokseen. Pelastustoimen kalustohankintoi-

hin varatuista määrärahoista siirtyy 167.269 euroa ja ensihoidon määrärahoista 121.279 euroa vuodelle 2018. Niillä rahoitetaan jo käynnistettyjä investointihankintoja.

Kuopion tilakeskus

1 000 euroa	Kustannus- arvio	TA 2017	TA muutos	TA muutos- ten jälkeen	Toteuma 2017	Poikkeama
-------------	---------------------	---------	-----------	---------------------------	-----------------	-----------

Kiinteistöjen osto ja myynti

Tulot (sitova)		3 000	-2 850	150	169	19
Menot (sitova)		0	-1 500	-1 500	0	1 500
Netto		3 000	-4 350	-1 350	169	1 519

Toteutuneita kauppvoja 8 kpl. Merkittävimmät kauppakohteet olivat Valkeisen entinen sairaala, Karttulassa Marinpiha ja Ierikanpiha sekä Neulamäessä sijaitseva teollisuushalli.

Peruskorjaus

Nilsin kirjasto

Tulot (sitova)	247	247	0	247	124	-124
Menot (sitova)	-495	-395	-159	-554	-569	-15
Netto	-248	-148	-159	-307	-446	-138

Hanke on laajentunut yhteispalvelupisteellä. Kirjasto valmistuu helmikuun loppuun mennessä 2018 ja otetaan käyttöön huhtikuun alussa. Kohteelle saatiin OPM:n avustusta 247.000 euroa, josta vuodelle 2017 kirjattiin 123.500 euroa.

Kuopion musiikkikeskus

Tulot (sitova)	0	0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-4 150	-650	-550	-1 200	-1 559	-359
Netto	-4 150	-650	-550	-1 200	-1 559	-359

Kohde on edennyt suunniteltua nopeammin vuonna 2017 ja hankintoja on tehty etupainotteisesti. Työmaa etenee kokonaisbudjetin puitteissa. Kohde valmistuu suunnitelman mukaisesti v. 2018.

Väestönsuojien korjaukset

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-500	-500	0	-500	0	500
Netto	-500	-500	0	-500	0	500

Luolista, Suurmäentie, Puijolaakson suojat 4 kpl sekä Kotkankallio, valmistui vuonna 2017 pitkäntähtäimen suunnitelmat (PTS). Korjaustyöt käynnistyy vuonna 2018.

Valmiussuunnitelma-hankinnat

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-60	0	-60	0	0	60
Netto	-60	0	-60	0	0	60

Ei hankintoja vuonna 2017.

Jönsköpingin päiväkot

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-2 000	-500	0	-500	0	500
Netto	-2 000	-500	0	-500	0	500

Hanke liittyy käynnistävän päivähoidon verkostaselvityksen ratkaisuihin, joka valmistuu vuonna 2018. Hanke muuttui kantakaupungin koillisen alueen päiväkodiksi.

1 000 euroa	Kustannus- arvio	TA 2017	TA muutos	TA muutos- ten jälkeen	Toteuma 2017	Poikkeama
-------------	---------------------	---------	-----------	---------------------------	-----------------	-----------

Kuopion museo

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-15 000	-500	0	-500	-86	414
Netto	-15 000	-500	0	-500	-86	414

Arkkitehtuurikilpailu on ratkennut ja hanketta lähdetään toteuttamaan kevennetyllä allianssi-mallilla. Eri suunnittelualat kilpailutettiin syksyllä 2017.

Kuopiohallin vesikaton uusiminen ja sadevesien ohjaus

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)		0	-850	-850	-722	128
Netto		0	-850	-850	-722	128

Sadevesien ohjaus- ja pihatyöt valmistuivat lokakuussa 2017.

Juankosken lukio

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-40	-40	0	-40	0	40
Netto	-40	-40	0	-40	0	40

Luokkahuoneiden atk-kaapelointi tehtiin syksyllä 2017, kustannukset maksettiin atk-ohjelmiin, projekteihin ja laitteisiin varatusta määrärahasta (Juankosken kuntaliitosavutus).

Iivolan palvelukeskus

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-110	-20	0	-20	-21	-1
Netto	-110	-20	0	-20	-21	-1

Potilashuoneiden kunnossapitotyöt toteutuivat kesällä 2017.

Toimintakeskus

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-110	-30	0	-30	-47	-17
Netto	-110	-30	0	-30	-47	-17

Hevoshaan toimintakeskuksen pesuhuonetilojen ja lattian korjaustyöt toteutettiin syksyllä 2017.

Tuotantokeittiö, Juankoski

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-25	-25	0	-25	0	25
Netto	-25	-25	0	-25	0	25

Ei hankintaa vuonna 2017 (lämpövaunu).

Pienet peruskorjauskohteet

Tulot (sitova)		0	0	0	33	33
Menot (sitova)		-6 500	0	-6 500	-6 524	-24
Netto		-6 500	0	-6 500	-6 491	9

Työt kohteissa tehtiin vuoden 2017 työohjelman mukaisesti. Rahaa käytettiin sisäilmakorjauksiin 1,5 milj. euroa, päiväkoteihin 1,5 milj. euroa, kouluihin 3,7 milj. euroa ja palolaitoksiin 0,1 milj. euroa.

Merkittävimmät kohteet olivat: Kettulan, Kaarenhovin, Sinikellon ja Haapaniemen päiväkodit, Pyörön, Särkiniemen, Snellmanin ja Haapaniemen koulut sekä Lyseon lukio. Nilsiän kohteita olivat: Ukko-Paavon koulu, Nilsiän yläkoulu ja lukio sekä Nilsiän palvelukeskus.

1 000 euroa	Kustannus- arvio	TA 2017	TA muutos	TA muutos- ten jälkeen	Toteuma 2017	Poikkeama
-------------	---------------------	---------	-----------	---------------------------	-----------------	-----------

Peruskorjaus yhteensä

Tulot		247	0	247	157	-90
Menot		-9 220	-1 559	-10 779	-9 528	1 251
Netto		-8 973	-1 559	-10 532	-9 372	1 161

Uudisrakentaminen

Nilsiän terveys- ja palvelukeskus

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-7 000	-2 700	-120	-2 820	-2 372	448
Netto	-7 000	-2 700	-120	-2 820	-2 372	448

Kohde otettiin käyttöön heinäkuun lopussa 2017. Pihatyöt tehdään loppuun keväällä 2018.

Hatsalan koulun ruokalarakennus

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-3 200	-500	-1300	-1 800	-1 768	32
Netto	-3 200	-500	-1300	-1 800	-1 768	32

Kohde otettiin käyttöön elokuussa 2017.

Lippumäen ylipainehalli

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-3 700	-2 000	-250	-2 250	-47	2 203
Netto	-3 700	-2 000	-250	-2 250	-47	2 203

Hanketta on valmisteltu 2017 ja se on käynnistynyt tammikuussa 2018. Hanke etenee siten, että se valmistuu syksyllä 2019.

Hiltulanlahden alakoulu

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-12 000	-500	400	-100	-17	83
Netto	-12 000	-500	400	-100	-17	83

Määräraha käytettiin koulurakennuksen suunnitteluun. Toteutuu elinkaarihankkeena ja valmistuu syksyllä 2019.

Lumit, musiikki- ja ilmaisutaidon lukio

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-18 000	-200	0	-200	-38	162
Netto	-18 000	-200	0	-200	-38	162

Arkkitehtuurikilpailu ratkesi 2017 ja kohteen kehityssuunnittelu on meneillään. Hankemalli ratkaistaan ja toteutussuunnittelu käynnistyy 2018.

1 000 euroa	Kustannus- arvio	TA 2017	TA muutos	TA muutos- ten jälkeen	Toteuma 2017	Poikkeama
-------------	---------------------	---------	-----------	---------------------------	-----------------	-----------

Tuomikujan päiväkot

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-5 100	-2 000	0	-2 000	-1 371	629
Netto	-5 100	-2 000	0	-2 000	-1 371	629

Entinen päiväkoti purettiin ja uudisrakentaminen on käynnissä. Kohde valmistuu vuoden 2018 loppuun mennessä.

Maaningan päiväkoti

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-2 800	-2 500	2 450	-50	-22	28
Netto	-2 800	-2 500	2 450	-50	-22	28

Määräraha käytettiin hankkeen valmistelukustannuksiin. Hanke pilotoidaan vuokrapäiväkotina investorin taseeseen. Kohde valmistuu vuoden 2018 loppuun mennessä.

Vehmersalmen päiväkoti

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-2 100	-100	0	-100	0	100
Netto	-2100	-100	0	-100	0	100

Hankesuunnittelu käynnistyy loppuvuodesta 2017. Toteutuu vuokrakohteena.

Juankosken uusi päiväkoti

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-2 600	-2 100	0	-2 100	-1 978	122
Netto	-2 600	-2 100	0	-2 100	-1 978	122

Rakentaminen käynnistyi keväällä 2017. Päiväkotitoiminta aloittaa uusissa tiloissa maaliskuussa 2018, pihalueet valmistuvat kesäkuun loppuun mennessä 2018.

Muuruveden koulun laajennus päiväkotitilaksi

Tulot (sitova)		0	0	0	0	0
Menot (sitova)	-640	-140	120	-20	-17	3
Netto	-640	-140	120	-20	-17	3

Kohde on valmis ja se otettiin käyttöön tammikuussa 2017. Viimeiset urakkaerät maksettiin helmikuussa 2017.

Uudisrakentaminen yhteensä

Tulot		0	0	0	0	0
Menot		-12 740	1 301	-11 440	-7 631	3 809
Netto		-12 740	1 301	-11 440	-7 631	3 809

Kuopion tilakeskus yhteensä

Tulot	3 247	-2 850	397	325	-72
Menot	-21 960	-1 759	-23 719	-17 159	6 560
Netto	-18 713	-4 609	-23 322	-16 833	6 488

1 000 euroa	TA 2017	TA muutos	TA muutos- ten jälkeen	Toteuma 2017	Poikkeama
-------------	---------	-----------	---------------------------	-----------------	-----------

Liikelaithokset

Kuopion Vesi Liikelaitos

Tulot	0	0	0	0	0
Menot	-11 555	0	-11 555	-8 868	2 687
Netto (sitova)	-11 555	0	-11 555	-8 868	2 687

Vuonna 2017 investointimenot olivat 8,9 milj. euroa (8,3 milj. euroa vuonna 2016). Investointimenoista vesi-huoltoverkoston rakentamiseen käytettiin 6,9 milj. euroa ja laitosrakentamiseen 2,0 milj. euroa. Saneerauk-sen osuus investoinneista oli 48 %. Talousarvioon varattua investointimäärärahaa jäi käyttämättä 2,7 milj. euroa. Tästä verkostoinvestointien osuus on 1,5 milj. euroa ja laitosinvestointien osuus 1,2 milj. euroa.

Kuntatekniikkaliikelaitos

Tulot	20	0	20	3	-17
Menot	-689	0	-689	-576	113
Netto (sitova)	-669	0	-669	-573	96

Investoinnit yhteensä

Tulot	13 730	-7 294	6 435	6 674	239
Menot	-64 783	-3 448	-68 231	-57 109	11 122
Netto	-51 054	-10 743	-61 796	-50 435	11 361

2.2.4 Rahoitusosan toteutuminen

Rahoitusosan toteutumisessa osoitetaan miten kaupungin menot on rahoitettu. Sen avulla kootaan tulorahoitus, investoinnit, anto- ja ottolainaus sekä muu rahoitustoiminta yhteen laskelmaan. Toteutumisvertailut sisältävät sisäiset erät.

Toiminnan rahavirta

Ydinkaupungin vuosikate oli 26,8 milj. euroa ja satunnaisia eriä ei ollut lainkaan. Tulorahoituksen korjauserät ovat tuloslaskelmaan kirjatut käyttöomaisuuden myyntivoitot, jotka sisältyvät myös rahoituslaskelman ”pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustuloihin”. Oikaisuerien yhteismäärä oli -1 milj. euroa. Toiminnan rahavirta eli investointeihin käytettävä tulorahoitus oli ydinkaupungissa 25,7 milj. euroa. Toteutunut toiminnan rahavirta oli 21,5 milj. euroa varsinaista talousarviota ja 12,7 milj. euroa muutettua talousarviota parempi.

Koko kaupungin vuosikate oli 57,5 milj. euroa ja satunnaisia eriä ei ollut. Tulorahoituksen korjauserät olivat -1,3 milj. euroa, joten toiminnan rahavirta koko kaupungissa oli 56,3 milj. euroa. Toteutunut toiminnan rahavirta on siten 23,6 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 14,8 milj. euroa muutettua talousarviota parempi.

Investointien rahavirta

Ydinkaupungin investointimenot olivat 29,1 milj. euroa, ne toteutuivat lähes alkuperäisen talousarvion mukaisesti, ylitystä 0,2 milj. euroa, sen sijaan toteutuma oli 1,1 milj. euroa pienempi muutettuun talousarvioon nähden. Suurin poikkeama oli kunnallistekniikan menojen toteutuminen 0,6 milj. euroa muutettua talousarviota pienempinä. Rahoitusosuudet investointeihin olivat 0,4 milj. euroa ja omaisuuden myyntitulot 6,7 milj. euroa.

Koko kaupungin investointimenot olivat 57,1 milj. euroa. Investointimenot alittuivat 7,7 milj. euroa alkuperäisestä talousarviosta ja 11,1 milj. euroa muutetusta talousarviosta. Maa-alueiden ostoon käytettiin talousarvion mukaisesti 4,5 milj. euroa. Kunnallistekniikan investointien toteutuma oli 15,9 milj. euroa, mikä oli 0,6 milj. euroa talousarviota pienempi. Kunnallistekniikan investointien suurimpia kohteita olivat Kumpusaarentie 4,4 milj. euroa Hiltulanlahden alue 3 milj. euroa ja Keilanrinteen asuntoalue 0,9 milj. euroa. Rahoitusosuudet investointeihin olivat 0,9 milj. euroa ja omaisuuden myyntitulot 7,1 milj. euroa. Osakkeissa ja osuuksissa toimintatuottoja kertyi 5,2 milj. euroa, suurimpana eränä 1,6 milj. euroa Kuopion Energia Oy:n pääoman palautusta.

Tilakeskuksen investoinnit olivat 17,2 milj. euroa, 6,6 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa. Suurimpia yksittäisiä kohteita olivat Nilsin terveys- ja palvelukeskus 2,4 milj. euroa, Juankosken päiväkotit 2 milj. euroa Hatsalan koulun ruokalarakennus 1,8 milj. euroa ja Kuopion musiikkikeskus 1,6 milj. euroa. Tilakeskus käytti pieniin peruskorjauksiin 6,5 milj. euroa. Kuopion Vesi Liikelaituksen investointien toteutuma oli 8,9 milj. euroa, josta käytettiin 6,9 milj. euroa vesihuoltoverkostojen rakentamiseen ja 2 milj. euroa laitosrakentamiseen.

Erittely investointimenojen toteutuksesta kohteittain on esitetty investointimenojen toteutumisvertailussa sekä taseyksiköiden ja liikelaitosten tilinpäätöksissä.

Bruttoinvestointien määrä vähennettynä rahoitusosuuksilla ja omaisuuden luovutustuloilla on investointien rahavirta, joka oli ydinkaupungissa -22,1 milj. euroa. Tämä oli 3,1 milj. euroa alkuperäistä talousarviota heikompi, mutta toteutui lähes muutetun talousarvion mukaisesti. Koko kaupungin investointien rahavirta oli -49,1 milj. euroa. Tämä oli 1,9 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 9,8 milj. euroa muutettua talousarviota pienempi.

Toiminnan ja investointien rahavirta

Ydinkaupungin toiminnan ja investointien rahavirta oli 3,7 milj. euroa ylijäämäinen. Se toteutui huomattavasti talousarviota paremmin, sillä se oli 18,4 milj. euroa parempi kuin alkuperäisessä talousarviossa ja 12,8 milj. euroa parempi kuin muutetussa talousarviossa.

Koko kaupungin toiminnan ja investointien rahavirta oli 7,1 milj. euroa ylijäämäinen. Se oli 25,5 milj. euroa alkuperäistä talousarviota ja 24,6 milj. euroa muutettua talousarviota parempi.

Antolainauksen muutokset

Ydinkaupungin antolainauksen muutokset olivat 0,4 milj. euroa, lähes muutetun talousarvion mukaisesti. Antolainasaamisten lisäykset muille olivat 0,5 milj. euroa ja vähennykset muilta olivat 0,2 milj. euroa. Antolainasaamisten lisäykset liikelaitoksille toteutuivat 0,2 milj. euron suuruisina, kun talousarviossa ei ollut varauksia lainkaan. Antolainasaamiset liikelaitoksilta vähenivät talousarvion mukaisesti 0,9 milj. euroa.

Koko kaupungin antolainauksen muutokset olivat 0,3 milj. euroa, kun muutetussa talousarviossa oli varauduttu 0,4 milj. euron antolainauksen muutoksiin. Antolainasaamisten lisäykset liikelaitoksille toteutuivat 0,2 milj. euron suuruisina, talousarviossa ei ollut varauksia lainkaan. Antolainasaamiset liikelaitoksilta vähenivät 0,9 milj. euroa.

Lainakannan muutokset

Ydinkaupungin lainakanta väheni 9,8 milj. euroa, kun talousarviossa oli varauduttu 14,9 milj. euron lainakannan lisäykseen. Pitkäaikaista lainaa nostettiin 35 milj. euroa ja lyhennettiin enemmän, 52,1 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja nostettiin 47 milj. euroa vähemmän kuin talousarviossa. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin talousarvion mukaisesti 52,1 milj. euroa. Lyhytaikaisten lainojen lisäys oli 7,3 milj. euroa, kun talousarviossa oli varauduttu 15 milj. euron vähennykseen.

Koko kaupungin lainakanta väheni 10,5 milj. euroa, kun talousarviossa oli varauduttu 14,1 milj. euron lainakannan kasvuun. Pitkäaikaisten lainojen lisäys oli 35,2 milj. euroa ja vähennys 53 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja nostettiin 47 milj. euroa talousarviota vähemmän, pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin lähes talousarvion mukaisesti 53 milj. euroa. Lyhytaikaisten lainojen lisäys oli 7,3 milj. euroa, kun talousarviossa oli varauduttu 15 milj. euron vähennykseen.

Oman pääoman muutokset

Oman pääoman muutokset olivat 1,7 milj. euroa, koska oman pääoman erään Edellisten tilikausien yli-/alijäämä on kirjattu Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriin kunnilta laskuttamaa kattamatonta alijäämää 1,7 milj. euroa.

Muut maksuvalmiuden muutokset

Muut maksuvalmiuden muutokset toteutuivat ydinkaupungissa 5,7 milj. euron ja koko kaupungissa 3 milj. euron suuruisina.

Rahoituksen rahavirta ja rahavarojen muutos

Ydinkaupungin rahoituksen rahavirran toteutuma oli -5,4 milj. euroa ja toteutuma oli 18,5 milj. euroa muutettua talousarviota heikompi. Koko kaupungin rahoituksen rahavirta oli puolestaan -8,9 milj. euroa, 24,2 milj. euroa talousarviota heikompi.

Kassavarat vuoden 2017 lopussa olivat 50,5 milj. euroa. Rahavarat vähentyivät 1,7 milj. euroa tilivuoden aikana, sillä vuoden ensimmäisen päivän kassavarat olivat 52,2 milj. euroa.

TALOUSARVION RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2017
YDINKAUPUNKI ILMAN LIIKELAITOKSIA JA MUITA TASEYKSIKÖITÄ
Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1000 €	Talousarvio- muutokset 1000 €	Talousarvio- yhteensä 1000 €	Toteuma 1000 €	Poikkeama 1000 €
Toiminnan ja investointien rahavirta					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	11 189	4 659	15 849	26 763	-10 914
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	-6 928	4 100	-2 828	-1 024	-1 804
Toiminnan rahavirta yhteensä	4 261	8 759	13 021	25 739	-12 718
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-28 896	-1 305	-30 201	-29 127	-1 074
Rahoitusosuudet investointimenoihin	745	0	745	383	362
Pysyvien vast. hyödykk. luovutustulot	9 200	-1 892	7 308	6 666	642
Investointien rahavirta yhteensä	-18 951	-3 197	-22 148	-22 078	-70
Toiminnan ja investointien rahavirta	-14 690	5 562	-9 127	3 660	-12 788
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset muille	-250	-501	-751	-507	-244
<i>Antolainasaamisten lisäykset liikelaitoksille</i>	0	0	0	-229	229
Antolainasaamisten vähennykset muilta	202	0	202	150	52
<i>Antolainasaamisten vähennykset liikelaitoksilta</i>	940	0	940	942	-2
Antolainauksen muutokset yhteensä	892	-501	391	356	35
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	82 000	0	82 000	35 000	47 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-52 122	0	-52 122	-52 089	-33
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-15 000	0	-15 000	7 300	-22 300
Lainakannan muutokset yhteensä	14 878	0	14 878	-9 789	24 667
Oman pääoman muutokset	0	0	0	-1 676	1 676
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0	0	0	172	-172
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	17	-17
Saamisten muutos	0	0	0	-140	140
Korottomien velkojen muutos	-2 182	0	-2 182	5 673	-7 855
Muut maksuvalmiuden muutokset yht.	-2 182	0	-2 182	5 722	-7 904
Rahoituksen rahavirta	13 588	-501	13 087	-5 388	18 474
Rahavarojen muutos	-1 102	5 061	3 959	-1 727	5 687
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.				50 515	
Rahavarat 1.1.				52 242	
Muutos				-1 727	

TALOUSARVION RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2017
YDINKAUPUNKI, LIIKELAITOKSET JA MUUT TASEYKSIKÖT YHTEENSÄ
Sisältää sisäiset erät

	Alkuperäinen talousarvio 1000 €	Talousarvio- muutokset 1000 €	Talousarvio- yhteensä 1000 €	Toteuma 1000 €	Poikkeama 1000 €
Toiminnan ja investointien rahavirta					
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	39 535	4 659	44 194	57 522	-13 328
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	-6 881	4 100	-2 781	-1 263	-1 518
Toiminnan rahavirta yhteensä	32 654	8 759	41 413	56 259	-14 846
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-64 783	-3 448	-68 231	-57 109	-11 122
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 477	252	1 728	913	815
Pysyvien vast. hyödykk. luovutustulot	12 253	-4 638	7 615	7 076	539
Investointien rahavirta yhteensä	-51 054	-7 835	-58 888	-49 120	-9 768
Toiminnan ja investointien rahavirta	-18 399	924	-17 475	7 139	-24 614
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäykset	-250	-501	-751	-554	-197
<i>Antolainasaamisten lisäykset liikelaitoksille</i>	0	0	0	-245	245
Antolainasaamisten vähennykset	202	0	202	156	46
<i>Antolainasaamisten vähennykset liikelaitoksilta</i>	940	0	940	942	-2
Antolainauksen muutokset yhteensä	892	-501	391	298	92
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	82 250	0	82 250	35 229	47 021
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-53 170	0	-53 170	-53 031	-139
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-15 000	0	-15 000	7 300	-22 300
Lainakannan muutokset yhteensä	14 080	0	14 080	-10 502	24 582
Oman pääoman muutokset	0	0	0	-1 676	1 676
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0	0	0	172	-172
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	14	-14
Saamisten muutos	2 182	0	2 182	-5 881	8 063
Korottomien velkojen muutos	-1 282	0	-1 282	8 709	-9 991
Muut maksuvalmiuden muutokset yht.	900	0	900	3 013	-2 113
Rahoituksen rahavirta	15 872	-501	15 371	-8 867	24 237
Rahavarojen muutos	-2 527	423	-2 104	-1 727	-377
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.				50 515	
Rahavarat 1.1.				52 242	
Muutos				-1 727	

RAHOITUSLASKELMA YRITYKSITTÄIN 2017

Sisältää sisäiset erät

	Ydinkau- punti 1 000 €	Taseyksiköt			Ydinkaupunki ja taseyksiköt yhteensä 1 000 €	Kuopion Vesi 1 000 €	Liikelaitokset			Yhteensä 1 000 €
		P-S pelas- tuslaitos 1 000 €	Tilakeskus 1 000 €	Isäntäkunta- palvelut 1 000 €			Kallaveden Työterveys 1 000 €	Kuntatek. liikelaitos 1 000 €		
Toiminnan rahavirta										
Vuosikate	26 763	1 070	18 064	0	45 897	9 493	486	1 647	57 522	
Satunnaiset erät	-1 024	-23	-92	0	-1 139	-12		-113	-1 263	
Tulorahoituksen korjaukset										
Toiminnan rahavirta yhteensä	25 739	1 047	17 972	0	44 758	9 481	486	1 534	56 259	
Investointien rahavirta										
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-29 127	-1 380	-17 159		-47 665	-8 868		-576	-57 109	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	383	374	157		913				913	
Pys. vastaavien hyöd.luov. tulot	6 666	23	261		6 949	12		116	7 076	
Investointien rahavirta yhteensä	-22 078	-983	-16 742	0	-39 803	-8 856	0	-461	-49 120	
TOIMINNAN JA INV. RAHAVIRTA	3 660	64	1 230	0	4 955	625	486	1 073	7 139	
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA										
Antolainauksen muutokset	-736		-60		-796	-4			-800	
Antolainasaamisten lisäykset	1 092		6		1 098				1 098	
Antolainasaamisten vähennykset										
Antolainauksen muutokset	356	0	-54	0	302	-4	0	0	298	
Lainakannan muutokset										
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	35 000	229			35 229				35 229	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-52 089	-121			-52 211	-820			-53 031	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	7 300				7 300				7 300	
Lainakannan muutokset	-9 789	107	0	0	-9 682	-820	0		-10 502	
Oman pääoman muutokset	-1 676				-1 676				-1 676	
Muut maksuvalmiuden muutokset										
Toimeksiantojen varojen ja pääomien m.	172				172				172	
Vaihto-omaisuuden muutokset	17				17	-45		42	14	
Saamisten muutokset	-140	-451	-1 447	132	-1 905	-1 771	-500	-1 705	-5 881	
Korottomien velkojen muutos	5 673	279	270	-132	6 090	2 015	14	590	8 709	
Muut maksuvalmiuden muutokset	5 722	-172	-1 176	0	4 374	199	-486	-1 073	3 013	
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-5 388	-64	-1 230	0	-6 682	-625	-486	-1 073	-8 867	
RAHAVAROJEN MUUTOS	-1 727	0	0	0	-1 727	0	0	0	-1 727	

2.2.5 Valtuuston hyväksymien sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

Yhteenvedo talousarvion toteutumisvertailusta 2017

		Määrärahat, 1000 €					Tuloarviot, 1000 €				
Sito- vuus		Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama	Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama
KÄYTTÖTALOUSOSA											
B	Elinvoima- ja konsernipalvelujen palvelualue ilman lomituspalvelua	-30 147	3	-30 144	-28 064	2 080	3 133	-632	2 501	2 321	-180
N	Lomituspalvelut	-12 865		-12 865	-11 661	1 204	12 865		12 865	11 947	-918
B	Kaupunkiympäristön palvelualue	-55 129	-69	-55 198	-53 466	1 732	50 141		50 141	50 756	615
	Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue ilman nettositovia	-15 757	-499	-16 256	-15 980	276	1 451	135	1 586	1 645	59
N	Liikuntapaikat	-13 701		-13 701	-13 295	406	3 407		3 407	3 116	-291
N	Kansalaisopisto	-4 962	-61	-5 023	-5 036	-14	1 887	-11	1 876	2 031	155
N	Kaupungin teatteri	-6 278	-130	-6 408	-6 360	48	1 641		1 641	1 563	-78
N	Musiikkitoimi	-4 313	-179	-4 492	-4 445	47	1 264		1 264	1 225	-38
B	Kasvun ja oppimisen palvelualue	-203 289	4 310	-198 979	-198 071	908	14 536	-1 174	13 362	13 419	58
B	Perusturvan palvelualue	-168 858	-2 223	-171 081	-172 236	-1 155	28 404	-543	27 861	30 618	2 757
B	Terveydenhuollon palvelualue	-249 789	-2 893	-252 682	-253 102	-420	14 984	-4 281	10 703	11 137	434
B	Keskusvaalilautakunta	-384		-384	-435	-51				1	
B	Tarkastustoimi	-289		-289	-263	26					
B	Yleishallinto	-27 806	2 686	-25 120	-24 292	828	11 684	-4 100	7 584	7 915	331
	KÄYTTÖTALOUS YHTEENSÄ	-793 567	945	-792 621	-786 705	5 916	145 397	-10 606	134 791	137 695	2 904
TULOSLASKELMAOSA											
B	Verotulot						438 000	13 500	451 500	452 739	1 239
B	Valtionosuudet						197 000		197 000	197 311	311
N	Rahoitustuotot ja -kulut	-5 586	820	-4 766	-4 724	43	29 945		29 945	30 446	501
B	Satunnaiset erät										
	TULOSLASKELMAOSA YHTEENSÄ	-5 586	820	-4 766	-4 724	43	664 945	13 500	678 445	680 497	2 051

		Määrärahat, 1000 €					Tuloarviot, 1000 €				
Sito- vuus		Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama	Talous- arvio	TA:n muutokset	TA muut. jälkeen	Toteu- tuma	Poik- keama
INVESTOINTIOSA											
	Atk-ohjelmat ja laitteet	-1 173		-1 173	-961	212					
	Maa- ja vesialueet	-3 000	-1 500	-4 500	-4 481	19	5 000	-4 300	700	424	-276
	Yhdyskuntarakentaminen										
	Satamat		-580	-580	-630	-50					
	Liikuntapaikat	-1 845		-1 845	-2 636	-791					
	Lähiiliikuntapaikat	-30		-30		30					
	Yleiset alueet, puistot ja virkistysalueet	-2 400	580	-1 820	-1 212	608					
	Kunnallistekniikka	-16 543		-16 543	-15 900	643	745		745	383	-362
	Yhdyskuntarakentaminen yhteensä	-20 818		-20 818	-20 377	441	745		745	383	-362
	Koneet ja kalusto	-2 855	195	-2 660	-2 461	199					
	Muut aineelliset hyödykkeet	-50		-50	-50						
	Kaupunginhallitus										
	Osakkeet ja osuudet	-1 000		-1 000	-797	203	4 200	-400	3 800	5 165	1 365
	INVESTOINTIOSA YHTEENSÄ	-28 896	-1 305	-30 201	-29 127	1 074	9 945	-4 700	5 245	5 972	727
RAHOITUSOSA											
	Antolainauksen muutokset										
	Antolainojen lisäykset	-250	-501	-751	-736	16					
	Antolainojen vähennykset						1 142		1 142	1 092	-50
	Lainakannan muutokset										
	Pitkäaikaisten lainojen lisäys						82 000		82 000	35 000	-47 000
	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-52 122		-52 122	-52 089	33					
	Lyhytaikaisten lainojen muutos	-15 000		-15 000	7 300	-22 300					
	RAHOITUSOSA YHTEENSÄ	-67 372	-501	-67 873	-45 525	22 348	83 142		83 142	36 092	-47 050
	YHTEENSÄ	-895 421	-41	-895 462	-866 081	29 382	903 430	-1 806	901 623	860 255	-41 368

2.2.6 Liikelaitoksille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Liikelaitosten yhteisenä tavoitteena oli tukea toiminnallaan konsernin tuottavuutta parantavia toimenpiteitä. Yhteensä liikelaitosten tilikauden tulos ylijäämä oli 2,3 milj. euroa, joka on 1,1 milj. euroa talousarviota parempi. Kuopion Kuntatekniikkaliikelaitoksen tilikauden ylijäämä toteutui 0,3 milj. euroa, Kuopion Vesi Liikelaitoksen tilikauden ylijäämä toteutui 0,3 milj. euroa ja Kallaveden työterveys liikelaitoksen ylijäämä 0,5 milj. euroa talousarviota parempana.

Liikelaitos	Tavoite 2017	Toteuma 2017
Kuopion Vesi Liikelaitos	Vuosikate kattaa poistot. Korvaus peruspääomasta 3,78 milj. euroa. Pitkäaikaisten lainojen lyhennys kunnalle 940.000 euroa. Korkomenot kaupungin lainasta 574.000 euroa.	Vuosikate 9,5 milj. euroa, poistot 8,6 milj. euroa, 111,0 %, tavoite toteutui. Korvaus peruspääomasta oli 3,78 milj. euroa. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 820.333 euroa eli asetettua tavoitetta vähemmän. Korkomenot kaupungin lainasta olivat 503.586 euroa.
Kallaveden Työterveys Liikelaitos	Vuosikate kattaa poistot. Korvaus peruspääomasta 50.000 euroa. Liikelaitos tukee osaltaan omistajan suunnittelemien omistusjärjestelyjen valmistelua muutoksen toteuttamiseksi. Ennaltaehkäisevän työterveyshuollon osuus kasvaa suhteessa sairaanhoitoon.	Vuosikate 0,5 milj. euroa, poistot 0,018 milj. euroa, 2666 %, tavoite toteutui. Korvaus peruspääomasta oli 50.000 euroa. Selvitystyö aloitettu. Ennaltaehkäisevää toimintaa vuonna 2016 ollut 39 % ja vuonna 2017 41 %. Sairaanhoidon osuus vuonna 2016 ollut 61 % ja vuonna 2017 59 %. Ennaltaehkäisevän toiminnan osuus on noussut 2 %, joten tavoite on toteutunut.
Kuntatekniikkaliikelaitos	Vuosikate kattaa poistot. Korvaus peruspääomasta 255.150 euroa.	Vuosikate 1,6 milj. euroa, poistot 0,8 milj. euroa, 202 %, tavoite toteutui. Korvaus peruspääomasta oli 255.150 euroa.

2.2.7 Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja yhteisöt

Konserniyhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Kaupunginvaltuuston konserniyhteisöille asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat pääsääntöisesti toteutuneet. Kevama Oy ja Kiinteistö-Kys Oy eivät saavuttaneet asetettua tulostavoitetta. Kuopion Energia Oy:n uuden toimitalon investointikustannukset ylittivät hieman budjetoidun eikä yhtiön omistamien Fennovoima Oy:n osakkeiden kauppa ole toteutunut. Kiinteistö Oy Kuopion Luukas ei saavuttanut asetettua tulostavoitetta kiinteistön myynnin vuoksi. Kuopion Pysäköinti Oy ei yltänyt Toriparkin kävijämäärän kasvutavoitteeseen. Kuopion opiskelija-asunnot Oy ei yltänyt täyttöstavoitteeseen eikä asuinliövelkaa koskevaan tavoitteeseen. Yhtiöiden raportimat poikkeamat tavoitteiden toteutuksessa eivät ole merkittäviä.

Tavoitteiden toteutumisesta kerrotaan tarkemmin yhtiökohtaisesti alla olevassa taulukossa.

Kuopion Energia Oy konserni

Tehtävä: Sähkön ja kaukolämmön myynti, sähkön ja lämmön tuotanto sekä sähkön siirto

Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet			
Uusien pientaloalueiden kaukolämmityksen kannattavuus	Riittävän liittymisasteen varmistaminen	Liittymisaste vähintään kullekin alueelle tehdyn kannattavuusselvityksen raja-arvon mukainen.	Hiltulanlahdessa rakentamisen aloittaneista tonteista 79,4 % valinnut kaukolämmön.
Kaukojäähdytyksen tarjoaminen Savilahti-Harjula alueella	Kaukojäähdytyslaitoksen käyttöönotto kesään 2019 mennessä	Kaukojäähdytyslaitoksen suunnittelu valmis, rakennuslupa hankittu, urakoitsija ja päälaite-toimittajat valittu Vesistöputken rakentamisen urakoitsija valittu.	Laitoksen suunnittelu ja hankintojen valmistelu on käynnissä. Käyttöönottoaikataulu on tarkentunut asiakkaalta saadun tarpeen mukaisesti Q3 2019.
Irtautumisen loppuun saattaminen Fennovoima hankkeesta	Irtautuminen saatu päätökseen	Osakeomistuksesta luovutaan.	Osakkeet ovat myynnissä. Hankkeen toteutumisen varmistuminen helpottaa Kuopion Energian osakkeiden myyntiä.
Kuopion Sähköverkko Oy:n toimitusvarmuusinvestointien toteuttaminen.	Keskijänniteverkon kaapelointiasteen kehitys.	Vuoden 2017 loppuun mennessä kaapelointiaste keskijänniteverkossa 75 %.	Kaapelointiaste on tällä hetkellä 79 %.
Sähkökaupan muuttuvassa kilpailuympäristössä menestyminen.	Budjetoidun myyntivolyymien saavuttaminen ja asiakasmäärä pysyminen vähintään 1.1.2017 tasolla.	Määräaikaisten sopimusten uusimisprosentti vähintään 80 %. Toteutetaan asiakaspalvelun puhelinpalveluajan pidentäminen ja palveluympäristön uusiminen. Monipuolisten markkinointitoimenpiteiden toteuttaminen ja aktiivinen uusiasiakashankinta: jalkautuminen yleisöta-	Määräaikaisten sopimusten uusimisprosentti 31.12.2017 lopulla oli 80,4 %. Asiakaspalvelun puhelinpalveluajan pidennys ja palveluympäristön uusiminen on toteutettu. Myyntivolyymi kasvoi 3,8 % vuonna 2017. Kuopion Energia on lisännyt markkinointia ja puhelinmyyntiä menestyäkseen kiristävissä kilpailussa. Oma osasto/myyntipiste on

		pahtumiin ja mm. kaup- pakeskuksiin, näkyvyy- den lisääminen yms.	ollut merkittävimmissä ylei- sötpahtumissa Kuopiossa kuten messuilla ja näytte- lyissä. Digitaalisen markki- noinnin kehittäminen on käynnistetty laatimalla si- sältöstrategia ja –suun- nitelma.
Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Kriisivalmiuden paranta- minen	Parannetaan sähkön toimitusvarmuutta val- takunnan verkon häiriö- tilanteissa	Saarekekäyttömahdoli- suuden ja varavoima- konehankinnan selvittä- minen. Kriisiviestintäsuunnitel- man päivittäminen ja harjoittelu. Jäätyvä 2017 –harjoi- tukseen osallistuminen.	Saarekekäyttöselvitys sekä varavoimakonehankintasel- vitys on siirretty vuodelle 2018. Asiasta sovittiin jää- tyvä 2017 harjoituksen yhteydessä, koska siihen liittyy monta osapuolta. Kriisiviestintäsuunnitelma on päivitetty Jäätyvä 2017 –harjoitus pidettiin lokakuussa.
Uuden toimitalon raken- taminen ja vanhasta luo- puminen	Investointi toteutetaan budjetin ja aikataulun mukaisesti	Toimitalo valmistuu vuo- den 2017 aikana. Inves- tointipäätös tehdään ja aikataulu sekä budjetti laaditaan elokuussa 2016 saatavien urakka- tarjousten perusteella. Snellmaninkadun toimi- talon osalta laaditaan yhteistyössä Kuopion kaupungin kaavoitus- osaston kanssa Kuopion Energian nykyisen toimi- paikan korttelin kehittä- missuunnitelma ja tarvit- tava materiaali asema- kaavan muutostyön poh- jaksi.	Uusi toimitalo valmistui marraskuussa. Hankkeen investointikustannusarvio oli 6,8 milj. euroa. Lopulli- nen kustannus oli 7,5 milj. euroa. Budjetti ylittyi noin 0,7 milj. eurolla. Budjettiyli- tys johtuu kalustehankinto- jen, ICT-tilojen, varavoima- koneen ja piha-alueen su- lanapitojärjestelmän kus- tannusten ylittymisestä budjettiin nähden. Snellmaninkadun tontin asemakaavamuutos on vireillä ja toimitalolle pyri- tään löytämään ostaja vuo- den 2018 aikana. Kiinteis- tön kehittämistyötä jatke- taan yhdessä ehdollisen tarjouksen tehneen ostaja- ehdokkaan kanssa.
Taloudelliset tavoitteet			
Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Tilikauden tulos- ja luottokelpoisuuden varmistava omavarai- suusaste.	Vähintään budjetin mu- kainen.	Konsernin liikevaihto oli 97,4 milj. euroa, mikä on 3,1 milj. euroa alle edellisen vuoden toteuman. Konsernin liikevoitto oli 21,0 milj. euroa, mikä on 4,9 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2016.

			Tulos parantui verrattuna edelliseen vuoteen huolimatta siitä, että kaukolämmön uusi kausiperusteinen hinnoittelu ja energiamaksujen alentaminen laskivat hintoja noin neljä prosenttia. Lisäksi sähköenergian vähittäismyynnin keskihinta aleni. Hyvään tulokseen johti myydyin energiamäärän kasvu ja säästöt polttoainekustannuksissa sekä vuoden 2016 lopussa päättynyt liikearvopoisto (4 miljoonaa euroa). Sähkön siirtohintoja korotettiin keskimäärin 6,5 %. Kuopion Energia Oy:n omavaraisuusaste on 24,2 % ja Kuopion Sähköverkko Oy:n 27,4 %.
Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Tulorahoitus kattaa rahoituskustannukset ja Energiakonsernin tulos mahdollistaa pääoman palautuksen omistajalle.	Omistajalta saadun lainan lainaehtojen mukainen korko ja pääoman palautus.	Tuloutus omistajalle korkoina ja pääoman palautuksena vähintään yhteensä 9 M€.	Sovitun mukaisesti omistajalle on maksettu 1,6 miljoonaa euroa pääomapalautuksena. Konsernin maksuvalmius on hyvä, korkotuloutuksen tavoitemäärä 7,4 milj. euroa saavutetaan. Yhtiön hyvä tulos mahdollistaa myös osingonmaksun omistajalle.

Istekki Oy

Tehtävä: ICT-tukipalvelujen tuottaminen Kuopion kaupungille, Pohjois-Savon Sairaanhoidopiirille ja Pirkanmaan Sairaanhoidopiirille.

Kaupungin omistus: 32 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet			
Toiminnan tehostaminen	Liikevaihto / htv	Perustajaosakkaiden ulkopuolisen liikevaihdon määrätietoinen ja kannattava kasvattaminen yli 25 %:iin liikevaihdosta kuitenkin niin, että asema julkisista hankinnoista annetun lain mukaisena hankintayksikön sidosyksikkönä säilyy.	219.369 euroa (ed. vuosi 143.567(euroa), liikevaihto per htv on kehittynyt positiivisesti (+52,8 %) Perustajaosakkaiden osuus 1-12/2017 liikevaihdosta oli 40 % eli muilta saatava liikevaihto on kasvanut tavoitteiden mukaisesti.

	Myyntikate per htv	Henkilöstön tuottavuuden kehittyminen.	82.865 euroa (ed. vuosi 80.158 euroa) myyntikate per htv on kehittynyt positiivisesti (+3,4 %) Toiminnalliset tavoitteet on saavutettu.
Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Taloudelliset tavoitteet			
Talouden tasapaino	Tilikauden tulos	Tilikauden tulos on positiivinen.	Tilikauden tulos oli positiivinen, 2,8 milj. euroa. Tuloksen osalta tavoite on saavutettu.

Kevama Oy

Tehtävä: Tuottaa Kuopion kaupungille työhön kuntouttavia ja valmentavia palveluita. Kevama Oy toimii tältä osin sosiaalipalvelujen tuottajana.

Kaupungin omistus: 100 %

Yhtiön ja Kuopion kaupungin välinen puitesopimus on voimassa 31.3.2017 saakka. Uuden puitesopimuksen neuvottelut ovat kesken. Tavoiteasetantaan ei sopimustilanteen avoimuuden vuoksi voida asettaa kvantitatiivisia tavoitteita tässä vaiheessa.

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet			
Voimassa olevan puitesopimuksen mukaiset palvelut	Toimintakykyä ylläpitävä työsuhde	Yhtiön ja kaupungin uuden, neuvoteltavan puitesopimuksen mukainen.	Toimintakykyä ylläpitävässä työsuhteessa on 13 henkilöä. Vuonna 2017 on eläkkeelle jäänyt kaksi henkilöä.
	Työpankkityö	Yhtiön ja kaupungin uuden, neuvoteltavan puitesopimuksen mukainen riippuen päättääkö ministeriö jatkaa työpankkitoimintaa.	Työpankki kokeilu päättyi 31.12.2016. Työkuntoutuspalveluina on ajalla 1.1.-30.6.2017 ollut toiminnallinen kartoitusjakso, ka. 27 asiakasta ja kotoutumisajan työtoiminta, ka. 4 asiakasta. 1.8.2017 alkaen alueellisen kuntakokeilun palveluina ovat olleet työelämäkokeiluun liittyvä ohjaus, ka. 27 asiakasta ja toiminnallinen kartoitusjakso, ka. 5 asiakasta.
	Tuettu oppisopimuskoulutus	Yhtiön ja kaupungin uuden, neuvoteltavan puitesopimuksen mukainen.	Tuetussa oppisopimuskoulutuksessa on kaksi henkilöä. Tuettuun oppisopimuskoulutukseen ei oteta uusia asiakkaita.

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Uusien palvelumallien kehittäminen	Työpankkitoiminta pyörii suunnitelman mukaisesti	Yhtiön ja kaupungin uuden, neuvoteltavan puitesopimuksen mukainen riippuen päättääkö ministeriö jatkaa työpankkitoimintaa.	Työpankki kokeilu päättyi 31.12.2016. Alueellisen kuntakokeilun käynnistyttyä työelämäkokeiluun liittyvän ohjauksen prosessin sisällöllinen kehittäminen.
Avoimille työmarkkinoille työllistymismahdollisuudet omaavista ryhmistä työllistyminen tai koulutukseen hakeutuminen	Avoimille työmarkkinoille työllistyneiden suhteellinen osuus palvelun päättäneistä	Yhtiön ja kaupungin uuden, neuvoteltavan puitesopimuksen mukainen.	Kuntakokeilu käynnistyi elokuussa 2017. Aikaisemmin palvelut ovat olleet tavoitteiltaan toimintakykyä kartoittavia ja kuntouttavia. 1.8.-31.12.2017 työelämäkokeilun päättäneiden asiakkaiden positiivisten päätymien osuus oli 30 % (työllistyminen, koulutus, muu työllistymistä edistävä toimenpide).
Laadukkaat palvelut	Asiakaspalautte- ja asiakasmuutoksen seuranta-järjestelmien hyödyntäminen palvelujen laadun arvioinnissa.	Seurantajärjestelmän aktiivinen käyttö ja ajan- tasainen dokumentointi. Asiakaspalautteen tehokkaampi kerääminen seurantajärjestelmän kautta.	Asiakasmuutoksen arvioinnissa hyödynnetään VAT-järjestelmää. Työllistymistä edistävää toimintaa ja -palveluita kehitetään asiakaspalautetta hyödyntäen.
Taloudelliset tavoitteet			
Tasapainoinen ja vakava- rainen talous sekä kannattava liiketoiminta	Tilikauden tulos	Positiivinen tilikauden tulos.	toteutunut tilikauden tulos on alijäämäinen 341 159 euroa.

Kiinteistö-KYS Oy

Tehtävä: Asuntojen rakennuttaminen, omistaminen ja hallinta sekä niiden vuokraaminen ensisijaisesti KYS:in ja Kuopion kaupungin työntekijöille sekä elinkeinopoliittisin perustein.
Kaupungin omistus: 51 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet			
Asuntojen tarjonta pidetään kysyntää vastaavana ja kunto hyvänä siten, että asunnot saadaan vuokrataksi	Asuntokannan käyttöaste	99 %	99,89 %
	Asuntojen peruskorjaus	Toteutetaan peruskorjausohjelman mukaisesti	Kyllä

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Rahoitustulos vähennettynä lainan lyhennyksillä ja peruskorjausinvestointien omarahoitussuudella.	Tunnusluku on positiivinen	-239 210 euroa
	Tilikauden tulos	Positiivinen tulos.	0,00 €
Omarahoitusosuus hallituksen erikseen päättämässä asuntojen osittaisissa perusparannusinvestoinneissa	Asuinneliövelka €/asm ²	Enintään 708 €/asm ²	570 €/asm ²
	Omarahoitusosuus perusparannusinvestoinneissa (% perusparannusten kokonaiskustannuksista)	100 %	Kyllä

Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat

Tehtävä: Ylläpitää omistamiaan koulu- ja päiväkotirakennuksia
Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Sopimukseen kuuluvien kiinteistöpalvelujen toteutuminen	Sopimuksen ehdot	Sopimukseen kuuluvat kiinteistöpalvelut toteutuvat sopimuksen mukaisesti, laatu ja hinta/tehokkuus. Jynkän koulu valmistuu, Karttulan koulun rakentaminen alkaa	Sopimukseen kuuluvat kiinteistöpalvelut toteutuvat sopimuksen mukaisesti. Jynkän koulu valmistui heinäkuussa ja otettiin käyttöön 1.8.2017. Karttulan koulun rakentaminen käynnissä, kohde valmistuu heinäkuussa 2018. Valmiusaste n. 65 % Hiltulanlahden koulu- ja päiväkotikiinteistön sopimukset allekirjoitettu 22.12.2017
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Tilikauden tulos	Nollatulos	Nollatulos

Kiinteistö Oy Kuopion Luukas

Tehtävä: Ylläpitää omistamiaan päiväkotirakennuksia
Kaupungin omistus: 90,87 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Kiinteistön kunnon säilyttäminen	Kiinteistön kunto	Kiinteistöt pidetään kohtuullisessa kunnossa.	Tavoite toteutunut
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen ja vakava-rainen talous	Tilikauden tulos	Nollatulos	Tulos 31.12.2017 on 730.375 euroa Tuomikuja 4 kaupan vuoksi. Verotettava tulos 0 euroa.

Kuopion Pysäköinti Oy

Tehtävä: Harjoittaa pysäköintiliiketoimintaa ja liiketilojen vuokrausta.
Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Pysäköinti Oy:n toiminnan vakiinnuttaminen	Toripysäköinnin asiakasmäärät Liiketilojen käyttöaste	Toripysäköinnin kävijämäärä lisääntynyt 15 % vuoden 2016 tasosta. Kauppakeskus Apajan liiketilojen vuokrausaste 80 %.	Toripysäköinnin kävijämäärä lisääntynyt 5 %. Kauppakeskus Apajan liiketilojen vuokrausaste 85 %.
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen talous	Tilikauden tulos Tilikauden kassavirta	Tilikauden tulos paranee 20 % vuoteen 2016 nähden. Liiketoiminnan kassavirta on positiivinen 0,250 milj. euroa ennen lainanlyhennyksiä.	Tilikauden tulos parantunut 46 % 31.12.2016 nähden. Liiketoiminnan kassavirta positiivinen 0,488 milj. euroa ennen lainanlyhennyksiä.

Kiinteistö Oy Kuopion Keskuskenttä

Tehtävä: Ylläpitää kiinteistöä

Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Kiinteistön kunnon säilyttäminen	Kiinteistön kunto	Noudatetaan kiinteistön kunnossapidossa pitkältähtäimen suunnitelmaa.	Toteutunut
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen ja vakava-rainen talous	Taloudellinen tulos	Nollatulos	Nollatulos

Kuhilas Oy

Tehtävä: Palkka-, henkilöstö- ja taloushallinnon palveluiden tuottaminen asiakkailleen sekä niihin liittyvien toimistopalveluiden, asiantuntijapalveluiden ja koulutustoiminnan antaminen.

Kaupungin omistus: **72 %**

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Palkka- ja taloushallintopalvelut	Prosessien ja prosessikuvausten päivittäminen Robotiikka Sopimus kahden uuden asiakkaan kanssa talous- ja palkkahallintopalveluiden tuotannon käynnistämistä vuoden 2018 alusta Maakuntauudistus-suunnitelma	Kuhilaan pääprosessit ja prosessi-kuvaukset päivitetty. Ohjelmistorobotiikkaa otettu käyttöön vähintään yhdessä pääprosessissa. Kahden uuden asiakkaan kanssa talous ja palkkahallinnon palvelusopimus allekirjoitettu 30.9.2017 mennessä. Maakuntauudistuksen palkka- ja taloushallintoa koskevat linjat valmistunevat vuoden 2017 aikana. Kuhilas laatii suunnitelman siitä, miten maakuntauudistuksen tuomat muutokset huomioidaan yhtiön toiminnassa.	Pääprosessien kuvaukset ovat valmiit Ensimmäinen robotiikkasovellus tullaan saamaan käyttöön keväällä 2018 Tällä hetkellä pohjois-savolaiset kunnat odottavat maakuntauudistusta ja valmistautuvat siihen. Uusia sopimuksia ei ole tehty. Suunnitelmat Kuhilaan asiakkaiden ja Pohjois-Savon maakunnan talous- ja palkkahallinnon hoitamisesta ovat valmisteluvaiheessa.

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
	Taloushallinnon kokonaispalvelujen hinta.	Kokonaispalvelun hinta volyymimuutokset mukaan lukien enintään + 2 % > kuin vuonna 2015.	Kokonaispalvelujen laskutus 1 % pienempi kuin 2016 (ei huomioitu volyymimuutoksia, volyymi kasvoi Juankosken kuntaliitoksen myötä)
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Nettotulos	Tulos on positiivinen	Vuoden 2017 tulos on 32.316 euroa.
	Omavaraisuusaste	Omavaraisuusaste > 30	Omavaraisuusaste 31.12.2017 on 64,9 %

Kuopion Opiskelija-asunnot Oy

Tehtävä: Asuntojen rakennuttaminen, omistaminen ja hallinta sekä niiden vuokraaminen Kuopiossa opiskeleville

Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Asuntojen tarjonta pidetään kysyntää vastaavana ja kunto hyvänä siten, että asunnot saadaan vuokratuiksi	Asunnon käyttöaste	95 %	90 %
	Kiinteistöjen peruskorjaussuunnitelma	PTS korjaussuunnitelmaa toteutetaan	PTS on käytössä
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Rahoitustulos vähennettynä lainan lyhennyksillä ja peruskorjausinvestointien omarahoitusosuudella.	Rahoitustulostunnusluku on positiivinen	Rahoitustulos on positiivinen
	Tilikauden tulos	Positiivinen tulos	Tulos on positiivinen
	Asuinneliövelka €/asm ²	Enintään 553 €/asm ²	Velka 556 € / asm ²

Niiralan Kulma Oy

Tehtävä: Asuntotuotannon harjoittaminen Kuopion alueella sekä omistamiensa kiinteistöjen hallinta, ylläpito ja vuokraaminen
Kaupungin omistus: 100 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet Asuntoja tuotetaan kysyntää vastaavasti. Asuntojen kunto pidetään laadukkaana ja asuinympäristö turvallisena.	Asuntokannan käyttöaste	98,8 %	Ei toteudu: 98,0 %
	Asuntojen peruskorjaus	Vuosille 2011-2021 laaditun peruskorjausohjelman mukaisesti	Työt käynnissä Soikkokuja 7, Urheilukatu 1 ja Linna-pelto I- ja II-vaihe ja Kumpukatu 8. Neulamäentie 20 urakkalaskennassa.
Yhtiö toimii yhteistyössä omistajan kanssa erityisryhmäasumisen suunnittelussa sekä tarvittaessa rakennuttaa ja toimii omistajana rakennettavissa hankkeissa.	Eritysryhmien käytössä olevien asuntojen määrä.	Toteutetaan erityisryhmille asuntoja omistajan tarpeen mukaisesti	Kasarminkatu 6 tontille tulevan uudisrakennuksen työt ovat käynnissä.
Taloudelliset tavoitteet Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Rahoitustulos vähennettynä lainan lyhennyksillä ja peruskorjausinvestointien omarahoitusosuudella.	Tunnusluku on positiivinen	Ei toteudu: -470.169 euroa
Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Tilikauden tulos	Positiivinen tulos	Toteutuu: 1.017.861 euroa
Tasapainoinen talous ja vakavarainen toiminta	Asuinneliövelka €/asm ²	Enintään 557 €/asm ²	Toteutuu: 492 €/asm ²
Omarahoitusosuus peruskorjausinvestoinneista	Omarahoitusosuus peruskorjausinvestoinneista (% peruskorjausten kokonaiskustannuksista).	15 %	Toteutuu: 25 %

Savonia-ammattikorkeakoulu oy

Tehtävä: ammattikorkeakoululaissa määriteltyjen tehtävien hoitaminen

Kaupungin omistus: 51 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet			
Koulutuksen vetovoima	Nuorten tutkinto-opiskelijoiden 1. sijaiset hakijat / aloituspaikat	Tavoite 3 ensisijaista hakijaa/alituspaikat	2,66
Keskeytysten minimointi	Opintojen keskeyttäneiden määrä	Keskeyttäneiden määrä enintään 10 %	8,4 %
Suoritetut tutkinnot	perustutkinnot YAMK	1050 70	1 101 103
55 opintopistettä suorittaneiden osuus	55 opintopistettä suorittaneiden osuus	60 %	67,8 %
Taloudelliset tavoitteet			
Talouden tasapaino	Tilikauden tulos	Tilikauden tulos 1 milj. €	Tulos noin 1,79 milj. euroa

Itä-Suomen huoltopalvelut liikelaitoskuntayhtymä (Servica)

Tehtävä: Tukipalvelujen tuottaminen Kuopion kaupungille ja P-S Sairaanhoidopiirille

Kaupungin omistus: 51 %

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Toiminnalliset tavoitteet			
Tuotetaan palvelut palvelukuvausten mukaisesti	Asiakastyytyväisyys	Palvelukuvausten mukainen	Tilaaja-asiakkaiden asiakastyytyväisyys oli 3,5. Tutkimus on uudistettu, eikä ole vertailukelpoinen edelliseen vuoteen.
Henkilöstön sairas- ja tapaturmapoissaolot vähenevät	Poissaolo %	2 poissaolopäivää / hlö pienempi kuin vuonna 2016	Poissaolopäivien kertymä v. 2017 oli 24,1 päivää / henkilö, mikä oli 0,8 pv vähemmän kuin v. 2016.
Palveluiden määrää sopeutuu asiakasvolyymeihin	Liikevaihto / henkilöstökustannukset	Henkilöstökustannukset suhteessa liikevaihtoon pienenevät vähintään 1 %	Vuonna 2017 henkilöstökulut (sis. vuokratyövoiman) olivat 51,3 % liikevaihdosta. Vuonna 2016 vastaava lukema oli 51,7 %.

Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Laatukäytäntöjen kehittäminen	Sopimuslaadun toteutuminen	Palvelujen laatu- poikkeamien väheneminen	Tilaaja-asiakkaiden tyytyväisyys palvelujen sopimuksenmukaisuuteen oli 3,55. (Tulos ei ole vertailukelpoinen edelliseen vuoteen, arviointiasteikko ja tutkimus uudistettu 2017).
Taloudelliset tavoitteet			
Talouden tasapaino	Tuottavuusohjelman mukainen oman pääoman tervehtyminen	Tilikauden tulos vähintään tuottavuusohjelman mukainen.	Tulos on 0,1 milj. euroa budjetoitua parempi. Lisäksi Servica antoi asiakkaille vuosihyvitystä 1,7 milj. euroa.
Tuottavuus	Tuotettujen suoritteiden määrä / tehdyt henkilötyövuodet	Parannus v 2015 verrattuna 3,0 %	Suoritemäärän sijaismittana käytetään liikevaihtoa. Liikevaihto / tehty työpanos parani 0,5 % verrattuna vuoteen 2016
Palvelujen myynti	Palvelujen myyntiä lisätään	Osallistutaan kilpailutuksiin	Servica ei ole osallistunut kilpailutuksiin.
Arviointikriteeri	Mittari	Tavoite 2017	Toteuma 31.12.
Juankoskelta siirtyvät toiminnot	Talouden tasapaino	Nollatulos	Juankosken toiminnan tulos vuodelta 2017 oli 2602 euroa, tavoite saavutettiin
Liikevaihdon kasvu	Liikevaihdon kasvu omistajille (lisäpalvelut)	Uutta liikevaihtoa omistajille, tavoite 300 000 €	Uutta liikevaihtoa on saatu omistajille tuotetuissa palveluissa noin 750.000 euroa. Laskelmassa ei ole mukana keskusvaraston lisääntynyt tarvikemyynti ja Juankosken myyntiä.

3 Tilinpäätöslaskelmat

3.1. Kuopion kaupungin tilinpäätöslaskelmat

TULOSLASKELMA

Toimintakate

Toimintakate osoittaa paljonko toimintakuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla.

Vuosikate

Vuosikatetta eli kunnan rahoitustulosta tulee arvioida sekä tuloksen muodostumisen että rahoituksen riittävyyden kannalta. Useamman tilikauden tarkastelujaksolla tuloslaskelman tulojen tulisi kattaa tuloslaskelman kulut. Rahoitusnäkökulmasta vuosikatetta suhteutetaan investointeihin ja lainan lyhennyksiin. Heikkenevässä taloudessa vuosikate ei riitä poistoihin tai korvausinvestointeihin.

Tilikauden tulos

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus. Vain ylijäämäinen tilikauden tulos voidaan siirtää varauksiin tai rahastoihin.

Tilikauden yli- tai alijäämä

Tilikauden ylijäämä lisää taseen omaa pääomaa ja tilikauden alijäämä vähentää taseen omaa pääomaa.

TULOSLASKELMA**Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu**

Vuoden 2016 tilinpäätös sisältää vain Kuopion tiedot

	2017	2016
	€	€
Toimintatuotot		
Myyntituotot	93 136 856,04	85 131 324,77
Maksutuotot	41 033 460,39	40 447 379,05
Tuet ja avustukset	15 854 521,80	22 666 251,61
Vuokratuotot	26 844 468,49	25 905 983,50
Muut toimintatuotot	5 975 540,44	9 432 404,26
	182 844 847,16	183 583 343,19
Valmistus omaan käyttöön	18 859 548,57	18 531 298,81
Toimintakulut		
Palkat ja palkkiot	-246 733 547,50	-234 968 439,01
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-58 119 012,67	-58 948 177,91
Muut henkilösivukulut	-12 290 702,14	-15 873 810,58
Henkilöstökulut yht	-317 143 262,31	-309 790 427,50
Palvelujen ostot	-380 061 406,29	-351 653 220,01
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-37 793 219,42	-35 050 072,11
Ostot tilikauden aikana	-37 779 181,70	-35 103 396,33
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-14 037,72	53 324,22
Avustukset	-44 709 022,52	-60 725 285,64
Vuokrakulut	-14 342 977,94	-13 630 280,72
Muut toimintakulut	-6 768 035,97	-5 372 743,41
	-800 817 924,45	-776 222 029,39
Toimintakate	-599 113 528,72	-574 107 387,39
Verotulot	452 739 134,88	429 134 847,96
Valtionosuudet	197 311 430,00	182 729 750,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	7 634 579,61	7 605 547,55
Muut rahoitustuotot	3 660 343,60	3 840 129,22
Korkokulut	-4 662 681,00	-4 982 408,48
Muut rahoituskulut	-46 837,25	-16 167,82
	6 585 404,96	6 447 100,47
Vuosikate	57 522 441,12	44 204 311,04
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-47 559 806,32	-46 646 520,71
Arvonalentumiset	-779 593,56	-4 588 486,81
	-48 339 399,88	-51 235 007,52
Satunnaiset erät		
Satunnaiset tuotot	0,00	5 180 975,21
Satunnaiset kulut	0,00	-4 401 468,03
Tilikauden tulos	9 183 041,24	-6 251 189,30
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	389 011,89	428 822,41
Tilikauden yli- tai alijäämä	9 572 053,13	-5 822 366,89

3.2. RAHOITUSLASKELMA

KAUPUNGIN TOIMINTA

Tulorahoitus

Tulorahoituksen osatekijät eritellään yksityiskohtaisesti tuloslaskelmassa. Rahoituslaskelmaan otetaan vain varsinaisen toiminnan tulorahoitusjäämän osoittava vuosikate sekä satunnaiset erät, jotka tuloslaskelmassa esitetään vuosikatteen jälkeen. Vuosikatteen korjaukset esitetään rivillä Tulorahoituksen korjaukserät. Näitä eriä ovat pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot sekä pakollisten varausten käyttö menojen ja menetysten maksamiseen.

Investoinnit

Investoinneilla tarkoitetaan rahoituslaskelmassa pysyviin vastaaviin käytettyjä varoja tilivuoden aikana. Investointimenot ja niihin saadut rahoitusosuudet esitetään rahoituslaskelmassa bruttomääräisinä.

Investointien alla esitetään pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnit myyntihintaisina.

Rahoitustoiminnan rahavirta

Antolainauksen muutokset

Kunnan myöntävät lainat, jotka taseessa esitetään pysyvien vastaavien ryhmässä Sijoitukset (Joukkovelkakirjalainasaamiset, Muut lainasaamiset, Muut saamiset). Lainojen lisäykset vähentävät rahavirtaa ja takaisinmaksut lisäävät rahavirtaa.

Lainakannan muutokset

Pitkäaikaisten lainojen lisäys osoittaa, kuinka paljon kunta on tilivuoden aikana ottanut uutta pitkäaikaista lainaa tai uusinnut niitä. Pitkäaikaisten lainojen vähennykseen merkitään kunnan pitkäaikaisten lainojen lyhennykset tilivuoden aikana. Huomattavaa on, että em. lainanlyhennykset on merkitty edellisvuoden tilinpäätöksessä taseen lyhytaikaisiin lainoihin.

Muut maksuvalmiuden muutokset

Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutos

Valtion ja muiden toimeksiantojen varat osoittavat kunnan hoidossa olevien varojen ja pääomien muutoksen tilikauden aikana

Vaihto-omaisuuden muutos

Vaihto-omaisuuden lisäys tilikauden aikana vähennetään rahoituksen rahavirrasta. Vaihto-omaisuuden vähennys tilikauden aikana puolestaan lisää rahoituksen rahavirtaa.

Saamisten muutos

Saamisia ovat vaihtuvien vastaavien saamisten ryhmässä esitetyt pitkä- ja lyhytaikaiset saamiset (myyntisaamiset, lainasaamiset, muut saamiset ja siirtosaamiset)

Korottomien velkojen muutos

Korottomina velkoina käsitellään saadut ennakot, ostovelat, muut velat ja siirtovelat

Rahavarojen muutos on Toiminnan ja investointien rahavirran ja Rahoituksen rahavirran summa ja osoittaa joko rahavarojen karttumisen tai vähenemisen.

RAHOITUSLASKELMA**Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu**

Vuoden 2016 tilinpäätös sisältää vain Kuopion tiedot

2017
€**2016**
€**Toiminnan ja investointien rahavirta**

Toiminnan rahavirta

Vuosikate	57 522 441	44 204 311
Satunnaiset erät	0	779 507
Tulorahoituksen korjauserät	-1 263 275	-4 293 410
Toiminnan rahavirta yhteensä	56 259 166	40 690 408

Investoinnit

Investointimenot	-57 109 495	-57 223 186
Rahoitusosuudet investointimenoihin	913 130	859 519
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	7 076 272	15 642 751
Investointien rahavirta yhteensä	-49 120 093	-40 720 916

Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä**7 139 074** **-30 508****Rahoituksen rahavirta**

Antolainauksen muutokset

Antolainasaamisten lisäykset	-554 440	-209 900
Antolainasaamisten vähennykset	156 120	188 012
Antolainauksen muutokset yhteensä	-398 320	-21 888

Lainakannan muutokset

Pitkäaikaisten lainojen lisäys	35 000 000	58 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-52 089 306	-57 673 578
Lyhytaikaisten lainojen muutos	7 300 000	0
Lainakannan muutokset yhteensä	-9 789 306	326 422

Oman pääoman muutokset

Oman pääoman muutokset	-1 675 722	0
Oman pääoman muutokset yhteensä	-1 675 722	0

Muut maksuvalmiuden muutokset

Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	171 518	679 178
Vaihto-omaisuuden muutos	14 038	-53 324
Saamisten muutos	-841 911	4 136 991
Korottomien velkojen muutos	3 653 172	-6 419 933
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	2 996 817	-1 657 089

Rahoituksen rahavirta yhteensä**-8 866 531** **-1 352 554****Rahavarojen muutos****-1 727 457** **-1 383 062**

Rahavarojen muutos

Rahavarat 31.12.	50 514 513	50 812 542
Rahavarat 1.1.	52 241 971	52 195 605
Muutos	-1 727 457	-1 383 062

3.3. TASE

Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

Vertailutieto 1.1.2017 sisältää Kuopion ja Juankosken yhdistellyt taseet

VASTAAVAA	31.12.2017 €	1.1.2017 €
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
I Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	276,34	828,82
Tietoliikenneohjelmat	482 830,65	604 474,69
Muut pitkävaikutteiset menot	2 599 658,12	3 284 729,71
	3 082 765,11	3 890 033,22
II Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	124 291 919,37	120 179 473,79
Rakennukset	219 820 021,10	222 594 148,42
Kiinteät rakenteet ja laitteet	139 070 192,83	131 794 370,71
Koneet ja kalusto	15 187 192,56	15 794 304,92
Muut aineelliset hyödykkeet	1 991 322,07	1 897 010,72
Ennakkomaksut ja keskenener. hank.	7 651 256,79	7 701 668,15
	508 011 904,72	499 960 976,71
III Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	242 780 277,28	247 928 090,43
Muut lainasaamiset	135 943 406,29	135 591 978,64
Muut saamiset	1 817 840,06	1 770 947,96
	380 541 523,63	385 291 017,03
Pysyvät vastaavat yhteensä	891 636 193,46	889 142 026,96
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	249 647,04	258 982,63
Lahjoiturahastojen varat	326 563,16	327 361,99
	576 210,20	586 344,62
C VAIHTUVAT VASTAAVAT		
I Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	1 360 847,19	1 374 884,91
II Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	50 752,81	66 579,82
Lainasaamiset	870 664,38	936 389,05
Muut saamiset	67 442,03	155 534,00
	988 859,22	1 158 502,87
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	10 362 899,86	10 727 081,34
Lainasaamiset	186 840,14	4 027 024,23
Muut saamiset	7 088 019,57	4 225 809,15
Siirtosaamiset	14 448 325,69	12 094 615,70
	32 086 085,26	31 074 530,42
Saamiset yhteensä	33 074 944,48	32 233 033,29
III Rahoitusarvopaperit		
Sijoitukset rahanmarkkinainstrumentteihin	773 309,85	768 553,83
	773 309,85	768 553,83
IV Rahat ja pankkisaamiset	49 741 203,48	51 473 416,75
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	84 950 305,00	85 849 888,78
VASTAAVAA	977 162 708,66	975 578 260,36

VASTATTAVAA	31.12.2017 €	1.1.2017 €
A OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	432 411 579,72	432 411 579,72
Arvonkorotusrahasto	67 757,35	67 757,35
Muut omat rahastot	1 074 749,24	1 074 749,24
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	96 518 736,20	106 556 349,03
Tilikauden yli-/alijäämä	9 572 053,13	-8 361 890,83
	539 644 875,64	531 748 544,51
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	1 301 665,33	1 690 677,22
	1 301 665,33	1 690 677,22
C PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	240 767,82	251 555,77
Muut pakolliset varaukset	816 550,17	753 883,17
	1 057 317,99	1 005 438,94
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	351 210,39	278 681,35
Lahjoitusrahastojen pääomat	1 262 110,95	1 442 081,08
Muut toimeksiantojen pääomat	2 315 703,08	2 046 878,24
	3 929 024,42	3 767 640,67
E VIERAS PÄÄOMA		
I Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	262 028 007,00	270 558 872,00
Ostovelat	800 000,00	1 800 000,00
Muut velat ja liittymismaksut	15 564 909,37	14 001 173,87
Siirtovelat		4 065,00
	278 392 916,37	286 364 110,87
II Lyhytaikainen		
Joukkovelkakirjalainat	25 000 000,00	
Lainat vakuutus- ja rahoituslaitoksilta	42 780 865,00	69 039 305,56
Saadut ennakot	3 611 809,55	2 634 159,90
Ostovelat	27 475 499,97	26 436 616,94
Muut velat	11 075 507,03	11 756 069,54
Siirtovelat	42 893 227,36	41 135 696,21
	152 836 908,91	151 001 848,15
Vieras pääoma yhteensä	431 229 825,28	437 365 959,02
VASTATTAVAA	977 162 708,66	975 578 260,36

3.4 Kuopio-konsernin tilinpäätöslaskelmat

Kuopio konserni TULOSLASKELMA

Vuoden 2016 tilinpäätös sisältää vain Kuopio-konsernin tiedot

	2017 €	2016 €
Toimintatulot	614 581 285	557 568 647
Toimintamenot	-1 170 587 233	-1 092 467 887
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	1 068 442	417 776
TOIMINTAKATE	-554 937 505	-534 481 464
Verotulot	452 739 135	429 134 848
Valtionosuudet	258 003 872	244 729 892
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotulot	390 213	403 249
Muut rahoitustulot	2 500 769	2 575 515
Korkomenot	-14 106 906	-14 904 722
Muut rahoitusmenot	-714 139	-641 112
Rahoitustulot ja -menot	-11 930 063	-12 567 071
VUOSIKATE	143 875 439	126 816 205
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-103 564 614	-98 833 814
Omistuksen eliminointierot	39 304	8 917
Arvonalentumiset	-30 000	-581 820
Poistot ja arvonalentumiset	-103 555 310	-99 406 717
Satunnaiset erät	0	1 391 792
TILIKAUDEN TULOS	40 320 129	28 801 280
Tilinpäätössiirrot	23 195	-99 034
Tilikauden verot	-2 434 133	-906 108
Laskennalliset verot	-2 510 395	-2 416 778
Vähemmistöosuus	-2 623 282	-1 448 342
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	32 775 514	23 931 018

Kuopio konserni

Vuoden 2016 tilinpäätös sisältää vain Kuopio-konsernin tiedot

RAHOITUSLASKELMA	2017 €	2016 €
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	143 875 439	126 816 205
Satunnaiset erät	0	1 391 792
Tilikauden verot	-2 434 133	-906 108
Tulorahoituksen korjauserät	-5 486 311	-5 166 854
Toiminnan rahavirta yhteensä	135 954 996	122 135 035
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-218 638 402	-140 518 279
Rahoitusosuudet investointimenoihin	2 399 035	1 450 402
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	55 790 202	19 760 779
Investointien rahavirta yhteensä	-160 449 165	-119 307 098
Toiminnan ja investointien rahavirta	-24 494 169	2 827 937
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	-824 939	-257 950
Antolainasaamisten vähennys	18 454	266 971
Antolainauksen muutokset yhteensä	-806 485	9 021
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	84 001 774	95 975 770
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-123 419 184	-96 929 585
Lyhytaikaisten lainojen muutos	42 570 022	-577 230
Lainakannan muutokset yhteensä	3 152 612	-1 531 045
Oman pääoman muutokset		
Oman pääoman muutokset	-579 993	7 716 206
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	114 101	652 991
Vaihto-omaisuuden muutos	1 194 398	1 893 609
Saamisten muutos	-22 129 910	11 284 083
Korottomien velkojen muutos	11 171 990	-3 952 243
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-9 649 420	9 878 441
Rahoituksen rahavirta	-7 883 286	16 072 623
Rahavarojen muutos	-32 377 455	18 900 560
Rahavarojen muutos		
Rahavarat 31.12.	158 193 235	186 816 573
Rahavarat 1.1.	190 570 690	167 916 014
Rahavarojen muutos	-32 377 455	18 900 560

Kuopio konserni

TASE	12/2017 €	1.1.2017 €
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	8 651 610	6 370 867
Konserniliikearvo	0	125 970
Muut pitkävaikutteiset menot	8 538 562	9 915 741
Ennakkomaksut ja keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	391 550	735 134
Aineettomat hyödykkeet	17 581 722	17 147 711
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	135 206 775	131 207 900
Rakennukset	799 322 611	764 248 805
Kiinteät rakenteet ja laitteet	200 972 028	187 503 501
Koneet ja kalusto	165 778 270	173 262 431
Muut aineelliset hyödykkeet	4 304 838	4 338 232
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	70 386 175	74 980 570
Aineelliset hyödykkeet	1 375 970 698	1 335 541 439
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet	9 657 290	9 050 659
Muut osakkeet ja osuudet sekä osakkeiden arvonorotukset	35 403 707	12 402 295
Muut lainasaamiset	510 342	8 914
Muut saamiset	2 285 358	2 127 984
Sijoitukset	47 856 696	23 589 852
PYSYVÄT VASTAAVAT	1 441 409 116	1 376 279 003
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	2 676 065	2 063 720
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	1 488 874	1 443 662
Muut toimeksiantojen varat	1 344 019	1 352 040
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	5 508 958	4 859 422
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	12 101 678	13 206 346
Keskeneräiset tuotteet	215 280	290 779
Valmiit tuotteet	15 786	15 764
Muu vaihto-omaisuus	8 372	9 971
Vaihto-omaisuus	12 341 116	13 522 860
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	50 753	66 580
Lainasaamiset	184 289	227 588
Muut saamiset	87 325	175 417
Siirtosaamiset	8 002	684
Pitkäaikaiset saamiset	330 368	470 269
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	30 775 348	30 199 766
Lainasaamiset	80 321	216 380
Muut saamiset	24 267 919	14 421 675
Siirtosaamiset	32 076 704	20 107 613
Lyhytaikaiset saamiset	87 200 292	64 945 434
Saamiset	87 530 660	65 415 702
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet		
Sijoitukset rahamarkkinainstrumentteihin	773 310	768 554
Muut arvopaperit	1 262 951	13 712 606
Rahoitusarvopaperit	2 036 261	14 481 160
Rahat ja pankkisaamiset	156 156 975	176 089 530
VAIHTUVAT VASTAAVAT	258 065 012	269 509 253
VASTAAVAA	1 704 983 086	1 650 647 677

Kuopio konserni

TASE	12/2017	1.1.2017
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	432 411 580	432 411 580
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma	14 092	14 092
Ylikurssirahasto	1 668	1 668
Arvonkorotusrahasto	67 757	67 757
Muut omat rahastot	11 580 337	11 562 678
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-30 599 329	-31 371 506
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	32 775 514	0
OMA PÄÄOMA	446 251 620	412 686 269
VÄHEMMISTÖOSUUDET	39 063 128	36 113 621
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	240 768	251 556
Muut pakolliset varaukset	12 245 702	11 911 432
PAKOLLISET VARAUKSET	12 486 470	12 162 988
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Valtion toimeksiannot	2 828 625	2 121 275
Lahjoitusrahastojen pääomat	2 426 934	2 533 719
Muut toimeksiantojen pääomat	3 669 261	3 522 683
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	8 924 821	8 177 676
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	788 262 605	779 921 172
Lainat julkisyhteisöiltä	51 629 703	58 409 504
Saadut ennakot	231 039	0
Ostovelat	800 000	1 800 000
Muut velat	52 232 346	50 748 036
Siirtovelat	0	4 065
Laskennallinen verovelka	13 585 750	11 702 954
Pitkäaikainen vieras pääoma	906 741 443	902 585 731
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Joukkovelkakirjalainat	25 000 000	
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	75 420 054	99 090 220
Lainat julkisyhteisöiltä	6 906 532	6 703 918
Saadut ennakot	8 488 102	8 365 926
Ostovelat	56 847 674	49 093 259
Muut velat	27 371 443	26 516 241
Siirtovelat	86 953 216	85 250 844
Laskennalliset verovelat	4 528 583	3 900 985
Lyhytaikainen vieras pääoma	291 515 604	278 921 392
VIERAS PÄÄOMA	1 198 257 047	1 181 507 123
VASTATTAVAA	1 704 983 086	1 650 647 677

4 Liitetiedot

4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

4.1.1 Kunnan tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Tasekirja

Tilinpäätöksen 2017 laadinnassa on noudatettu Kirjanpitolautakunnan Kuntajaoston antamia ohjeita "Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta" (2.5.2017) ja "Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen liitetiedoista" (25.10.2016).

Liitetiedot jakaantuvat kunnan liitetietoihin ja konsernin liitetietoihin. Kunnan liitetiedot sisältävät myös liikelaitoksia koskevat tiedot.

1. Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvät vastaavat

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Tilikaudella on suunnitelman mukaisten poistojen lisäksi tehty rakennusten hankintamenoihin lisäpoistoja yhteensä 1.570.480,35 euroa.

Pysyvien vastaavien osakkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvo palvelutuotannossa.

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO -periaatteen mukaisesti hankintamenoa tai sitä alemman todennäköisen hankintamenoa tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä.

Rahoitusomaisuus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintamenoa tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Taseeseen olevissa saamisissa ei ole mukana seuraavat avoimet saamiset per 31.12.2017:

- Toimeentulotuesta annetun lain mukaisia takaisinperittäviä toimeentulotukia 14.035,66 euroa
- Lastensuojelusta annetun lain mukaisia takaisinperittäviä tukia 15.597,27 euroa

Saamiset ovat seurannassa Effica-järjestelmässä.

Johdannaisten käsittely

Johdannaiset sisältävät koronvaihtosopimuksia. Kaikki koronvaihtosopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa. Kaupunki on sitonut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihto-sopimuksella kiinteään korkoon. Sopimukset päättyvät vuosina 2018 - 2026.

Avustukset

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintamenoa vähennyksenä.

2. Tuloslaskelman ja taseen esittäminen

Tuloslaskelman ja taseen esittämistavassa ei ole muutoksia edelliseen tilikauteen verrattuna.

3. Oikaisut edellisen tilikauden vertailutietoihin

Kuopion ja Juankosken kuntaliitoksesta johtuen taseen vertailutietona esitetään kuntien tilinpäätöksen 2016 taseiden yhdistelmä. Taseen liitetietojen vertailutiedot ovat yhdistellyn taseen mukaiset. Taseiden yhdistelyä selitetään tarkemmin seuraavassa kohdassa nro 4.

Tuloslaskelman ja rahoituslaskelman vertailutietoja ei ole yhdistelty.

Tuloslaskelmaa sekä henkilöstöä koskevissa liitetiedoissa esitetään vertailutietoina Kuopion tilinpäätöksen 2016 mukaiset tiedot.

Kuopion ja Juankosken tilinpäätösten 2016 vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot on yhdistelty.

4. Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus

Tilikaudet eivät ole kaikilta osin vertailukelpoiset Kuopion ja Juankosken kuntaliitoksen takia. Kuopion ja Juankosken päättävät taseet 31.12.2016 yhdisteltiin tileittäin uudeksi avaavaksi taseeksi 1.1.2017, kuntien keskinäiset saamiset ja velat eliminoiden.

Sen jälkeen ydinkunnasta siirrettiin Kuopion Vesi Liikelaitoksen ja Tilakeskus taseyksikön taseisiin niiden toimialaan kuuluvat erät.

Taseen sekä taseen liitetietojen vertailutietona esitetään Kuopion ja Juankosken 31.12.2016 taseiden perusteella laaditun avaavan taseen tiedot.

Tuloslaskelman ja sen liitetietojen, henkilöstöä koskevien liitetietojen, sekä rahoituslaskelman vertailutietona esitetään Kuopion tilinpäätöksen 2016 mukaiset tiedot.

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevien liitetietojen vertailutietona esitetään Kuopion ja Juankosken tilinpäätöksistä 2016 yhdistelty tieto.

5. Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset

Taseen Oman pääoman erään Edellisten tilikausien yli-/alijäämä on kirjattu Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kunnilta laskuttamaa kattamatonta alijäämää 1.675.722,00 euroa. Kuopion osuus 1.594.010,00 euroa ja Juankosken osuus 81.712,00 euroa.

4.1.2 Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki tytäryhteisöt lukuun ottamatta AmaveK ry:tä epäolennaisuuden perusteella. Lisäksi konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kuntayhtymät, joiden jäsenkunta Kuopion kaupunki on.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kaupungin ja tytäryhteisöjen keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tulot ja menot sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tulot ja menot sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Sisäiset vesi-, energia- ja kaukolämpöliittymät on eliminoitu. Olennaiset sisäiset katteet on eliminoitu. Olennaisuuden periaatteella sisäiset kiinteistöverot on jätetty eliminoimatta.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kuopion kaupungin vuoden 2015 suunnitelman mukaisten poistojen perusteiden muutoksista johtuen poistojen oikaisun muutosta tilikaudelle kirjattiin vain niissä tapauksissa, joissa yhtiön jokin pysyvien vastaavien erä muodostui negatiiviseksi aiemmin tehdystä poisto-oikaisusta ja yhtiön vuonna 2017 tekemästä poistosta johtuen. Vuoden 2014 loppuun asti kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu konsernin emoyhteisön aiemmin noudattamien suunnitelman mukaisten poistojen perusteiden mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhtiöt

Osakkuusyhtiöistä Jätekuukko Oy on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen. Muut osakkuusyhtiöt on jätetty yhdistelemättä, koska niiden yhdistely ei ole tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on vuonna 2017 jaettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston konsernitilinpäätöksen laatimista koskevan yleisohjeen mukaisesti konsernituloslaskelmassa laskennallisten verojen muutokseen ja tilikauden yli- tai alijäämään sekä konsernitaseessa omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Laskennallinen verovelka on jaettu pitkä- ja lyhytaikaiseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisön yhdistelemissä.

Konsernirakenteessa tilikauden aikana tapahtuneet muutokset

Konsernin omistusosuus nousi Istekki Oy:ssä 50,42 %:iin, Kuhilas Oy:ssä 77,16 %:iin, Kys Invest Oy:ssä 76,03 %:iin sekä Kiinteistö-Kys Oy:ssä 78,36 %:iin ja Asunto Oy Litmasenrinteessä 54,73 %:iin. Tytäryhtiöistä Matkailukeskus Rauhalhti Oy ja Tahkovuoren Liikuntakeidas Oy myytiin vuonna 2017. Osakkuusyhtiöistä IS-Hankinta Oy:n konsernin omistus laski 45,66 %:iin, sekä Kiinteistö Oy Jynkän Palvelukeskus ja Kiinteistö Oy Särkiniemen Ostoskeskus myytiin.

Kuopion ja Juankosken kuntaliitoksen johdosta tytäryhtiöinä yhdisteltiin Asunto Oy Ruukkimäki, Kiinteistö Oy Juankosken Pankkitalo, Kiinteistö Oy Juankosken Virastotalo sekä Koillis-Savon Ympäristöhuolto Oy. Kuopion ja Juankosken kuntaliitoksen johdosta tytäryhtiöiksi tulleet Kiinteistö Oy Juankosken Vuokralat ja Kiinteistö Oy Juankosken Lapinrinne yhdisteltiin avaavaan taseen, yhtiöt fuusioituivat Niiralan Kulma Oy:öön vuonna 2017. Kuntaliitoksen johdosta osakkuusyhtiöiksi tulivat Asunto Oy Ruukinpelto, Asunto Oy Ruukinpuisto, Asunto Oy Ruukintorni, Juankosken Biolämpö Oy ja Koillis-Savon Vesi Oy. Osakkuusyhtiöistä Juankosken Biolämpö Oy on asetettu konkurssiin vuonna 2017.

Kuopion ja Juankosken kuntaliitoksen johdosta peruspääomaosuudet nousivat Pohjois-Savon Sairaanhoidopiirin kuntayhtymässä 55,8574 %:iin, Itä-Suomen Päihdehuollon kuntayhtymässä 20,7452 %:iin, Vaalijalan kuntayhtymässä 19,5303 %:iin, Pohjois-Savon Liitossa 45,50 %:iin ja Savon Koulutuskuntayhtymässä 40,8577 %:iin. Peruspääomaosuus Savon Koulutuskuntayhtymästä nousi vuoden 2017 aikana 42,305%:iin. Savon Koulutuskuntayhtymä perusti tytäryhtiökseen Savon Koulutus Oy:n ja Savon Koulutuskuntayhtymä laati konsernitilinpäätöksen ensimmäistä kertaa vuonna 2017.

Tietojen vertailtavuus edelliseen vuoteen

Tilikaudet eivät ole kaikilta osin vertailukelpoisia Kuopion ja Juankosken kuntaliitoksen takia. Lisäksi peruspääomaosuuden nousu Savon Koulutuskuntayhtymässä 42,305 %:iin sekä Matkailukeskus Rauhalahti Oy:n ja Tahkovuoren Liikuntakeidas Oy:n myynti vuonna 2017 vaikuttaa tilikausien vertailtavuuteen. Taseen vertailutietona esitetään kuntaliitoksen jälkeinen avaava tase 1.1.2017. Tuloslaskelmasta, rahoituslaskelmasta sekä niiden avulla laskettavista tunnusluvusta esitetään vertailutietona Kuopio-konsernin tilikauden 2016 tiedot. Vakuudet ja vastuusitoumukset liitetiedoista esitetään vertailutietona kuntaliitoksen jälkeiset tiedot.

Vuoden 2016 sisäisten investointien erien käsittely on korjattu keskeneräisten ja maa- ja vesialueiden välillä 1.844.432,00 euroa, rakennusten ja kiinteiden rakenteiden välillä 153.499,11 euroa sekä maa- ja vesialueiden ja rakennusten välillä 408.000,00 euroa.

Vuoden 2016 vakuuksissa ja vastuusitoumuksissa esitettyä erittelyä omasta puolesta annetuista vakuuksista on korjattu. Korjaus on vaikuttanut eriin pantatut pankkisaamiset -790.000,00 euroa ja muut omasta puolesta annetut vakuudet +790.000,00 euroa.

4.1.3 Tuloslaskelman liitetiedot

Kaupungin toimintatuotot ja -kulut palvelualueittain (6.)

Sisältää liikelaitokset ja muut taseyksiköt, sisäiset eliminoitu

	Kunta		Kunta	
	Toimintatuotot	Toimintatuotot	Toimintakulut	Toimintakulut
	2017	2016	2017	2016
	€	€	€	€
Keskusvaalilautakunta	20	0	415 104	6 361
Tarkastustoimi	569	196	253 447	248 060
Yleishallinto	7 349 479	6 234 124	16 271 373	14 263 521
Elinvoima- ja konsernipalvelu *)	13 531 908	13 434 247	38 288 644	22 229 553
Kaupunkiympäristön palvelualue *)	41 175 375	38 738 528	43 614 517	39 277 908
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	9 238 583	10 029 331	27 928 972	27 263 048
Kasvun ja oppimisen palvelualue *)	13 202 178	13 694 372	151 670 561	146 355 837
Perusturvan palvelualue *)	30 469 974	35 175 654	159 241 683	182 639 531
Terveystenhuollon palvelualue	10 967 560	9 932 975	244 207 932	229 751 067
Ydinkaupunki yhteensä	125 935 647	127 239 426	681 892 233	662 034 885
Liikelaitokset				
Kuopion Vesi	24 010 521	22 715 003	11 014 101	9 772 040
Kallaveden Työterveys	1 912 769	1 982 576	4 231 011	4 512 939
Kuntatekniikka	21 786 739	21 486 467	31 347 300	30 213 219
Muut taseyksiköt				
Pohjois-Savon Pelastuslaitos	17 544 021	17 765 840	22 032 244	22 331 755
Tilakeskus	7 376 315	7 607 499	47 370 388	44 247 845
Isäntäkuntapalvelut	3 138 384	3 317 830	2 930 649	3 109 347
Liikelaitokset ja Muut taseyksiköt yht.	75 768 749	74 875 216	118 925 692	114 187 145
Ed.sis Valmistus omaan käyttöön Kunta	18 859 549	18 531 299		
Ydinkaupunki, sekä liikelaitokset ja muut taseyksiköt yhteensä	182 844 847	183 583 343	800 817 924	776 222 029

*) Vuosien 2017 ja 2016 tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2017 alussa tapahtuneen organisaatiouudistuksen johdosta.

Toimintatuotot tehtäväalueittain (6.)

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Yleishallinto	22 737 576	22 582 094	20 881 737	19 667 442
Sosiaali- ja terveyspalvelut	251 065 185	247 778 554	46 488 494	50 409 035
Opetus-, kulttuuri- ja vapaa-ajanpalvelut	36 159 548	35 154 080	22 440 705	23 723 703
Yhdyskuntapalvelut	157 228 534	156 597 811	86 116 771	82 636 888
Vuokraliiketoiminta	78 494 780	71 317 519	6 917 141	7 146 276
Tukipalvelut	68 895 662	24 138 590		
Toimintatuotot yhteensä	614 581 285	557 568 647	182 844 847	183 583 343

Verotulojen erittely (7.)

	Kunta	
	2017	2016
Kunnan tulovero	388 768 084	372 394 586
Osuus yhteisöveron tuotosta	25 536 822	20 476 607
Kiinteistövero	38 434 229	36 263 655
Verotulot yhteensä	452 739 135	429 134 848

Valtionosuuksien erittely (8.)

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	170 140 713	168 902 688	170 140 713	168 902 688
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	31 197 084	23 693 928	31 197 084	23 693 928
Järjestelmämuutoksen tasaus	-244 548	-3 555 912	-244 548	-3 555 912
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	56 850 733	55 689 188	-3 841 709	-6 310 954
Muut valtionosuudet	59 890		59 890	
Valtionosuudet yhteensä	258 003 872	244 729 892	197 311 430	182 729 750

Kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimisesta annetun yleisohjeen (v. 2015) mukaisesti, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen yksikköhintarahoitus, joka on esitetty toimintatuloissa, esitetään konsernituloslaskelmassa kohdassa Valtionosuudet. Vuonna 2017 opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet kohtaan sisältyy ko. yksikköhintarahoitusta 60.692.442,05 euroa.

Palvelujen ostojen erittely (9.)

	Kunta	
	2017	2016
Asiakaspalvelujen ostot	243 510 151	228 180 801
Muiden palvelujen ostot	136 551 255	123 472 419
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	380 061 406	351 653 220

Valtuustoryhmille annetut tuet (10.)

	Kunta	
	2017 €	2016 €
Suomen Keskusta	432	
Kansallinen Kokoomus	11 434	
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue	9 871	
Vihreä liitto	1 092	
Vasemmistoliitto	3 528	
Suomen Kristillisdemokraatit	3 547	
Valtuustoryhmille annetut tuet yhteensä	29 903	0

Valtuustoryhmien tukeminen aloitettiin vuonna 2017, Osayhteisvaltuuston päätös 12.12.2016, 43§.

Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet (11.)

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet	2 - 20 vuotta
Liikearvo	2 - 20 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	2 - 20 vuotta

Aineelliset hyödykkeet

Maa- ja vesialueet	ei poistoaikaa
Rakennukset ja rakennelmat	10 - 50 vuotta
Hallintorakennukset	20 - 50 vuotta
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 - 50 vuotta
Asuinrakennukset	20- 40 vuotta
Kiinteät rakenteet ja laitteet	4 - 40 vuotta
Koneet ja kalusto	3 - 20 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet, luonnonvarat	käytön mukainen poisto
Muut aineelliset hyödykkeet, taide- ja arvoesineet	ei poistoaikaa
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	ei poistoaikaa

Pakollisten varausten muutokset (12.)

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Eläkevastuu 1.1.	251 556	269 713	251 556	269 713
Lisäykset tilikaudella				
Vähennykset tilikaudella	-10 788	-18 157	-10 788	-18 157
Eläkevastuu 31.12.	240 768	251 556	240 768	251 556
Ympäristövelvotteista johtuva varaus 1.1.	753 883	691 835	753 883	691 835
Lisäykset tilikaudella	62 667	62 048	62 667	62 048
Vähennykset tilikaudella				
Ympäristövelvotteista johtuva varaus 31.12.	816 550	753 883	816 550	753 883
Potilasvahinkovastuuvaraus 1.1.	10 875 228	9 866 164		
Lisäykset tilikaudella	448 162	478 770		
Vähennykset tilikaudella				
Potilasvahinkovastuuvaraus 31.12.	11 323 390	10 344 934	0	0
Muut pakolliset varaukset 1.1.	282 321	128 033		
Lisäykset tilikaudella	10 001	168 889		
Vähennykset tilikaudella	-186 559	-32 288		
Muut pakolliset varaukset 31.12.	105 763	264 635	0	0

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot ja -tappiot (13.)

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Muut toimintatuotot, luovutusvoitot:				
Maa-alueista	1 816 849	4 109 296	1 771 408	4 109 296
Rakennuksista	5 722 537	190 180	119 526	190 180
Koneista ja kalustosta	159 987	107 612	147 256	98 478
Osakkeista ja osuuksista	154 501	1 072 752	223	0
Luovutusvoitot yhteensä	7 853 874	5 479 841	2 038 412	4 397 955
Muut toimintakulut, luovutustappiot:				
Maa-alueista	56 258	394	56 258	394
Rakennuksista	27 663	26 034	27 663	26 034
Koneista ja kalustosta	0	4 536	0	0
Osakkeista ja osuuksista	3 112 723	194 159	639 338	34 225
Luovutustappiot yhteensä	3 196 643	225 123	723 258	60 653

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely (14.)

	Konserni		Kunta	
	2017	2016	2017	2016
Satunnaiset tuotot:				
Alatorin pysäköintilaitos, autopaikkasopimus		60 000		60 000
Savonia amk kuntayhtymän omaisuuden myynti		719 507		5 120 975
Niiralan Kulma Oy:n korvaus Nordean lainan korko-				
marginaalin nostosta		610 796		
Itä-Suomen Päihdehuollon kuntayhtymän maa-				
alueen myyntivoitto		1 489		
Satunnaiset tuotot yhteensä	0	1 391 792	0	5 180 975
Satunnaiset kulut:				
Savonia amk kuntayhtymän purku				4 401 468
Satunnaiset kulut yhteensä	0	0	0	4 401 468

Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely (15.)

	Kunta	
	2017	2016
Osinkotuotot muista yhteisöistä	2 148 386	959 057
Peruspääoman korot kuntayhtymiltä	618 498	587 728
Yhteensä	2 766 884	1 546 785

Erittely poistoeron muutoksista (16.)

	Kunta	
	2017	2016
Investointivaraukseen liittyvä poistoeron muutos (vähennys)	389 012	428 822
Poistoeron muutokset yhteensä	389 012	428 822

4.1.4 Taseen liitetiedot, vastaavaa

Arvonkorotukset (18.)

	Konserni		Kunta	
	2017 €	1.1.2017 €	2017 €	1.1.2017 €
Rakennukset				
Arvo 1.1.	0	0	0	0
Arvonkorotukset				
Arvonkorotusten purku				
Arvo 31.12.	0	0	0	0
Kuntayhtymäosuudet				
Arvo 1.1.			67 757	67 757
Arvo 31.12.	0	0	67 757	67 757
Arvonkorotukset yhteensä 31.12.	0	0	67 757	67 757

Kuntayhtymäosuuksien arvonkorotus on tehty Karttulan kunnassa vuosina 1997-1999.

Vaalijalan kuntayhtymän ja Pohjois-Savon Sairaanhoidopiirin kuntayhtymän investointeihin saamista valtionosuuksista johtuva jäsenkuntaosuuden peruspääoman muutos on kirjattu kuntayhtymäosuuksien lisäykseksi ja arvonkorotusrahastoon.

Pysyvät vastaavat / Sijoitukset

Olennaiset kuntayhtymäosuuksien arvonmuutokset (19.)

KUNTA	Tasearvo 1.1.	Lisäykset tili- kaudella	Vähenn. tili- kaudella	Tasearvo 31.12.	Kunnan osuus ky:n peruspää- omasta	Ero
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €
Pohjois-Savon sairaanhoidopiirin ky	60 450	0	49	60 402	57 041	3 361
Savon Koulutuskuntayhtymä	3 376	0	0	3 376	4 840	-1 464
Pohjois-Savon Liitto	14	0	0	14	14	0
Itä-Suomen Päihdehuollon ky	236	0	0	236	237	-2
Vaalijalan kuntayhtymä	411	0	0	411	410	1
Itä-Suomen Huoltopalvelut liikelaitosky	1 808	0	0	1 808	1 807	0
Yhteensä	66 294	0	49	66 246	64 350	1 896

Pysyvät vastaavat /
Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet (19.)
KONSERNI

	Aineetto-	Maa - ja	Raken-	Kiinteät	Koneet ja	Muut aineell.	Ennakkomak-	Aineelliset	Aineettom.
	mat hyödyk-	vesialueet	nukset	rakenteet	kalusto	hyödykkeet	sut ja	hyödyk-	ja aineell.
	keet						keskenäiset	keet yht.	hyödykkeet
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	hankinnat	1000 €	1000 €
Poistamaton hankintameno 1.1.	17 148	131 208	770 084	187 504	173 262	4 338	74 981	1 341 376	1 358 524
Lisäykset tilikauden aikana	5 117	4 585	52 474	38 565	15 615	899	75 341	187 479	192 596
Vähennykset tilikauden aikana	-144	-626	-13 901	-29	-29	-195	-36 710	-51 460	-51 604
Siirrot erien välillä	409	40	37 701	3 555	1 010	0	-42 716	-409	0
Tilikauden poistot	-4 948		-45 614	-27 680	-23 669	-737		-97 699	-102 647
Arvonlennukset ja niiden palautukset			-917	0				-917	-917
Rahoitusosuudet tilikaudella			-504	-972	-412		-510	-2 399	-2 399
Poistamaton hankintameno 31.12.	17 582	135 207	799 323	200 972	165 778	4 305	70 386	1 375 971	1 393 552
Arvonkorotukset 1.1.								0	0
Arvonkorotusten muutokset								0	0
Kirjanpitoarvo 31.12.	17 582	135 207	799 323	200 972	165 778	4 305	70 386	1 375 971	1 393 552

Pysyvät vastaavat / Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet (19.)
KUNTA

	Aineettomat hyödykkeet	Maa - ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet	Koneet ja kalusto	Muut aineell. hyödykkeet	Keskener. hankinnat	Aineelliset hyödykkeet yhteensä	Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet yhteensä
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €
Kuopio 1.1.2017	3 838	118 793	204 520	127 186	15 368	1 897	7 339	475 104	478 942
Juankoski 1.1.2017	52	1 386	18 258	4 608	426		363	25 041	25 093
Poistamaton hankintameno 1.1.2017	3 890	120 179	222 594	131 794	15 794	1 897	7 702	499 961	503 851
Lisäykset tilikauden aikana	631	4 537	11 128	28 550	4 563	94	6 809	55 682	56 312
Rahoitusosuudet tilikaudella			33	383	374		124	913	913
Vähennykset tilikauden aikana		424	169		3			596	596
Siirrot erien välillä	19		3 666	3 051			-6 736	-19	
Tilikauden poisto	1 457		17 367	23 943	4 793			46 103	47 560
Poistamaton hankintameno 31.12.2017	3 083	124 292	219 820	139 070	15 187	1 991	7 651	508 012	511 095
Arvonkorotukset 1.1.2017									
Arvonkorotusten muutokset									
Kirjanpitoarvo 31.12.2017	3 083	124 292	219 820	139 070	15 187	1 991	7 651	508 012	511 095

Pysyvät vastaavat / Sijoitukset (19.)
KONSERNI

	Osakkeet ja Osuudet				Yhteensä	Jvk-, muut laina- ja muut saamiset				Yhteensä
	Konserni-yhtiöt	Omistusyht.yhteisöt	Kuntayhtymä-osuudet	Muut osakkeet ja osuudet		Jvk -laina-saamiset	Saamiset Konserni-yhtiöt	Saamiset Kunta-yhtymät	Saamiset Muut yhteisöt	
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €
Hankintameno 1.1.	0	9 051	0	12 402	21 453				2 137	2 137
Lisäykset		26		27 964	27 989				825	825
Vähennykset		-457		-4 938	-5 395				-166	-166
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta/tappiosta		1 068			1 068					0
Hankintameno 31.12.	0	9 687	0	35 429	45 116	0	0	0	2 796	2 796
Arvonlennukset		-30		-25						
Kirjanpitoarvo 31.12.	0	9 657	0	35 404	45 116	0	0	0	2 796	2 796

Pysyvät vastaavat / Sijoitukset (19.)
KUNTA

Kuopio 1.1.2017	168 578	3 933	63 099	6 396	242 006	0	136 804	0	337	137 141
Juankoski 1.1.2017	2 122	248	3 195	357	5 922		99		122	222
Hankintameno 1.1.2017	170 699	4 182	66 294	6 753	247 928	0	136 903	0	460	137 363
Lisäykset	1 921	26		0	1 947		31		501	533
Vähennykset	-4 440	-417	-49	-1 410	-6 315		-156		22	-134
Siirrot erien välillä					0					0
Hankintameno 31.12.201	168 181	3 790	66 246	5 343	243 560	0	136 778	0	983	137 761
Arvonlennukset	-750	-30			-780					0
Arvonkorotukset										0
Kirjanpitoarvo 31.12.20	167 432	3 760	66 246	5 343	242 780	0	136 778	0	983	137 761

Arvonlennukset: Kiinteistö Oy Kuopion Luukas 749.593,40 €, Juankosken Biolämpö Oy 30.000,16 €

Omistukset muissa yhteisöissä (20. - 22.)

TYTÄRYHTEISÖT, KUNTAYHTYMÄT SEKÄ OSAKKUUSYHTEISÖT

12/2017

	Kotipaikka	kunnan omistus- osuus %	konsernin omistus- osuus %	kuntakonsernin osuus		
				Omasta pääomasta euroa	Vieraasta pääomasta euroa	Tilikauden tuloksesta euroa
TYTÄRYHTEISÖT						
Asunto Oy Ruukkimäki	Kuopio	81,6	81,6	185 062	49 922	11 635
Istekki Oy	Kuopio	32,00	50,23	7 496 030	8 616 898	1 385 541
Kevama Oy (alakonsernitp)	Kuopio	100,00	100,00	-372 365	1 576 172	-467 112
KSH Kiinteistö Oy	Kuopio		100,00			
Kiinteistö-KYS Oy	Kuopio	51,10	78,36	1 210 906	34 624 048	0
As Oy Litmasenrinne	Kuopio		54,73	269 065	192 422	0
Kiinteistö Oy Juankosken Pankkitalo	Kuopio	63,00	63,00	364 068	13 679	-25
Kiinteistö Oy Juankosken Virastotalo	Kuopio	65,20	65,20	3 218 659	47 295	405
Kiinteistö Oy Karttulan Virastokeskus	Kuopio	75,80	75,80	406 502	7 333	-16 982
Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat	Kuopio	100,00	100,00	586 405	58 395 792	0
Kiinteistö Oy Kuopion Luukas	Kuopio	90,87	90,87	5 032 759	1 898 724	-663 691
Kiinteistö Oy Kuopion Palolaakso	Kuopio	100,00	100,00	473 248	3 194 347	0
Kiinteistö Oy Kelloniemen Teollisuustalo	Kuopio	57,21	57,21	760 825	5 888	0
Kiinteistö Oy Kuopion Keskusenttä	Kuopio	100,00	100,00	222 380	2 954 945	0
Koillis-Savon Ympäristöhuolto Oy	Kuopio	64,00	64,00	506 351	551 754	24 956
Kuhilas Oy	Kuopio	73,89	77,16	743 968	402 560	24 935
Kuopion Energia Oy (alakonsernitp)	Kuopio	100,00	100,00	81 815 064	272 188 354	8 304 109
Kuopion Sähköverkko Oy	Kuopio		100,00			
Kuopio Innovation Oy	Kuopio	68,00	70,04	54 548	1 135	1 886
Kuopion Opiskelija-asunnot Oy (alakonsernitp)	Kuopio	100,00	100,00	20 375 184	59 587 692	6 501 766
Kiinteistö Oy Turontalo	Kuopio		73,70			
As Oy Kuopion Ampujanpolku 4	Kuopio		91,54			
Kuopion Pysäköinti Oy	Kuopio	100,00	100,00	43 066 548	8 039 920	-693 696
Kys Invest Oy	Kuopio	48,78	76,03	334 418	8 016	-13 785
Niiralan Kulma Oy	Kuopio	100,00	100,00	15 270 647	198 298 808	1 017 861
Nilsän Teollisuuskylä Oy	Kuopio	99,66	99,66	176 229	1 379 813	5 546
Savonia-Ammattikorkeakoulu Oy	Kuopio	51,00	51,00	23 516 830	4 300 198	912 847

YHDISTELEMÄTTÖMÄT TYTÄRYHTEISÖT

AmaveK ry	Kuopio			0	0	0
-----------	--------	--	--	---	---	---

Yhteensä 205 713 329 656 335 715 16 336 196

KUNTAYHTYMÄT

P-Savon sairaanhoitopiirin kuntayht.(alakonsernitp)	Kuopio	55,86	55,86	64 576 893	212 274 497	2 741 763
Itä-Suomen Päihdehuollon ky	Mäntyharju	20,75	20,75	384 350	101 865	16 415
Vaalijalan kuntayhtymä	Pieksämäki	19,53	19,53	1 931 932	4 611 739	20 496
Pohjois-Savon Liitto	Kuopio	45,50	45,50	412 431	725 184	57 736
Savon Koulutuskuntayhtymä (alakonsernitp)	Kuopio	42,31	42,31	25 242 227	6 996 437	587 209
Itä-Suomen huoltopalvelut liikelaitosky	Kuopio	51,53	51,53	2 470 245	12 251 096	1 729 497

Yhteensä 95 018 078 236 960 817 5 153 117

OSAKKUUSYRITYKSET

Jätekkukko Oy	Kuopio	46,71	46,71	4 219 252	3 411 297	772 622
---------------	--------	-------	-------	-----------	-----------	---------

YHDISTELEMÄTTÖMÄT OSAKKUUSYRITYKSET

As Oy Kuopion Neulasyppi	Kuopio	25,00	25,00	592 030	47 783	7
As Oy Pirtinketosato	Kuopio	36,45	36,45	405 451	460 104	0
As Oy Ruukinpelto	Kuopio	37,00	37,00	86 986	8 798	1 603
As Oy Ruukinpuiisto	Kuopio	29,00	29,00	93 144	61 750	5 588
As Oy Ruukintorni	Kuopio	30,87	30,87	165 271	40 197	120 363
IS-Hankinta Oy	Kuopio	25,50	45,66	1 070 687	278 215	254 189
Kiinteistö Oy Karttulan Valtiontalo	Kuopio	31,00	31,00	254 192	2 690	-9 312
Kiinteistö Oy Kuopion Studentia	Kuopio	23,39	23,39	282 604	93 258	2 041
Koillis-Savon Vesi Oy	Kuopio	25,20	25,20	47 724	414 931	-2 911
Kuopio-Tahko Markkinointi Oy	Kuopio	28,80	28,80	6 421	74 704	3 388
Kuopion Ravirata Oy (Ei vahvistetun tp:n mukainen)	Kuopio	29,00	29,00	128 485	230 721	-11 946
Savon Kuituverkko Oy	Lapinlahti	26,49	26,49	16 322	1 623 847	-70 769
Tahkon Markkinointi Oy	Kuopio	25,00	25,00	10 732	0	-289

Yhteensä 7 379 302 6 748 292 1 064 575

Kaikki yhteensä 308 110 709 900 044 825 22 553 888

Saamisten erittely (23.)

	Kunta		Kunta	
	2017		1.1.2017	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		1 419 557		2 306 625
Lainasaamiset	686 376	106 519	731 226	3 788 220
Siirtosaamiset		333 843		403 558
Muut saamiset	1 134	176 799	1 134	116 799
Yhteensä	687 510	2 036 717	732 360	6 615 201
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset		726 822		461 886
Siirtosaamiset		5 490 760		1 919 929
Yhteensä	0	6 217 582	0	2 381 815
Saamiset osakkuusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset		222 968		89 814
Siirtosaamiset				283 078
Yhteensä	0	222 968	0	372 892
Saamiset muilta				
Myyntisaamiset	50 753	7 993 553	66 580	7 868 757
Lainasaamiset	184 289	80 321	205 163	238 805
Siirtosaamiset		8 623 723		9 488 051
Muut saamiset	66 308	6 911 221	154 400	4 109 011
Yhteensä	301 349	23 608 818	426 143	21 704 623
Saamiset yhteensä	988 859	32 086 085	1 158 503	31 074 530

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät (24.)

	Konserni		Kunta	
	2017	1.1.2017	2017	1.1.2017
Pitkäaikaiset siirtosaamiset				
Muut tulojäämät	8 002	684		
Pitkäaikaiset siirtosaamiset yhteensä	8 002	684		
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Siirtyvät korot	14 813	18 959	79	87
Kelan korvaus työterveyshuollosta	2 462 294	3 580 117	1 595 554	2 656 982
Avustukset ja rahoitusosuudet	4 681 678	4 667 900	1 866 082	613 787
Menoennakot	3 415 762	2 305 156	543 675	1 285 169
Muut tulojäämät	21 502 157	9 535 481	10 442 936	7 538 590
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	32 076 704	20 107 613	14 448 326	12 094 616

4.1.5 Taseen liitetiedot, vastattavaa

Oman pääoman erittely (25.)	Konserni		Kunta	
	2017	1.1.2017	2017	1.1.2017
Peruspääoma 1.1.	432 411 580	432 411 580	432 411 580	432 411 580
Peruspääoma vähennykset				
Peruspääoma 31.12.	432 411 580	432 411 580	432 411 580	432 411 580
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 1.1.	14 092	14 092	0	
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma lisäykset				
Yhdistysten ja säätiöiden peruspääoma 31.12.	14 092	14 092		
Ylikurssirahasto 1.1.	1 668	1 668	0	
Ylikurssirahasto lisäykset				
Ylikurssirahasto vähennykset				
Ylikurssirahasto 31.12.	1 668	1 668		
Arvonkorotusrahasto 1.1.	67 757	67 757	67 757	67 757
Arvonkorotusrahasto ky-osuuksien lisäykset				
Arvonkorotusrahasto vähennykset				
Arvonkorotusrahasto 31.12.	67 757	67 757	67 757	67 757
Rakennusrahasto 1.1.	4 094 421	4 094 421	0	
Rakennusrahasto, vähennykset	-242			
Rakennusrahasto 31.12.	4 094 178	4 094 421		
Muut omat rahastot 1.1.	7 468 257	7 468 257	1 074 749	1 074 749
Muut omat rahastot lisäykset	221 797			
Muut omat rahastot vähennykset	-203 896			
Muut omat rahastot siirrot erien välillä	0			
Muut omat rahastot 31.12.	7 486 159	7 468 257	1 074 749	1 074 749
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 1.1.	-31 371 506	-52 940 386	98 194 458	106 556 349
Aikaisempiin tilikausiin liittyvät korjaukset			-1 675 722	
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä muutos	772 178			
Siirrot				
Edellisten tilikausien ylijäämä/alijäämä 31.12.	-30 599 329	-52 940 386	96 518 736	106 556 349
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	32 775 514	21 568 879	9 572 053	-8 361 891
Oma pääoma	446 251 620	412 686 269	539 644 876	531 748 545

Poistoeron erittely (26.)

	Kunta	
	2017	1.1.2017
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	1 301 665	1 690 677
Poistoero yhteensä	1 301 665	1 690 677

**Velat, jotka erääntyvät viiden vuoden
tai sitä pitemmän ajan kuluttua (27.)**

	Konserni		Kunta	
	2017	1.1.2017	2017	1.1.2017
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	519 947 806	524 161 999	125 086 167	126 929 591
Lainat julkisyhteisöiltä	25 524 385	32 480 950		
Yhteensä	545 472 191	556 642 949	125 086 167	126 929 591

Joukkovelkakirjalainat (28.)

	Kunta	
	2017	1.1.2017
Alle vuoden kuluessa erääntyvät kuntatodistustulot	25 000 000	
- korko 0,23%, erääntyy 27.02.2018	25 000 000	0

Pakolliset varaukset (29.)

	Konserni		Kunta	
	2017	1.1.2017	2017	1.1.2017
Eläkevaraukset				
Eläkevastuuvaraus	240 768	251 556	240 768	251 556
Eläkevaraukset yhteensä	240 768	251 556	240 768	251 556
Muut pakolliset varaukset				
Ympäristövastuu, jätehuolto	816 550	753 883	816 550	753 883
Potilasvahinkovastuuvaraus	11 323 390	10 875 228		
Muut pakolliset varaukset	105 763	282 321		
Muut pakolliset varaukset yhteensä	12 245 702	11 911 432	816 550	753 883

Vieras pääoma (30.)

	Kunta		Kunta	
	2017	2017	1.1.2017	1.1.2017
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat		1 521 897		2 311 244
Liittymismaksut ja muut velat	618 538		410 187	
Siirtovelat		1 697 921		48 847
Velat kuntayhtymille, joissa kunta jäsenenä				
Ostovelat		3 603 567		2 608 327
Liittymismaksut ja muut velat	396 486		384 694	
Siirtovelat		916 479		565 291
Velat osakkuus- ja omistusyhteisöille				
Ostovelat		182 454		287 358
Velat muille				
Saadut ennakot		3 611 810	0	2 634 160
Ostovelat	800 000	22 167 583	1 800 000	21 229 688
Liittymismaksut ja muut velat	14 549 885	11 075 507	13 206 294	11 756 070
Siirtovelat		40 278 827	4 065	40 521 559
Vieras pääoma yhteensä	16 364 909	85 056 044	15 805 239	81 962 543

Muiden velkojen erittely (32.)

	Konserni		Kunta	
	2017	1.1.2017	2017	1.1.2017
Muut velat				
Liittymismaksuvelat				
- Kuopion Vesi Liikelaitos	14 710 322	13 380 170	15 539 937	14 001 174
- Kuopion Energia Oy	35 599 773	34 835 536		
Muut velat, pitkäaikaiset	1 922 250	2 532 330	24 972	
Muut velat, lyhytaikaiset	27 371 443	26 516 241	11 075 507	11 756 070
Muut velat yhteensä	79 603 789	77 264 277	26 640 416	25 757 243

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät (33.)

	Konserni		Kunta	
	2017	1.1.2017	2017	1.1.2017
Pitkäaikaiset siirtovelat				
Menojäämät				
Muut menojäämät	0	4 065	0	4 065
Pitkäaikaiset siirtovelat yhteensä	0	4 065	0	4 065
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot	1 047 603	639 146	161 507	202 681
Menojäämät				
Lomapalkkajaksotus	70 705 746	70 350 683	35 482 763	35 268 621
Palkkojen ja henkilös.kulujen jaksotukset	4 960 356	4 037 034	668 733	689 025
Korkojaksotus/ottolainojen siirtyvät korot	1 609 560	1 720 873	419 344	523 462
Muut menojäämät	8 629 951	8 503 108	6 160 880	4 379 105
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	86 953 216	85 250 844	42 893 227	41 062 895

4.1.6 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin (34.)

	Konserni	
	2017	1.1.2017
	€	€
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	174 795 676	164 942 367
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	303 079 256	279 448 730
Lainat julkisyhteisöiltä	58 513 278	65 090 466
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	206 431 227	208 037 167
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	509 510 483	487 485 897

Vakuudet (35. - 37.)

	Konserni		Kunta	
	2017	1.1.2017	2017	1.1.2017
	€	€	€	€
Omasta puolesta annetut vakuudet				
Sitoumusten vakuudeksi annetut:				
Kiinteistökiinnitykset	6 000 000	6 000 000		
Yrityskiinnitykset	19 900 000	20 900 000		
Kiinnitykset vuokraoikeuteen	391 002	391 002		
Pantatut pankkisaamiset	1 358 780	710 136		
Muut omasta puolesta annetut vakuudet	1 302 061	1 741 670		
Yhteensä	28 951 842	29 742 808	0	0
Vakuudet yhteensä	28 951 842	29 742 808	0	0

Kiinteistökiinnityksistä 6.000.000 euroa, yrityskiinnityksistä 19.000.000 euroa ja pantatuista pankkisaamisista 1.203.780 euroa sähkökaupan vakuutena.

Vuokravastuut (38.)

	Konserni		Kunta	
	2017	1.1.2017	2017	1.1.2017
	€	€	€	€
Vuokravastuut (arvonlisäveroineen)				
Vuokravastuut, voimassa 31.12.2052 asti	45 416 040	63 288 661	35 787 646	41 470 216
seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	7 529 308	8 404 706	4 487 018	4 738 421
sopimuksiin sisältyvät lunastusvelvoitteet				
Leasingvastuut yhteensä	81 314 843	20 941 384	65 637 465	6 657 368
seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	8 759 309	8 965 017	1 215 091	1 828 473
kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut	64 594 838	4 836 004	64 562 104	4 803 270
Yhteensä	126 730 883	84 230 045	101 425 112	48 127 583

Vuokravastuiden lisäksi leasing sopimuksiin sisältyy muita vastuuta 7 315 euroa (kunta).

Muut vastuut koostuvat jäljellä olevista laitevakuutusmaksuista.

Kiinteistöihin liittyvät rahoitusleasingvastuut (kunta) koostuvat kiinteistöistä; Nilsiä ja Melalahden päiväkotit, Länsi-Puijon esiopetustila sekä Niiralan uima- ja jäähallihankkeen tulevista vastuista.

Maksut uima- ja jäähallihankkeesta alkavat hankkeen valmistuttua.

Vastuusitoumukset (39. - 40.)

	Konserni		Kunta	
	2017 €	1.1.2017 €	2017 €	1.1.2017 €
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma			336 507 165	327 820 165
Jäljellä oleva pääoma			235 442 864	238 211 950
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	24 134 222	21 879 217	24 022 507	21 767 502
Jäljellä oleva pääoma	11 788 789	12 021 904	11 677 075	11 910 189
Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista				
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	659 127 345	563 790 432	659 127 345	563 790 432
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.				
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	435 627	420 832	435 627	420 832

Lisäksi kunta on myöntänyt omavelkaisen lainan takauksia yhteensä 852.000,00 euroa joista lainasitoumus oli tekemättä 31.12.2017.

Samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta annettuihin takauksiin sisältyy takaus Kuopion Energia Oy:n lainavastuista Euroopan Investointipankille. Kyseiseen takaukseen sisältyy sopimusvakuuksia eli kovenantteja. Sovitut kovenanttiehdot koskevat kaupungin maksuvalmiutta, omaisuuden vallintaa ja tietojenantovelvollisuutta takauksen voimassaoloaikana. Kovenanttien rikkoutuminen voi johtaa lisävakuusvaateisiin tai takauksen kohteena olevan luoton irtisanomiseen ja takausvastuun realisoitumiseen. Kovenanttiehdot ovat täyttyneet ja niitä seurataan.

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt (41.)

	Konserni		Kunta	
	2017 €	1.1.2017 €	2017 €	1.1.2017 €
Sopimusvastuut (alveineen)				
Maankäyttö Sopimuksista				
kunnalle aiheutuvat veloitteet	0	200 000	0	200 000
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	0	200 000	0	200 000
Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset	78 927 253	73 018 457	78 927 253	73 018 457
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	2 050 000	2 021 200	2 050 000	2 021 200
Elinkaarimallilla toteutettujen kiinteistöjen palvelumaksu yht. v. 2039 loppuun asti	78 927 253	73 018 457	78 927 253	73 018 457
Seuraavalle tilikaudelle kohdistuva osuus	2 050 000	2 021 200	2 050 000	2 021 200
Sopimusvastuut yhteensä	78 927 253	73 218 457	78 927 253	73 218 457
Osuus kuntayhtymän alijäämästä			3 115 030	5 943 288
Arvonlisäveron palautusvastuu	35 233 882	32 105 943	1 208 965	1 415 693
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu	7 618 196	7 500 658	7 618 196	7 500 658
Potilasvakuutusvastuu	3 431 548	4 140 034		

Yhteistyö- ja kumppanuussopimukset

Elinkaarimallista tulevat sopimusvastuut

Martti Ahtisaaren, Puijonsarven, Rajalan ja Pohjantien koulut, Puijonlaakson päiväkot.

Kiinteistöpalvelut (39 592 582 € alv 0) ja PTS-investoinnit (9.340.000 € alv 0), yhteensä 48.932.582 euroa ovat vuoden 2008 hintatasossa. Kiinteistöpalvelut ja PTS-investointi -maksut alkavat, kun kohteet valmistuvat. Martti Ahtisaaren ja Puijonsarven koulut valmistuivat 15.7.2011. Rajalan koulu ja Puijonlaakson uusi päiväkot valmistuivat 15.7.2012 ja Pohjantien koulu 15.7.2013. Palvelumaksujen vastuut tulevat alenemaan vuosittain ja ne nollautuvat, kun sopimus päättyy vuonna 2036.

Jynkän ja Karttulan Koulu

Jynkän ja Karttulan uusien koulujen elinkaarisopimuksista tulevia vastuita kiinteistöpalvelut yht. 14.797.260 euroa (alv 0) ja PTS-investoinnit yht. 1.825.400 euroa (alv 0). Jynkän koulu valmistui kesällä 2017. Karttulan koulu valmistuu kesällä 2018.

Palvelumaksujen vastuut tulevat alenemaan vuosittain ja ne nollautuvat, kun sopimus päättyy vuonna 2038.

Hiltulanlahden koulu ja päiväkot

Hiltulanlahden ala-koulun ja päiväkodin elinkaarisopimuksista tulevia vastuita kiinteistöpalvelut yht. 4.693.640 euroa (alv 0) ja PTS-investoinnit yht. 1.426.400 euroa (alv 0). Hiltulanlahden ala-koulu ja päiväkot valmistuvat kesällä 2019.

Palvelumaksujen vastuut tulevat alenemaan vuosittain ja ne nollautuvat, kun sopimus päättyy vuonna 2039.

Optio Hiltulanlahden alakoulun laajennus

Hiltulanlahden alakoulun laajennuksesta tulevia vastuita kiinteistöpalvelut 145.536 euroa (alv 0) ja PTS-investoinnit 87.300 euroa (alv 0). Laajennus valmistuu kesällä 2025. Hiltulanlahden alakoulun laajennuksen option käytöstä on ilmoitettava viimeistään 30.9.2022. Jos optiota ei käytetä, sopimus raukeaa tältä osin.

Kiinteistöpalveluista on maksettu yhteensä 8.257.108 euroa (alv 0) euroa 31.12.2017 mennessä.

Osuus kuntayhtymän alijäämästä

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän taseessa on kattamatonta alijäämää 5,6 milj. euroa, josta Kuopion kaupungin omistussuhteen mukainen osuus on 3,1 milj. euroa. Kuntayhtymän tilinpäätöksen 2017 mukaan alijäämä tullaan kattamaan vuosina 2018-2019 taloussuunnitelman mukaisesti vuotuisilla ylijäämillä ja omaisuuden myynnillä.

Johdannaissopimukset

	Konserni		Kunta	
	2017 €	1.1.2017 €	2017 €	1.1.2017 €
Koronvaihtosopimukset 1				
Koronvaihtosopimukset on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Sopimukset erääntyvät 2018-2032				
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-11 811 439	-17 397 660	-1 149 248	-1 909 542
Kohde-etuuden arvo	190 691 147	196 032 134	38 816 670	36 083 344
Koronvaihtosopimukset 2				
Tulevaisuudessa voimaan tulevat koronvaihtosopimukset suojaavat koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksilla muutetaan vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2018-2026.				
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-1 246 004	-1 090 019	-1 195 882	-1 041 834
Kohde-etuuden arvo	70 585 740	70 585 740	65 000 000	65 000 000
Koronvaihtosopimukset 3				
Jatko-oikeudelliset koronvaihtosopimukset suojaavat koko lainasalkkua. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Kuntarahoitus Oyj:llä on yksipuolinen oikeus eräännyttää koronvaihtosopimukset 2025-2027. Sopimukset erääntyvät 2035-2037.				
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-360 609	-1 058 232		
Kohde-etuuden arvo	16 757 220	16 757 220		
Swaptiosopimus				
Swaptiosopimus on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Pankki tulee suurella todennäköisyydellä käyttämään option 2019 ja sopimus muuttuu Swap-koronvaihtosopimukseksi. Koronvaihtosopimuksella muutetaan vaihtuva korko kiinteäksi ajalle 2019-2029.				
Käypä arvo (pankin ilmoituksen mukaan)	-626 200			
Kohde-etuuden arvo	5 714 290			

Kuopion kaupunginvaltuuston talousarviossa 2017 määrittelemän korkoriskeiltäsuojautumispolitiikan mukaan lainasalkun kokonaismäärään suhteutettu suojausaste saa taloussuunnitelmakauden 2017 - 2020 aikana kunkin vuoden viimeisen päivän tarkastelutilanteessa olla enintään 80 %. Suojausasteen laskennassa huomioidaan sekä kiinteäkorkoisten lainasopimusten että johdannaissopimusten, joilla yksittäisen lainan tai lainasalkun korkoprofiilia muutetaan kiinteän koron tyyppiseksi, suhde lainasalkun kulloiseenkin kokonaismää-

rään. Johdannaissopimuksia voidaan tehdä koronvaihto-, korkokatto- ja korkolattiasopimuksina sekä korkoputkisopimuksina.

Kuopion kaupungin lainakantaa on mainittua suojautumispoliittikkaa noudattaen suojattu sekä pitkäaikaisilla kiinteillä lainakoroilla että koronvaihtosopimuksilla vaihtuvien korkojen muutoksia vastaan. Koronvaihtosopimuksissa osapuolet ovat sopineet, että Kuopion kaupunki maksaa rahalaitokselle kiinteää korkoa. Vastineena rahalaitos maksaa Kuopion kaupungille sovittua euribor-korkoa.

Kuopion kaupungin koronvaihtosopimuksista kohde-etuudeltaan yhteensä 38.816.670 euron määräiset sopimukset (5 kpl) on tehty tiettyä yksiköityä lainaa varten. Näiden koronvaihtosopimusten ja lainojen ehdot vastaavat toisiaan.

2 kpl sopimuksia kohde-etuudeltaan yhteensä 65.000.000 euroa, joista toinen sopimus, arvoltaan 30.000.000 euroa tulevaisuudessa voimaan tuleva, on tehty koko lainasalkun korkovirtojen suojaamiseksi. Lainasalkusta löytyy sopimuksia vastaavat vaihtuvakorkoiset lainat. Molemmat näistä koronvaihtosopimuksista ovat korkolattiallisia siten, ettei kaupungilla ole maksuvelvoitetta rahoituslaitokselle, mikäli vaihtuva markkinakorko on negatiivinen.

Jos koronvaihtosopimuksia ei pureta ennen alkuperäistä eräpäivää, realisoitumattomat markkina-arvot eivät aiheuta tulosvaikutteisia kirjauksia. Sopimuksen markkina-arvoon vaikuttaa arvostushetken korkotaso, jäljellä oleva pääoma ja jäljellä olevan koronvaihtosopimuksen maturiteetti. Kiinteän koron maksajan kannalta suurin koronvaihtosopimukseen liittyvä riski on lyhyiden ja pitkien korkojen yleinen lasku, joka kasvattaa tulevan maksuvelvollisuuden nykyarvoa. Sen sijaan kun korot nousevat, kiinteän koron maksajan maksuvelvollisuuden nykyarvo laskee.

Kuopion kaupungin koronvaihtosopimuksille on markkina-arvon määrittämisen lisäksi tehty korkoherkkyyssanalyysi 31.12.2017 tilanteen mukaan. Korkoherkkyyssanalyysissa on määritetty -1 %-yksikön ja +1 %-yksikön markkinakorkojen paralleelimuutoksen vaikutus sopimusten markkina-arvoon. Markkinakorkojen +1 %-yksikön paralleelimuutos vaikuttaa markkina-arvoon positiivisesti 5.874.081 euroa siten, että markkina-arvo on muutoksen jälkeen 3.528.951 euroa. Markkinakorkojen -1 %-yksikön paralleelimuutos vaikuttaa markkina-arvoon negatiivisesti 1.310.132 euroa siten, että markkina-arvo on muutoksen jälkeen -3.655.262 euroa. Koronvaihtosopimusten maksuvelvoitteiden kassavirrat ajoittuvat vuosille 2018 - 2026.

Niiralan Kulma Oy:llä on viisi lainoihin liittyvää koronvaihtosopimusta, jotka on tehty korkomenojen suojaamisen tarkoituksessa. Pitkäaikaisten lainojen vaihtuva korko on tällöin sidottu koronvaihtosopimuksella kiinteään korkoon.

Kuopion Opiskelija-asunnot Oy:llä on kaksi lainoihin liittyvää koronvaihtosopimusta, joilla suojataan yhtiön lainasalkkua. Sopimukset ovat perinteisiä koronvaihtosopimuksia, joilla vaihdetaan korko kiinteäksi, eikä niissä ole erityisehtoja.

Kiinteistö-KYS Oy:llä on viisi lainoihin liittyvää koronvaihtosopimusta, joilla yhtiö suojaa vaihtuvakorkoisten lainojen korkoriskiä. Koronvaihtosopimuksilla vaihdetaan yhtiön rahalaitoslainojen vaihtuva korko kiinteäksi korkoksi.

Kuopion Energia Oy -konsernilla on viisi lainoihin liittyvää koronvaihtosopimusta sekä swaptiosopimus, joilla suojataan yhtiön lainakantaa. Koronvaihtosopimuksilla on suojauduttu vaihtuvien korkojen muutoksiin vaihtamalla korko kiinteäksi.

Pohjois-Savon Sairaanhoidopiirin kuntayhtymäkonsernilla on 14 koronvaihtosopimusta, joilla suojataan yksittäisten lainojen ja lainasalkkujen korkoriskiä. Koronvaihtosopimuksilla on muutettu vaihtuvat korot kiinteiksi. Suurin osa koronvaihtosopimuksista erääntyy ennen suojattavaa lainaa.

Savon Koulutuskuntayhtymällä on kaksi koronvaihtosopimusta, jotka on tehty lainojen korkoriskin suojaamiseksi. Koronvaihtosopimuksilla on vaihdettu vaihtuva korko kiinteäksi.

Muut johdannaissopimukset

Kuopion Energia Oy käyttää sähköjohdannaisia suojaamaan sähkön tuotannosta ja myynnistä aiheutuvaa sähkön markkinahintariskiä. Kuopion Energia Oy:llä oli tilinpäätöshetkenä ainoastaan forward- ja futuurisopimuksia. Forward- ja futuurisopimuksilla voidaan kiinnittää vaihteleva spot-hinta kiinteähintaiseksi. Forward-sopimuksien markkina-arvo tuloutuu sopimuksen toimitusjakson aikana. Futuurisopimusten markkina-arvon muutokset selvitetään käteisellä päivittäin kaupankäyntipäivästä alkaen. Futuurisopimusten käypä arvo on kirjattu taseeseen ja on myös mukana oheisissa luvuissa.

	Konserni		Kunta	
	2017	1.1.2017	2017	1.1.2017
Myyntisopimukset				
Määrä MWh	89 635	83 158		
Käypä arvo	-2 597	-698 002		
Kirjaamaton käypä arvo	-2 597	-698 002		
Ostosopimukset				
Määrä MWh	1 191 528	1 384 126		
Käypä arvo	1 888 233	1 652 817		
Kirjaamaton käypä arvo	1 888 233	1 652 817		

Sähköjohdannaisten käyvät arvot perustuvat tilinpäätöshetken markkinahintoihin.

Kaikki sähköjohdannaissopimukset on tehty suojaamistarkoituksessa.

Sopimuksilla on suojattu sähkön tuotantoa ja sähkön myyntisopimuksia.

Suojaamistarkoituksessa tehtyjen sopimusten tulos kirjataan tuotoksi ja kuluksi, kun vastaava tuotto tai kulu toteutuu.

Sähköjohdannaisten ajoittuminen

Määrä, MWh

alle 1 vuosi	1-5 vuotta	yli 5 vuotta
593 645	508 248	0

Sähköjohdannaiset

Käypä arvo, euroa

alle 1 vuosi	1-5 vuotta	yli 5 vuotta
791 383	1 094 252	0

Sähköjohdannaiset kohdistuvat ajallisesti suojaamaan konsernin kokonaissähköpositiosta aiheutuvaa sähkön markkinahintariskiä. Konsernin sähköjohdannaisspositio on ostopainotteinen, koska suojattavien myyntisopimusten määrä ylittää sähkön tuotantomäärän.

Sähköjohdannaisten herkkyystarkastelu

Sähkön markkinahinnan muutoksen vaikutus sähköjohdannaisten käypiin arvoihin.

Herkkyystarkastelussa oletetaan, että sähköjohdannaisten hintataso muuttuu +/- 1 euron koko pohjoismaisella markkinalla. Systeemihinta muuttuu ja aluehintaerot säilyvät muuttumattomina.

	Konserni		Kunta	
	2017	1.1.2017	2017	1.1.2017
Hinnanmuutos +/- 1 EUR/MWh				
Sähköjohdannaisten käypien arvojen muutos, euroa	655 085	731 568		

Päästöoikeudet	Konserni		Kunta	
	2017 tonnia (CO2)	2016 tonnia (CO2)	2017 tonnia (CO2)	2016 tonnia (CO2)
Käytettävissä olevien päästöoikeuksien määrä 1.1.	109 832	142 088		
Päästöoikeuksien ostot	130 000	130 000		
Toteuneiden päästöjen määrä	205 766	247 428		
Päästöoikeuksien myynnit		-15 000		
Käytettävissä olevien päästöoikeuksien määrä 31.12.	34 066	9 660		

Muita vastuuta

Kiinteistö Oy Kuopion Luukas

Tontilla 297-20-50-1 on pysyvä rasiteoikeus väestönsuojan sijoittamiseksi Kuopion kaupungin omistamalla tilalla (297-406-15-0). Samalla rasitesopimuksella on sovittu myös oikeudesta väestönsuojalle johtavaan kulkuväylään em. tilalla. Rasitesopimus on siirtynyt Kuopion kaupungille.

Kiinteistö Oy Kuopion Koulutilat

Tonttiin 297-33-19-1 kohdistuu pysyvä autopaikkarasite, joka oikeuttaa viereisen tontin 297-33-18-1 sijoittamaan rasitetulle tontille 26 kpl autopaikkoja. Rasitesopimuksen mukaan autopaikat ovat sekä rasitetun että oikeutetun tontin yhteiskäytössä.

Jynkän ja Karttulan koulujen elinkaarisopimus allekirjoitettiin 22.1.2016. Jynkän koulu valmistui kesällä 2017. Urakkahinta oli 16.920.544 euroa (sis.alv 24%). Karttulan koulun urakkahinta on 15.115.600 euroa (sis.alv 24%). Urakasta on maksettu 7.557.800 euroa (alv 24%) per. 31.12.2017.

Hiltulanlahden koulu- ja päiväkotikiinteistön elinkaariurakkasopimus (vaihe 1.) allekirjoitettiin 22.12.2017. Sopimus sisältää tilaajan option laajennusvaiheeseen mikäli ko. alueen palvelutarve niin edellyttää. Optio on käytettävissä 30.9.2022 saakka. Hiltulanlahden kiinteistön rakennustyöt alkavat sopimuksen mukaan helmimaaliskuussa 2018. Urakka luovutetaan tilaajalle viimeistään 26.7.2019. Hiltulanlahden elinkaarikohteen sopimuksen mukainen urakkahinta on 22.090.600 euroa (sis.alv 24%), josta vaiheen 1 osuus 19.908.200 euroa (sis.alv 24%) ja vaiheen 2 osuus 2.182.400 euroa (sis.alv 24%).

Savonia-ammattikorkeakoulu oy

Valtio on luovuttanut korvauksetta Kuopion kaupungille Opistotie 2:n kiinteistön (kiinteistötunnus 297-6-14-2) rakennuksineen ja irtaimistoineen 13.2.1995. Kuopion kaupunki on siirtänyt mainitun kiinteistön rakennuksineen ja irtaimistoineen sekä palautusvelvollisuuksineen Pohjois-Savon ammatillisen korkeakoulutuksen kuntayhtymälle 21.6.1995. Lisäksi valtio on luovuttanut korvauksetta Pohjois-Savon ammatilliselle korkeakoulutuksen kuntayhtymälle 29.1.1996. Sairaalakatu 6-8:n kiinteistön rakennuksineen ja irtaimistoineen (kiinteistö-tunnus 297-5-6).

Pohjois-Savon ammatillisen korkeakoulukuntayhtymän nimi muuttui Savonia-ammattikorkeakoulukuntayhtymäksi 1.10.2004. Savonia-ammattikorkeakoulun kuntayhtymä yhtiöitettiin ammattikorkeakoulu-uudistuksen myötä Savonia-ammattikorkeakoulu osakeyhtiöksi 1.1.2015 lukien.

Luovutukset perustuvat lakiin eräiden valtion ammatillisten oppilaitosten kiinteistöjen luovuttamisesta kunnalle tai kuntayhtymälle (1094/1994), joka sisältää ehdon, jonka mukaan Opistotie 2:n ja Sairaalakatu 6-8 kiinteistöjä voi koskea lain mukainen palautusvelvollisuus.

Savonia-ammattikorkeakoulu oy on hakenut palautusvelvollisuudesta luopumista. Valtioneuvoston raha-asiainvalidikunnan puollon ja opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen 26.1.2018 (Dnro 3 ja 4/511/2015) mukaan valtion luovuttaman omaisuuden suhteelliseen osaan 13.371.777 euroon ei liity palautusvelvollisuutta, kun Savonia-ammattikorkeakoulu oy käyttää valtiolta vastikkeetta saatujen kiinteistöjen vastaavan suhteellisen osan hakemuksessa tarkoitettujen kiinteistöjen käyvästä arvosta Savilahden kampuksen toteuttamiseksi edellyttäen, että kampus on valtionavustuksen oikeuttavassa käytössä vähintään vuoteen 2026 saakka. Alkuperäisiin luovutussopimuksiin sisältyy ehto palautusvelvollisuudesta tilanteissa, joissa valtion luovuttama omaisuus luovutetaan toiselle, sen käyttötarkoitus muutetaan pysyvästi, toiminta lopetetaan, omaisuus tuhoutuu tai vahingoittuu eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan.

Kuopion Pysäköinti Oy

Kiinteistö Oy Kuopion Kauppakatu 26-30 (kiinteistötunnus 297-4-27-5), kulkuoikeusrasite ja sopimus kulkuyhteyden toteuttamisesta. As. Oy Kuopion Pankkitalo (kiinteistötunnus 297-4-29-1), oikeus toteuttaa pysyviä pohjarakenteita. Oy Carlson (kiinteistötunnus 297-4-19-5), sopimus hissiyhteyden rakentamisesta, käyttöoikeudesta ja ylläpidosta. Kiinteistö Oy Kuopion Valtakulma (kiinteistötunnus 297-4-14-3) kulkuyhteys-/kulkuväylärasite. Kiinteistö Oy Kuopion Kauppakatu 41 (kiinteistötunnus 297-4-18-3) kulkuyhteys-/kulkuväylärasite.

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymäkonserni

Sakupe Oy:n valuuttatermiinitakaus 83.786 euroa.

Käynnissä olevat oikeudenkäynnit

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus

Potilasvahinkoasia. Kuopio-konsernin vastuu 670.289 euroa.

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus

Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän päivystysosastoa (POS1) koskeva riita urakoitsijan sopimusrikkomuksen vuoksi. Urakoitsijan vaatimus 1 milj. euroa. Kuntayhtymän vastakanne n. 2 milj. euron saatavista. Oikeudenkäyntikuluriski 30.000-50.000 euroa. Kuopio-konsernin vastuu 586.503 euroa.

4.1.7 Henkilöstöä koskevat liitetiedot

Henkilöstön lukumäärä 31.12. (42.)

	Kunta	
	2017	2016
Palvelualue		
Keskusvaalilautakunta	1	
Tarkastustoimi	2	2
Konsernipalvelu *)		296
Yleishallinto	4	4
Vetovoimaisuuden palvelualue *)		33
Elinvoima- ja konsernipalvelut *)	359	
Kaupunkiympäristön palvelualue *)	228	206
Hyvinvoinnin edistämisen palvelualue	423	409
Kasvun ja oppimisen palvelualue *)	2 716	2 441
Perusturvan palvelualue *)	1 653	1 320
Terveystenhuollon palvelualue	983	826
Ydinkaupunki yhteensä	6 369	5 537
Liikelaitokset		
Kallaveden Työterveys Liikelaitos	46	44
Kuopion kuntatekniikkaliikelaitos	229	217
Kuopion Vesi Liikelaitos	90	85
Liikelaitokset yhteensä	365	346
Taseyksiköt		
Pohjois-Savon pelastuslaitos	307	286
Tilakeskus	47	43
Isäntäkuntapalvelut	51	46
Taseyksiköt yhteensä	405	375
Yhteensä	7 139	6 258
Työllistämismäärä palkatut	59	59
Oppisopimuskoulutus	6	6
Kunta yhteensä	7 204	6 323

*) Vuosien 2017 ja 2016 tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2017 alussa tapahtuneen organisaatiouudistuksen sekä Juankosken kuntaliitoksen takia.

Henkilöstökulut (43.)

	Kunta	
	2017	2016
	€	€
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan		
Palkat ja palkkiot	250 710 499	239 006 807
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	58 119 013	58 948 178
Muut henkilösivukulut	12 290 702	15 873 811
Henkilösivukulut yhteensä	70 409 715	74 821 988
Henkilöstökorvaukset ja muut korjauserät	-3 976 951	-4 038 368
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	317 143 262	309 790 428
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin *)	82 563	48 587
Henkilöstökulut yhteensä	317 225 826	309 839 015

*) Summa sisältää vain ydinkunnan, liikelaitosten ja taseyksiköiden omat aktivoidut henkilöstökulut, ei em. yksiköiden välisten investoinneille myyntien sisältämiä henkilöstökuluja.

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut (44.)

	Kunta	
	2017	2016
	€	€
Suomen Keskusta	33 106	29 414
Kansallinen Kokoomus	30 180	26 613
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue	23 118	21 290
Perussuomalaiset	4 341	5 015
Vihreä liitto	10 091	7 995
Vasemmistoliitto	8 749	7 769
Suomen Kristillisdemokraatit	4 118	2 950
Sydän-Savon Siniset	90	
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	113 795	101 046

Tilintarkastajan palkkiot (45.)

	Kunta	
	2017	2016
	€	€
Tilintarkastusyhteisö BDO Audiator Oy		
Tilintarkastuspalkkiot	54 673	47 499
Tilintarkastajan lausunnot	3 846	10 921
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	3 035	
Palkkiot yhteensä	61 554	58 420

Intressitahot (46.)

Kuopion kaupungilla ei ole olennaisia eikä tavanomaisista poikkeavin ehdoin toteutettuja liiketoimia intressitahoihin kuuluvien välillä.

4.2. Ympäristötilinpäätös 2017

Laskentaperiaatteet ja rajaukset

Ympäristötilinpäätös kertoo tilikauden toteutuneesta rahankäytöstä sellaisiin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on tuottaa ympäristöhyötyjä tai ennaltaehkäistä, vähentää tai korjata ympäristöhaittoja, parantaa tulevaa ympäristönsuojelutasoa ja edistää luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Tilinpäätökseen on kerätty tiedot ydinkaupungin toimialoilta, kaupungin liikelaitoksilta sekä Pohjois-Savon pelastuslaitoksen Kuopion toimipisteestä. Tiedot on kerätty manuaalisesti käytössä olevista kirjanpitojärjestelmistä. Mukana on myös arvioon perustuvia tietoja, mikä vähentää ympäristötilinpäätöksen luotettavuutta. Tilinpäätöstaulukossa näkyvät vain ulkoiset tuotot ja kustannukset. Sisäisiä eriä ei vuodelta 2017 ole kerätty.

Ympäristötuotot

Ympäristötuottojen kokonaissumma oli 14,8 milj. euroa, mikä on 8,1 % kaupungin kaikista toimintatuotoista (182,8 milj. euroa). Suurin osa (13,8 milj. euroa) ympäristötuotoista koostui Kuopion Veden jätevesimaksuista sekä viemäriverkoston käyttöön liittyvistä tuloista. Muita tuottoja on tullut mm. vanhojen kaatopaikkojen hoidosta, ylijäämämassojen ja tuhkan läjityksestä, ilmanlaadun tarkkailusta sekä lupa- ja valvontamaksuista. Ympäristötuotot olivat noin 116 % ympäristötoimintakuluista. Asukasta kohti laskettuna tuottoja kertyi noin 125 euroa. Vuoteen 2016 verrattuna ympäristötuotot kasvoivat noin 3 %. Tuottojen kasvu aiheutui suurimaksi osaksi jätevesien käsittelyä koskevien tulojen lisääntymisestä.

Ympäristökustannukset

Ympäristötoimintakulujen ja poistojen kokonaissumma oli 15 miljoonaa euroa, mikä on 1,8 % kaupungin kaikista toimintakuluista (848,4 milj. euroa). Ilman poistoja ympäristötoimintakulut olivat 12,7 milj. euroa. Eniten kustannuksia (noin 5,7 milj. euroa) aiheutui jätevesien puhdistuksesta ja viemäriverkon ylläpidosta. Jätehuoltomaksuihin, roskien keräilyyn, vanhojen kaatopaikkojen hoitoon ja muuhun jätehuoltoon käytettiin noin 1,8 milj. euroa. Ympäristönsuojelun edistämiseen käytettiin noin 0,5 milj. euroa, joka kohdistui muun muassa energiankäytön tehostamiseen sekä ympäristönsuojelupalvelujen toimintaan. Loput kustannukset aiheutuivat mm. ympäristöperusteisista veroista ja maksuista sekä ympäristönsuojelupalvelujen toiminnasta. Asukasta kohti laskettuna ympäristötoimintakulut olivat noin 108 euroa. Ympäristötoimintakulut olivat noin 13 % suuremmat kuin vuonna 2016.

Ympäristöinvestoinnit

Ympäristöinvestointeja tehtiin vuonna 2017 yhteensä 3,4 milj. euroa eli 6 % kaupungin kaikista investoinneista (57,1 milj. euroa). Suurimman osan investoinneista (2,9 milj. euroa) teki Kuopion Vesi viemäriverkoston ja puhdistamoiden saneeraukseen. Investointeja tehtiin myös hulevesikosteikkojen rakentamiseen ja energiatehokkuuden parantamiseen Tilakeskuksen toimialalla. Investointien määrä oli noin 11 % pienempi kuin vuonna 2016. Ympäristöinvestointeja tehtiin noin 29 euroa jokaista asukasta kohti.

Ympäristövastuut

Ympäristövastuulla tarkoitetaan ympäristöön liittyvää olemassa olevaa veloitetta, jolla on todennäköisesti tulevaisuudessa menoja lisäävä vaikutus. Vuoteen 2017 kohdistuvia ympäristövastuita ei tilinpäätöksessä todettu. Pilaantuneiden maa-alueiden puhdistamisesta mahdollisesti tulevaisuudessa aiheutuvia ympäristövastuita ei ole selvitetty.

Ympäristötilinlupäätös 2017

KÄYTTÖTALOUS OSA									
Ympäristötuotot	Ydin- kaupunki 2017	Kuopion Vesi Liikelaitos 2017	Pelastus- laitos Kuopio 2017	Tilakeskus 2017	Kunta- tekniikka Liikelaitos 2017	Kuopion kaupunki yht: 2017	Kuopion kaupunki yht: 2016		
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €		
Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	181					181	114		
Vesiensojelu ja jätevesien käsittely	8	13 789	67			13 864	13 491		
Jätehuolto ja roskaantumisen ehkäisy	362				13	375	584		
Maaperän ja pohjaveden suojelu							6		
Melun ja tärinän torjunta									
Luonnonvarat, luonnon- ja maisemansuojelu	83					83			
Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomaistehtävät	127					127	116		
Ympäristönsuojelun edistäminen	101			33		134	27		
Tuotot yhteensä	862	13 789	67	33	13	14 764	14 338		
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €		
Ympäristökulut									
Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	779				385	1 164	686		
Vesiensojelu ja jätevesien käsittely	320	5 723	58	561		6 662	5 619		
Jätehuolto ja roskaantumisen ehkäisy	352		4	406	1 068	1 830	1 879		
Maaperän ja pohjaveden suojelu	37		5			42	178		
Melun ja tärinän torjunta	81					81	132		
Luonnonvarat, luonnon- ja maisemansuojelu	167					167	239		
Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomaistehtävät	668					668	548		
Ympäristönsuojelun edistäminen	527					527	527		
Ympäristöperusteiset verot ja veroluont. maksut	642	157	47	722	36	1 604	1 448		
Menot yhteensä	3 573	5 880	114	1 689	1 489	12 745	11 256		
Poistot		2 256				2 256	2 519		

INVESTOINTI OSA

<u>Ympäristöinvestoinnit</u>	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €
Ulkoilman- ja ilmastonsuojelu	27					27	20
Vesiensuojelu ja jätevesien käsittely	125	2 872	11			3 008	3 589
Jätehuolto ja roskaantumisen ehkäisy	97					97	3
Maaperän ja pohjaveden suojelu							
Melun ja värinän torjunta	80					80	31
Luonnonvarat, luonnon- ja maisemansuojelu	21					21	2
Ympäristönsuojeluun liittyvät viranomaisestahtävät							
Ympäristönsuojelun edistäminen					210	210	207
<u>Investoinnit yhteensä</u>	350	2 872	11	210	0	3 443	3 852

*Osa tiedoista perustuu arvioihin, koska tarkempaa toimintotason tietoa ei ollut kirjanpitojärjestelmästä saatavissa.

5 Eriytetyt tilinpäätökset

5.1 Liikelaitosten tilinpäätökset

5.1.1 Kuopion Vesi Liikelaitos

Toimintakertomus 2017

1. Toimitusjohtajan katsaus

Vuosi 2017 oli Kuopion Vesi Liikelaitoksen 21. toimintavuosi kunnallisena liikelaitoksena.

Kuopion Veden vesihuollon toiminta-alue on laajentunut viimeisen kymmenen vuoden aikana huomattavasti tapahtuneiden kuntaliitosten ansiosta. Viimeisin kuntaliitos tapahtui vuoden 2017 Juankosken kaupungin kanssa.

Vesihuoltolaki on keskeisin vesihuollon toimintaa sääntelevä laki. Vesihuoltolain sekä maankäyttö- ja rakennuslain uudistusta koskevat lait astuivat voimaan syyskuun 2014 alussa.

Keskeisiä vesihuoltolakiin esitettyjä muutoksia ovat säännökset häiriötilanteisiin varautumisesta, vesihuollon eriyttämisestä kirjanpidossa, vesihuoltolaitoksen toimintakertomuksesta ja vesihuollon tietojärjestelmästä. Kiinteistön liittämismahdollisuutta laitoksen verkostoon lievennettiin taajamien ulkopuolella. Maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään hulevesien kokonaishallinnasta. Kunnan tulee suunnitella hulevesien hallinta ja järjestää se asemakaava-alueella. Kunta voi myös periä hulevesien hallinnasta maksuja. Hulevesien viemäroinnistä puolestaan säädetään vesihuoltolaissa.

Kuopion kaupunginvaltuusto päätti 23.10.2017, että hulevesien hallinnasta hulevesiviemärointi mukaan luki-en vastaa 1.1.2018 alkaen Kuopion kaupunki. Hulevesien viemärointi on kuulunut aiemmin Kuopion Vesi Liikelaitoksen toimialaan.

Vuonna 2016 Kuopion kaupunginjohtaja ja Siilinjärven kunnanjohtaja nimesivät työryhmän vesihuoltoyhteistyön selvittämiseksi Kuopion ja Siilinjärven välillä. Yhtiöittämisselvitys valmistui maaliskuussa 2017. Joulukuussa lähetettiin verohallinnolle ennakoratkaisuhakemus mahdollisesti perustettavan yhtiön lukuun.

Kuopio Vedellä aloitettiin jo vuonna 2016 talousveden laatuun vaikuttavien riskien tunnistaminen. Työssä käytetään WSP (water safety plan) –riskienhallintatyökalua. Tämä työ jatkui vuonna 2017.

Verkostosaneeraukseen liittyvä vesijohtolinjojen sulkeminen aiheutti lokakuussa 2017 laajan vedenlaatuhäiriön keskeisen kaupunkialueen verkostossa. Häiriössä verkoston sisäisten rauta- ja mangaanipitoisten saostumien irtoaminen värjäsi veden laajalla alueella.

Loppuvuodesta otettiin käyttöön tekstiviestipalvelu, joka mahdollistaa nopean ja aikaisempaa kohdenne-tumman viestinnän asiakkaille. Palvelua käytetään erityisesti vesihuollon häiriötilanteissa, mutta myös normaaliajan tiedottamisessa.

Syksyn valmiusharjoitukseen liittyen järjestettiin torilla Kuopio juhlii –tapahtuman yhteydessä kotitalouksien varautumista käsittelevä teemapäivä yhteistyössä kaupungin, Huoltovarmuuskeskuksen sekä Savon Voiman kanssa. Tapahtumassa opastettiin kuntalaisia varautumaan pitkiin sähkökatkoihin sekä veden katkoihin.

Eu:n tietosuojasetuksen vaatimuksiin valmistautuminen aloitettiin loppuvuonna.

Hallinnon ja suunnittelun vastuualueet muuttivat uusiin toimitiloihin Haapaniemelle vuoden 2017 lopulla.

Seuraavassa on esitetty Kuopion Veden eri vastuualueiden keskeisimmät tapahtumat vuonna 2017.

1.1. Hallinnon vastuualue

Hallinnon vastuualueen talous pysyi vuonna 2017 talousarvion puitteissa.

Vuoden 2017 alusta tapahtunut Juankosken kuntaliitos alusta lisäsi asiakkaita reilulla tuhannella. Vuodesta 2011 lähtien on tullut neljä kuntaliitosta ja niiden myötä noin 4 500 uutta asiakasta. Kuntaliitosten vesiasiakkaiden tietojen siirto ja sopimusten valmistelu vaativat paljon työtä.

D360-sopimushallinta saatettiin ajan tasalle vuonna 2017.

1.2. Suunnittelun vastuualue

Päävesijohtoverkostojen osalta saneeraussuunnittelussa olivat Puijon ylävesisäiliöltä lähtevä vesijohto Suurmäentielle ja Suurmäentien varren vesihuoltolinjat, Huuhan päävesijohto välillä Tulliportinkatu-Nahkurinkatu sekä yksi Itkonniemen vesilaitokselta lähtevistä päävesijohdoista. Lisäksi päävesijohdon välillä Viestikatu-Volttikatu saneeraussuunnittelu käynnistettiin. Muita vesihuollon saneeraussuunnittelukohteita keskeisellä kaupunkialueella sijaitsi mm. Kirjastokadulla, Pajulahdentiellä, Jynkässä ja jäähallin asemakaavoitukseen liittyen Hannes Kolehmainen kadulla.

Uudisrakennuskohteiden osalta Kurkimäen jätevedenpuhdistamon ja Hiltulanlahden välille suunniteltiin syöttövesijohto ja siirtoviemäri, joiden turvin Kurkimäen jätevedenpuhdistamon toiminta voidaan lakkauttaa lupaehtojen mukaisesti vuoden 2019 loppuun mennessä ja turvataan koko eteläisen Kuopion vedensaantia. Osittain suunnittelu jatkuu vielä vuonna 2018. Uusista asemakaava-alueista Mölymäen alueelle suunniteltiin vesihuoltoverkostot samoin kuin osalle Hiltulanlahden aluetta.

Liitoskuntien osalta Maaningalle laadittiin vesihuollon saneeraussuunnitelmat Leppäpurontielle ja uudisrakentamiskohteista suunnitelmat Käärmelähdän Mäntyrinteentielle ja Pistekankaantielle sekä yhdysvesijohdon suunnitelmat Pulkonkoskelle. Karttulaan laadittiin vesihuollon saneeraussuunnitelmat Harjuntielle, Pankkitielle, Oikotielle ja Lähdetielle. Nilsiäen osalta käynnistettiin vesihuollon saneeraussuunnittelu Paavontien, Tiirantien ja Länsitien osalta. Juankosken osalta puolestaan käynnistettiin Paasikoskentien ja Muuruveden Rantatien vesihuollon saneeraussuunnittelut.

Edellä mainittujen vesihuoltoverkostojen suunnittelutöiden lisäksi vesihuollon yleissuunnitelmia laadittiin lukuksiin asemakaavoitus- ja yleiskaavoituskohteisiin, joista mainittakoon mm. Kuopionlahden ympäristön, Savilahden Yliopistonrannan, Itkonniemen vanhan aseman ja Neulaniemen alueet.

Samoin käynnistettiin toiminta-alue tarkastelut sekä vesijohtoverkoston mallinnustyökalun aktiivinen käyttö ja kehittäminen.

Kuopion Vedelle suunnittelutettiin ikioma kaivon kansi, joka tulee näkymään valikoiduilla paikoilla kaupunkikuvassa.

1.3. Verkoston vastuualue

Vuoden aikana tuli esille useita päävesijohdojen rikkoutumisia. Moottoritien rampin haaroituksessa ilmennyt vuoto vaati koko linjan sulkemisen ja linjan korjaaminen oli mahdotonta. Tämä käynnisti suunnittelutyön korvaavan linjan rakentamiselle. Toinen merkittävä pääjohdon rikkoutuminen ilmeni Savilahdessa Harjulan sairaalan läheisyydessä. Myös tämä aiheuttaa jo vuosia saneerausohjelmassa olleen verkoston osan saneerauksen aikaistamisen. Kolmas merkittävä päävesijohdon rikkoontuminen tapahtui Rauhalahdentiellä, Leirikyntien risteyksessä.

Uudisrakentamista on jatkettu Hiltulanlahden länsiosissa. Siirtolinjojen rakentaminen Hiltulanlahdesta Kurkimäkeen päästiin aloittamaan. Työ jatkuu vuoden 2018 puolella.

Päävesijohdojen saneerausta on jatkettu Huuhan linjalla ja Itkonniemeltä lähtevän suurimman vesijohdon saneeraus aloitettiin. Lisäksi Kirjastokadun vesihuoltoa uusittiin katurakentamisen yhteydessä.

Uutta vesihuoltoverkostoa rakennettiin vuonna 2017 yhteensä 18 kilometriä. Vanhaa verkostoa uusittiin 5,9 kilometriä. Verkostojen kokonaispituus vuoden lopussa oli 1.872 kilometriä.

Uutta vesihuoltoverkostoa rakennettiin pääasiassa Lehtoniemeen ja Hiltulanlahteen sekä Kurkimäkeen. Lisäksi aloitettiin siirtolinjojen rakentaminen Kurkimäestä Hiltulanlahteen.

Kuopion Veden talousveden laskuttamattoman veden määrä oli 13 % ja jäteveden vuotovesiprosentti oli 32 %. Valtakunnallisesti talousveden laskuttamattoman veden määrä on keskimäärin 19 % ja jäteveden vuotovesiprosentti on 40 %. Molemmat tunnusluvut kuvaavat pääasiassa vesihuoltoverkoston kuntoa.

1.4. Vedentuotannon vastuualue

Vedenottamoilta lähtevän talousveden laatu täytti kaikki talousvesiasetuksen laatuvaatimukset ja –suositukset kaikilla vedenjakelualueilla. Verkostoon pumpatun veden määrä pysyi suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2016. Itkonniemen päävesilaitokselta johdettiin verkostoon vettä noin 3 % enemmän vuonna 2017 kuin vuonna 2016.

Talousveden valvontatutkimusohjelma päivitettiin täydellisesti vuoden 2017 aikana. Päivityksessä mm. liitettiin Juankosken vedentuotanto Kuopion Veden valvontatutkimusohjelmaan.

Itkonniemen vesilaitoksen automaatio-, prosessi- ja LVI-saneerauksen suunnittelu valmistui maaliskuussa 2017. Keväällä urakat kilpailutettiin ja saneeraus käynnistyi syksyllä 2017. Ensimmäisessä vaiheessa saneerattiin laitoksen sisäisiä venttiileitä ja laitokselta lähteviä päälinjoja. Vesilaitoksen saneeraus jatkuu vuoden 2018 loppuun saakka.

Vuonna 2017 tehtiin Itkonniemen saneerauksen lisäksi pienempiä saneerauksia mm. Hietasalossa ja Jänne Niemellä sekä etäkohteitten vedenottamoilla.

1.5. Jätevedenpuhdistuksen vastuualue

Vuonna 2017 jatkettiin toiminnan kehittämistä. Automaatiojärjestelmään tehtiin parannuksia varsinkin Lehtoniemen puhdistamolla. Kemikaalien optimoinnin ja kilpailutuksen avulla pysyttiin kemikaalien osalta talousarviossa, vaikka pääkemikaalien hinnat nousivat kesken vuotta.

Myös energiatalouden parantamista jatkettiin. Lehtoniemessä tuotettiin ennätysmäärä sähköä ja Vehmersalmen puhdistamon sähkönkulutusta saatiin pienemmäksi. Käynnissä olleen Energiatehokas vesihuoltolaitos- hankkeen yhteydessä tehty energiatehokas ilmasto- selvitys saatiin valmiiksi. Tämä hanke päättyi 2018 aikana. Energiatalouden optimoinnin osalta työ jatkuu vuonna 2018.

Vuonna 2017 jatkettiin uusimpien toiminta-alueiden liittämistä keskitettyyn kaukovalvontaan. Maaningan alueen vesihuollon liittäminen kaukovalvontaan saatiin valmiiksi. Juankosken osalta työt aloitetaan vuonna 2018.

Kurkimäen jätevedenpuhdistamon toiminnan lopettamisen vaatimien pumppaamo- ja verkostomuutoksien suunnittelua jatkettiin. Uudet järjestelyt on oltava käytössä vuoden 2019 loppuun mennessä, kun voimassa oleva jätevedenpuhdistamon ympäristölupa päättyy. Haapaniemen jätevedenpumppaamon saneeraus aloitettiin.

Kaikki vastuualueella olevat jätevedenpuhdistamot täyttivät viranomaisvaatimukset. sekä omat tiukemmat tavoitevaatimukset. Jätevedenpumppaamoilla ei tapahtunut vuonna 2017 ylivuotoja. Ainoa ylivuoto vuonna 2017 tapahtui Karttulan puhdistamolle tulevan pääviemärin tulokaivossa.

1.6. Pohjoiset toiminta-alueet (Nilsä, Maaninka, Juankoski)

Vuoden 2017 alussa Juankosken kunnan vesihuolto siirtyi Kuopion Vedelle.

Maaningalla toteutettiin Leppäpuron vesihuoltoverkoston rakentaminen. Maaningan alueen vesihuollon liittäminen Kuopion Veden automaation kaukovalvontaan saatiin valmiiksi. Kuopion Vesi yhdessä Siilinjärven kanssa saneerasi Harjamäen jätevedenpumppaamon. Juankoskella saneerattiin Tikanniementien vesihuolto.

2. Hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Kuopion Veden hallinnossa ei vuonna 2017 tapahtunut muutoksia.

3. Olennaiset muutokset toiminnassa ja taloudessa

3.1. Talous

Liikevaihto oli 25,1 milj. euroa, josta käyttömaksutulojen osuus oli 86,5 %, perusmaksutulojen 9,9 %, tonttijohtomaksujen 2,5 % sekä asennus- ja muiden tulojen osuus 1,1 %. Liikevaihto kasvoi noin 1,3 milj. euroa verrattuna vuoteen 2016. Liikevaihto oli 0,25 milj. euroa pienempi kuin talousarviossa. Tämä johtui siitä, että Kuopion kaupunki ei maksanut budjetoitua summaa 400.000 euroa korvauksena yleisiltä alueilta johdettavista hulevesistä.

Käyttökustannukset olivat 11,3 milj. euroa (10,1 milj. euroa vuonna 2016), josta henkilöstökustannusten osuus oli 5,3 milj. euroa (47 %), palvelujen ostojen 2,9 milj. euroa (26 %), materiaaliostojen 2,6 milj. euroa (23 %) ja liiketoiminnan muiden kulujen 0,5 milj. euroa (4 %).

Henkilöstökustannukset nousivat 8 %, palvelujen ostojen kustannukset nousivat 24 % ja materiaalikustannukset nousivat 3 % vuoteen 2016 verrattuna. Kokonaiskäyttökustannukset nousivat 12 % vuoteen 2016 verrattuna. Merkittävin syy kustannusten nousuun, etenkin palvelujen oston osalta, oli Juankosken vesihuollon liittäminen vuoden 2017 alusta.

Hallinnon, suunnittelun ja vedentuotannon vastuualueilla käyttökustannukset olivat pienemmät kuin talousarviossa. Jätevedenpuhdistuksen vastuualueella käyttökustannukset olivat 3 % (122.000 €) suuremmat kuin talousarviossa. Talousarvio ylittyi sähkön, varaosien ja työtarvikkeiden osalta. Verkoston vastuualueella käyttökustannukset olivat 5 % (101.000 €) suuremmat kuin talousarviossa. Talousarvio ylittyi muiden kulujen sekä teetettyjen ylittöiden osalta. Muissa kuluissa on asiakkaan kiinteistölle tapahtuneen vesivahingon korjaamiskulut, joista vakuutusyhtiö korvaa osan, mutta vakuutuskorvausta ei ehditty kirjata vuodelle 2017. Korvaus kirjataan vuodelle 2018.

Päävesijohtojen vuodot ja saneeraushankkeista aiheutuneet veden laatuhäiriöt sekä normaalit verkoston huuhtelut, samoin kuin Karttulan siirtoviemärin vuoto ja sen tulokaivon korjaus, aiheuttivat normaalia enemmän henkilöstön ylittöitä.

Suunnitelman mukaiset poistot olivat 8,6 milj. euroa ja liikeylijäämä 5,2 milj. euroa. Poistot olivat tilinpäätöksessä noin 224.000 euroa pienemmät kuin talousarviossa. Rahoituskulut olivat 4,3 milj. euroa, josta peruspääoman korvaus kaupungille oli 3,8 miljoonaa ja kaupungille maksetut korkokulut 0,5 milj. euroa. Tilikauden ylijäämä oli 1,0 milj. euroa, joka oli 0,3 milj. euroa enemmän kuin talousarviossa.

Taseen loppusumma oli 89,8 milj. euroa.

3.2. Investoinnit

Vuonna 2017 investointimenot olivat 8,9 milj. euroa (8,3 milj. euroa vuonna 2016). Investointimenoista vesihuoltoverkostojen rakentamiseen käytettiin 6,9 milj. euroa ja laitosrakentamiseen 2,0 milj. euroa. Saneerauksen osuus investoinneista oli 48 %. Talousarvioon varattua investointimäärärahaa jäi käyttämättä 2,7 milj. euroa. Tästä verkostoinvestointien osuus on 1,5 M€ ja laitosinvestointien osuus 1,2 milj. euroa.

3.3. Henkilöstö

Kuopion Veden vakituisen henkilöstön määrä vuoden lopussa oli 89 henkilöä. Osa-aikaeläkkeellä oli viisi henkilöä. Eläkkeelle jäi kolme henkilöä vuonna 2017. Uusia henkilöitä palkattiin kolme. Henkilöstö osallistui tarpeen mukaan ammattitaitoa ylläpitävään ja kehittävään koulutukseen. Henkilöstölle järjestettiin työyhteisön kehittämispäiviä ja työ-tilaisuuksia. Myös omaehtoista liikuntaa kannustettiin ja tuettiin.

Kuopion Veden henkilöstösuunnitelma on päivitetty syksyllä 2017. Henkilöstösuunnitelma tarkistetaan vuosittain.

Kuopion Veden henkilöstökertomuksessa on kerrottu henkilöstöön liittyvää tietoa vuodelta 2017.

4. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Liikelaitoksen merkittävimpiä riskejä ovat toiminnalliset ja vahinkoriskit. Toiminnallisista riskeistä suurimpia on henkilöstön saatavuus lähitulevaisuudessa. Henkilöstön keski-ikä on korkea ja lähivuosina on palkattava monia uusia henkilöitä. Riskinä on se, saadaanko palkattua tarpeeksi osaavaa henkilökuntaa eläkkeelle jäävien tilalle.

Vahinkoriski on myös merkittävä vesihuoltolaitokselle, jolle voidaan esittää merkittäviä korvausvaatimuksia esim. veden laatupoikkeamissa ja siten siitä voi aiheutua suuria taloudellisia seuraamuksia.

5. Ympäristötekijät

Kuopion Vesi Liikelaitoksen toimintaa vesihuoltolaitoksena säädellään laajalti lainsäädännön kautta. Liikelaitoksen toimintaa ohjaavat mm. vesihuoltolaki ja ympäristönsuojelulaki.

Liikelaitoksella on seitsemän jätevedenpuhdistamoa, joiden vuosiytteenvedoissa on esitetty niiden toimintaa ja puhdistustuloksia. Kaikki jätevedenpuhdistamot täyttivät ympäristölupien vaatimukset.

6. Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan ja siihen liittyvän riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että toiminta on taloudellista ja tuloksellista, tavoitteet saavutettavaa, päätösten perusteena oleva tieto riittävää ja luotettavaa ja että lakeja, säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja omaisuutta sekä voimavaroja turvataan. Sisäinen valvonta on varmistamistyötä, joka on liikelaitoksen johdon tekemää tai johdon lukuun tehtyä.

Seuraavassa on esitetty sisäisen valvonnan järjestelyjä kohdealueittain Kuopion Vesi Liikelaitoksessa.

6.1 Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Kuopion Vesi Liikelaitoksen toimintaan on tilikauden aikana kohdistunut valitus. Kuopion Veden asiakas on tehnyt valituksen kuluttajariitalautakuntaan koskien Kuopion Veden perimää puhtasvesiliittymän liitostyön hintaa. Kuopion Vesi on vastannut kuluttajariitalautakunnalle helmikuussa 2017 ja kiistänyt asiakkaan vaatimukset aiheettomina. Asian käsittely kuluttajariitalautakunnassa on kesken.

6.2 Tavoitteiden toteutuminen, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus, varojen valvonta

Kaupunginvaltuuston nähden sitovia tavoitteita olivat:

- vuosikatteen tulee kattaa poistot
- korvaus peruspääomasta 3,78 milj. euroa
- pitkäaikaisten lainojen lyhennykset kunnalle 940.000 euroa
- korkomenot kunnan lainasta 574.000 euroa

Kuopion Vesi Liikelaitoksen johtokunnan asettamat tavoitteet olivat:

1. Toiminnalliset tavoitteet
 - vanhojen vesihuoltoverkostojen saneeraus käytettävissä olevien investointirahojen puitteissa
 - vesihuoltoverkostojen rakentaminen uusille kaava-alueille
 - yhä laajenevan toiminta-alueen hallinta (verkon kunto, asiakasmäärän lisäys, pitkät etäisyydet yms.)
 - laitosten lakisääteisten velvoitteiden täyttäminen
 - verkostojen häiriötön toiminta
 - Itkonniemen vesilaitoksen uudistamishankkeen (prosessiautomaatio, talotekniikka, prosessitilat) yleissuunnittelu, hankkeen toteutuksen aloitus

- Juankosken vesihuollon haltuunottotyön jatkaminen

2. Taloudelliset tavoitteet

- liikevaihto 25,33 milj. euroa
- käyttökustannukset 11,56 milj. euroa
- investoinnit 9,84 milj. euroa
- poistot 8,78 milj. euroa

Tavoitteet ovat toteutuneet pääosin talousarviossa määriteltujen mukaisesti.

Varojen käytön valvontaa on tehty sisäisen valvonnan suunnitelman mukaisesti ja esille ei ole tullut puutteita tai väärinkäytöksiä.

6.3 Riskienhallinnan järjestäminen

Kuopio Vedellä aloitettiin vuonna 2016 talousveden laatuun vaikuttavien riskien tunnistaminen. Työssä käytetään WSP (water safety plan) –riskienhallintatyökalua. Tämä työ jatkui vuonna 2017.

Kukin vastuualue on tehnyt omat riskienhallintasuunnitelmat.

Verkostosaneeraukseen liittyvä vesijohtolinjojen sulkeminen aiheutti lokakuussa 2017 laajan vedenlaatuhäiriön keskeisen kaupunkialueen verkostossa. Häiriössä verkoston sisäisten rauta- ja mangaanipitoisten saostumien irtoaminen värjäsi veden laajalla alueella. Häiriön seurauksena Kuopion Vedelle on esitetty viisi korvausvaatimusta. Vaateiden kokonaissumma on 30.076,79 euroa. Toimintasäännön mukaan kaupunginlakimies päättää vahingonkorvauksesta Kuopion Veden tehtäväalueeseen kuuluvissa asioissa, kun maksettava korvaus ei ylitä 10.000 euroa. Tämän summan ylittävissä vahingonkorvausvaateissa päätöksen tekee johtokunta. Kolme korvausvaadetta on lakimiehen päätettävissä ja kaksi johtokunnan. Korvausvaateiden käsittely on kesken.

Kuopion Vedellä on vahinkovakuutukset Kuopion kaupungin vakuutuksen kautta.

Tilikauden aikana on liikelaitoksen toiminnassa tapahtunut asiakkaille kaksi vahinkoa.

Toinen vahinko johtui kiinteistön vesimittarin rikkoutumisesta ja siitä aiheutui vesivahinko kiinteistölle. Vakuutusyhtiö maksoi vahingon kustannukset lukuun ottamatta vesimittarille aiheutuneita kustannuksia. Toisessa tapauksessa vesijohtovuoto aiheutti kiinteistölle merkittäviä vahinkoja. Vakuutusyhtiö korvasi osan vahingoista.

Vakuutusyhtiö korvasi vuonna 2017 vahingon, joka oli tapahtunut jo vuonna 2016. Asiakkaan kiinteistölle tuli vesivahinko, joka aiheutui vuodosta vesimittarin tiivisteen välistä.

Kuopion Vesi seuraa systemaattisesti saamaansa asiakaspalautetta.

Vuonna 2017 Kuopion Vesi oli mukana ”Yhdyskuntatekniset palvelut 2017”- asiakastytytyväisyystutkimuksessa. Tutkimukset tulokset olivat kokonaisuutena hyvät ja vesihuolto oli kyselyyn vastanneiden kuntalaisten mielestä yksi Kuopion parhaiten hoidetuista palveluista.

6.4 Omaisuuden hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Tilikauden aikana ei ole todettu hankoinnoissa, omaisuuden luovutuksessa tai käyttöarvossa menetyksiä, merkittäviä arvon alennuksia tai jouduttu korvausvastuuseen tai muuhun oikeudelliseen vastuuseen.

6.5 Sopimustoiminta

Johdolla ei ole tiedossa sopimuksista aiheutuvia mahdollisia negatiivisia seurauksia toiminnalle.

6.6 Oma arvio sisäisen valvonnan järjestämisestä

Itsearviointinaan Kuopion Veden johto katsoo, että sisäinen valvonta on pääosin hyvällä tasolla.

Eniten parantamista ja kehittämistä vaativat seuraavat asiat:

- 1) Riskienarvioinnin ja –hallinnan päivitystyö
- 2) Työturvallisuuden kehittämistyö

7. Arvio tulevasta kehityksestä

Viime vuosien suuret laitosinvestoinnit sekä vesihuoltoverkostojen rakentaminen uusille asunto- ja elinkeino-alueille ovat aiheuttaneet sen, että verkostosaneerauksista on jouduttu tinkimään.

Toiminta-alueen vesihuoltoverkostojen kasvava saneerausvelka on erittäin huolestuttavaa. Kriittisin kuntova-
je muodostuu vesijohtoverkostojen suurikokoisten pääjohtojen ikääntymisestä. Johtoja, joiden ikä on 60-70 vuotta, on yli 15 km. Nämä verkostot ovat kiireellisen saneerauksen tarpeessa. Nykyisin pystytään uusimaan pääverkostoa vuosittain 1-2 km. Vuoteen 2025 mennessä olisi pystyttävä investoimaan noin 60 milj. euroa verkostosaneerauksiin. Nykyisellä investointitasolla pystytään investoimaan vain noin 30 milj. euroa. Jotta vajetta voitaisiin pienentää, investointitasoa pitäisi nostaa noin 3 milj. euroa/vuosi.

Mahdolliset vesihuollon toiminta-alueen lisälaajenemiset aiheuttavat lisää haasteita Kuopion Veden toiminnalle sekä operatiivisesti että taloudellisesti.

8. Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden tulos esitetään lisättäväksi omaan pääomaan.

9. Hulevesien käsittely

Vesihuoltolain muutosten vuoksi hulevesien käsittely ei ole enää vesihuoltoa. 1.9.2014 alkaen hulevesien käsittelyn kokonaisvastuu on kunnalla, ei vesihuoltolaitoksella. Kunnan on tehtävä erillinen päätös siitä, hoi-
taako vesihuoltolaitos edelleen hulevesien viemärointiä. Kuopion kaupunginvaltuusto päätti 23.10.2017, että hulevesien hallinnasta hulevesiviemärointi mukaan lukien vastaa 1.1.2018 alkaen Kuopion kaupunki.

Hulevesien viemärointi on eriytettävä vesilaitoksen vesihuoltotoiminnasta. Tämä tarkoittaa sitä, että hule-
vesien käsittelystä on laadittava erillinen tilinpäätös.

Vuonna 2017 hulevesien kustannukset on sisällytetty jätevesimaksuihin. Vesihuoltolain mukaan kaupungin on maksettava Kuopion Vedelle korvaus yleisiltä alueilta (mm. puistot ja kadut) hulevesiviemäriin johdettavista hulevesistä. Tästä on tehtävä sopimus kaupungin ja Kuopion Veden välille. Kuopion kaupunki ei maksanut vuonna 2017 budjetoitua summaa 400.000 euroa korvauksena yleisiltä alueilta johdettavista hulevesistä.

Vuoden 2017 osalta Kuopion Veden tilinpäätöksessä hulevedet on eriytetty vesihuollosta suurimmalta osin laskennallisesti. Huleveden laskennallisen tilinpäätöksen kohdistusperiaattee on esitetty tilinpäätösaineistos-
sa.

Vuonna 2017 Kuopion Vedellä ei ole ollut tuloja hulevesien viemäroinnistä, vaan tulot sisältyvät jätevedestä saatuihin tuloihin. Hulevedestä aiheutuneet kustannukset vuonna 2017 olivat 1,6 milj. euroa. Käyttökustan-
nukset olivat 0,7 milj. euroa ja pääomakustannukset 0,9 milj. euroa.

KUOPION VESI LIIKELAITOS

TULOSLASKELMA

	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016 €
Liikevaihto	25 063 366,14	23 726 365,15
Liiketoiminnan muut tuotot	18 832,62	76 380,99
Tuet ja avustukset	18 125,50	21 858,80
	25 100 324,26	23 824 604,94
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-2 692 003,29	-2 560 243,56
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	44 975,88	-7 105,96
Palvelujen ostot	-2 873 909,06	-2 317 279,71
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-5 520 936,47	-4 884 629,23
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-4 094 006,49	-3 714 982,05
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-976 355,83	-907 188,50
Muut henkilösivukulut	-198 785,29	-245 008,01
Henkilöstökulut yhteensä	-5 269 147,61	-4 867 178,56
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-8 556 403,92	-8 317 891,84
Arvonalentumiset		
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-8 556 403,92	-8 317 891,84
Liiketoiminnan muut kulut	-538 762,53	-362 541,88
Liikelylijäämä (-alijäämä)	5 215 073,73	5 392 363,43
Rahoitustuotot ja -kulut		
Kunnalta saadut korkotuotot	4 964,79	7 170,14
Kunnalle maksetut korkokulut	-503 585,63	-539 041,67
Korvaus peruspääomasta	-3 780 000,00	-3 616 000,00
Muut rahoituskulut		-142,25
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-4 278 620,84	-4 148 013,78
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	936 452,89	1 244 349,65
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	936 452,89	1 244 349,65
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	40 810,77	22 227,22
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	977 263,66	1 266 576,87
Tunnusluvut		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	6,2	6,6
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	7,5	8,0
Voitto, %	3,7	5,2

KUOPION VESI LIIKELAITOS

RAHOITUSLASKELMA

	2017 €	2016 €
Toiminta ja investoinnit		
Toiminnan rahavirta		
Liikelyljäämä (-alijäämä)	5 215 073,73	5 392 363,43
Poistot ja arvonalentumiset	8 556 403,92	8 317 891,84
Rahoitustuotot ja -kulut	-4 278 620,84	-4 148 013,78
Tulorahoituksen korjauserät	-11 703,62	-62 399,74
Toiminnan rahavirta yhteensä	9 481 153,19	9 499 841,75
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-8 868 173,96	-8 327 616,73
Rahoitusosuudet investointimenoihin		0
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	11 703,62	66 690,32
Investointien rahavirta yhteensä	-8 856 470,34	-8 260 926,41
Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä	624 682,85	1 238 915,34
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäykset muilta	-3 630,00	-1 120,00
Antolainauksen muutokset yhteensä	-3 630,00	-1 120,00
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalle	-820 333,36	-820 333,36
Lainakannan muutokset yhteensä	-820 333,36	-820 333,36
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	-44 975,88	7 105,96
Saamisten muutos kunnalta	-1 803 437,65	-1 358 187,77
Saamisten muutos muilta	32 777,59	-51 057,28
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-90 515,64	89 046,82
Korottomien velkojen muutos muilta	2 105 432,09	895 630,29
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	199 280,51	-417 461,98
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-624 682,85	-1 238 915,34
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
Tunnusluvut		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	-12 928	-14 167
Investointien tulorahoitus, %	86,0	85,4
Lainanhoitokate	6,1	5,6
Quick ratio	3,04	2,92
Current ratio	3,1	3,0

KUOPION VESI LIIKELAITOS

TASE	31.12.2017	1.1.2017
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Tietoliikenneohjelmat	84 603,29	113 481,99
Muut pitkävaikutteiset menot	99 012,65	127 183,34
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	183 615,94	240 665,33
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet		
Rakennukset	16 421 282,21	17 252 764,21
Kiinteät rakenteet ja laitteet	61 347 943,32	60 858 496,22
Koneet ja kalusto	954 032,08	995 303,69
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 098 109,21	345 983,27
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	79 821 366,82	79 452 547,39
Sijoitukset		
Muut saamiset	204 621,66	200 991,66
Sijoitukset yhteensä	204 621,66	200 991,66
Pysyvät vastaavat yhteensä	80 209 604,42	79 894 204,38
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	186 599,90	141 624,02
Vaihto-omaisuus yhteensä	186 599,90	141 624,02
Lyhytaikaiset saamiset		
Saamiset kunnalta	9 378 249,78	7 574 812,13
Siirtosaamiset	35 919,69	68 697,28
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	9 414 169,47	7 643 509,41
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	9 600 769,37	7 785 133,43
VASTAAVAA YHTEENSÄ	89 810 373,79	87 679 337,81

TASE**31.12.2017****1.1.2017****VASTATTAVAA****OMA PÄÄOMA**

Peruspääoma	-31 350 967,02	-31 350 967,02
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-24 183 456,35	-22 916 879,48
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-977 263,66	-1 266 576,87
Oma pääoma yhteensä	-56 511 687,03	-55 534 423,37

POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET

Poistoero	-272 789,43	-313 600,20
Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset yhteensä	-272 789,43	-313 600,20

VIERAS PÄÄOMA**Pitkäaikainen**

Lainat kunnalta	-14 291 972,92	-15 112 306,28
Korottomat velat kunnalta	-94 315,61	-77 893,63
Muut velat/Liittymismaksut ja muut velat	-15 539 937,41	-14 001 173,87

Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä	-29 926 225,94	-29 191 373,78
--------------------------------------	----------------	----------------

Lyhytaikainen

Lainat kunnalta	-820 333,36	-820 333,36
Saadut ennakot	0,00	-1 991,10
Ostovelat	-1 574 820,00	-781 243,44
Korottomat velat kunnalta	0,00	-106 937,62
Muut lyhytaikaiset velat	-905,20	0,00
Siirtovelat	-703 612,83	-929 434,94

Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä	-3 099 671,39	-2 639 940,46
--------------------------------------	---------------	---------------

Vieras pääoma yhteensä	-33 025 897,33	-31 831 314,24
-------------------------------	-----------------------	-----------------------

VASTATTAVAA YHTEENSÄ

-89 810 373,79	-87 679 337,81
-----------------------	-----------------------

LIKELAITOKSEN TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	63,2
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	132
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	25 161
Lainakanta, 1000 €	15 112

Eriytetty huleveden tuloslaskelma

LASKENNALLINEN TULOSLASKELMA	Vesihuolto	Hulevesi	Yhteensä
LIKEVAIHTO	25 063 366,14	0,00	25 063 366,14
Liiketoiminnan muut tuotot	18 247,44	585,18	18 832,62
Muut tuet ja avustukset	17 459,95	665,55	18 125,50
Materiaalit ja palvelut			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
Ostot tilik.aikana	-2 598 384,22	-93 619,07	-2 692 003,29
Varast.lis(+) tai väh(-)	44 975,88		44 975,88
Palvelujen ostot	-2 718 453,99	-155 455,07	-2 873 909,06
Materiaalit ja palvelut yht.	-5 271 862,33	-249 074,14	-5 520 936,47
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-3 767 401,82	-326 604,67	-4 094 006,49
Henkilösivukulut			
Eläkekulut	-901 678,60	-74 677,23	-976 355,83
Muut henkilösivukulut	-183 018,25	-15 767,04	-198 785,29
Henkilöstökulut yht.	-4 852 098,67	-417 048,94	-5 269 147,61
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman muk. poistot	-7 889 086,61	-667 317,31	-8 556 403,92
Poistot ja arvonal. yht.	-7 889 086,61	-667 317,31	-8 556 403,92
Liiketoiminnan muut kulut	-517 496,98	-21 265,55	-538 762,53
LIKEYLIJÄÄMÄ (-ALIJÄÄMÄ)	6 568 528,94	-1 353 455,21	5 215 073,73
Rahoitustuotot ja -kulut			
Korkotuotot	4 716,56	248,23	4 964,79
Kunnalle maks.korkokulut	-478 406,35	-25 179,28	-503 585,63
Korvaus peruspääomasta	-3 591 000,00	-189 000,00	-3 780 000,00
Rahoitustuotot ja -kulut yht	-4 064 689,79	-213 931,05	-4 278 620,84
YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ) en.sat.e	2 503 839,15	-1 567 386,26	936 452,89
YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ) EN.VARAUKSIA	2 503 839,15	-1 567 386,26	936 452,89
Poistoeron lis.(-)tai väh.(+)	40 810,77		40 810,77
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	2 544 649,92	-1 567 386,26	977 263,66

KUOPION VESI LIIKELAITOKSEN ERIYTETTY RAHOITUSLASKELMA VESIHUOLTO JA HULEVESI 2017

LASKENNALLINEN RAHOITUSLASKELMA	Toteuma yht.	Vesihuolto	Hulevesi
Toiminnan rahavirta			
Liikelylijäämä/-alijäämä	5 215 073,73	6 568 528,94	-1 353 455,21
Poistot ja arvonalentumiset	8 556 403,92	7 889 086,61	667 317,31
Rahoitustuotot ja kulut	-4 278 620,84	-4 064 689,79	-213 931,05
Tulorahoituksen korjauserät	-11 703,62	-11 703,62	
Toiminnan rahavirta yhteensä	9 481 153,19	10 381 222,14	-900 068,95
Investointien rahavirta			
Investointimenot	-8 868 173,96	-8 200 667,07	-667 506,89
Pys.vast.hyöd.luovutustulot	11 703,62	11 703,62	
Investointien rahavirta yht	-8 856 470,34	-8 188 963,45	-667 506,89
Toim. ja invest. rahavirta yht	624 682,85	2 192 258,69	-1 567 575,84
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset			
Antolainasaam. lis. muilta	-3 630,00	-2 904,00	-726,00
Antolainauksen muutokset yht.	-3 630,00	-2 904,00	-726,00
Lainakannan muutokset			
Pa lainojen väh kunnalle/ky	-820 333,36	-782 579,29	-37 754,07
Lainakannan muutokset yht.	-820 333,36	-782 579,29	-37 754,07
Muut maksuvalm. muutokset			
Vaihto-omaisuuden muutokset	-44 975,88	-44 975,88	
Saamisten muut. kunnalta/ky	-1 803 437,65	-1 713 265,77	-90 171,88
Saamisten muutos muilta	32 777,59	32 934,70	-157,11
Korott.velkojen muutos k/ky	-90 515,64	-81 464,08	-9 051,56
Korott.velkojen muut muilta	2 105 432,09	1 717 462,00	387 970,49
Muut maksuvalm muutokset yht	199 280,51	-89 309,03	288 589,94
Rahoituksen rahavirta yht.	-624 682,85	-874 792,31	250 109,87

T A S E 31.12.2017	Vesihuoltotase 31.12.2017			Hulevesitase 31.12.2017		
	Avaustase	Vuoden alusta	Muutos	Avaustase	Vuoden alusta	Muutos
VASTAATAVAA						
PYSYVÄT VASTAAVAT						
Aineettomat hyödykkeet						
Tietoliikenneohjelmat	91 133,82	67 682,63	-23 451,19	22 348,17	16 920,66	-5 427,51
Muut pitkävaikutteiset menot	127 183,34	99 012,65	-28 170,69	0,00	0,00	0,00
Aineettomat hyödykkeet yht.	218 317,16	166 695,28	-51 621,88	22 348,17	16 920,66	-5 427,51
Aineelliset hyödykkeet						
Rakennukset	17 252 764,21	16 421 282,21	-831 482,00	0,00	0,00	0,00
Kiinteät rakenteet ja laitteet	55 778 652,28	56 141 952,23	363 299,95	5 079 843,94	5 205 991,09	126 147,15
Koneet ja kalusto	930 311,44	884 562,42	-45 749,02	64 992,25	69 469,66	4 477,41
Ennakkomaksut ja kesk.er.h.	345 983,27	1 098 109,21	752 125,94	0,00	0,00	0
Aineelliset hyödykkeet yht.	74 307 711,20	74 545 906,07	238 194,87	5 144 836,19	5 275 460,75	130 624,56
Sijoitukset		0,00				
Muut saamiset	200 991,66	204 621,66	3 630,00	0,00	0,00	0,00
Sijoitukset yht.	200 991,66	204 621,66	3 630,00	0,00	0,00	0,00
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	74 727 020,02	74 917 223,01	190 202,99	5 167 184,36	5 292 381,41	125 197,05
VAIHTUVAT VASTAAVAT						
Vaihto-omaisuus						
Aineet ja tarvikkeet		0,00				
Vaihto-omaisuus yht.	141 624,02	186 599,90	44 975,88	0,00	0,00	0
Lyhytaikaiset saamiset		0,00				
Saamiset kunnalta ja ky:ltä	7 196 071,52	8 909 337,29	1 713 265,77	378 740,61	468 912,49	90 171,88
Siirtosaamiset	65 262,42	32 327,72	-32 934,70	3 434,86	3 591,97	157,11
Lyhytaikaiset saamiset yht.	7 261 333,94	8 941 665,01	1 680 331,07	382 175,47	472 504,46	90 328,99
Saamiset yht.	7 261 333,94	8 941 665,01	1 680 331,07	382 175,47	472 504,46	90 328,99
VAIHTUVAT VASTAVAT YHT.	7 402 957,96	9 128 264,91	1 725 306,95	382 175,47	472 504,46	90 328,99
VASTAATAVAA YHTEENSÄ	82 129 977,98	84 045 487,92	1 915 509,94	5 549 359,83	5 764 885,87	215 526,04

T A S E 31.12.2017	Vesihuoltotase 31.12.2017			Hulevesitase 31.12.2017		
	Avaustase	Vuoden alusta	Muutos	Avaustase	Vuoden alusta	Muutos
VASTATTAVAA						
OMA PÄÄOMA						
Peruspääoma	-29 366 716,21	-29 338 563,12	28 153,09	-1 984 250,81	-2 012 403,90	-28 153,09
Ed.tilikausien yli-/alijäämä	-21 466 435,01	-22 631 131,60	-1 164 696,59	-1 450 444,47	-1 552 324,75	-101 880,28
Tilikauden yli-/alijäämä	-1 186 413,28	-914 533,56	271 879,71	-80 163,59	-62 730,10	17 433,50
Oma pääoma yhteensä	-52 019 564,50	-52 884 228,28	-864 663,78	-3 514 858,87	-3 627 458,75	-112 599,88
POISTOERO JA VAPAAEHT.VARAUK.						
Poistoero	-293 751,96	-255 279,20	38 472,76	-19 848,24	-17 510,23	2 338,01
Poistoero ja vapaaeht.var.yht	-293 751,96	-255 279,20	38 472,76	-19 848,24	-17 510,23	2 338,01
VIERAS PÄÄOMA						
Pitkäaikainen						
Lainat kunnalta/kuntayht.	-14 155 825,23	-13 374 577,87	781 247,36	-956 481,05	-917 395,05	39 086,00
Korottomat velat kunnalta	-72 963,62	-88 261,54	-15 297,91	-4 930,01	-6 054,07	-1 124,07
Muut velat/Liittymismaksut j	-13 115 018,09	-14 542 436,10	-1 427 418,01	-886 155,78	-997 501,31	-111 345,53
Pitkäaik.vieras pääoma yht.	-27 343 806,94	-28 005 275,50	-661 468,56	-1 847 566,84	-1 920 950,44	-73 383,60
Lyhytaikainen						
Lainat kunnalta/kuntayht.	-768 413,20	-767 676,55	736,66	-51 920,16	-52 656,81	-736,66
Saadut ennakot	-1 865,08	0,00	1 865,08	-126,02	0,00	126,02
Ostovelat	-731 797,34	-1 473 733,04	-741 935,70	-49 446,10	-101 086,96	-51 640,86
Korottomat velat kunnalta/ky	-100 169,37	0,00	100 169,37	-6 768,25	0,00	6 768,25
Siirtovelat	-870 609,58	-659 295,35	211 314,23	-58 825,36	-45 222,68	13 602,68
Lyhytaikainen vieras pääoma	-2 472 854,58	-2 900 704,93	-427 850,36	-167 085,88	-198 966,46	-31 880,57
Vieras pääoma yhteensä	-29 816 661,52	-30 905 980,43	-1 089 318,92	-2 014 652,72	-2 119 916,90	-105 264,17
VASTATTAVAA	-82 129 977,98	-84 045 487,92	-1 915 509,94	-5 549 359,83	-5 764 885,87	-215 526,04

5.1.2 Kallaveden Työterveys Liikelaitos

Toimintakertomus 2017

Työterveysjohtaja Petri Kangasperkon katsaus ajalta 1.1. – 31.12.2017

Toiminta

Kallaveden Työterveys tuottaa kokonaisvaltaisia työterveyshuoltopalveluja Kuopion kaupunkikonsernin työntekijöille, Kuopion kaupungin alueen yrityksille ja yrittäjille sekä isäntäkuntaperiaatteella Tuusniemen kunnan alueella.

Työterveyshuollon tavoitteena on työssä olevan väestön terveyden edistäminen ja työyhteisöjen hyvinvoinnin tukeminen. Työterveyshuolto toimii moniammatillisesti yhteistyössä työpaikkojen kanssa.

Tarjosimme palveluja 643 työnantajalle, joiden palveluksessa oli 13 466 työntekijää. Lisäksi palvelujemme piiriin kuului 379 maatalousyrittäjää ja 44 muuta yrittäjää. Kokonaisvaltaisten palvelujen piiriin kuului 11 197 henkilöä. Kuopion kaupunki ja kuntakonsernin osakkaat ovat suurimmat asiakkaamme, noin puolet henkilöasiakkaista.

Kallaveden Työterveyden päätoimipiste sijaitsee Kuopiossa Viestikatu 7:ssä Technopolis Oy:n vuokratiloissa. Sivutoimipisteet ovat Nilsissä ja Tuusniemellä.

Kallaveden Työterveys kuuluu työterveyshuollon liikelaitosten verkostoon, Työ ja Terveys ry:hyn. Kallaveden Työterveys Liikelaitos on vuonna 2017 liittynyt Työ ja Terveys ry:n kautta Työterveyslaitoksen laatuportaaliin.

Toimintavuoden tavoitteeksi oli asetettu ennaltaehkäisevän toiminnan osuuden lisääminen. Ennaltaehkäisevän toiminnan tavoite saavutettiin. Ennaltaehkäisevää toimintaa (korvausluokassa I) vuonna 2016 oli 39 % ja 41 % vuonna 2017. Sairaanhoidon (korvausluokassa II) osuus vuonna 2016 oli 61 % ja 59 % vuonna 2017.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Negatiivisia poikkeamia talousarvioon ei ollut. Liikelaitoksen tulos oli budjetoitu 0-tasolle omistajan asettaman tuloutuksen jälkeen. Vuoden 2017 liikevaihto kattaa liiketoimintakulut ja omistajan asettaman 50 000 euron tuloutustavoitteen jättäen toiminnan tuloksen positiiviseksi 468.119,01 euroa joka oli lähes 350.000 euroa parempi kuin 2016.

Henkilöstö ja osaamisen saatavuus

Kallaveden Työterveydessä työskenteli vuoden 2016 lopussa 45 henkilöä. Kallaveden Työterveydellä oli 44 vakanssia, joista työsuhteisia 30 ja virkasuhteisia 14. Palkkamenot sosiaalikuluihin olivat 2.591.809,47 euroa eli noin 211.000 pienemmät kuin 2016.

Henkilöstön keski-ikä on 49,3 vuotta. Lähivuosina nykyisestä henkilöstöstä eläköityy 1 – 3 henkilöä vuosittain. Toimimme aktiivisesti kouluttajana. Riittävän ammattitaidon ylläpitämiseksi johto aktivoi henkilökuntaa työterveyshuollon pätevöitymiskoulutukseen ja riittävään ammatilliseen jatkokouluttautumiseen. Nämä toimenpiteet takaavat toiminnan taloudellisen kannattavuuden ja henkilöstön ammattitaidon ylläpidon sekä edistävät henkilöstön rekrytointia.

Koko henkilöstölle järjestettiin muutamia työyhteisön sisäisiä työn kehittämistilaisuuksia eri ammattiryhmille lähinnä kliinisiltä aloilta. Lisäksi osallistuttiin tarpeen mukaan erilaisten ulkopuolisten tahojen järjestämiin koulutuksiin. Erikoistuvien työterveyslääkäreiden koulutukseen panostettiin edelleen.

Kehityskeskustelut on käyty läpi koko henkilökunnan kanssa.

Kallaveden Työterveyden oma työterveyshuolto on järjestetty Kuopion Työterveys ry:n toimipisteessä, Koljonniemenkatu 2, Kuopio.

Suunnitelma ulkoisten palvelujen käytöstä

Kallaveden Työterveys ostaa laboratoriopalvelut Itä-Suomen laboratoriokeskukselta (Islab) ja kuvantamis- palvelut samassa rakennuksessa Viestikadun toimipisteen kanssa sijaitsevasta Pihlajalinnan toimipisteestä, Kuopion kaupungin perusterveydenhuollosta sekä Pohjois-Savon sairaanhoitopiiriin ylläpitämästä Juankos- ken terveysaseman röntgenistä (Nilsin ja Tuusniemen toimipisteelle). Ruuhkatilanteiden päivystysvas- taanottoa ostetaan tarvittaessa Pihlajalinnalta. Palkka- ja taloushallinnon palvelut tuottaa Kuhilas Oy, ICT-palvelut Istekki Oy, logistiikka palvelut tuottaa Posti, Matkahuolto ja Savon Kuljetus Oy, välinehuolto- ja keskusvarastotilaukset Itä-Suomen huoltopalveluliikelaitoskuntayhtymä Servica, pesulapalvelut Sakupe Oy ja kiinteistöpalvelut organisoii Technopolis Oy.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen

Sisäisen valvonnan ja siihen liittyvän riskienhallinnan tarkoituksena on varmistaa, että toiminta on taloudelli- sestä ja tuloksellista, tavoitteet saavutettavaa, päätösten perusteena oleva tieto riittävää ja luotettavaa ja että lakeja, säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja omaisuutta sekä voimavaroja turvataan. Sisäinen valvonta on varmistamistyötä, joka on liikelaitoksen johdon tekemää tai johdon lukuun tehtyä.

Kallaveden Työterveyden johto katsoo, että sisäinen valvonta on pääosin hyvällä tasolla. Sisäinen valvonta on vakiintunut osaksi johtamista ja sitä käytetään toiminnallisten riskien hallinnassa.

Tilikauden aikana ei ole raportoitu sellaisia merkittäviä riskejä, joista olisi aiheutunut vahinkoa tai menetystä toiminnalle. Vakuutusturvan sisältöä ja kattavuutta on tarkastettu vuoden aikana. Merkittäviä puutteita vakuu- tusturvassa ei ole havaittu.

Tilikauden aikana ei ole todettu hankinnoissa, omaisuuden luovutuksessa tai käyttöarvossa menetyksiä, merkittäviä arvon alennuksia tai jouduttu korvausvastuuseen tai muuhun oikeudelliseen vastuuseen.

Lakien ja säännösten sekä hyvän hallinto- ja johtamistavan vastaisia toimia, joista seuraisi merkittävä korva- us, kanne tai oikeusseuraamus, ei ole tapahtunut.

Tavoitteet ovat toteutuneet talousarviossa määriteltyjen mukaisesti. Varojen käytön valvontaa on tehty sisäi- sen valvonnan suunnitelman mukaisesti ja esille ei ole tullut puutteita tai väärinkäytöksiä.

Johdolla ei ole tiedossa sopimuksista aiheutuvia mahdollisia negatiivisia seurauksia toiminnalle.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Kuntalain mukaan kunnan hoitaessa kyseisen lain 7 §:ssä tarkoitettua tehtävää kilpailutilanteessa markki- noilla sen on annettava tehtävä osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön hoidettavaksi (*yhtiöittä- misvelvollisuus*).

Siirtymäsäädösten perusteella on työterveyshuollon sairaanhoitopalvelujen osalta lykätty yhtiöittämisvelvoi- tetta useampaan kertaan. Viimeisin 2 vuoden siirtymäajan pidennys hyväksyttiin eduskunnassa 12.12.2016 ja vahvistettiin 21.12.2016. Sen mukaan kuntalain yhtiöittämisvelvollisuutta koskevaa säännöstä sovellettai- siin työterveyshuollon sairaanhoito- ja muiden terveydenhuoltopalvelujen tuottamiseen vuoden 2019 alusta.

Lisäksi siirtymäsäädöksessä määrätään, että kunnan ja kuntayhtymän tulee eriyttää työterveyshuollon palve- lujen kirjanpito kunnan muista terveydenhuoltopalveluista ehdotettuna siirtymäaikana. Henkilöstön eläketur- vaa koskevaa siirtymäsäädöstä päätettiin myös jatkettavaksi siten, että sitä sovelletaan vastaavasti myös ehdotetun siirtymäajan kuluessa toteutettaviin tehtävien siirtoihin.

Lisäksi säädettiin, että yhtiöittämisvelvollisuuteen liittyvä varainsiirtoverovapaus koskisi myös siirtymäaikana tehtyjä luovutuksia.

Kallaveden Työterveys liikelaitos ja Kuopion kaupungin omistajaohjaus ovat seuranneet valtakunnallisesti muiden työterveyshuoltopalveluja tuottavien liikelaitosten ja muiden kuntaomisteisten toimijoiden linjauksia ja odottaneet edelleen valmistuvaa lopullista maakuntauudistukseen liittyvää lainsäädäntöä. Koska Kallaveden

Työterveys toimii liikelaitoksena, täyttää toiminnan kirjanpito siirtymäsäädöksen kirjanpidon eriyttämistä koskevat määräykset.

Kallaveden Työterveyshuollon henkilöstörakenne on sellainen, että lähivuosina usea työntekijä siirtyy eläkkeelle. Osaavan henkilöstön rekrytointi on haasteellista.

Tietoteknisten toimintojen valtakunnalliset haasteet kuten eKanta-arkisto on vaatinut yksiköiltä runsaasti rahallista resurssointia tietotekniikkaan ja ict-ohjelmiin. Tämä näkyy huomattavan korkeina ict-kuluina.

Tilikauden tuloksen käsittely

Kallaveden Työterveyden liikevaihto oli 4.804.843,45 euroa. Liikevaihto oli noin 160.000 euroa budjetoitua suurempi. Tilikauden ylijäämä on 468.119,01 euroa, eli lähes 350.000 euroa parempi kuin 2016. Kallaveden Työterveyden johtokunta esittää sen siirtämistä taseen Oman pääoman erään Edellisten tilikausien yli- ja alijäämä.

Taseen loppusumma on 1.711.106,77 euroa. Lyhytaikaiset saamiset kaupungilta 1.679.282,81 euroa. Oma pääoma on 1.160.500,65 euroa.

KALLAVEDEN TYÖTERVEYS LIIKELAITOS**TULOSLASKELMA**

	1.1. - 31.12.2017	1.1. - 31.12.2016
	€	€
Liikevaihto	4 804 843,45	4 758 263,67
Liiketoiminnan muut tuotot	9 261,60	9 630,00
Muut tuet ja avustukset	12 941,75	6 836,62
	<u>4 827 046,80</u>	<u>4 774 730,29</u>
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-99 988,47	-92 910,53
Palvelujen ostot	-1 242 510,96	-1 298 528,22
Materiaalit ja palvelut yhteensä	<u>-1 342 499,43</u>	<u>-1 391 438,75</u>
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-2 073 833,83	-2 201 483,83
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-415 556,85	-456 072,01
Muut henkilösivukulut	-102 418,79	-144 917,50
Henkilöstökulut yhteensä	<u>-2 591 809,47</u>	<u>-2 802 473,34</u>
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-18 243,75	-44 958,00
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	<u>-18 243,75</u>	<u>-44 958,00</u>
Liiketoiminnan muut kulut	-356 891,30	-366 765,00
Liikeliikenne (-alijäämä)	<u>517 602,85</u>	<u>169 095,20</u>
Rahoitustuotot ja -kulut		
Kunnalta saadut korkotuotot	516,16	725,86
Korvaus peruspääomasta	-50 000,00	-50 000,00
	<u>-49 483,84</u>	<u>-49 274,14</u>
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	468 119,01	119 821,06
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	468 119,01	119 821,06

KALLAVEDEN TYÖTERVEYS LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Sijoitetun pääoman tuotto, %	55,93	26,85
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	55,93	26,85
Voitto, %	9,74	2,52

KALLAVEDEN TYÖTERVEYS LIIKELAITOS
RAHOITUSLASKELMA

	2017	2016
	€	€
Liikelaitoksen toiminnan ja investointien rahavirta		
Toiminta		
Liikeliijäämä /-alijäämä	517 602,85	169 095,20
Poistot ja arvonalentumiset	18 243,75	44 958,00
Rahoitustuotot ja -kulut	-49 483,84	-49 274,14
	<u>486 362,76</u>	<u>164 779,06</u>
Toiminnan ja investointien rahavirta	486 362,76	164 779,06
Rahoituksen rahavirta		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos kunnalta	-515 133,52	-88 117,18
Saamisten muutos muilta	14 939,34	-16 934,52
Korottomien velkojen muutos muilta	13 831,42	-59 727,36
	<u>-486 362,76</u>	<u>-164 779,06</u>
Rahoituksen rahavirta	-486 362,76	-164 779,06
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
Tunnusluvut		
Quick ratio	3,07	2,22
Current ratio	3,07	2,22

KALLAVEDEN TYÖTERVEYS LIIKELAITOS

TASE	31.12.2017 €	31.12.2016 €
VASTAAVAA		
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	364,61	10 266,57
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	19 464,17	27 805,96
	<u>19 828,78</u>	<u>38 072,53</u>
B VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Lyhytaikaiset saamiset		
Saamiset kunnilta	1 679 282,81	1 164 149,29
Siirtosaamiset	11 995,18	26 934,52
	<u>1 691 277,99</u>	<u>1 191 083,81</u>
VASTAAVAA	<u>1 711 106,77</u>	<u>1 229 156,34</u>
VASTATTAVAA		
A OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	230 000,00	230 000,00
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	462 381,64	342 560,58
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	468 119,01	119 821,06
	<u>1 160 500,65</u>	<u>692 381,64</u>
B VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	121 499,85	110 497,86
Siirtovelat	429 106,27	426 276,84
	<u>550 606,12</u>	<u>536 774,70</u>
VASTATTAVAA	<u>1 711 106,77</u>	<u>1 229 156,34</u>

KALLAVEDEN TYÖTERVEYS LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	67,82	56,33
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	11,41	11,24
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1.000 €	931	462
Lainakanta 31.12., 1.000 €	ei ole	ei ole
Lainasaamiset 31.12., 1.000 €	ei ole	ei ole

Kuntatekniikkaliikelaitos (Mestar)

Toimitusjohtaja Seppo Hiekkalan katsaus ajalta 1.1. - 31.12.2017

Toiminta

Vuosi 2017 oli Kuopion kuntatekniikkaliikelaitoksen seitsemäs toimintavuosi kunnallisena liikelaitoksena. Kuntatekniikka laatii erillisen tilinpäätöksen, joka yhdistetään kaupungin tilinpäätökseen. Tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman ja niiden liitteenä olevat tiedot sekä toimintakertomuksen ja talousarvion toteutumisvertailun. Tilinpäätöksen valmistelusta on vastannut Kuntatekniikan henkilöstö- ja talouspääliikö.

Toiminnallisesti vuoden aikana pystyimme keskittymään tehokkuuden hakemiseen, hiomaan prosesseja kuntoon. Toteutimme strategiaa tehokkaasti ja saavutimme vuodelle asetetut tavoitteet. Painopisteinä oli kunnossapidon sisäisten prosessien kehittäminen ja urakkakohtainen vastuuttaminen, koko Mestarin osalta esimiestyön kehittäminen ja vaikuttavuus, talouden hallinnan kehittäminen sekä suurimpana projektina työn ohjausjärjestelmä. Työkanta oli erittäin hyvä koko vuoden ajan, mikä on suurin vaikuttava tekijä tuloksen kannalta.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Liikevaihto oli 33,6 milj. euroa. Liikevaihtoon on laskettu vain ulkoiset tulot. Suurimmat tilaajat olivat kaupunkiympäristön palvelualueen rakentamisen ja kunnossapidon palvelut, Kuopion Vesi liikelaitos, hyvinvoinnin edistämisen palvelualue, Kuopion Sähköverkko Oy ja Tilakeskus. Liikevaihdon kasvu tehtiin kokonaan palveluiden ostoilla.

Talousarvion mukainen ylijäämätavoite oli 538 tuhatta euroa. Tilikauden tulos oli 830 640,95 euroa ylijäämäinen. Tilaajiemme tilaukset jakautuivat riittävän tasaisesti koko vuodelle ja vuoden alusta aloitettu kulukuri mahdollistivat hyvän tuloksen. Vuoden aikana karsittiin tuottamattomat kulut minimiin.

Henkilöstö

Liikevaihdon voimakkaasta kasvusta huolimatta henkilöstön määrä väheni vuodesta 2016 ja henkilöstökuluja saatiin karsittua. Tavoittelemme yhteistyössä työterveyshuollon kanssa henkilöstön työkyvyn parantamista ja työurien pidentämistä.

Tuottavuus- ja tasapainotustoimenpiteiden toteutuminen

Henkilöstön osaaminen on tärkeimpiä asioita myydessämme tuotteitamme ja työhyvinvoinnin kannalta tärkein yksittäinen elementti on esimiestyössä onnistuminen. Sakkyn yhteistyösopimuksen pohjalta räätälöimme meille lähes vuoden kestävästi esimiesten valmennuksen, jonka tavoitteena on parantaa yksiköissä työhyvinvointia, talousosaamista ja uusien toimintatapojen käyttöönottoa. Oikeanlaista osaamista painotamme myös rekrytoinneissa, joissa olemme onnistuneetkin hyvin. Henkilöstökulut ovat pysyneet hyvin kurissa.

Hankintojen osalta kehitämme edelleen materiaali-logistiikkaa kokonaisuutena ja teemme parempaa palveluiden ostojen kilpailutusta. Keskitämme edelleen hankintoja ja samalla se mahdollistaa paremman hankintaosaamisen.

Innovaatioiden ja prosessien kehittäminen kuuluu kiinteästi meidän sertifioitujen laatujärjestelmän jatkuvan parantamisen malliin. Talouden hallinta ei ole vielä riittävän hyvällä tasolla.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Kuntatekniikan merkittävimmistä riskeistä ovat toiminnalliset ja vahinkoriskit. Toiminnallisista riskeistä suurimpia ovat mahdolliset liikevaihdon suuret vaihtelut ja avainhenkilöiden rekrytointi.

Merkittävimmät vahinkoriskit ovat rakentamisessa, sähköyksikössä ja liikenneväylien kunnossapidossa. Toiminnasta voi aiheutua merkittäviä aineellisia vahinkoja, korvausvaatimuksia henkilövahingoista sekä toiminnan keskeytyksiä. Taloudelliset riskit ovat hyvin hallinnassa vakuutusten kautta. Uusimpana on otettu louhintavakuutus sekä olemme mukana kaupungin kilpailuttamassa julkisyhteisön varallisuusvakuutuksessa.

Ympäristötekijät

Ympäristöä on huomioitu Kuntatekniikan auto- ja konekaluston hankinnassa laatupisteytyksenä. Pyrimme myös myötävaikuttamaan, että tilaajalla olisi kaikki tieto suunnitella läjitysalueita ja välivarastopaikkoja mahdollisimman kustannustehokkaasti lähelle rakentamista.

Sisäinen valvonta

Säännösten, määräysten ja päätösten noudattaminen

Lakien ja säännösten sekä hyvän hallinto- ja johtamistavan vastaisia toimia, joista seuraisi merkittävä korvaus, kanne tai oikeusseuraamus on vuoden 2017 aikana ollut yksi tapaus.

Markkinaoikeus määräsi maksamaan vastapuolen oikeudenkäyntikulut, 3 000 euroa. Päätöksestä on valitettu korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Tavoitteiden toteutuminen, tuloksellisuuden arvioinnin pätevyys ja luotettavuus, varojen valvonta

Talousarvion toteutumisesta, toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta tai poikkeamista sekä niiden johdosta tehdyistä toimituksista on kerrottu johtokunnalle kuukauden välein, osavuositarkastuksessa neljän kuukauden välein ja toimintakertomuksessa kerran vuodessa. Johtokunnan päättämä ylijäämätavoite vuodelle 2017 tulee toteutumaan huomattavasti suurempana. Kuntatekniikka maksoi kaupungille korvausta peruspääomasta 255 150 euroa. Varojen käytön valvontaa on tehty sisäisen valvonnan suunnitelman mukaisesti ja esille ei ole tullut puutteita tai väärinkäytöksiä.

Riskienhallinnan järjestäminen

Riskienhallintasuunnitelma sisältyy johtokunnan hyväksymään sisäisen valvonnan suunnitelmaan.

Tilikauden aikana on tapahtunut yksi vakava onnettomuus, josta ei kuitenkaan jouduttu korvausvastuuseen. Tapauksen selvittelyn aikana huomattiin riskien arvioinnissa puutteita, jotka korjataan v. 2018 aikana.

Omaisuuksien hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonta

Tilikauden aikana ei ole todettu hankinnoissa, omaisuuden luovutuksessa tai käyttöarvossa menetyksiä, merkittäviä arvon alennuksia tai jouduttu korvausvastuuseen tai muuhun oikeudelliseen vastuuseen.

Sopimustoiminta

Johdolla ei ole tiedossa sopimuksista aiheutuvia mahdollisia negatiivisia seurauksia toiminnalle.

Oma arvio riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan nykytilasta ja kehittämistarpeista

Liikelaitoksen johto katsoo, että sisäinen valvonta on pääosin tyydyttävällä tasolla.

Eniten parantamista ja kehittämistä vaativat seuraavat asiat, jotka huomioidaan v. 2018 sisäisen valvonnan suunnitelmassa:

- 1) Talouden hallinta
- 2) Riskien arviointi

Tilikauden tuloksen käsittely

Tilikauden ylijäämä on 830 640,95 euroa. Kuntatekniikkaliikelaitoksen johtokunta esittää sen siirtämistä taseen oman pääoman erään edellisten tilikausien yli- ja alijäämä.

Kuntatekniikkaliikelaitos**TULOSLASKELMA**

	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
	€	€
Liikevaihto	33 567 853,93	32 779 392,85
Liiketoiminnan muut tuotot	257 497,62	157 283,75
Tuet ja avustukset	52 422,19	55 183,15
	33 877 773,74	32 991 859,75
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		
Ostot tilikauden aikana	-7 967 075,26	-7 786 111,77
Varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	-41 645,48	50 670,25
Palvelujen ostot	-12 582 583,24	-11 595 843,39
Materiaalit ja palvelut yhteensä	-20 591 303,98	-19 331 284,91
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-7 994 849,46	-8 003 282,66
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	-1 525 546,03	-1 494 695,21
Muut henkilösivukulut	-396 503,69	-519 505,83
Henkilöstökulut yhteensä	-9 916 899,18	-10 017 483,70
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-816 029,36	-878 174,04
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-816 029,36	-878 174,04
Liiketoiminnan muut kulut	-1 467 523,69	-1 631 881,38
Liikeliikelyjä jäämä (-) alijäämä)	1 086 017,53	1 133 035,72
Rahoitustuotot ja -kulut		
Kunnalle maksetut korkokulut	119,67	-671,38
Korvaus peruspääomasta	-255 150,00	-255 150,00
Muut rahoituskulut	-346,25	-462,53
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-255 376,58	-256 283,91
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	830 640,95	876 751,81
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	830 640,95	876 751,81
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	830 640,95	876 751,81
Tunnusluvut		
Sijoitetun pääoman tuotto, %	38,53	51,53
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	38,53	51,53
Voitto, %	2,47	2,67

Kuntatekniikkaliikelaitos**RAHOITUSLASKELMA**

	2017	2016
	€	€
Toiminta ja investoinnit		
Toiminnan rahavirta		
Liikeliiketoiminta (-alijäämä)	1 086 017,53	1 133 035,72
Poistot ja arvonalentumiset	816 029,36	878 174,04
Rahoitustuotot ja -kulut	-255 376,58	-256 283,91
Tulorahoituksen korjauserät	-112 897,05	-12 240,00
	1 533 773,26	1 742 685,85
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-576 141,62	-624 043,74
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	115 640,00	12 240,00
	-460 501,62	-611 803,74
Toiminnan ja investointien rahavirta	1 073 271,64	1 130 882,11
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutos kunnalta	0,00	-467 450,25
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Vaihto-omaisuuden muutos	41 645,48	-50 670,25
Saamisten muutos kunnalta	-1 714 488,52	-379 738,21
Saamisten muutos muilta	9 497,28	261 557,54
Korottomien velkojen muutos muilta	590 074,12	-494 580,94
	-1 073 271,64	-663 431,86
Rahoituksen rahavirta	-1 073 271,64	-1 130 882,11
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
Tunnusluvut		
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1 000 €	1 858	127
Investointien tulorahoitus, %	285,8 %	281,2 %
Quick ratio	0,90	0,41
Current ratio	1,22	0,83

Kuntatekniikkaliikelaitos

TASE	31.12.2017	31.12.2016
VASTAAVAA	€	€
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset	93 152,51	100 182,95
Kiinteät rakenteet ja laitteet	9 063,22	12 969,58
Koneet ja kalusto	2 319 536,87	2 602 732,32
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	149 001,56	97 500,00
	<u>2 570 754,16</u>	<u>2 813 384,85</u>
Pysyvät vastaavat yhteensä	2 570 754,16	2 813 384,85
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	960 693,32	1 002 338,80
	<u>960 693,32</u>	<u>1 002 338,80</u>
Pitkäaikaiset saamiset	1 134,00	1 134,00
Lyhytaikaiset saamiset		
Muut saamiset	2 628 287,32	913 798,80
Siirtosaamiset	56 966,96	66 464,24
	<u>2 685 254,28</u>	<u>980 263,04</u>
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	3 647 081,60	1 983 735,84
VASTAAVAA YHTEENSÄ	6 217 835,76	4 797 120,69
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	3 267 467,44	3 267 467,44
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	-864 013,14	-1 740 764,95
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	830 640,95	876 751,81
	<u>3 234 095,25</u>	<u>2 403 454,30</u>
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Ostovelat	1 658 453,55	1 046 097,12
Saadut ennakot	0,00	663,70
Siirtovelat	1 325 286,96	1 346 905,57
	<u>2 983 740,51</u>	<u>2 393 666,39</u>
Vieras pääoma yhteensä	2 983 740,51	2 393 666,39
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	6 217 835,76	4 797 120,69
LIIKELAITOKSEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste, %	52,01	50,11
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	8,81	7,26
Kertynyt ylijäämä (alijäämä), 1000 €	-33	-864

5.2. Liikelaitosten vaikutus kunnan talouteen

LIKELAITOSTEN VAIKUTUS KUNNAN TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMISEEN V.2017
1000 €

	Tuloslaskelmaosa toteutumisvertailussa		Eliminoinnit			Kunnan tuloslaskelma tilinpäätöksessä
	Ydin- kaupunki	Liikelaitokset ja Muut taseyksiköt	Ydin- kaupunki	Liikelaitokset ja Muut taseyksiköt	Kunta yhteensä -taso	
Toimintatuotot						
Myyntituotot	53 956	91 230	-9 091	-24 098	-18 860	93 137
Maksutuotot	40 179	1 254	-66	-334		41 033
Tuet ja avustukset	15 342	512				15 855
Vuokratuotot	22 410	87 932	-2 056	-81 442		26 844
Muut toimintatuotot	5 808	820	-547	-106		5 976
Toimintatuotot yhteensä	137 695	181 749	-11 759	-105 980	-18 860	182 845
Valmistus omaan käyttöön					18 860	18 860
Toimintakulut						
Henkilöstökulut	-277 050	-40 094				-317 143
Palvelujen ostot	-367 354	-48 827	28 660	7 460		-380 061
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-15 966	-22 959	173	958		-37 793
Avustukset	-44 651	-58				-44 709
Vuokratulot	-78 174	-16 576	75 924	4 483		-14 343
Muut toimintakulut	-3 511	-3 339	56	26		-6 768
Toimintakulut yhteensä	-786 705	-131 852	104 813	12 927	0	-800 818
Toimintakate	-649 010	49 896	93 053	-93 053	0	-599 114
Verotulot	452 739					452 739
Valtionosuudet	197 311					197 311
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	8 151	16	-516	-15		7 635
Muut rahoitustuotot	3 660					3 660
Liikel. korvaus peruspääomasta	18 635		-18 635			0
Korkokulut	-4 678	-516	15	516		-4 663
Muut rahoituskulut	-46	-18 636		18 635		-47
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	25 722	-19 137	-19 136	19 136	0	6 585
Vuosikate	26 763	30 760	73 917	-73 917	0	57 522
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 341	-28 244			24	-47 560
Arvon alentumiset	-780					-780
Poistoeron lisäys/vähennys	17	372				389
Tilikauden tulos	6 659	2 888	73 917	-73 917	24	9 572

LIIKELAITOSTEN VAIKUTUS KUNNAN TOIMINNAN RAHOITUKSEEN V.2017
1000 €

	Rahoituslaskelmaosa		Eliminoinnit			Kunnan rahoituslaskelma tilinpäätöksessä
	Ydin- kaupunki	Liikelaitokset ja Muut taseyksiköt	Ydin- kaupunki	Liikelaitokset ja Muut taseyksiköt	Kunta yht. - taso	
Toiminnan ja investointien rahavirta						
Tulorahoitus						
Vuosikate	26 763	30 760	73 917	-73 917		57 522
Tulorahoituksen korjauserät	-1 024	-239	0	0		-1 263
	25 739	30 521	73 917	-73 917	0	56 259
Investoinnit						
Investointimenot	-29 127	-27 983	0	0		-57 109
Rahoitusosuudet investointimenoihin	383	531	0	0		913
Pysyvien vast. hyödykk. luovutustulot	6 666	411		0		7 076
	-22 078	-27 042	0	0	0	-49 120
Toiminnan ja investointien rahavirta	3 660	3 479	73 917	-73 917	0	7 139
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset						
Antolainasaamisten lisäykset	-736	-64	229	16		-554
Antolainasaamisten vähennykset	1 092	6	-942	0		156
	356	-58	-713	16	0	-398
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	35 000	229	0	-229		35 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-52 089	-942	0	942		-52 089
Lyhytaikaisten lainojen muutos	7 300	0	0	0		7 300
	-9 789	-713	0	713	0	-9 789
Oman pääoman muutokset						
Oman pääoman muutokset	-1 676	0	0	0		-1 676
	-1 676	0	0	0	0	-1 676
Muut maksuvalmiuden muutokset						
Toimeksiant. varojen ja po:n muutoks.	172			0		172
Vaihto-omaisuuden muutos	17	-3		0		14
Saamisten muutos	-140	-5 741	-204	5 243		-842
Korottomien velkojen muutos	5 673	3 036	-5 146	91		3 653
	5 722	-2 708	-5 350	5 334	0	2 997
Rahoituksen rahavirta	-5 388	-3 479	-6 063	6 063	0	-8 867
Rahavarojen muutos	-1 727	0	67 855	-67 855	0	-1 727
Rahavarojen muutos						
Rahavarat 31.12.	50 515	0				50 515
Rahavarat 1.1.	52 242	0				52 242
Muutos	-1 727	0				-1 727

6 Allekirjoitukset ja merkinnät

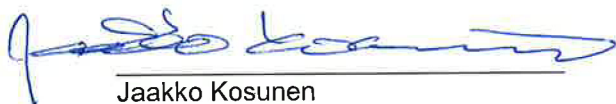
Kuopion kaupunki

Tilinpäätöksen allekirjoitus

Kuopiossa 26. maaliskuuta 2018

Antti Kivelä
kaupunginhallituksen pj.

Jaakko Kosunen
kaupunginhallituksen II vpj.

Nelli Berg-Väänänen
kaupunginhallituksen jäsen

Pia Punkki
kaupunginhallituksen varajäsen

Tapio Tolppanen
kaupunginhallituksen jäsen

Leila Saramäki
kaupunginhallituksen varajäsen

Pekka Kantanen
kaupunginhallituksen I vpj.

Harri Auvinen
kaupunginhallituksen jäsen

Tiina Kaartinen
kaupunginhallituksen jäsen

Leila Savolainen
kaupunginhallituksen jäsen

Erkki Virtanen
kaupunginhallituksen jäsen

Jarmo Pirhonen
kaupunginjohtaja

Olemme tarkastaneet tilinpäätöksen

Kuopiossa 9.5 2018

BDO Audiator Oy
JHTT-yhteisö

Tiina Lind
JHT, KHT

7 Luettelot ja selvitykset

7.2 Tositelajit

1	Tiliotetositteet	71	Eläkemenoperust. jaks. 1/12
2	Palvelukassat (kp-liittymä)	72	Muut jaksotukset 1/12
3	ASTA-Muistiotositteet tilinp.	73	Arviopoistot 1/12
4	Muistiotos., manuaal.tilinpäät	74	Sumu-poistot kom
5	Muistiotositteet, manuaaliset	75	Muut käyttöomaisuuskirjaukset
7	Kassatositteet, manuaaliset	79	Tilavuokrat sisäiset (Haahtela
10	ASTA-muistiotositteet	80	EFFICA-YPH Yksilö-ja perhehuol
12	Muistiotositteet kuntaliitos	81	Aineistosiirrot
13	Ostolaskujen automaat.maksatus	82	Varastolaskutus (Maisa)
14	Rondolaskut	83	Laitevuokraus sisäinen
15	Ostolaskujen kohdistus	84	Konekustannuslaskutus sisäinen
20	Viitesuoritukset	85	Puhelinlaskutus sisäinen
21	Mr-suor.käsinkirjaus Intime	87	Aineistosiirrot Servica (EVÄS)
23	Mr Luottotappiot	88	K.energ./ K.Vesi sis. laskutus
24	Perintätsto ja uo-suoritukset	89	RONDO sisäinen laskutus
25	Myyntilaskut mitätöinti	91	Hyvityslaskujen kohd.MRHKOH
26	Viivästyskorkolaskutus	92	Laskennalliset SL
27	Ylioppilastutkintolaskutus	93	Laskennalliset KP
28	Liikuntapalvelut (Hellewi)	96	Kirjanpidon tulos
29	Pusatec laskutus, liikuntahall	97	Kirjanpidollinen tulos laskenn
30	Lomituspalvelulaskutus	98	Sisäisen laskennan tulos
31	Yleislaskutus (IntimeWeb)	99	Sisäisen laskennan tulos lask.
32	Tilavuokrat (Haahtela)		
33	Varaustenhallinta (Timmi)		
34	Kansalaisopisto (Hellewi)		
35	Hammashoito (Effic)		
36	Terveyskeskusmaksut (Aluepeg)		
37	Työterveys, (Acute)		
38	Hammashoito (Winhit 1.1.2017)		
39	Maanvuokrat (Koki)		
40	Antolainat		
42	Päivähoito (Effic)		
43	Talvikunnossapito		
44	Lupalaskutus		
45	Venepaikkalaskutus		
46	Vesi- ja jätevesilaskutus		
47	Viljelypalstat		
48	Laitoshoito (Aluepegasos)		
49	Asumispalvelut (Aluepegasos)		
50	Kotihoito (Aluepegasos)		
52	Sairaankuljetus (Saku)		
53	Lasten iltapäivähoito		
54	LK Lumenkaatolaskutus		
56	Painatuskeskuslaskutus		
57	Kuntalaskutus (Aluepegasos)		
61	KK-palkat ja eläkkeet		
62	Tuntipalkat		
63	Luottamushenk, palkkiot		
64	Populus Matkalaskut		
70	Varhe jaksotukset 1/12		